

СВІТЛАНА ЗИМІНА

СТИЛІ ІНТЕР'ЄРУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

СВІТЛАНА ЗИМІНА

СТИЛІ ІНТЕР'ЄРУ

*Затверджено на засіданні вченої ради Київського національного
університету будівництва і архітектури, протокол №3
від 26 травня 2017 року*

Київ-2018

Серія: Наукові дослідження кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури

У посібнику викладено загальний огляд основних стилів, стильових напрямків і течій в дизайні інтер'єру, починаючи з єгипетської цивілізації до сьогодення. Пропонується класифікація стилів відповідно до хронології їх виникнення і застосування, а також класифікації окремих груп стилів, які об'єднуються за певними рисами та властивостями.

Рецензенти:

М.М.Дьомін, доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри міського будівництва КНУБА;

О.В.Кащенко, доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри рисунку і живопису;

А. О. Пучков, доктор мистецтвознавства, професор,
заступник директора з наукової роботи Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України;

Г. В. Шевцова, доктор архітектури, професор, кафедра основ архітектури та архітектурного проектування

Призначено для студентів архітектурних факультетів, відділень, а також учнів спеціалізованих шкіл з творчим ухилом, студентів ВНЗ творчих спеціальностей (архітекторів, дизайнерів, художників, скульпторів, мистецтвознавців тощо)

Зміст

Передмова.....	4	модернізм, радянський мінімалізм, мінімалізм сучасності).....	164
Розділ I. Загальна класифікація стилів інтер'єру та принципи їхнього розвитку.....	7	<i>Тестові запитання і завдання до розділу V..</i>	174
Визначення поняття «архітектурний стиль»	8	Розділ VI. Стилі другої половини XX – початку XXI ст.	177
Принцип поетапності розвитку	14	6.1. Бруталізм	178
Принцип м'ятника	14	6.2. Постмодернізм	182
Принцип спіралі	16	6.3. Поп-арт	188
<i>Тестові запитання до розділу I</i>	19	6.4. Оп-арт	193
Розділ II. Історичні стилі інтер'єру (III тис. до н. е. – перша третина XIX ст.)	21	6.5. Хай-тек	202
2.1. Єгипетський.....	22	6.6. Біостиль (біотек, біоморфізм, біодизайн)	209
2.2. Античний	27	6.7. Органічний	219
2.3. Візантійський	35	6.8. Екологічний інтер'єр (екостиль, псевдоекостиль).....	225
2.4. Романський	38	6.9. Кантрі.....	238
2.5. Готичний	43	6.10. Шале	243
2.6. Ренесанс	50	6.11. Прованс	246
2.7. Маньєризм.....	54	6.12. Шеббі-шик	250
2.8. Бароко.....	56	6.13. Романтичний.....	253
2.9. Рококо	61	6.14. Вінтаж.....	256
2.10. Класицизм	66	6.15. Лофт.....	258
2.11. Ампір	70	6.16. Грандж	262
2.12. Бідермаєр.....	76	6.17. Вабі-сабі.....	264
<i>Тестові запитання до розділу II</i>	81	6.18. Контемпорарі	267
Розділ III. Стилі Британії XVIII – початку XX ст.	83	6.19. Лакшері.....	269
3.1. Стиль королеви Анни	84	6.20. Деконструктивізм	271
3.2. Георгіанський стиль	86	6.21. Кітч.....	278
3.3. Регентство	89	6.22. Ф'южн.....	287
3.4. Вікторіанський.....	91	6.23. Техно.....	289
3.5. Едвардіанський	95	6.24. Стімпанк.....	292
3.6. Колоніальний	99	6.25. Тематичний.....	295
<i>Тестові запитання до розділу III</i>	102	<i>Тестові запитання до розділу VI.</i>	300
Розділ IV. Еклектика та історизми XIX ст.	103	Розділ VII. Етностилі.....	303
4.1. Неовізантійський, псевдоросійський, неоруський	107	7.1. Регіональні групи стилів.....	306
4.2. Псевдоготика, неоготика.....	111	7.1.1. Скандинавський	306
4.3. Необароко, неорококо, боз-ар та інші неостилі XIX ст.	113	7.1.2. Середземноморський	308
<i>Тестові запитання до розділу IV</i>	118	7.1.3. Африканський.....	311
Розділ V. Стилі першої половини XX ст.	119	7.2. Стилі країн	314
5.1. Модерн	120	7.2.1. Український.....	314
Український архітектурний модерн.....	128	Прояви української етнічної самобутності в інших стилях	318
5.2. Модернізм (де-стиль, раціоналізм, конструктивізм, функціоналізм, баухаус).....	131	Сталінський ампір (радянський монументальний класицизм).....	319
5.3. Ар-деко	146	Радянський мінімалізм.....	321
5.4. Радянський монументальний класицизм (сталінський ампір).....	154	Професійний свідомий кітч	324
5.5. Мінімалізм (західноєвропейський		7.2.2. Китайський	326
		7.2.3. Японський	328
		7.2.4. Марокканський	330
		<i>Тестові запитання до розділу VII</i>	333
		Розділ VIII. Інтер'єр новітніх технологій	335
		Висновок	343
		Додатки.....	344

Передмова

Навчальний посібник «Стили інтер'єру» призначений для студентів, які навчаються за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Видання може бути використане при вивченні двох тісно пов'язаних між собою курсів, що викладаються на архітектурному факультеті Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА). По-перше, це курс «Основи інтер'єру», котрий є частиною загального курсу «Теорія архітектури та архітектурного проектування» і вивчення котрого відбувається на першому рівні професійно-освітньої підготовки – «бакалавр» і, по-друге, курс «Стили в інтер'єрі», котрий являє собою складову загального курсу «Методика реконструкції та реставрації інтер'єрів архітектурних об'єктів у стилях», що його викладають студентам 6 курсу, на рівні «спеціаліст-магістр», у межах спеціалізації «Архітектура будівель і споруд: реконструкція та реставрація архітектурних об'єктів».

У курсі «Основи інтер'єру» частина, що присвячена розвиткові інтер'єрних стилів, за своїм характером є оглядовою, тоді як частина, присвячена історії стилів в інтер'єрі в межах курсу «Стили в інтер'єрі», який викладається вже на рівні «спеціаліст-магістр», є поглибленою, її вивчення супроводжується виконанням графічно-аналітичної роботи і завершується іспитом.

Основною метою обох навчальних курсів є забезпечити творче

засвоєння студентами основних стилів, стильових напрямків і течій інтер'єрного дизайну – від найдавніших (давньоєгипетська цивілізація) і до тих, на які багате сьогодення (сучасні світові стилі і напрямки).

Майбутні фахівці мають орієнтуватися в особливостях стилів, знати їхню хронологічну послідовність і соціально-історичні умови виникнення та розвитку у відповідній країні; орієнтуватись у загальній класифікації інтер'єрних стилів та класифікації окремих груп стилів, об'єднаних у такі групи за певними рисами та властивостями.

Дисципліни «Основи інтер'єру» і «Стилі в інтер'єрі» безпосередньо пов'язані з цілою низкою основних фахових дисциплін, як-от архітектурне проектування, композиція, історія архітектури, реконструкція і реставрація пам'яток архітектури, дизайн архітектурного середовища.

Засвоєння матеріалу дисциплін «Основи інтер'єру» та «Стилі в інтер'єрі» має на меті забезпечити не тільки знання конкретних історичних фактів і запам'ятовування переліку стилів та їхніх властивостей, але й уміння використовувати багату спадщину майстрів минулих епох, збережену у вигляді різноманітних декоративних і стильових прийомів, композиційних рішень тощо у майбутній проектній роботі. Спираючись на найкращі художні традиції та історичний досвід багатьох поколінь різних країн у галузі проектування інтер'єру, майбутні фахівці повинні набути уміння застосовувати свої знання у творчій роботі.

В посібнику хронологічно висвітлюються історія виникнення, основні характеристики та особливості майже 60 найбільш відомих і вживаних стилів інтер'єру. Пропонується класифікація стилів відповідно до хронології їхнього виникнення й застосування, а також класифікації окремих груп стилів, які об'єднуються за певними рисами та властивостями. Пропонуються три основних принципи розвитку та зміни стилів інтер'єру – це принципи поступовості розвитку, маятника і спіралі.

Розповідь про стилі у посібнику подається в їх історичному розвитку, супроводжується ілюстративним матеріалом і ведеться під кутом ужиткового використання. Так, наприкінці кожного розділу в ілюстраціях наводяться зразки сучасного вирішення інтер'єру у стилі, що розглядався, а також даються конкретні рекомендації щодо підходів до проектування інтер'єру в цьому стилі.

Найтісніший зв'язок історія розвитку інтер'єру має з архітектурним проектуванням. Це – основна фахова дисципліна для студентів архітектурного факультету. Рішення інтер'єру як доповнення супроводжує основний архітектурний проект на всіх курсах, включно й на дипломному. У професійній практиці архітектора дизайнерська робота зі створення інтер'єрів посідає одне з перших місць за важливістю після об'ємного архітектурного проектування.

В основі викладеного матеріалу лежить системний метод аналізу історико-архітектурних процесів і явищ на тому історичному тлі, на якому вони виникали й розвивалися, – тобто на фоні соціально-економічних та світоглядних чинників відповідної доби.

В результаті засвоєння матеріалу посібника «Стилі інтер'єру» студенти повинні:

- знати основні стилі і стильові напрямки інтер'єру;
- знати періодизацію інтер'єрних стилів, стильові особливості і характеристики;
- розуміти закономірності зміни стилів та їх повернення вжиток на новому культурно-історичному етапі розвитку суспільства;
- орієнтуватися у творчості видатних дизайнерів інтер'єру, знати їхні найвідоміші твори;
- виробити власний критичний підхід до оцінки дизайну інтер'єрів;
- уміти використовувати у своїй навчальній і творчій роботі багату історичну спадщину майстрів інтер'єру минулих епох, збережену у вигляді різноманітних декоративних і стильових прийомів, композиційних рішень тощо.

І насамкінець, завершуючи передмову, авторові хотілось б висловити сподівання, що запропонована в посібнику класифікація архітектурних стилів та інформація про три принципи їхнього розвитку допоможуть студентові не лише запам'ятати назви стилів, часові межі їхнього панування та їхні характерні риси, але й усвідомити закономірності процесу розвитку інтер'єрних стилів та основні його етапи – а також засади, на яких із плином часу відбувається зміна одного стилю іншим.

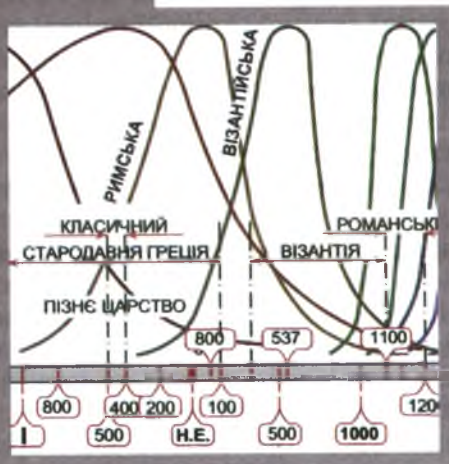
Розділ I

Визначення
поняття
«архітектурний
стиль»

Принцип
поетапності
розвитку

Принцип маятника

Принцип спіралі

Загальна класифікація
стилів інтер'єру
та принципи
їхнього розвитку

Визначення поняття «архітектурний стиль»

В широкому значенні стиль – це сукупність характерних ознак, особливостей, властивих чому-небудь. *Архітектурний стиль* у сучасному розумінні – це гармонійна сукупність характерних рис і якостей архітектури. Розвиток архітектурних стилів залежить від кліматичних, технічних, релігійних і культурних факторів [1].

Стиль в архітектурі, а відтак в *інтер'єрі* – дуже потужний чинник. Поруч із відомими стилями і паралельно з ними існували ще й різноманітні стильові напрямки і течії. Окремі видатні особистості могли творити, не вписуючись у рамки панівного стилю своєї доби. Так утворювались окрема течія або й навіть окремий напрямок. Приміром, у часи домінування стилю класицизм (середина XVIII – початок XIX ст.) виник романтичний напрямок, який протягом певного періоду існував паралельно з класицизмом та еkleктичним стилізаторством.

Ще один приклад – творчість італійського архітектора Андреа Палладіо. Жив і творив цей митець у період пізнього Ренесансу, однак його твори відповідали ознакам класицизму. Палладіо став родоначальником цілого напрямку в архітектурі, одна з назв якого є похідною від його прізвища – палладіанство (відоме ще як «нудний класицизм») (рис. 1).

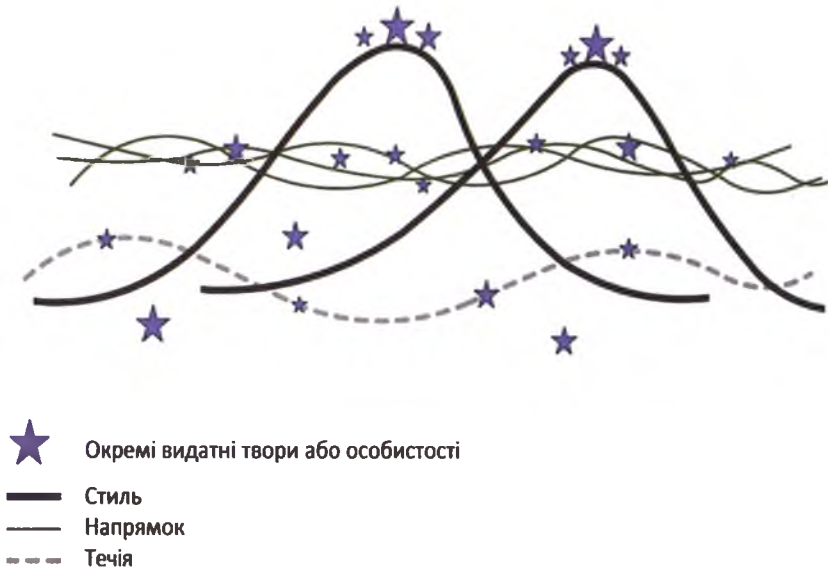

Рис. 1. Графічне визначення стилів, течій та напрямків (за Г. Н. Ушаковим)

Історія розвитку інтер'єру розпочалася ще на світанку існування людства. Адже ще в прадавні часи людина прагнула прикрасити місце свого проживання, встеляючи підлогу шкурами, роблячи найпростіші світильники, прикрашаючи стіни малюнками. Первісна істота перетворилась на людину в той момент, коли вирішила витратити свій час на декоративне оздоблення простої утилітарної речі (зробити ложку у вигляді жіночої фігурки) або привнести у своє житло елементи декоративності й краси.

Вести відлік розвитку цивілізації, а коли так – то й історію цілеспрямованого оформлення людиною свого житла можна від скіфських або крито-мікенських часів, однак ми почнемо з давньоєгипетської цивілізації. Початком нашого відліку буде 2700 р. до н. е. – приблизна дата спорудження єгипетських пірамід.

В перебігу нашого ознайомлення з матеріалом звернімо особливу увагу на важливий аспект – тенденцію до прискорення, властиву процесові зміни архітектурних стилів. Давньоєгипетська цивілізація, а разом з нею і єгипетський стиль панували протягом трьох тисячоліть, не враховуючи ще двох тисячоліть додинастичного періоду. Розквіт давньогрецької культури і, зокрема, архітектури тривав майже півтора тисячоліття, римської та візантійської культур – близько 800 років. А далі процес зміни одних архітектурних стилів іншими починає прискорюватися майже в геометричній прогресії (рис. 2).

У період від XIX ст. й до нашого часу стилі, як архітектурні в цілому, так стилі інтер'єру, стрімко змінюють один одного та існують паралельно у великій кількості й різноманітті (рис. 3).

Кількість стилів, що виникали протягом п'яти тисячоліть розвитку людства, – просто неосяжна. І оскільки самоочевидно, що розглянути в цьому посібникові їх усі – не кажучи вже про нюанси і тонкощі – неможливо, автором було класифіковано найбільшвідомі стилі, напрямки і течії шляхом об'єднання їх у групи на основі тих чи інших типологічних ознак.

В основі першої такої класифікації лежить хронологічний підхід (рис. 4).

Історичні, або класичні, стилі – ті, що виникали до XX століття і нині вважаються класичними. До них можна віднести: єгипетський, античний, візантійський, романський, готичний, ренесанс, маньєризм, бароко, рококо, класицизм, ампір, бідермаєр.

Історичні стилі, що виникли у першій половині XX ст.: модерн, раціоналізм, конструктивізм, ар-деко, радянський монументальний класицизм.

Паралельно з цими стилями, однак переважно у XIX ст., розвивалося *стилізаторство*, в основі якого лежали все ті самі історичні, або класичні, стилі.

Сучасні стилі другої половини XX – початку XXI ст., до яких можна віднести: постмодернізм, бруталізм, хай-тек, деконструктивізм, біоморфізм, екостиль, органічний, романтичний, ф'южн, оп-арт, поп-арт, лофт, вінтаж, кантрі, шале, вабі-сабі, техно, контемпорарі, кітч, шеббі-шик, інтерактивний, тематичний та інші.

Що ж стосується стилізаторства та *еклектики*, то вони існували завжди, але найбільшого поширення набули у XIX столітті. *Еклектика*, або

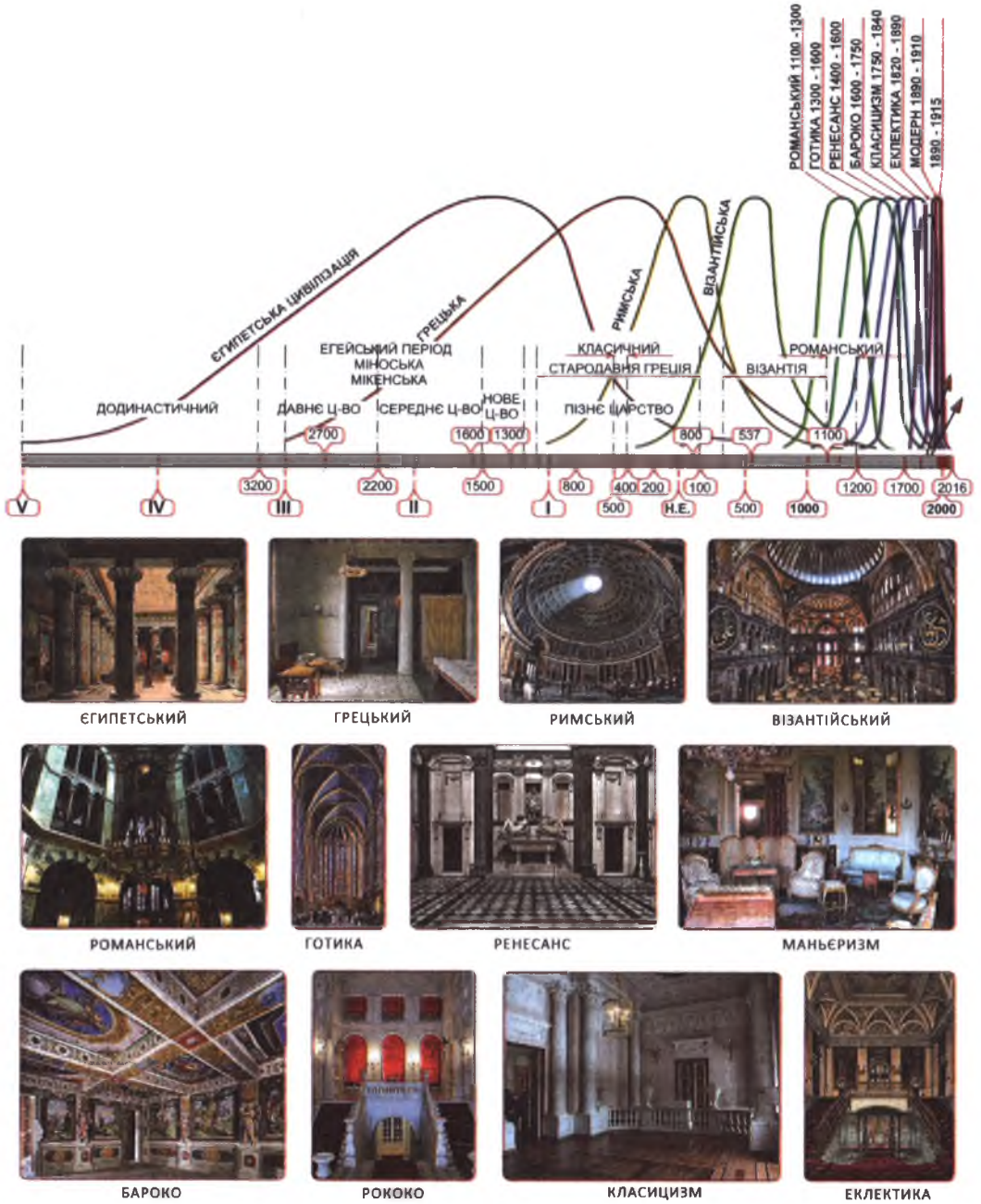

Рис. 2. Розвиток стилів в інтер'єрі від V ст. до н. е. й до сьогодення на стрічці часу

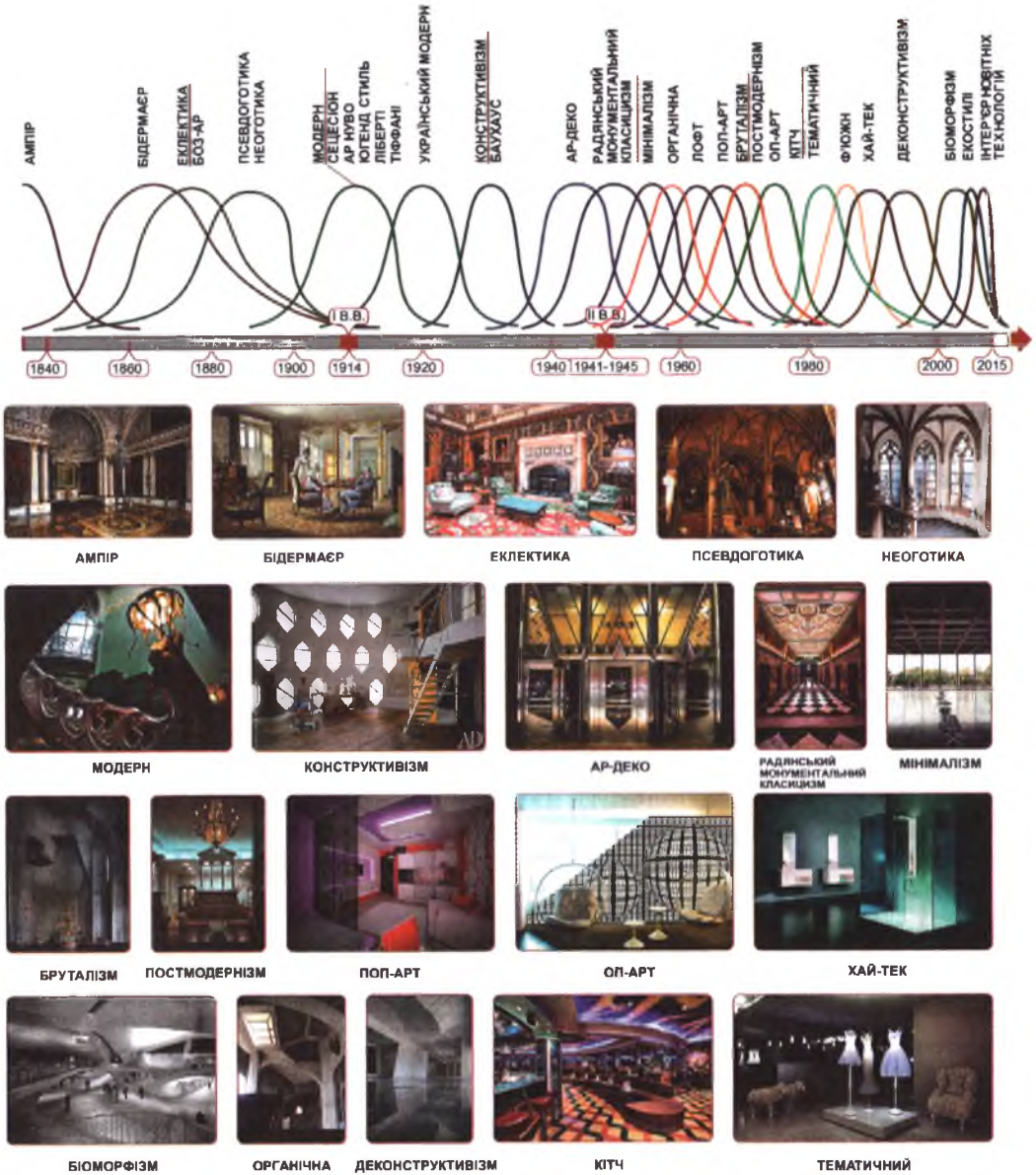

Рис. 3. Розвиток стилів в інтер'єрі від середини XIX ст. й до сьогодні на стрічці часу

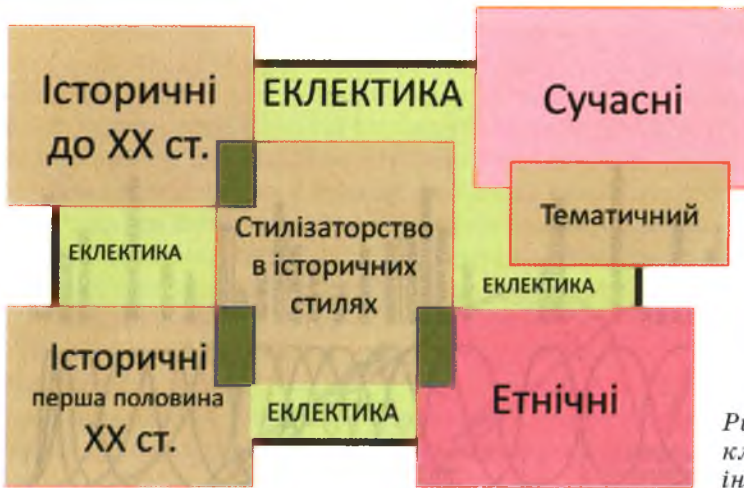

Рис. 4. Загальна класифікація стилів інтер'єру за хронологією

еклектизм (грец. *Ἐκλεκτός* – «обраний» від грец. *Ἐκλέω* – «вибираю, відбираю, обираю») – це змішання, з'єднання різнорідних стилів, ідей, поглядів [3]. Можна вважати, що це результат злиття естетичного досвіду різних культур та епох, вибір розумного і необхідного для даного твору. Якщо вирішення інтер'єру базується щонайменше на двох стилістичних напрямках, тоді такий інтер'єр називається еkleктичним. Еклектика притаманна всім періодам та епохам, а отже, перебуває поза часом. Нині еклектика не сприймається негативно і останніми роками стала переважати у творчості як такої (приміром, у моді, театрі, кіно). Зокрема, вона є популярною та найбільш затребуваною в сучасному архітектурному дизайні, включно й інтер'єрному.

Окремо пропонується класифікація тільки історичних стилів, що виникли до стилізаторства XIX століття (рис. 5). Вони виділені в окрему групу. Цю групу стилів можна поділити на: *загальноновизнані* (такі, що виникли в одній країні або майже одночасно в декількох, а потім розповсюдились по

Рис. 5. Класифікація історичних стилів до XX ст.

цілому світові, ставши інтернаціональними) та *стилі з регіональною, або авторською, специфікою*.

До загально визнаних можна віднести такі відомі стилі, як, приміром, ренесанс, готика, бароко, класицизм. До групи стилів, що мали регіональну специфіку, тобто виникли в окремій державі й не виходили за її межі, можна віднести такі стилі, як георгіанський, вікторіанський (Британія), а також бідермаєр (Німеччина) та боз-ар (Франція) – еkleктичний стиль французького походження, що базувався на поєднанні традицій італійського ренесансу та французького бароко.

Авторські стилі або *авторські напрямки* нерідко отримували назву, похідну від прізвища свого творця – архітектора чи меблевих справ майстра. Так, назва «палладіанство» походить від прізвища італійського архітектора Андреа Палладіо (1508–1580); «чиппендейл» – від прізвища англійського майстра меблевого мистецтва Томаса Чиппендейла (1718–1779); «Адамів стиль» – від прізвища шотландського архітектора Роберта Адама (1728–1792).

До *етностилів* можна віднести будь-яку стилізацію з яскраво вираженим етнічним напрямком: єгипетський, візантійський, східноазіатський, китайський, японський, скандинавський, марокканський, мексиканський, африканський, кантрі (окремий напрямок етностилю з сільським ухилом) тощо.

Окрему групу становить так зване *стилізаторство*, в основі якого може лежати будь-який класичний історичний або етнічний стиль. Стилізаторство – це наслідування зовнішніх форм будь-якого архітектурного стилю.

Ретроспективізм – напрямок, що передбачає звернення до минулого. Оскільки ретроспективізм та стилізаторство мають однакову націленість (наслідування історичних стилів), їх можна окреслити спільним, ширшим терміном – *історизм* (рис. 6).

Частина мистецтвознавців відносить до неостилю будь-який архітектурний твір, якщо стилістика його виконання спирається на певний історичний стиль, але час панування цього стилю не збігається із часом

Рис. 6. Класифікація групи стилів напрямку історизму

спорудження будівлі. Такі мистецтвознавці, приміром, стверджують: готика була панівним стилем протягом трьох століть, приблизно з XII по XV століття, а отже, все, що будувалося у стилі готики пізніше – скажімо, у XVIII, XIX чи XX столітті, може вважатись тільки неоготикою. Терміну «псевдоготика» вони не визнають.

Однак існує й інша точка зору [6], яку підтримує й автор. Вона базується на твердженні: архітектурний об'єкт можна віднести до вирішеного у псевдостилі тільки в разі, якщо виконано його цілковито в канонах того чи іншого історичного стилю, але в інший час, аніж цей стиль був панівним у минулому – навіть якщо споруджено такий об'єкт з використанням іншого будівельного матеріалу (приміром, бетону). Якщо ж архітектура нової споруди відходить від суворих правил обраного історичного стилю (порушуються пропорції, привносяться нові або стилізуються характерні елементи стилю тощо), тоді, згідно з точкою зору, про яку тут мова, до назви такого стилю можна додати префікс *нео-*. (Тут, щоправда, необхідно пам'ятати, що межа між поняттями «псевдостиль» та «неостиль» є ефемерною, особливо в інтер'єрах, а тому навіть у солідних виданнях те саме архітектурне рішення в одних випадках може мати визначення псевдостилю, а в інших – неостилю.)

Аналіз процесу виникнення і розвитку архітектурних стилів та зміни одного стилю іншим дозволив вивести три базових принципи, якими визначаються закономірності перебігу цього процесу.

Принцип поетапності розвитку

Як уже зазначалося, будь-який стиль має стадії, або етапи, розвитку. В силу певних чинників стиль виникає, розвивається, досягає свого найвищого розквіту і поступово згасає. Графічно цей процес можна зобразити кривою, яка починається від горизонталі, добігає свого максимуму і знову повертається на горизонталь (рис. 2, 3). На графіку розвитку стилів видно, що наступний стиль, як правило, з'являється тоді, коли попередній починає згасати. Інколи наступний стиль зароджується в надрах попереднього і розвиватись може майже паралельно зі стилем-попередником. Стилі можуть успішно існувати декілька століть або всього лиш декілька років. На графіку тривалість того чи іншого стилю відображує відповідна крива, яка демонструє зародження, кульмінацію і згасання даного стилю. Незалежно від тривалості свого панування кожен стиль неодмінно розгортається у часі за принципом поетапного розвитку. За основу для створення пропонованих графіків автор бере так звану дзвоноподібну криву Гауса, котра використовується в дослідженнях у цілому ряді наук (статистика, фізика, культурологія тощо) і має назву «графік нормального закону» [4].

Принцип маятника

Другий принцип розвитку стилів стосується зміни властивостей і характеристик стилю. Саме вони лежать в основі стильових особливостей і дають змогу відрізнити один стиль від іншого. Зміна властивостей і характеристик, таких як масштабність, декоративність, характерні геометричні форми, лінії тощо, відбувається за *принципом маятника*.

Подібно до того, як рухається маятник – від однієї протилежної точки

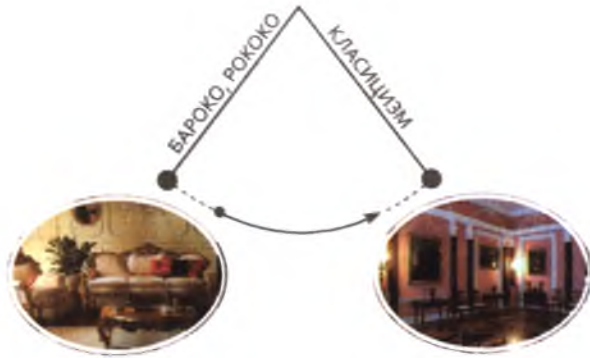

Рис. 7. Принцип маятника. На зміну сповненому декоративності бароко прийшов класицизм із майже повною відсутністю декору

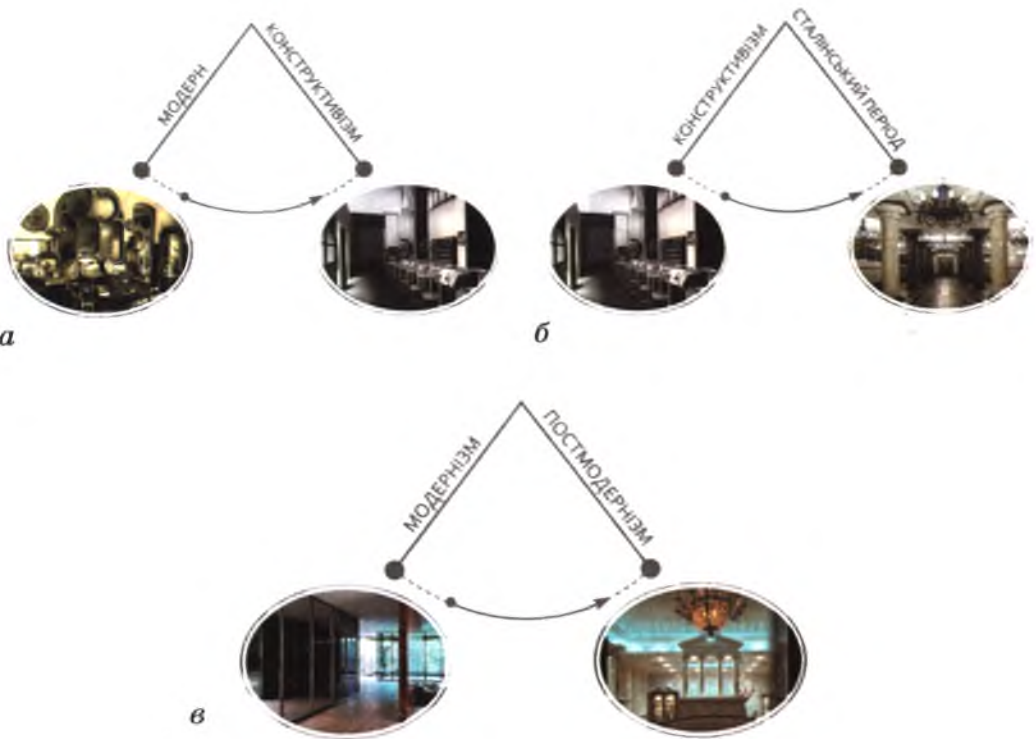

Рис. 8. Маятник стилів за ознакою декоративності:
 а) модерн – конструктивізм; б) конструктивізм – ар-деко;
 в) модернізм – постмодернізм

й до другої, а потім назад, змінюються й якості архітектурних стилів. Як правило, на зміну віджилому стилеві приходять такі, що має цілковито протилежні характеристики.

Для ілюстрації візьмімо найбільш виразну стилістичну ознаку – декоративність. Прослідкуймо, як вона змінюється, підкорюючись принципу маятника. Для цього згадаймо найбільш яскраві приклади. Ось перший. На зміну бароко – одному з найбільш декоративних стилів – прийшов класицизм. А він у найвищій стадії свого розвитку – так званий строгий класицизм – декларував повну відмову від будь-яких декоративних проявів в оздобленні (рис. 7).

Решту прикладів візьмемо з реалій ХХ століття. Приміром, початок століття ознаменувався появою стилю, новизна якого звучала вже в самій назві – модерн, що в перекладі з французької означає «новий», «сучасний». Стиль спирався на відверто декоративні прийоми і за насиченістю ними міг посперечатися з бароко. На зміну модернові, що проіснував півтора десятиріччя, раптово прийшли раціоналізм, конструктивізм і функціоналізм, які рішуче відкидають декоративні прийоми назагал (рис. 8, а). Тобто маятник історії хитнувся й перейшов у другу свою протилежну точку. Але минає певний час, і маятник здійснює зворотний рух: втомившись від «чистих» поверхонь і простоти поєднання об'ємів, творці знов повертаються до декору, цього разу в стилі ар-деко. На теренах Радянського Союзу в цей час теж утверджується декоративно насичений стиль – радянський монументальний класицизм, або сталінський ампір. На зміну йому йде лаконічний радянський мінімалізм (рис. 8, б), а далі знову відбувається перехід до архітектурного стилю, що передбачає декоративність – тобто до постмодернізму (рис. 8, в).

Принцип спіралі

Відповідно до загальноновизнаної теорії будь-яке суспільне явище у своєму розвитку рухається поступально і вгору, неначе по спіралі. Це означає, що, зникнувши чи опинившись на периферії, явище із часом знов повернеться в життя суспільства, але вже на новому витку спіралі суспільного розвитку – тобто на новому етапі суспільного життя. Розвиток та повторюваність архітектурних стилів теж відбуваються за *принципом спіралі*.

Прикладом може слугувати й ситуація із застосуванням класичного ордеру. Класичний ордер виник у Греції. Архітектори античного Риму не дуже переймалися пошуком чогось кардинально нового. Взнявши за основу напрацювання греків і додавши більш простий ордер – тосканський, а також більш складний – коринфський, Давній Рим подарував світові безліч шедеврів архітектури. Отже, тут ідеться про перше повернення класичного ордеру в суспільний ужиток. А далі, після тривалої перерви на романський і готичний стилі, настали часи Ренесансу, й відбулося нове повернення класичного ордеру.

Наступний, найбільш потужний прорив античної класики відбувся у ХVІІІ ст. Від середини цього століття та до середини наступного, ХІХ-го, класичний ордер як підвалина класицизму тріумфально пройшов Європою, Американським континентом і країнами Азії, а далі вийшов з активного ужитку й повернувся вже як підвалина неокласицизму початку

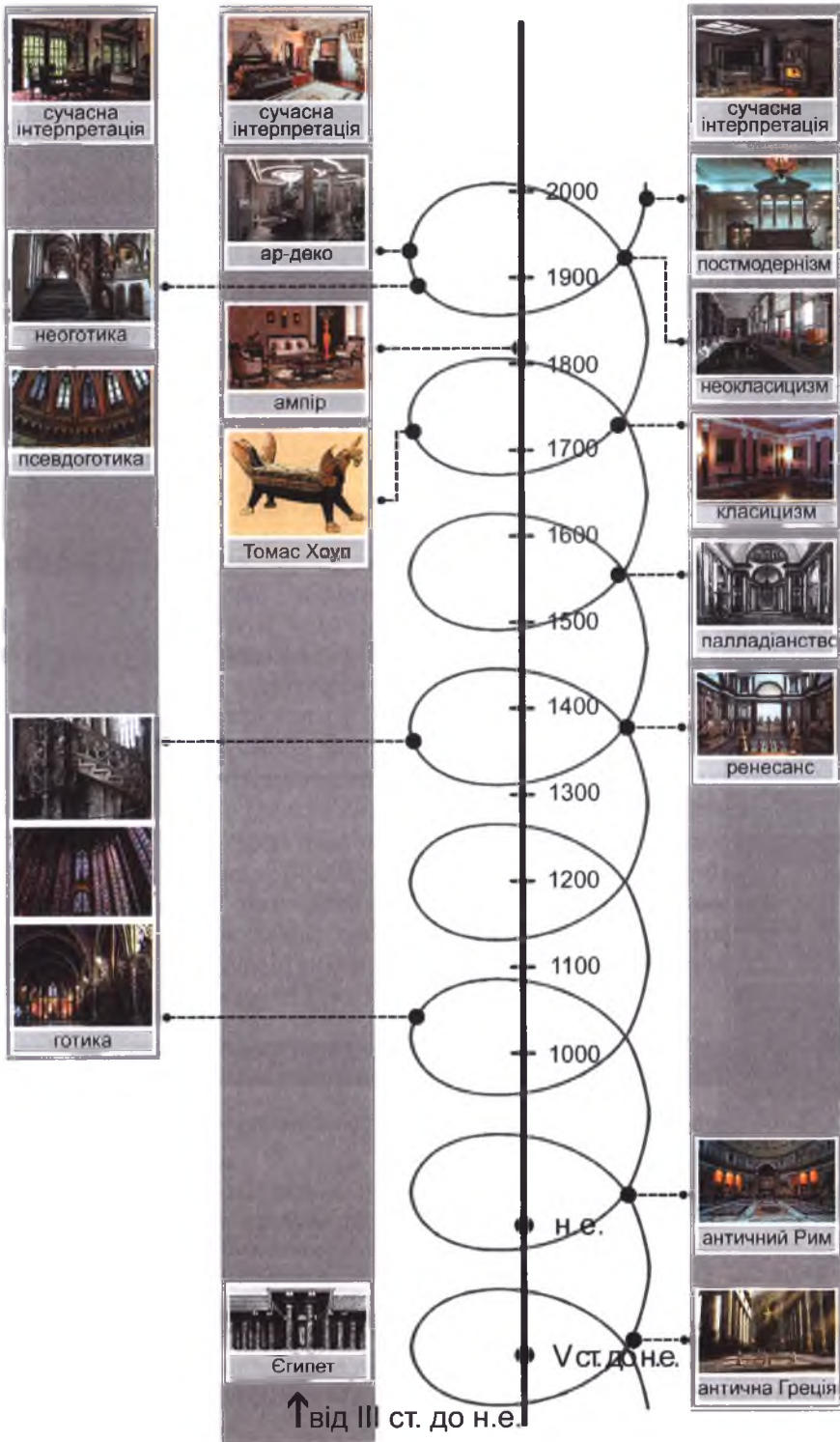

Рис. 9. Графічна модель розвитку та повернення стилів в ужиток за принципом спіралі (готика, єгипетський, класична ордерна система)

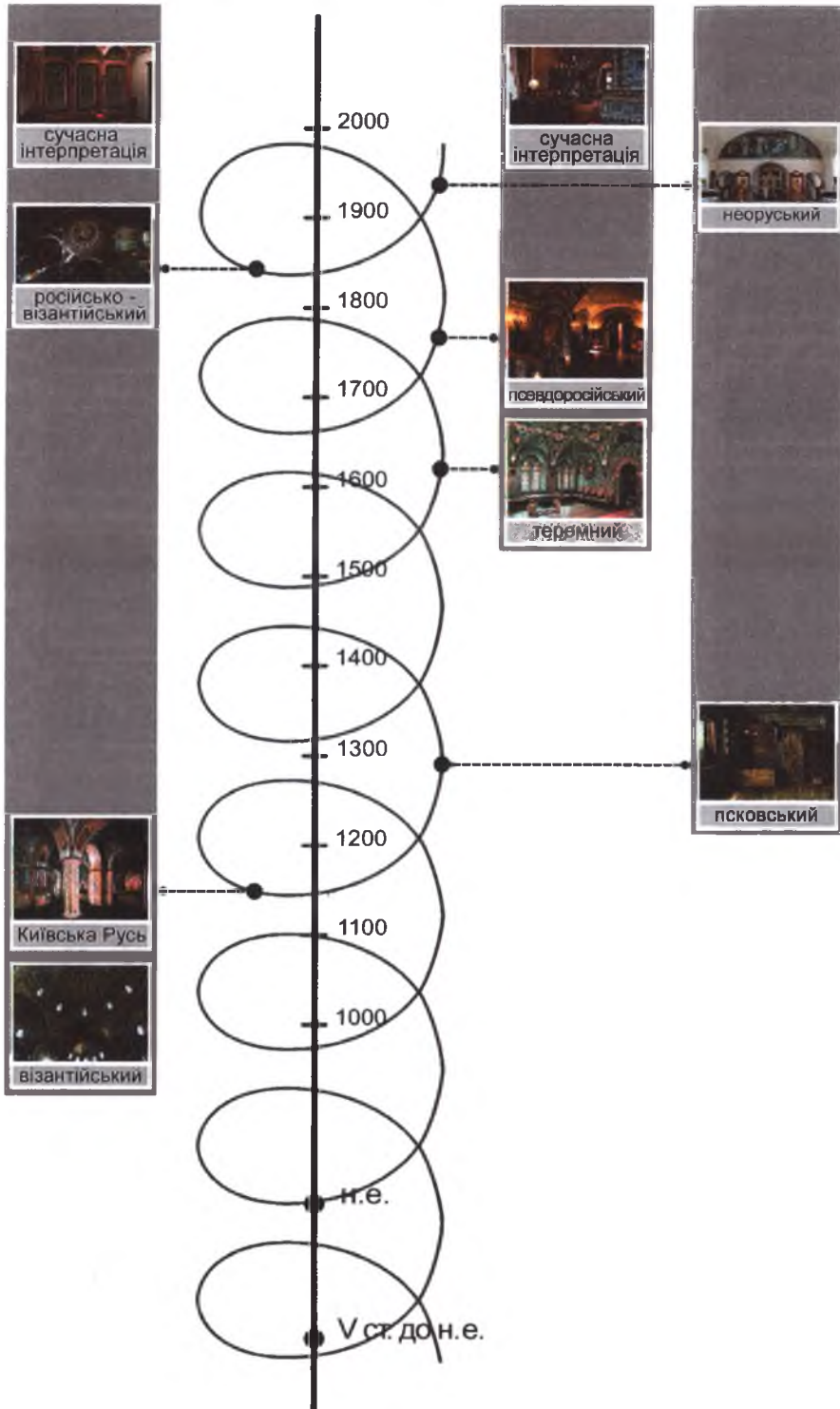

Рис. 10. Графічна модель розвитку та повернення стилів в ужиток за принципом спіралі

XX століття. А в середині того самого XX століття (тобто, знов-таки, вже на новому витку суспільного розвитку, що йде по спіралі) класичний ордер виявився покликаним до життя знов, і цього разу завдяки постмодернізму. Популярною серед архітекторів та дизайнерів інтер'єру ордерна система лишається і в наш час.

Ще два стилістичних напрямки виразністю своїх форм і донині не відпускають від себе ані замовників, ані проектувальників. Єгипетський стиль, що виник п'ять тисячоліть тому, повернувся в рисах творчості англійського майстра меблевих справ Томаса Хоупа, потім в ампірі, в ар-деко і, нарешті, в сучасній інтерпретації. Інший, не менш виразний стиль – готика. Шлях його розвитку є таким: триста років готичного стилю – перерва на 500 років – псевдоготика XIX ст. – неоготика XX ст. – сучасна інтерпретація (рис. 9).

На рис. 10 представлено три лінії стилів, що розвиваються за принципом спіралі. Стиль візантійської архітектури знайшов своє продовження в архітектурі Київської Русі, потім у неовізантійському стилі, що зародився у 1840-х роках у Західній Європі й досяг свого піку в останній чверті XIX століття в Російській імперії у вигляді російсько-візантійського стилю.

В Російській імперії пошуки російської самобутності й намагання творчої еліти відшукати альтернативу європейським стилям привели до появи ще двох потужних спіралевидних ліній. Одна з них бере свій початок від псковської архітектури XII – XIII ст. Відродження стилістики цього періоду простежується у XX ст. в неоруському стилі, а також у гілці національно-романтичного модерну.

Друга лінія веде свій розвиток від початку російського бароко, так званого теремного стилю (яскравий зразок – Теремний палац у Москві 1635 – 1636 рр.). Архітектурні пам'ятки саме теремного стилю використовувались як аналоги в псевдоросійському стилі XIX ст., потім, за сталінської доби, в архітектурі радянського монументального класицизму. Нині псевдоросійський стиль має своїх палких прихильників і активно використовується як у вигляді повних повторів, так і в сучасних інтерпретаціях, й не лише на території Росії.

Тестові запитання до розділу I

1. Чи можуть два різних стилі з'являтися і набувати розвитку одночасно?

А. Ні, це неможливо.

Б. Наступний стиль міг зароджуватися в час, коли попередній ще не добіг кінця, і деякий час обидва стилі могли розвиватися паралельно.

В. Стилi завжди розвиваються паралельно, і на території тієї самої країни могли панувати два і більше стилів.

2. Як би ви описали тенденцію, властиву процесові зміни стилів інтер'єру?

А. Процес зміни стилів набуває прискорення майже в геометричній прогресії.

Б. Протягом п'яти тисяч років людської цивілізації стилі змінювалися через рівні проміжки часу.

В. Закономірності у зміні стилів неможливо простежити внаслідок часової хаотичності процесу такої зміни.

3. Які стилі з зазначених нижче мають регіональну специфіку?

- А. Бароко, рококо, класицизм.
- Б. Готика, бідермаер, класицизм.
- В. Георгіанський, вікторіанський, бідермаер.

4. Дайте визначення стилізаторству.

- А. Наслідування зовнішніх форм архітектури відомого зодчого.
- Б. Наслідування зовнішніх форм будь-якого архітектурного стилю минулих епох.
- В. Копіювання відомих пам'яток архітектури своєї країни.

5. Які з наведених нижче понять є близькими, майже синонімами до поняття «стилізаторство»?

- А. Історизм (проекування в історичних стилях) і ретроспективізм (звернення до ретроспективних стилів минулого).
- Б. Еклектика (поєднання двох і більше стилів в одному творі) і псевдостилізаторство.
- В. Історизм і псевдоісторизм.

6. Чим відрізняються один від одного стилі з префіксом псевдо- і нео-?

- А. Псевдостиль – це стиль, в якому архітектор хибно розуміє характерні особливості стилю, що використовується як основа для проектування, а неостиль – це сучасні стилі, що тільки-но з'явилися.
- Б. Різниця між псевдо- і неостилем немає ніякої.
- В. Псевдостиль – архітектура, риси якої повністю повторюють обраний історичний стиль минулого, але в інший час, а неостиль – коли архітектура нової споруди відходить від строгих правил стилю (порушуються пропорції, привносяться нові або стилізуються характерні елементи стилю).

7. Назвіть три принципи розвитку стилів.

- А. Принципи поетапності розвитку, маятника та спіралі.
- Б. Принципи покрововості, послідовності і протилежності.
- В. Принципи синусоїди, контрасту і спіралі.

8. Назвіть дві пари послідовних стилів, у яких найбільш виразно прослідковується зміна рівня декоративності за принципом маятника.

- А. Бароко – класицизм, модерн – конструктивізм.
- Б. Готика – бароко, ампір – модерн.
- В. Античність – готика, рококо – маньєризм.

9. Який із зазначених нижче стилів повертався у вжиток найбільшу кількість разів?

- А. Бароко.
- Б. Готика.
- В. Класицизм.

Розділ II

Єгипетський
Античний
Візантійський
Романський
Готичний
Ренесанс
Маньєризм
Бароко
Рококо
Класицизм
Ампір
Бідермаєр

Історичні стилі інтер'єру
(III тис. до н. е. – перша
третина XIX ст.)

2.1. Єгипетський

Розквіт цивілізації Давнього Єгипту припадає на період з 2800 р. до н.е. (побудова пірамід у Гізі) по 31 р. до н.е., коли добігає кінця правління останнього фараона Давнього Єгипту і територія держави стає провінцією Давнього Риму. На цей час припадає декілька етапів розвитку (Давнє, Середнє і Нове царства) [1].

Найбільш поширеними типами архітектурних споруд були культові – гробниці і храми, оскільки головним ідеологічним напрямком поклоніння був культ поховання.

Ідея могутності й непорушності образу фараона дістає свій прояв через такі засоби виразності, як: груба примітивність простих форм (піраміда, куб, квадрат, прямокутник); однозначність образів; метричний повтор (колони, скульптурні зображення сфінксів, чіткі фігурки людей, повтор декоративних елементів та ієрогліфів); статичність; симетрія; контраст – як кольоровий, так і в розмірах зображень фараона і простих людей; у співставленні просторів. Окремо необхідно наголосити на прийомі контрастної співрозмірності архітектурних деталей, скульптури та живопису з розмірами людини.

Колосальність і масивність, що не мали точок співставлення з простою смертною людиною, породжували ефект відстороненості від дійсності, символізували одвічність існування та безсмертність божеств і фараона (рис. 1).

Над усіма засобами виразності протягом усіх періодів розвитку єгипетської цивілізації панував канон, але, дотримуючись його, єгипетські зодчі водночас виявилися здатними демонструвати численні варіації, і це виразно засвідчує творчу гнучкість засобів давньоєгипетської архітектури.

«Пластичність просторової форми приміщень у єгипетській архітектурі використовувалася у межах плану, тобто абрису стін, стеля завжди була пласкою» [2, с. 16]. «Основна декоративна обробка припадає на колони і стіни й тільки наостанок – стелі. Кам'яна поверхня стін в інтер'єрі оброблялась найбільш ретельно і мала однорідну характеристику» [2, с. 17]. «Можна виділити три прийоми такої обробки – гладку поліро-

Рис. 1. Розміри колон і зображень фараона не співрозмірні з людиною
Фото Горбик О.О.

вану; рельєфно-скульптурну; поліхромну на основі плаского живопису (рис. 2). У будь-якому разі, *тектонічність* стіни виявлялась монолітною цілісністю *нерозчленованої маси*» [2, с. 19].

Стеля в храмах могла бути рівною, мати рельєфну пластику у вигляді кесонів або живописне оздоблення на основі орнаментального чи сюжетного живопису. Окремо розташовані колони, їх велика кількість і необхідність акцентного сприйняття цих елементів інтер'єру зумовили вкрай глибоку увагу до пошуку виразності форм, скульптурності об'єму і тонкого підходу до деталей (рис. 3).

«Природа з її гармонійними формами (головним чином рослинного світу) слугувала прообразом: підлога – земля, колони – дерева, стеля – небо, храм – образ саду. Наслідування форм і кольору зближувало ілюзію з дійсністю, реалістичність зображувальних засобів робила їх зрозумілими, простішими для сприйняття» [2, с. 18].

В період Нового царства був сформований єгипетський ордер, що передбачав певну систему розташування об'ємних форм і їх пропорціональних відношень. Усю різноманітність єгипетських колон можна укласти в декілька типів: лотосовидні, пальмовидні та папірусовидні з композитною і гаторичною капітеллю (назва єгипетської капітелі у вигляді розкритого пальмового листа і кубічної абаки у верхній частині, що декорована з чотирьох сторін ликами давньоєгипетської богині Хатор). Ствол колони міг бути гладким, оздобленим канелюрами, рельєфом або розписом (рис. 4).

«Стародавній звичай сидіти на землі був поширений і в Єгипті. І все ж таки можна стверджувати, що справжні меблі для сидіння вперше з'явили-

ся в Єгипті. Спершу у єгиптян були тільки низькі лавки і стільці, які вказують, що єгиптяни, як і східні народи, любили сидіти навпочіпки. На стінних фресках також можна бачити зображення людей, що працюють, сидячи навпочіпки. Привілеєм багатих єгиптян були парадні стільці» [3, с. 22].

«У Єгипті вперше з'являється стілець зі спинкою, тут його форма отримує логічне обґрунтування, він набуває конструктивної форми, що стала основою для всіх наступних форм стільців. Єгиптяни відмовилися від лежання на підлозі і створили першу форму ложа» [3, с. 25].

«Скрині й саркофаги розписували яскравими фарбами, прикрашали геометричним орнаментом, кольоровими фаянсовими вставками або напівкоштовним камінням. Меблі також зазвичай прикрашалися площинним орнаментом. Єгиптяни облицьовували більш дешеву деревину пластинами з благородних порід деревини. На особливо багато прикрашених виробках меблів можна зустріти слонову кістку, перламутр і навіть золоті накладки» [3, с. 24]. У Єгипті були поширені скрині, багато різновидів яких дійшли до

Рис. 2. Поліхромне зображення на стіні в рамках суворого єгипетського канону

Рис. 3. Єгипетський інтер'єр: а) реконструкція єгипетського інтер'єру; б) Єгипетська зала музею в Берліні

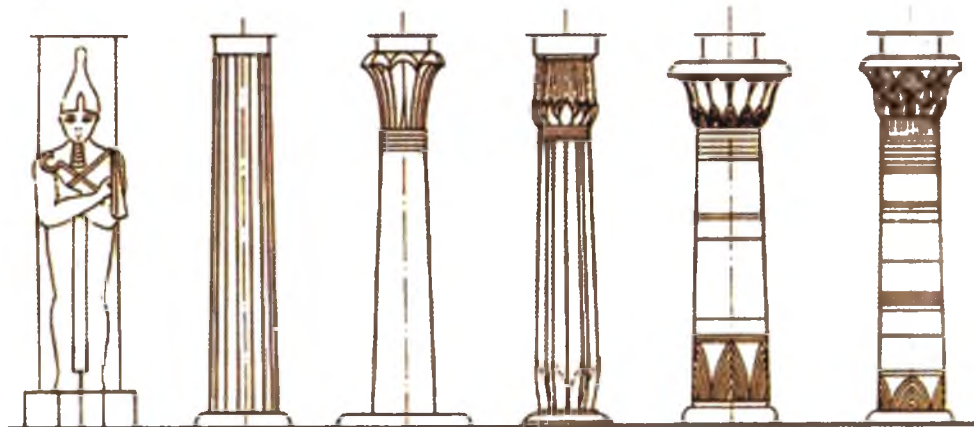

Рис. 4. Різновиди давньоєгипетських колон

Рис. 5. Приклад сучасної стилізації єгипетського інтер'єру. Архіт. Слава Балбек. Варіант №1

Рис. 6. Приклад сучасної стилізації єгипетського інтер'єру. Архіт. Слава Балбек. Варіант №2

Рис. 7. Приклади вирішення сучасного інтер'єру зі стилізованими єгипетськими елементами в нюансній гамі

Рис. 8. Приклади вирішення сучасного інтер'єру зі стилізованими єгипетськими елементами в контрастній гамі

нас. За конструкцією єгипетська скриня нагадує саркофаг. Прикрашалися скрині багатим плоским кольоровим орнаментом та ієрогліфічним письмом. Для облаштування житла використовувалися високохудожні плетені вироби з пальмових волокон (кошики з кришкою, короби, циновки). Єгиптяни вже користувалися і металевими дзеркалами. Елементи орнаментики, за допомогою яких прикрашали меблі (сонячний диск, скарабей, змія, шуліка, лотос, пальма, папірус тощо), мали символічне значення. Фарби були яскравими, однак гама кольорів обмежувалася червоним, жовтим, чорним, коричневим, блакитним, зеленим і білим, причому фарби не змішували, а користувалися ними в чистому вигляді [3].

Єгипетський стиль, незважаючи на його тяжіння до розкоші і наявність у ньому орнаменту, вимагає витонченості й поміркованості (рис. 5). Інакше завелика кількість деталей із золотом та прикрасами може призвести до кітчю (рис. 6).

Чарівність єгипетського стилю приваблює замовників ось уже 5 тисячоліть. Створення інтер'єру в єгипетському стилі робить можливим використання великого розмаїття прийомів, і це дає змогу дизайнерам пропонувати весь час нові й нові художні рішення (рис. 7, 8).

2.2. | Античний

Інтер'єр доби античної архітектури

Поняття «антична цивілізація» використовується для визначення культурно-історичних ознак, притаманних розвитку давньогрецького і давньоримського суспільств.

Античність (від лат. *antiquus*), або Класична епоха, – період історії від 800 року до н.е. й до 600 року у регіоні Середземного моря.

Рання античність (VIII ст. до н.е. – VI ст. до н.е.) – доба становлення елліністичної цивілізації

Класична античність (I ст. до н.е. – II ст. н.е.) – час єдності греко-римської цивілізації.

Пізня античність (III–VI ст. н.е.) – розпад Римської імперії, а згодом і падіння Західної Римської імперії, що ознаменували початок нової епохи – Середньовіччя [1].

Антична доба – це «майже тисячолітній період суспільного розвитку рабовласницьких держав Стародавньої Греції та Риму, позначений низкою спільних рис в економіці й культурі. В ідеології панувала релігія, культ людиноподібних богів-покровителів, міфологічних героїв, а потім і обоженості імператора» [2, с. 20].

Для античної архітектури раннього періоду характерне використання прийомів формальної композиції, схожих на давньоєгипетські: зберігається суворість геометричної форми, домінує лінійно-осьова побудова простору, панує симетрія [2].

Типовий грецький житловий будинок являв собою однокімнатне помешкання (мегарон) (рис. 9). У дахові будівлі для збирання дощової води робили отвір (комплувій). Через нього вода стікала до невеличкого басейну (імплувій).

В римську епоху отвір у даху використовували для витяжки диму – таке димне, чорне приміщення називалося атрієм, від слова *ater* – чорний, за-

Рис. 9. Реконструкція інтер'єру грецького житлового будинку

копчений. «Внутрішні приміщення були прикрашені настінним живописом. Підлога найчастіше була глинобитною, пізніше – мозаїчною, а під впливом Сходу її стали вкривати килимами. Кесонна стеля з розписом була відома вже в VI столітті до н.е. Після перських воєн зріс потяг до багатшого інтер'єру. В міру того як прийом гостей ставав загальноприйнятою традицією, розширювалося функціональне наповнення житлового будинку, який наповнився цілою низкою приміщень. В період еллінізму, в умовах загострення класових протиріч, будинки багатіїв відзна-

чалися воістину східною розкішшю, були оточені садами й парками, ізолювані від будинків бідних городян» [3, с. 45].

«Для грецької орнаментики характерні як фігуративні й рослинні, так і геометричні та архітектурні елементи. Найбільш частими мотивами були акант, пальмета, ряди листя, лотос та інші квіти з виразною композицією, чітким абрисом і яскравим забарвленням. Характерним геометричним орнаментом була спіральна, а також хвиляста лінія. Дуже поширеним орнаментом був меандр; до архітектурних орнаментів можна віднести ю-

Рис. 10. Зразки грецького орнаменту

ніки, намистинки і зубчики (рис.10). Грецька орнаментика була суто декоративною й не мала символічного значення» [3, с. 48].

У більш пізній період з'являються картини, на яких етруски танцюють і святкують якісь події. Однією з кращих етрусських фресок можна назвати малюнки танцювальних сцен в гробниці Франчески Джустініані (рис. 11).

«Оригінальні грецькі меблі, на противагу багатим єгипетським знахідкам, не збереглися. Доволі точно уявлення про грецькі мебелі форми ми можемо

отримати завдяки рельєфним зображенням, малюнкам на вазах і маленьким теракотовим статуеткам» [3, с. 45]. Меблі мали чітку конструкцію, що відповідала властивостям матеріалу. Форми свідчили про високий рівень художнього чуття, про здатність віднаходити своєрідні засоби вираження, не запозичені з архітектури. «Найчастіше греки використовували такі породи деревини, як клен, самшит, кедр, олива, пальма, горіх і чорне дерево» [3, с. 46]. «Кількість видів меблів у грецькому будинку була незначною, скромність житла, клімат, одяг і звичаї не вимагали так уже й багато меблів. Шафи, приміром, майже не використовувалися, для зберігання одягу й предметів домашнього вжитку використовувалися дерев'яні скрині різних типів, схожі на єгипетські» [3, с. 46].

Пізніше у греків з'явився звичай їсти лежачи; для цього вони використовували ложе – щось середнє між ліжком і софою. Меблі для сидіння були доволі різноманітними. Столам у грецькому будинку не надавалося великого значення, їх використовували для другорядних функцій. В обстановку житла входили також переносні маленькі скриньки, шкатулки, шафи для дрібних предметів і туалетного приладдя.

Більшість творів грецького мистецтва, зокрема й меблі, були різнобарвними. Різьблені або інкрустовані орнаменти щедро розфарбовувалися, й це робило дерев'яні предмети ще більш яскравими, красивими. Греки вже знали способи інтарсії зі срібла, слонової кістки й черепахи. Вони надавали перевагу суворим тектонічним формам. Ніжки, що закінчувались лапою звіра, зустрічалися рідко [3].

Чи не найбільшим надбанням грецької цивілізації став архітектурний ордер, що є втіленням стійко-балкової системи й тектонічно складається з вертикальних (колони, пілястри) і горизонтальних (антаблемент) елементів. Саме слово «ордер» походить від латинського *ordo* (лад, порядок) і вперше було вжите теоретиком архітектури другої половини I століття до н. е. Вітрувієм, автором трактату «Десять книг про архітектуру» [4]. Розрізняють п'ять класичних ордерів – вперше їх виділив італійський архітектор Джакомо да Вінйола. Це доричний, іонічний та коринфський

Рис. 11. Танцювальна сцена з гробниці Франчески Джустініані. Етрусська фреска наслідує манеру грецьких художників V ст. до н. е.

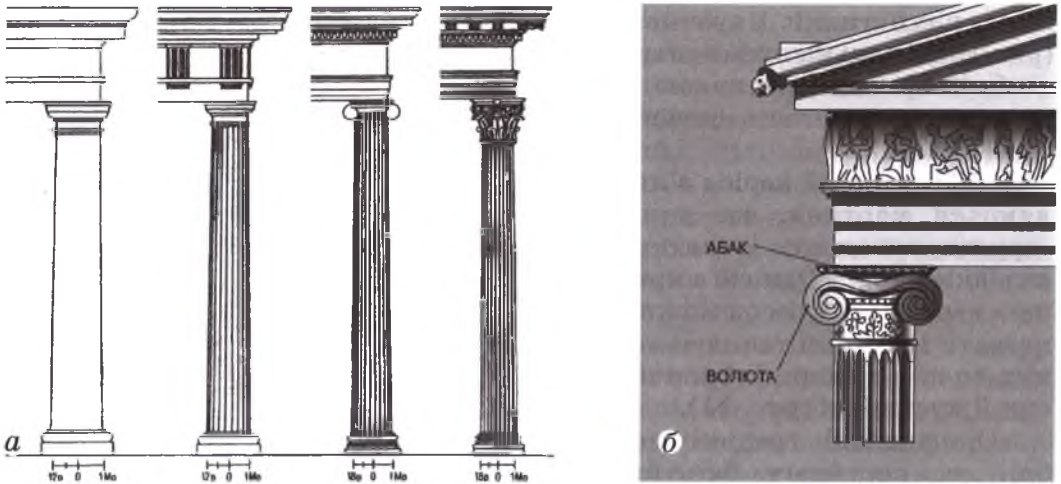

Рис. 12. А – чотири класичних ордери однієї висоти різного модуля. Б – капітель, частина фуста і антаблемент іонічного ордеру

ордери, що виникли у Стародавній Греції, а також тосканський і композитний, започатковані у Стародавньому Римі (рис. 12).

Коринфський ордер у Стародавній Греції використовувався рідко, але здобув значне поширення у Стародавньому Римі [4]. Греки не мислили своєї архітектури та інтер'єру без використання ордерної системи. Отож для сучасного інтер'єру в античному грецькому стилі окремо розташовані колони доричного, іонічного або коринфського ордеру обов'язкові (рис. 13). Утвердженню атмосфери Стародавньої Греції в такому стилізованому інтер'єрі сприятимуть мозаїчна підлога, меблі, фрески та аксесуари, як-от вази, амфори та скульптури (рис. 14).

Римський період античного стилю

Римська імперія в ході свого існування пройшла складний шлях розвит-

Рис. 13. Приклади організації житлового та громадського простору в античному стилі

Рис. 14. Приклади сучасних інтер'єрів в античному стилі. Грецькі вази

ку. Римляни завоювали спочатку Італію, потім Карфаген і Грецію, а далі й усе Середземномор'я. «Хоча римляни багато перейняли з грецької культури, однак римська культура мала свій особливий характер, який відрізняє її від грецької. Римляни були людьми розважливого, ясного й практичного розуму і керувалися більше розумом, ніж почуттям». [3, с. 53].

Римська імперія трималася на війську. Влада перебувала в руках воєначальників. Звідси й поширена тема війни в культурі— сцени битв, портрети воїнів, зображення зброї. Процвітав культ зрілого чоловіка, на

Рис. 15. Інтер'єри Пантеону у Римі. 126 р.

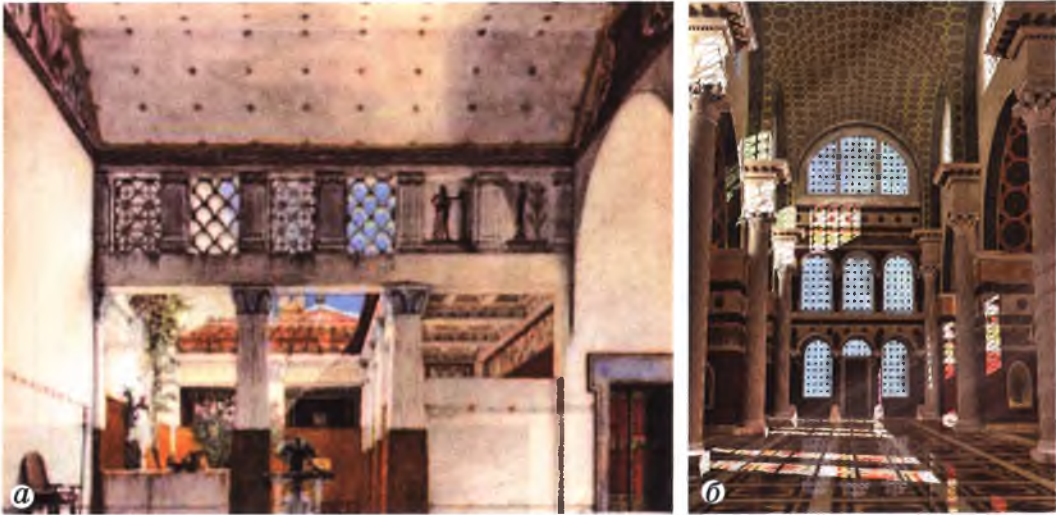

Рис. 16. Приклади організації житлового і сакрального простору періоду Римської імперії: а) картина «Інтер'єр дому Гая Марція». Художник – Лоуренс Альма-Тадема; б) реконструкція інтер'єру базилики Максенція і Костянтина. Рим. 308–312 рр. Автор – Данило Логінов

відміну від грецького періоду, коли прославлялася краса молодого тіла (рис. 19).

Арка – величний винахід римської цивілізації. Використання цієї архітектурної форми, невідомої грекам, а також усього, що походить від неї – коробового склепіння, хрестового склепіння, купола – зробило римлян спроможни мизабезпечити архітектурну та інтер'єрну розмаїтість своїх споруд, зводити величезні будівлі, створювати приміщення, великі за розмірами і словнені простору, а також сміливо будувати поверх над поверхом. Тен-

Рис. 17. Зразки давньоримських настінних розписів

Рис. 18. Зразки давньоримського орнаменту

Рис. 19. Воєнна тематика давньоримської мозаїки

денція до збільшення внутрішніх просторів знайшла своє відображення у храмах зі склепінчастими покриттями, найзначнішим з яких є Пантеон. В архітектурі античного Риму можна відзначити перехід доміантної ролі до інтер'єру, а також підкреслювання парадної урочистості, пишноти і розкоші (рис. 15, 16).

Поряд з монументальністю внутрішнього простору головними характерними рисами римської архітектури є незрівнянно ширше, набагато більш варіантне оперування елементами ордерної системи порівняно з тим, що його практикували давньогрецькі зодчі, а також розвинений декор – рельєфні композиції на алегоричні та історичні теми.

Внутрішнє оформлення житлових будинків було дуже багатим, підлога вкладалася мармурова або виготовлялася з кольорової мозаїки, кесонна стеля зберігала форми дерев'яної конструкції, стіни були прикрашені яскравим декоративним розписом для візуального розширення внутрішнього простору вузьких темних кімнат (рис. 17). Ці шедеври відомі в історії мистецтва як помпейські фрески. Для ізоляції приміщень широко застосовувалися килими та драпірування у вигляді завіс у дверних прорізах.

У римській архітектурі основна роль стіни – розмежувати простір, при цьому вона активно використовує взаємодію живопису і скульптурно-пластичних засобів. Грандіозність приміщення вимагала багаторівневого членування площини для забезпечення співмасштабності із розмірами людини. Звідси й особлива насиченість пластики стіни, її поліхромія. Стіна була свого роду «екраном для проектування» – вона слугувала місцем зображення природи, сюжетів історії та міфів [2].

Рис. 20. Приклади сучасного вирішення інтер'єру в умовно античному римському стилі

Основними елементами орнаментики були рослинні орнаменти—зокрема, листя аканта, грона, гірлянди, фрукти. Комбінації квітів, листя і кучерявих пагонів на зразок натюрмортів були суворо симетричні й стилізовані (рис. 18). Орнаментика була часто символічною й багатою на алегорії. Часто зустрічалися зображення звірів. Приміром, символічно використовували фігури орлів, левів, крилатих хижаків або сфінксів. Римляни сприймали ці символи не так серйозно, як мешканці Сходу, отож сміливо використовували їх для оздоблення меблів, а особливо ніжок і спинок стільців. У римлян вперше в історії стилів ми зустрічаємо усвідомлену стилізацію. Потяг до розкоші дістав своє вираження в тому, що поряд із деревиною застосовувалися й такі дорогі матеріали, як бронза, мармур, золото, срібло, слонова кістка, ріг, панцир черепахи.

Римляни не мали такого природженого витонченого смаку, як давні греки. Замість простоти і ясності грецьких форм у їхніх виробках часто можна бачити химерність декору. У меблях панував еkleктизм, запозичалося все, що можна було пристосувати до панівних смаків. Римляни майже нічого не додали до перейнятих у греків основних форм – набагато більше уваги приділяли вони багатому, помпезному оформленню [3].

Сучасне вирішення інтер'єру в античному римському стилі, якщо немає мети максимально наблизити його до автентичного, можна вважати досить умовним (рис. 20).

Римським мистецтвом історія античного мистецтва завершується, але досягнення давньоримських митців справляли величезний вплив на розвиток стилів наступних століть – особливо в епоху класицизму.

2.3. Візантійський

У Стародавньому Римі в IV ст. здобуло перемогу і стало державною релігією християнство. Велика імперія, ослаблена чварами, класовою боротьбою й безперервними набігами варварів, розпалася на дві частини. Західна частина імперії впала після того, як полчища варварів у 410 р. захопили Рим. Візантійська (Грецька) імперія склалася у східній частині Римської імперії й відокремилась у 395 р. До її складу увійшли Балкани, Передня Азія, Сирія та Єгипет. Столицею Візантійської імперії став Константинополь (названий так на честь християнського імператора Костянтина) [1].

Найбільш видатною спорудою Візантії, що дійшла до наших часів, є собор святої Софії Константинопольської. Його внутрішній простір та оздоблення інтер'єрів і досі вражають величчю й надзвичайною розкішшю мозаїчних панно (рис. 21).

Меблеве мистецтво Візантії нічим не відрізнялося від пізньоримського. У внутрішньому оформленні церковних будівель скульптурне розмаїття, характерне для давньоримської архітектури, змінилося багатством фарб і блиском золота, а місце фресок посіла мозаїка. Форми, здебільшого подібнені й часто деформовані, оброблялися сухозлітним золотом, кольоровою емаллю, прикрашалися коштовним камінням [1].

У візерунках візантійської доби застосовувалися християнські мотиви (монограма Христа, голуб, риба, баранчик, павич; з рослин – виноградне гроно, колос пшениці, лавровий вінок, оливкова гілка й пальмове листя), а також мотиви давньогрецької доби, як-от стилізоване листя аканта й пальмети (рис. 22).

Візантійський стиль безпосередньо вплинув на мистецтво Київської Русі та балканських країн – Сербії, Болгарії, Румунії (рис. 23).

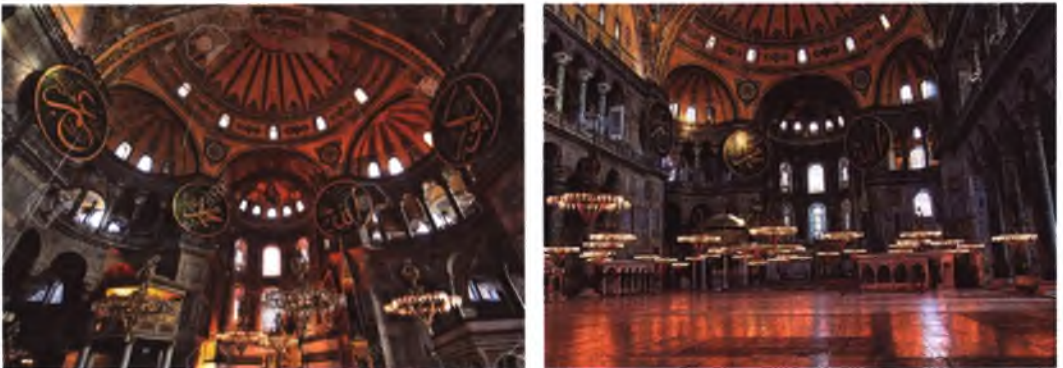

Рис. 21. Інтер'єри собору святої Софії в Константинополі (нині – Стамбул, Туреччина)

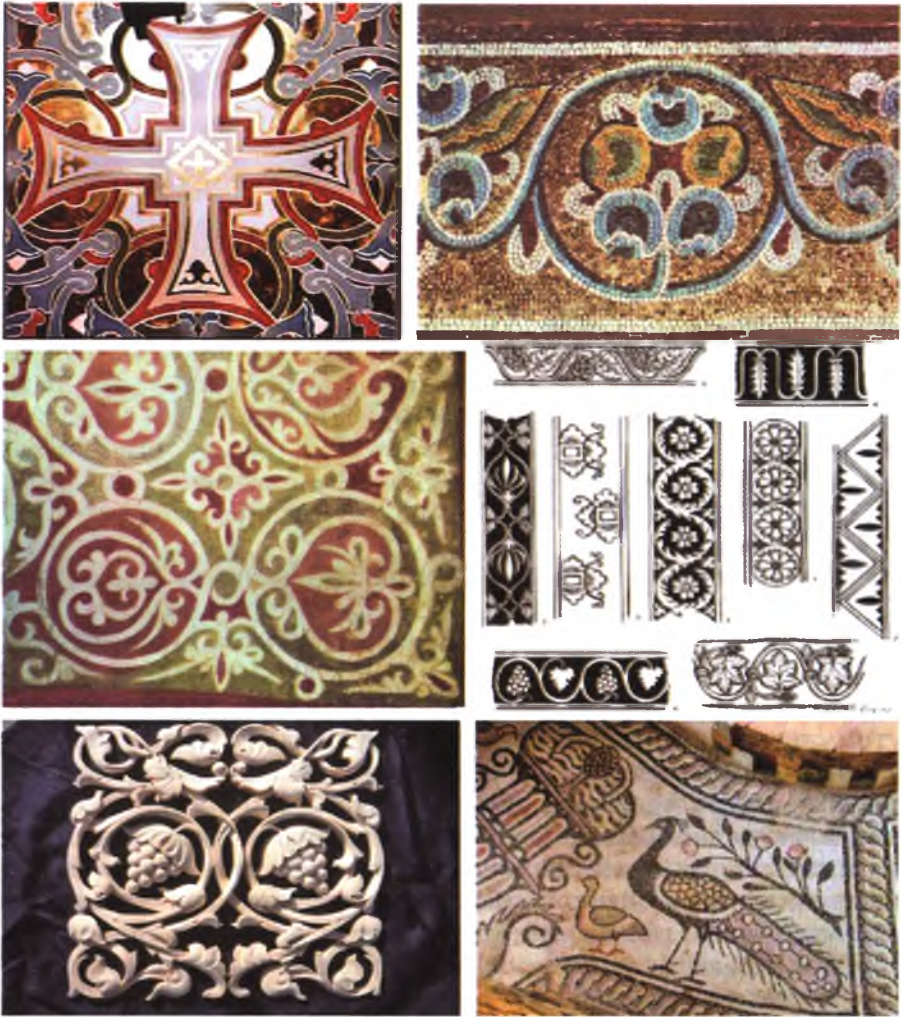

Рис. 22. Елементи візантійського декору. Орнаменти й мозаїки

Рис. 23. Візантійські впливи в мистецтві Київської Русі: інтер'єр, архітектура споруд, предмети побуту

Рис. 24. Приклади варіантів сучасного інтер'єру у візантійському стилі

Візантійський інтер'єр відзначався розкішністю, витонченістю, помпезністю. Як оздоблювальний матеріал у ньому використовували золото, срібло, слонову кістку, напівкоштовне каміння, кольорове скло. Стіни приміщення прикрашали дерев'яними панелями, шовковими тканинами. Особливу роль в оформленні інтер'єру відігравали розкішні візантійські тканини, з яких виготовлялися завіси, покривала, подушки, скатертини.

Гама фарб візантійського інтер'єру різноманітна, але переважають золоті, білі, пурпурові кольори. Створюючи сучасний інтер'єр спальної кімнати у візантійському стилі, особливо доречним буде використовувати насичений синій колір. Ефектно виглядатиме балдахін над ліжком, виконаний з легкої повітряної тканини, оздобленої золотистими нитками (рис. 24).

Стіни приміщення, оформленого у візантійських традиціях, можна обшивати панелями, що імітують мармурові плити.

М'які меблі (низкий диван або тахта) повинні мати обшивку з яскравої тканини зі східним орнаментом та багато диванних подушок. Підлогове покриття можна імітувати керамічною плиткою під старовину, з геометричним малюнком. Інтер'єр приміщення у візантійських традиціях прикрасять орнаменти з виноградною лозою, дерев'яні різьблені табурети, позолочені світильники на ланцюгах, перські килими. Яскраві фарби на золотому фоні, характерні для візантійського стилю, внесуть до інтер'єру настрій святкової піднесеності.

2.4. Романський

У період правління Карла Великого, близько 800 року в Аахені (нині – Німеччина, земля Північний Рейн – Вестфалія) були споруджені церква й палац. Тут, в архітектурі епохи династії Каролінгів, і зароджується романський стиль. Однак його широке застосування розпочалося трохи пізніше, у X столітті. Романський стиль у Європі панував майже 400 років.

Духовне життя, наука, мистецтво – будь-яка творча діяльність тієї доби була можливою тільки в лоні церкви, під її контролем і за її вказівкою. Свою назву стиль, про який тут мова, – романський – отримав вже у XIX столітті завдяки римським елементам у ньому. Однак ця назва не відображує розмаїтості джерел, які живили стиль при його формуванні. Романське мистецтво увібрало в себе античні (й не лише давньоримські) та ранньохристиянські форми, східні елементи (передусім візантійські), а також елементи мистецтва варварських народів (германських та північних) [1].

Основною ознакою романської архітектури є оборонопридатність. Будівлям романського стилю властиві важкі, закриті, масивні форми, статичність незалежно від того, йде мова про церкви, монастирі чи фортеці. На основі базиліки періоду раннього християнства виник романський тип церкви зі склепінчастими перекриттями й маленькими напівкруглими отворами; темне, без прикрас внутрішнє приміщення вражає і вселяє благоговіння, масивністю своїх форм символізуючи міць церкви. З часом вплив римських традицій стає слабкішим, що, зокрема, позначається на архітектурних членуваннях: колони, капітелі, карнизи тощо набувають інших, більш приземкуватих пропорцій. Важкі склепіння вимагали потужних стін і колон. Часто використовувалися гвинтові колони, асиметрія й неоднаковість архітектурних елементів. Основним мотивом інтер'єру виступали напівциркульні арки (рис. 25).

У фортецях феодалів люди мешкали в житлових вежах. Основним приміщенням такої вежі був високий напівтемний зал з кам'яними стінами, колонами, камінами і фресками. Дещо пізніше з'являються дерев'яна

Рис. 25. Характерні елементи романського стилю

обшивка й пофарбовані в різні кольори стельові балки. Підлога в такому залі була викладена керамічними плитками і вкрита килимами. Меблі – грубі, примітивні, навіть простіші, аніж характерні для деяких античних культур у їхньому початковому періоді. Шафи, приміром, виготовлялися з необроблених товстих дощок, скріплених між собою накладками з кованого заліза.

Скриня в добу Середньовіччя мала універсальне призначення – вона могла служити ліжком, меблями для сидіння, навіть дорожньою валізою для тривалих подорожей, що не були рідкістю для королів і великої шляхти.

Спеціальні меблі для сидіння в цей час майже не застосовувалися. Сиділи на низьких лавах, що стоять уздовж стін, або на скринях, і тільки глава знатної родини міг мати окремий стілець. Висока конструкція і, зокрема, висота спинки були символами знатності власника. Такий стілець здебільшого мав підставку для ніг, аби не треба було їх ставити на холод-

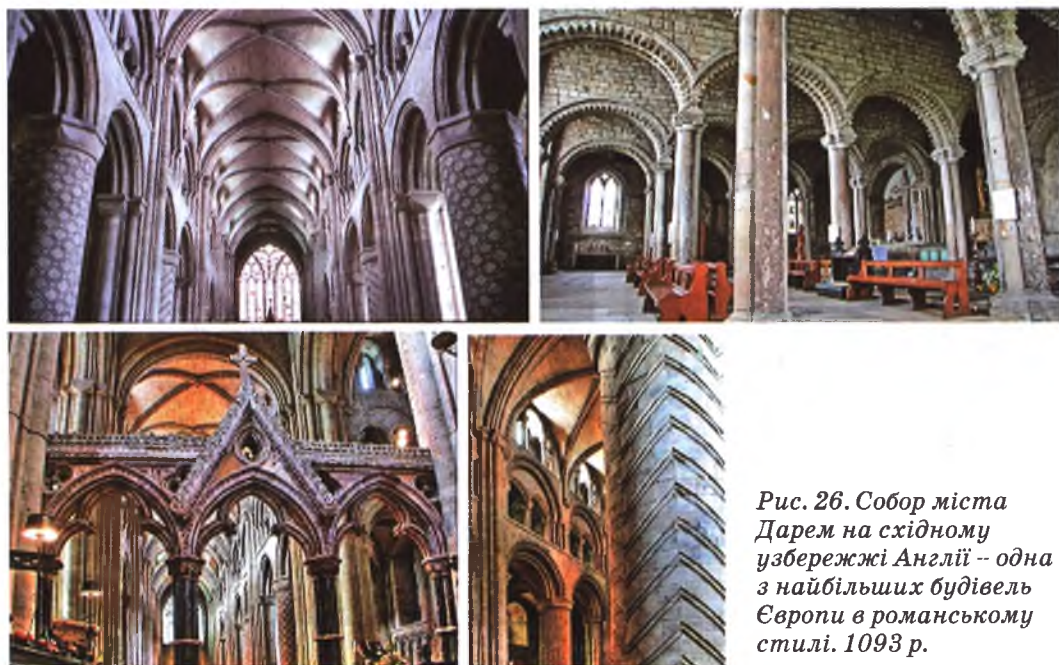

Рис. 26. Собор міста Дарем на східному узбережжі Англії – одна з найбільших будівель Європи в романському стилі. 1093 р.

Рис. 27. Фрагменти романського орнаменту

ні кам'яні плити. У Середньовіччі меблі переважно ставилися впритул до стін; пізніше цей порядок порушується, меблі розміщуються більш вільно. З часом меблі стали вкривати різьбленням із зображеннями драконів і витких рослин.

У Середньовіччі більшого значення набувають ліжка. Характерна конструкція – рама на ніжках, оточена низькими ґратами. Пізніше, з XII століття, стали застосовувати ліжка з балдахіном. Драпірування кріпилося до сволюка або на спеціальний каркас [1].

Головним будівельним матеріалом виступав натуральний камінь. З часом обробка кам'яних брил удосконалюється, а м'які різновиди каменю, легкі в обробці, стають джерелом для створення перспективних порталів, різьблених капітелей (рис. 25), рельєфів, а згодом і скульптур, якими почали прикрашати фасади (рис. 26). Ці архітектурні деталі застосовувалися й для створення інтер'єрів.

Рис. 28. Зразки романського вітражу

Рис. 29. Приклади вирішення сучасного інтер'єру в романському стилі

Орнаменти використовувались безсистемно, часто без дотримання гармонійних пропорцій та органічного взаємозв'язку. Їхніми елементами, зокрема, виступали стилізовані грона винограду, в'юнки рослини, листя; мотиви з фігурами людей і тварин, містичних чудовиськ; геометричні елементи; форми, подібні до меандру, звивисті лінії й плетіння (рис. 27). Найдавніші з відомих нині середньовічних вітражів належать до X століття – до наших днів збереглися тільки їхні фрагменти [4]. Саме в романській архітектурі вітраж утверджується в його нинішньому класичному вигляді – шматочки кольорового скла, з'єднані за допомогою металевого профілю [5] (рис. 28).

Створюючи сучасний інтер'єр у романському стилі, необхідно дотримуватися притаманних цьому стилеві «важких» пропорційних відношень в колонах, арках, низьких нависаючих склепіннях і нервюрних конструкціях (котрі в добу романської архітектури, до речі, щойно лиш починали з'являтися, а тому мали своєрідний вигляд). Важкі стилізовані світильники, начебто призначені для освітлення свічками, приглушене світло, що ллється крізь вузькі вітражні вікна, кам'яна підлога (можливо, зі шкурами замість килимів) та обов'язковий камін нададуть інтер'єрові особливого романського шарму.

Каміни при відповідному їх оздобленні – взагалі благодатна тема у стильовому історичному інтер'єрі. Обрамлюючи камін декоративними елементами відповідного стилю, завжди можна отримати стильовий та композиційний акцент для всього інтер'єрного рішення.

В часи панування романської архітектури Європа безперестанку воювала, отож тема війни, лицарів і лицарських турнірів, оборонного зодчества і замків була чи не найпопулярнішою в європейській культурі. Через це вдалим і вкрай доречним елементом сучасного романського інтер'єру (як громадського, так і житлового) можуть виступати, зокрема, лицарські обладунки (рис. 29). Розташовуючи лицаря біля ліжка з балдахіном, який, до речі, теж був невід'ємною частиною спальні романського періоду від XII століття, можна надати інтер'єрові спальні іронічного підтексту.

Запитання та завдання для самоконтролю

- 1. Які зображення використовувалися в елементах орнаментики в єгипетському стилі?**
- 2. Назвіть різновиди єгипетських колон.**
- 3. Чи прикрашали єгиптяни свої меблі орнаментом?**
- 4. Які спільні риси в економіці й культурі мали рабовласницькі держави Стародавньої Греції та Риму?**
- 5. Як називається характерний грецький орнамент?**
- 6. Назвіть три типи ордерів, що з'явились у Стародавній Греції, і ще два, що з'явились у Стародавньому Римі.**
- 7. Які теми в зображеннях були характерні для Стародавнього Риму?**
- 8. Що таке кесони й чи притаманні вони для римського інтер'єру?**
- 9. Які мотиви були характерними для візерунків у візантійський період?**
- 10. Чи вплинув візантійський стиль на мистецтво Київської Русі?**
- 11. Чи використовувалися вітражі й каміни в романський період?**
- 12. З яких елементів складався орнамент романського стилю?**

2.5. Готичний

Готика (від грец. Готіко) – період у розвитку середньовічного мистецтва на території Західної, Центральної і частково Східної Європи з XI–XII й до XV–XVI століть. Готика прийшла на зміну романському стилеві, поступово витісняючи його. Спочатку слово «готика» було глузливим – ним посмівувалися в епоху Ренесансу, бажаючи підкреслити начебто дикість і нецивілізованість даного стилю [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Готичний стиль	XIII - XV ст.			Дерево і камінь грубої обробки. 		

Громіздкі, похмурі, схожі на фортеці романські церкви поступають місцем динамічним, яскравим, нескінченно різноманітним готичним спорудам. Стіни втрачають роль конструктивного елемента, що несе величезні навантаження, а тому стають легшими. Суттєво меншає кам'яна маса каркасної конструкції (рис. 30). Характерними формами стають високі вежі, стрункі колони, складні форми склепінь, ажурні орнаменти, а також стрілчасті склепіння та стрілчасті вікна. Прикрасою церков цього періоду виступає характерне кругле вікно-троянда над входом [2]. Профілювання стовпів на пучки тонких колон слугує засобом, котрий дозволяє візуально приховати товщину опори, яка насправді є немалою [3].

Для готичної архітектури характерними є просторовість, відкрита зовні, а також нова каркасна система споруди й нова конструкція склепінь: на зміну суцільним склепінням приходиться система ребрових перекриттів і винесених назовні потужних контрфорсів з аркбутанами.

Головна ознака готичного склепіння – чітко виражені профільовані діагональні ребра, що утворюють робочий каркас, котрий приймає основні навантаження. Така каркасна арка нині відома як *нервюра* (фр. *nervure* – жила, ребро, складка). Різноманітність нервюрних переплетінь і техніка їхнього виконання у соборах готичного періоду вражають уяву й донині (рис. 31).

Твори середньовічного живопису та скульптури готичної доби відзначаються виразністю та експресивністю: життєво зображуються драматичні сцени з Біблії, на них ми бачимо людей готичної епохи в тогочасному

Рис. 30. Конструкції готики візуально приховують громіздкість каменю, доводячи великоваговий камінь до стану зорової нематеріальності

Рис. 31. Нервюрні склепіння готичних соборів

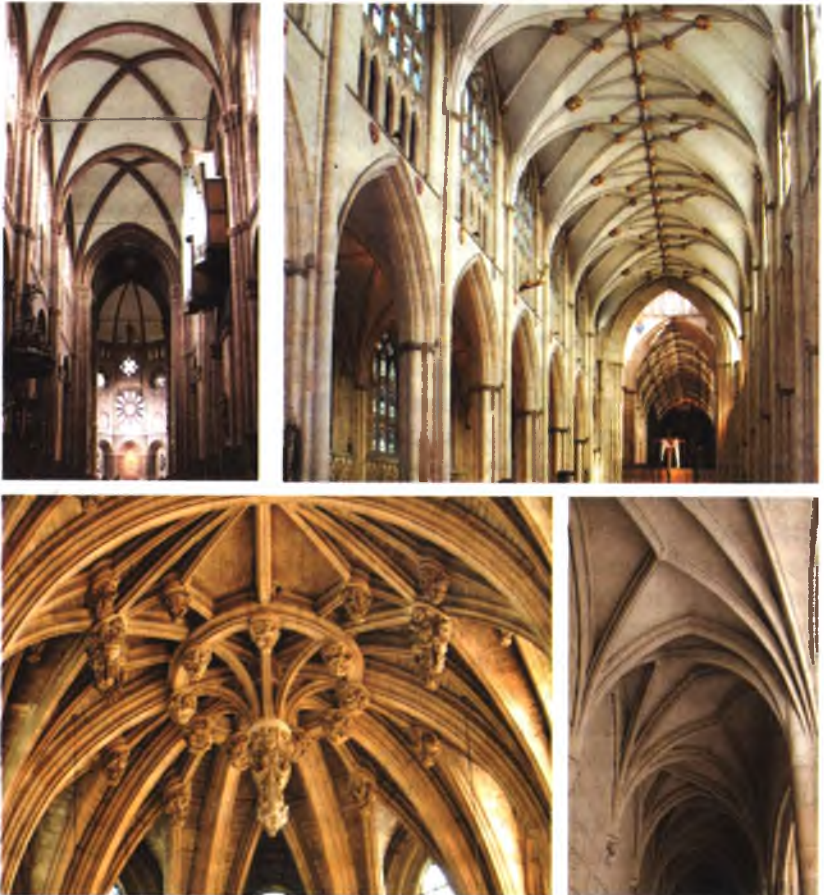

Рис. 32. Варіанти пласкої різьбленої стелі

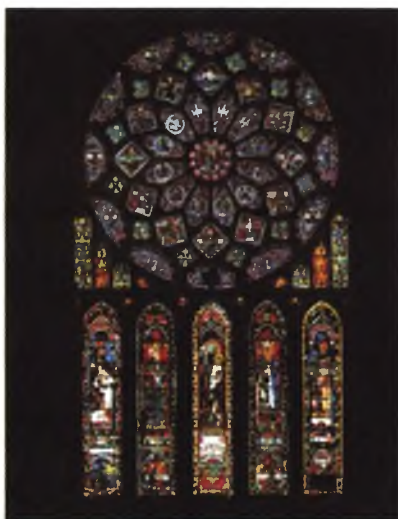

Рис. 33. Зразки вітражів готичних храмів

одязі. Величезні барвисті вітражі здаються майже нематеріальними у світлі сонячних променів, що проходять крізь них (рис. 30).

Що ж стосується житлових приміщень готичної доби, то стелі тут зазвичай дерев'яні, балкової конструкції. Це стелі або з відкритими, гарно оформленими кроквами, або стелі, облицьовані дошками, або гладкі стелі, або ж стелі, розчленовані рейками та прикрашені декоративним розписом чи різьбленням (рис. 32).

В інтер'єрі готичного храму важко переоцінити значення вітражу. Історія готичної архітектури – це історія нервюри й аркбутана. З їхнім утвер-

дженням інтер'єр храму став високим і світлим [4]. Звільнення стін від навантаження дозволяло прорізати їх величезними вікнами, й це стимулювало мистецтво вітражу – воно в часи панування готичного стилю досягає найвищої точки свого розвитку. Найчастіше готичні вітражі зображували релігійні та побутові сцени. Вони розміщувалися у величезних стрілчастих вікнах і в так званих вікнах-трояндах (рис. 33). Готичні троянди – ці симфонії світла, отвори у склі серед каменю якнайповніше відображують саму сутність готичного стилю.

Поліхромний розпис стін і скульптур, кольорове скло вітражів в інтер'єрах кафедральних соборів доповнювалися строкатими шпалерами, живими квітами, блиском золота, сяйвом свічок і барвистим одягом. У середньовічних вітражах переважають червоні, сині й фіолетові барви. Колір отримує в готичному Середньовіччі особливу роль.

Одяг, будинки, статуї милують око яскравістю фарб і позолотою [2].

Композиційним центром житлового інтер'єру готичної доби та єдиним джерелом тепла в оселі виступав багато оформлений камін (рис. 35). Для його оздоблення використовувались елементи архітектури: приміром, трикутна ozdoba над входом, відома як *вимперг* (рис. 34), а також пучки колонок, химери й кам'яне декоративне різьблення. Характерні архітектурні деталі використовувались не тільки в інтер'єрі, але й для оздоблення меблів. Меблі періоду готики виглядали як малі архітектурні споруди. (рис. 36, 37). Меблевий каркас прикрашався численними архітектурними членуваннями: поперечними ребрами й карнизами, стрілами, башточками, колонками тощо, завдяки чому він виглядав легше і декоративніше. Для прикрашання готичних меблів використовувались розпис, різьблення, стрілчасті склепіння, ніші, ажурні орнаменти. З часом до цього інструментарію додалися ще й фігури – спершу їх розташовували на фронтальних поверхнях меблів, а згодом і з боків [2].

Для готичного орнаменту характерними є абстрактні геометричні елементи й натуралістичний спосіб виконання рисунка з численними рослинними елементами. Компонентами вільно трактованого рослинного орнаменту виступають виноградне листя та виноградні грона, квіти, гірлянди, завитки, розетки, горбисті з прожилками деревні листки.

Характерною ознакою органічної орнаментики є легка перенасиченість композицій. В орнаменті найчастіше використовуються червона, зелена та синя барви (рис. 38).

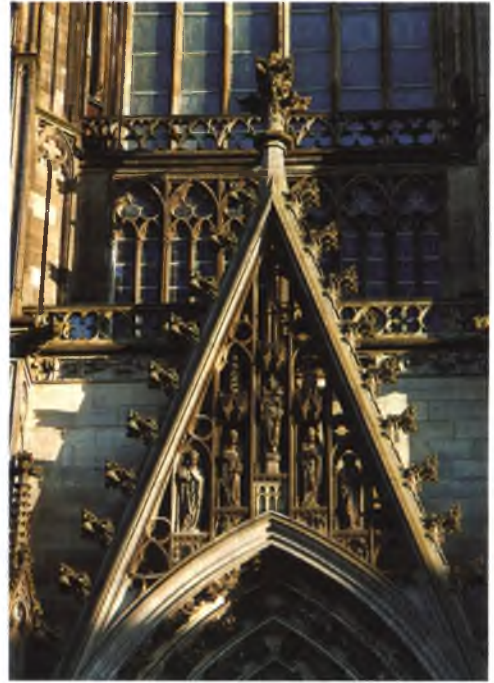

Рис. 34. Вимперг над входом до готичного храму

Рис. 35. Оздоблення готичних камінів

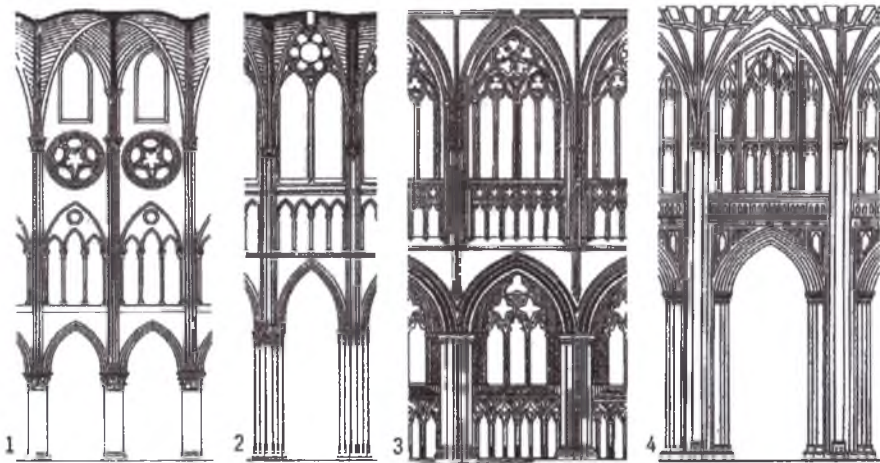

Рис. 36. Найбільш виразні й характерні архітектурні фрагменти, що використовувались на фасадах, в інтер'єрах і для оздоблення меблів

Рис. 37.
Готичні меблі з
використанням
архітектурних
елементів

Рис. 38. Зразки готичного орнаменту

Рис. 39. Сучасне вирішення ліжка в готичному стилі

Рис. 40. Приклад сучасного вирішення інтер'єру в готичному стилі зі стилізованими нервовими

Ліжко в готичному стилі, якщо воно не було вбудованим у стіну, мало напівбалдахін, повний балдахін або ж великий дерев'яний каркас (рис. 39). Меблі для сидіння поступово ставали різноманітнішими, однак відокремлювати їх від стін ще довго не поспішали. Отож тривалий час найпоширенішими меблями для сидіння й лежання лишалися лави і скрині, прибудовані до стін [2].

Готичний архітектурний стиль є багатограним і дуже виразним – не дарма він був панівним упродовж приблизно трьох з половиною століть. Зверталися до нього й архітектори пізніших часів. Приміром, у XIX ст. виникли такі мистецькі напрямки, як *псевдоготика* та *неоготика*, а нині готичні мотиви нерідко використовуються в сучасному інтер'єрі як житлового, так і громадського простору (рис. 40).

2.6. | Ренесанс

Культурно-філософський рух, відомий як Відродження, або Ренесанс, виник в Італії XIV століття на основі відродження суспільного інтересу до античної спадщини людства – зокрема, до гуманітарних наук та мистецтва стародавнього світу. Заведено вважати, що то була доба, коли добігло кінця Середньовіччя й розпочинався Новий час.

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Ренесанс	XV – XVI ст.			Гладкий камінь, мармур і пісковик, настінний живопис, оксамит, парча або велюсова шкірка. 		

З часом мистецький стиль цієї нової доби стали називати так само, як і рух, в межах якого він виник – *ренесанс*.

Періодом зрілого італійського ренесансного стилю вважається друга половина XV століття й усе XVI століття.

В епоху Відродження посилюються світський характер культури та її антропоцентризм (тобто інтерес передусім до людини та її діяльності). Церква вже не виступає в ролі головного замовника предметів мистецтва; багатство і розкіш стають символами знаті.

Формуються зачатки капіталістичних відносин. Ремісник працює не на конкретного споживача, а на ринок. В різних сферах суспільного життя майже одночасно складаються сприятливі умови для прогресу. Успіхи науки і техніки, великі географічні відкриття революціонізують уявлення людини про світ. До світового виробництва залучаються нові джерела сировини, утворюються нові ринки. Ця епоха дала світові цілу низку видатних учених, винахідників, мандрівників, мислителів, художників, діяльність яких сприяла розгортанню колосальної за масштабами духовної революції. Однією з видатних особистостей цієї епохи був Леонардо да Вінчі – великий художник, скульптор, архітектор, інженер, фізик [2].

Інтер'єри палаців доби Відродження вражали монументальністю просторових ефектів, пишністю мармурових сходів, багатством декоративного оздоблення. Вітальні і спальні флорентійської та венеціанської знаті обставлялися дорогими меблями, виконаними в дусі античності. На півдні Італії житлові приміщення були зазвичай дуже просторі й дуже «кам'яні»: підлога, стіни і навіть дверні рами облицьовувалися мармуром. Деревом обшивалася тільки стеля (зазвичай кесонова).

а

Рис. 41. Ренесансні меблі:
а – корпусні меблі у вигляді
архітектурної споруди; б –
парадні, представницькі ліжка;
в – стільці з Х-подібними та
витими ніжками

б

в

В основі ренесансового художнього методу лежить тяжіння до спокійних, врівноважених пропорцій у рамках строго лінійних композицій. Мірою гармонійності форм служить правило золотого перетину. Характерним ренесансним елементом архітектурно-декоративного оформлення стін були профільовані деталі: колони, пілястри та різьблені фільонки.

Ренесансним меблям властиві чітка форма, виразна композиційна побудова, активне використання архітектурних елементів з метою декору. Корпусні меблі ренесансної доби вирішуються як архітектурна споруда, як мініатюрне палаццо, з колонками, пілястрами, карнизами, фронтонами. [2] (рис. 41, а). Важливе місце в житловому інтер'єрі відводиться ліжкові – воно також вирішується як архітектурна споруда, оформлюється колонками, балдахіном, головним щитом різьбленої роботи. (В цей період у колах аристократії був поширений звичай приймати гостей, лежачи в ліжку. Звідси й вимога до ліжка – бути парадним, представницьким (рис. 41, б). Найважливішим типом меблів виступали оббиті шкірою стільці з Х-подібними та витими ніжками (рис. 41, в).

Ренесансна орнаментика спирається на античні зразки, проте розвиває їх, надаючи більшої витонченості. Типовими елементами є листя аканта, канделябр, герми, купідони. Часто рослинним або геометричним орнаментом всуціль вкриваються колони та пілястри. У цей період входить в обіг ціла низка нових декоративних елементів – зокрема, гротески. Гротески – це химерні, фантастичні орнаментальні композиції: вплетені в примхливе мереживо рослинних гілок фігури тварин, фантастичні істоти, птахи, людські голови, квіти тощо. Поля, утворені правильним геометричним членуванням поверхонь стін або меблів,

Рис. 42. Зразки орнаменту доби Ренесансу

Рис. 43. Інтер'єри капели Медічі. Флоренція (Італія). 1520–1535 рр.
Архіт. Мікеланджело Буонарроті

Рис. 44. Інтер'єр у стилі ренесанс в уявленні сучасних дизайнерів

були благодатним об'єктом для декорування. Крім вищезазначених, широко вживалися й такі орнаментальні форми, як арабески, плетінки, картуші, фестони, гірлянди, левові голови, грифони, а також химерні фігури напівлюдей-напівтварин (рис. 42).

Капела Медічі– меморіальна каплиця роду Медічі при флорентійській церкві Сан-Лоренцо. Її скульптурне оздоблення є одним з найбільш грандіозних звершень Мікеланджело Буонарроті як митця й одним із найвизначніших художніх здобутків Пізнього Відродження [5].

Інтер'єри капели Медічі– найбільш завершений і гармонійний зразок стилю ренесанс. Формальна сутність архітектури Ренесансу полягає у відродженні греко-римської ордерної системи. Саме в цей час митці спромоглися знайти золоту середину між надмірною сухістю грецького ордеру й не менш надмірною помпезністю та ускладненістю римських ордерних композицій. Чи не найвиразніше цей ідеальний баланс можна побачити в інтер'єрах капели Медічі у Флоренції (рис. 43).

2.7. Маньєризм

Маньєризм (від італійського *maniera* – манера) – західноєвропейський літературно-художній стиль XVI – першої третини XVII століття. Характеризується втратою ренесансної гармонії між тілесним і духовним, природою і людиною. Деякі дослідники (особливо літературознавці) не схильні вважати маньєризм самостійним стилем і вбачають у ньому ранню фазу бароко. Існує й розширене тлумачення поняття «маньєризм» як вираження формотворчого, «претензійного» начала в мистецтві на різних стадіях культурного розвитку – від античності й до сучасності [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Маньєризм	кін XVI – поч. XVII ст.					

Характерними особливостями художнього вирішення робіт, що належать до стилю маньєризм, можна вважати підвищений спиритуалізм, еротизм, напруженість і заламаність ліній (зокрема, використання так званої змієподібної лінії), подовженість або навіть деформованість фігур, напруженість поз, незвичайні або химерні ефекти, пов'язані з розмірами, освітленням або перспективою, використання їдкої хроматичної гами, переважаність композиції (рис. 45).

Рис. 45. Якопо Понтормо. Зняття з хреста. 1526–1528 рр.

Маньєризм в архітектурі дістає свій прояв у порушеннях ренесансної збалансованості, використанні тектонічно не вмотивованих структурних рішень, котрі викликають у глядача відчуття неспокою, а також елементів гротеску. До найбільш значних досягнень архітектури маньєризму належать два об'єкти в Італії – Палаццо дель Те в Мантуї (робота Джуліо Романо) і Бібліотека Лауренціана у Флоренції, спроектована Мікеланджело. У маньєристському ключі витримана й будівля Галереї Уффіці у Флоренції [1] (рис. 46).

Філософи та мистецтвознавці висувають декілька версій, але й досі не дійшли згоди щодо природи виникнення маньєризму, який прийшов на зміну врівноваженому та гармонійному стилеві ренесанс. Одна з версій, що належить мистецтвознавцю В. М. Гращенкову, близько підходить до запропонованого автором цього видання «принципу

Рис. 46. Інтер'єри галереї Уффіці. Флоренція (Італія). 1581 р.

Рис. 47. Зразки інтер'єрів у стилі маньєризм

маятника». Гращенко висловлює думку, що історію маньєризму – нового мистецтва з його витонченими й спотвореними формами та високою насиченістю барв – розпочали художники й мистецтвознавці, котрим набридли як простота і ясність ренесансу, так і реалістичні художні методи назагал [2].

Але як би там насправді не було, а маньєризм – який, попри всю свою ексцентричність або, можливо, навіть і завдяки їй посідає гідне місце в групі класичних стилів – збагатив декораторів інтер'єру та їхніх замовників укрій яскравим арсеналом засобів вираження для втілення творчих задумів (рис. 47).

2.8. Бароко

Бароко (італ. *barocco* – букв. химерний) – художній стиль, характерними особливостями якого були декоративна пишність, динамічні, складні форми та мальовничість.

Архітектура бароко — період у розвитку архітектури країн Західної Європи та Америки (особливо Центральної та Південної), що тривав приблизно 150–200 років – від кінця XVI століття й до кінця XVIII-го.

Бароко (як стиль) охопило всі різновиди мистецтва, але найбільш яскраво заявило про себе в живописі, театрі, у пов'язаній із ними літературі, а також у музиці та архітектурі [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Бароко	XVII–XVIII ст.			Багаті тканини, бахрама, дорогоцінні метали – золото, срібло, мідь, мармур, кістка, мозаїка. 		

Основні елементи барочного стилю, так само як і ренесансного, беруть свої витоки в античності, але бароко при цьому відрізняється від ренесансу перш за все підвищеною динамічністю форм та неспокойним ритмом кривих ліній. Пишні, помпезні форми бароко здобувають широке застосування передусім у культовому будівництві – зокрема, при створенні інтер'єрів нових церков і монастирів.

Барочному інтер'єрові властиві яскраві барви, експресивні форми, багата гра світла і тіні, велика кількість позолоти. Для посилення враження напруженості, неспокою в інтер'єрі існують кілька акцентованих точок, котрі грають роль самостійних композиційних центрів. Логіку архітектурних форм ускладнюють непрості обриси стін, велика кількість виступів, ніш, вигнуті карнизи. Бароко, з одного боку, є декоративним стилем, з іншого ж – воно будується на формах класичної архітектури, застосовуваних, втім, без особливої послідовності. Суто бароковою формою є кручена колона. Мотив багаторазово заломленого карнизу за походженням – пізньоренесансний, але особливу популярність він здобув в епоху бароко. Приміром, у меблях цей мотив використовувався для обрамлення фільонок [2].

Парадні інтер'єри барокових палаців витримані в нормах ордерної архітектури, але деталі, як правило, тут мають більш подрібнений харак-

тер. Стіни затягнуті дорогими тканинами, а вкриті розписом стелі створюють ілюзію перспективи, відводять погляд в неосяжні небесні простори з рожевими хмарами й амурчиками у них. Весь цей святковий декор, з вінками, мушлями, голівками купідонів тощо, повторюється із залу в зал, прославляючи владу та багатство (рис. 48). У бароковому стилі змінюється й характер геометричних форм: замість плавних кіл та напівкіл з'являються мотиви складних за контурами динамічних овалів, спіралей, які широко використовуються в оформленні вікон, меблів, посуду. Спокійна гладінь поверхонь предметів порушується кривизною – поверхня неначе заламується, викривлюється.

В епоху бароко архітектурні форми в меблях застосовуються без особливої суворості й послідовності. Прагнення до вільного формотворення часом веде до свідомого свавілля, до нехтування специфікою матеріалу. Результатом стають вигнуті, дуже пластичні поверхні предметів, кручені колони, пухкі балясини, багато профільовані карнизи і рамки. Складний контур профілів посилює враження підвищеної експресивності. Мотивами декоративних композицій служать щити, картуші, примхливі стебла витких рослин, мушлі, вінки, гірлянди, фестони. Барочні форми пишно розцвіли в розкішних, помпезних інтер'єрах палаців багатих аристократичних та банкірських родин Генуї, Болонї, Рима. Чудовим оздобленням покоїв були ліжка з балдахінами, шафи, оброблені барвистими інкрустаціями, динамічні за формами стільці, крісла, дивани, а також красиві каміни, гобелени і великі, до самої підлоги дзеркала [2].

У XVII–XVIII століттях з бронзи та олова відливалися великі масивні люстри-канделябри з основою у формі людської фігури або фігури тварини. Від цієї фігури-основи в різні боки відходили S-подібні завитки, на кінцях яких розташовувалися чашечки для свічок. Стіни прикрашали ліпними візерунками або різьбленим деревом, обтягували дорогими тканинами, завішували гобеленами. У кольоровій гамі переважало поєднання білого із золотом (рис. 49).

Каркасні меблі (стільці, крісла, дивани тощо) в добу бароко зазнають суттєвих змін – відбувається перехід від суворих прямолінійних обрисів до вигнутих ліній; меблі стають легшими й по-домашньому затишними. Характерною новинкою барокового стилю є гнута ніжка – форма, що, цілком імовірно, прийшла з китайських зразків і на ціле століття міцно вкоренилася у практиці європейських меблювальників. Меблі для сидіння все частіше оббивають дорогими декоративними тканинами – глазетом, гобеленом. В епоху бароко з'являються й так звані гарнітури, або комплекти – набори з кількох меблевих виробів, об'єднаних формою і кольором оббивки.

Кабінетам і секретерам доби бароко стає притаманною вишукана обробка. Меблі для сидіння відзначаються скоріше багатством декоративних рішень, аніж різноманітністю типів [2] (рис. 50).

В епоху бароко найбагатше оздобленим предметом обстановки є ліжка. Відповідно до придворного етикету спальня відігравала роль приймальної: гостей вельможні господарі приймали або лежачи в ліжку, або під час складної процедури одягання (рис. 51).

Рис. 48. Парадні інтер'єри барокових палаців, витримані в нормах ордерної архітектури

Рис. 49. Інтер'єри в стилі бароко, побудовані в колористичній гамі білого і золота

Рис. 50. Меблі стилю бароко:
 а) кабінетам і секретерам притаманна вишукана обробка;
 б) меблі для сидіння відзначаються скоріше багатством декоративних рішень, аніж розмаїттям типів

Рис. 51. Інтер'єри спальень Версальського палацу епохи бароко

Рис. 52. Зразки барокового орнаменту

У барокового орнаменту дуже багато спільного з пізньоренесансним, що цілком природно з огляду на органічну спадкоємність цих стилів. Важливу роль, як і раніше, відіграє мотив аканфового завитка як сполучний елемент більшості композицій [4] (рис. 52).

Основна мета стилю бароко того часу – возвеличення монархії і церкви. Стиль бароко в інтер'єрі – це палацовий стиль, характерні риси якого – помпезність, химерність, розкіш і велич, що позначаються на всьому: приміщенні, предметах інтер'єру, манері їхнього виконання і кольорі. Цей стиль покликаний підкреслити велич і потяг до розкоші самого власника.

Рис. 53. Інтер'єр у стилі бароко з активним використанням орнаментальних вставок

Рис. 54. Варіанти сучасного вирішення інтер'єру у стилі бароко для житлового і громадського простору

Стиль бароко в інтер'єрі сьогодні використовується все частіше в оформленні не тільки готелів, ресторанів і бутиків, але й житлового простору (рис. 53). Бароко приваблює людей, що прагнуть розкоші. Недарма цей стиль ще називають палацовим або навіть царським. Від декоратора інтер'єру він більше, аніж будь-який інший, вимагає особливого смаку, щоб не перетворити сучасний стилізований інтер'єр на виставку чи музей. Найбільш придатним для оформлення інтер'єру в стилі бароко може бути приватний замський або громадський будинок, що має достатній внутрішній простір (рис. 54).

2.9. Рококо

Тривала епоха бароко блискуче завершується в другій чверті XVIII століття мистецтвом стилю *рококо* (від французького *rocaille* – уламки каміння, мушлі). Рококо – стильовий напрям, для якого характерні відхід від життя й ментальне переміщення у світ фантазії. У Франції цей пізній етап бароко припадає на роки правління короля Людовика XV. Стиль рококо дістає свій прояв головним чином у характері орнаментально-декоративного оздоблення меблів та інтер'єрів і асоціюється перш за все з химерними формами орнаментики, що складається з мушель, кораловидних утворень, завитків, квіткових гірлянд та примхливо переплетених рослинних стебел [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Рококо	середина XVIII ст.					

На противагу парадному й масштабному бароко в архітектурі рококо отримують розвиток споруди більш інтимного, камерного характеру, в інтер'єрі котрих панує атмосфера затишку, витонченості і зніженості. З'являються нові типи житлових приміщень, як-от будуари та інтимні кабінети.

Дзеркала і щедра позолота на стінах і стелях, а також ліпні візерунки у стилі рококо деформують просторову структуру інтер'єрів. Традиційна раніше тектонічна основа з її колонами, пілястрами, карнизами змінюється відвертим декором; єдиним елементом для членування поверхні стін і стель тепер виступає капризно вигнута рамка [4].

Ніжні, пастельні тони переважають і в колориті. Найбільш часті колірні рішення стилю рококо – біле в поєднанні з блакитним, зеленим або рожевим і неодмінне золото. Головний мотив в оздобленні інтер'єру – невисокий камін, накритий мармуровою плитою. На камін ставили годинник, канделябри, предмети оздоблення, а ділянку стіни над ним закривали дзеркалом, оправленим в розкішну раму. Дзеркал у салонах і будуарах було зазвичай багато; розвішані на стінах і розставлені на столиках-консолях, вони ще більше ускладнювали, деформували просторову структуру помешкання (рис. 55, 56).

Стилеві рококо не властиві пряма або правильних обрисів крива лінія і симетрія. У декоративному оздобленні меблів та в інтер'єрі використовують-

Рис. 55. Інтер'єр у стилі рококо. Малий Трианон. Версаль. XVIII ст.

Рис. 56. Інтер'єр у стилі рококо. Версаль. XVIII ст.

Рис. 57. Секретер з потайними відділеннями

набули гнучких, м'яких контурів. Окрім того, з'явилися нові меблеві виробы, призначені головним чином для представниць прекрасної статі – приміром, секретер на високих струнких ніжках, з похило розташованою відкидною дошкою і безліччю потайних відділень (рис. 57).

У бік більшої зручності та елегантності змінюється й форма меблів для сидіння. З'являється низка нових типів меблів: канапе (диван у формі двох-трьох скріплених між собою крісел), шезлонг, бержер (глибоке крісло) (рис. 59). Контури предметів стають м'якими, хвилястими, вигин ніжки посилюється. Елегантні, легкі, оброблені дорогими, вишуканими за кольором і малюнком тканинами, ці меблі чудово гармонують з усіма іншими компонентами інтер'єру, зливаючись із ними в єдиний ансамбль (рис. 58).

З-поміж корпусних меблів головну роль у добу рококо відіграють комоди і секретери. Слово «комод» походить від французького *commode* – «зручний». Комод рококо, як правило, має дві шухляди [4] (рис. 60).

З'являються й численні предмети обстановки відверто декоративного характеру:

ся найдорожчі матеріали: екзотичні породи дерева, мармур, шовк, гобелен, бронза, золото. Для обклеювання стін житлових приміщень використовують паперові шпалери – новинку, завезену з Китаю.

Мода на східну екзотику – передусім китайську – в період рококо поширюється все більше. Власники палаців і розкішних особняків вважають своїм обов'язком завести «китайський зал», обставлений китайськими меблями і оброблений дерев'яними лакованими панно, або, щонайменше, облаштувати галерею китайського фарфору.

Витонченість манер і культ жінки, що запанували в життєвому укладі придворно-аристократичних кіл, найсильніше позначилися на характері меблів – вони

Рис. 58. Інтер'єр однієї зі спалень Версалю. XVIII ст.

Рис. 59. Меблі для сидіння. Стиль рококо

Рис. 60. Комод у стилі рококо

Рис. 61. Маленькі столики у стилі рококо

Рис. 62. Характерний для стилю рококо орнамент

Рис. 63. Зразки сучасних інтер'єрів, стилізовані під рококо (неорококо)

маленькі столики, прикрашені кольоровою інкрустацією, позолочені консолі, ширми, етажерки, крихітні секретери тощо (рис. 61). В меблях широко використовуються характерні для рококо орнаментальні мотиви (рис. 62).

З часом стиль рококо втрачає свої панівні позиції, але після тривалого періоду панування класицизму повертається у вигляді стилізаторства XIX століття.

Від середини XVIII ст. у декоративно-прикладному мистецтві і, зокрема, у сфері меблевого виробництва з'являються перші ознаки класицизму. Форми предметів стають більш строгими, різьблений елемент і бронза зберігаються в основному лише в обрамленнях та декорі ніжок [4].

Для вирішення сучасних інтер'єрів шляхом стилізування під рококо існує широкий спектр прийомів: від повного повтору аналогів періоду Людовика XV й до осучасненої інтерпретації рококо – *неорококо* (рис. 63).

2.10. Класицизм

Слово «класика» походить від латинського *classicus*, що означає «першокласний», «зразковий».

Класицизм – художній стиль, що розвивається шляхом творчого запозичення форм, композицій і зразків мистецтва античного світу та епохи італійського Відродження. Класицизм кінця XVIII століття – це данина великого століття античному мистецтву [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Класицизм	Срогоий	сер. XVII – XVIII ст.		Дорогі та благородні матеріали: цінні породи дерева, золото, бронза, срібло, мармур, граніт. 		
	Ампір	поч. XVIII – сер. XIX ст.		Цінні породи дерева або імітація їх, текстиль, базальт на кольори, орнаменти із золота. 		

При зміні стилів завжди існує перехідний етап, коли старе певний час впливає на формування нового. Особливо яскраво вираженим такий вплив буває у разі, коли старий та новий стилі взаємно виключають один одного – як, приміром, рококо та класицизм (рис. 64). Період, коли рококо все ще був доволі поширеним, а класицизм все більше утверджував свої позиції, називають періодом раннього класицизму.

В основі композиційних прийомів побудови класицистичного інтер'єру лежить принцип симетрії. Він диктує, де буде розташовано віконні та дверні прорізи, елементи декору і навіть де буде встановлено меблі. Так, на прикладі інтер'єру Мармурового палацу в Санкт-Петербурзі видно, як стиль рококо панує в оздобленні, однак співіснує з жорсткою симетрією і

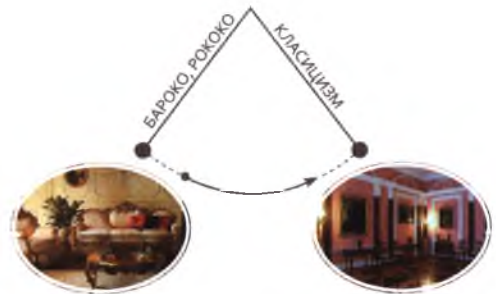

Рис. 64. Маятник зміни стилів. Від декоративного рококо до стриманого класицизму

Рис. 65. Інтер'єр періоду раннього класицизму. Мармуровий палац Архіт. Антоніо Рінальді, 1785 р. Санкт-Петербург, Росія.

проявами тектоніки поверхні стіни, котрі є характерними вже для стилю класицизм (рис. 65).

Класицизм привніс до інтер'єру прості і строгі форми та витонченість деталей. У пошуках зразків для нових меблевих форм майстри зрілого класицизму звертаються до надбань Стародавньої Греції і Давнього Риму. Формам предметів доби класицизму властиві ясність і гармонійність пропорцій та спокійна рівновага частин. Перевага надається прямим лініям, декор же зводиться лише до найнеобхіднішого. У класицистичних меблях знову підкреслюється конструктивний принцип, причому тепер цій

Рис. 66. Меблі для сидіння у стилі класицизм

Рис. 67. Зразки орнаменту у стилі класицизм

Рис. 68. Зразки інтер'єру періоду строгого класицизму: а – офіціантська кімната Катерининського палацу. Царське Село, Росія; архіт. Чарльз Камерон; б – кімната для малювання, Зимовий палац, Санкт-Петербург, Росія (акварель худ. Е.Гау)

меті служить і декор, лінії якого слухняно повторюють обриси поверхні предмета.

М'які елементи стільців і крісел оббиваються, як правило, тканинами з квітковим орнаментом; спинки овальні або чотирикутні (рис. 66). У меблів для сидіння роль різьбленого елемента все ще велика. Багата оббивка, позолота і спрощені форми надають таким меблям урочистого, холодного вигляду [2].

Приклади інтер'єру, що був би витриманий суто в канонах строгого класицизму, навести складно – адже для архітектури строгого класицизму характерним є використання суворих класичних форм без жодного декоративного оздоблення. Інтер'єри ж здебільшого не можуть обійтися без

Рис. 69. Приклад вирішення сучасного інтер'єру методом стилізації під класицизм (неокласицизм)

декору, орнаменту та інших подібних елементів-прикрас (рис. 67), і тому навіть у період панування строгого класицизму в архітектурі інтер'єри не повністю відповідали його канонам (рис. 68).

При вирішенні сучасного інтер'єру в стилі неокласицизм необхідно максимально дотримуватись симетричної композиційної побудови елементів інтер'єру, використовувати окремо розташовані колони класичного ордеру або як мінімум пілястри будь-якого ордеру (рис. 69). Стеля, як правило, має бути біла, з класичним карнизом або бордюром по периметру. Нерідко використовуються ліпнина або її імітації, а також стельові розетки. Підлога повинна мати стриманий малюнок, який би відповідав геометрії малюнка на стелі й підкреслював ідею симетричної композиції.

2.11. Ампір

Стиль ампір (фр. *empire* – буквально «імперія», «імперський») – вища точка і водночас завершальний акорд класичного напрямку, що виник у Франції в період правління імператора Наполеона I і розвивався протягом трьох перших десятиліть XIX століття.

Покликаний до життя ідеями Просвітництва, класицизм був першим стилем, що виник на основі планомірного вивчення античних зразків але, разом з тим, в період ампіру з'явилися і перші прояви еkleктизму.

В епоху наполеонівської імперії класицизм перероджується на офіційний, насаджуваний згори стиль, що одержав назву «ампір». Цей завершальний етап класицизму, суть якого була виражена вже в самій його назві, дістав свій прояв передусім у парадних палацових інтер'єрах. Наполеон I Бонапарт, перший імператор в історії Франції, прагнув оточити себе блиском та пишнотою подібно до римських імператорів [3] (рис. 70).

З появою стилю ампір мистецтво знову стає більш масштабним, монументальним. На зміну вишуканій граціозності інтер'єрів попередньої епохи приходить холодний пафос. У прагненні нової еліти наслідувати побутові звичаї стародавніх римлян було багато показного, театрального (рис. 71). Новий стиль, ледь виникнувши, швидко стає міжнародним. На відміну від попередніх стилів ампір мав відверто космополітичний характер; притаманна йому сувора регламентованість форм практично виключала можливість створення місцевих, національних шкіл.

Поверхні корпусних меблів знов починають оздоблювати елементами класичної архітектури – колонками, пілястрами, карнизами, а в оформленні столів і крісел з'являються декоративні мотиви, майже без змін перенесені з античних зразків: сфінкси, грифони, каріатиди, левові лапи тощо [2].

В інтер'єрах у стилі ампір панують спокій, впорядкованість, повна врівноваженість частин, а також сувора симетрія й холодна урочистість. Підлога настеляється паркетом, складеним, як

Рис. 70. Спальня Наполеона I в палаці Фонтенбло. Франція

Рис. 71. Фрагмент інтер'єру у стилі ампір

правило, з кольорових порід дерева. Стеля фарбується у білий колір і або обробляється по кутах простим декором, або всуціль кесонується за римським зразком. Стіни нерідко прикрашаються тканинами, драпованими на манір складчастого античного одягу – хітонів і тунік, або обклеюються шпалерами зі стриманим візерунком. Економно введені в колорит інтер'єрів світлі тони і плями позолоченої бронзи дещо пом'якшують суворість ліній та білих холодних тонів (рис. 72). Характерна помпезність стилю відбивалась навіть на композиційній побудові драпування вікон (рис. 73)

В період панування стилю ампір ліжка було заведено встановлювати вже не перпендикулярно до стіни, як в XVII–XVIII ст., а вздовж неї; їх ставили на високому постаменті зі сплюсненими кулями або кубами у ролі ніжок по кутах та увінчували балдахіном (рис. 74).

До характерних меблевих форм стилю ампір слід віднести рекам'є – коротку елегантну кушетку з високим, плавно вигнутим узголів'ям чи то у формі лебединої шиї, чи то гондоли. Таку кушетку художник Франсуа Жерар зобразив на своїй картині «Портрет мадам Рекам'є» у 1800 році, після чого цей витвір меблевого мистецтва і одержав свою назву – рекам'є. (рис. 75).

Рис. 72. Вирішення стелі у стилі ампір

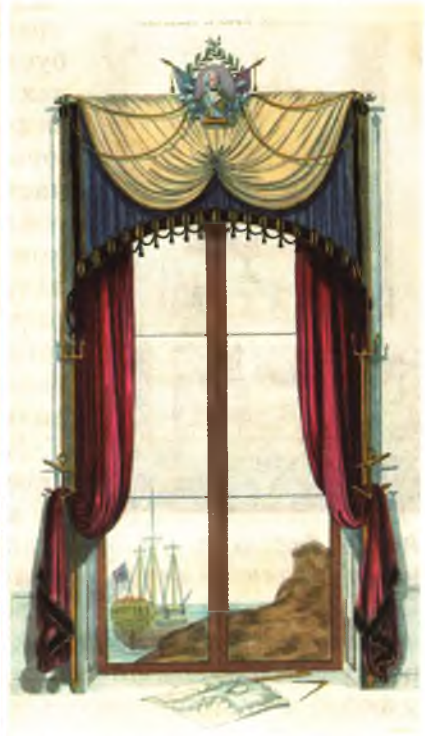

Рис. 73. Варіанти драпування вікон

Рис. 74. Ліжко імператриці Жозефіни в Мальмезонському палаці. Декоратори – Шарль Персьє та П'єр Фонтен. Париж, 1810 р.

Рис. 75. а – кушетка рекам'є; б – «Портрет мадам Рекам'є». Картина Франсуа Жерара. 1800 р.

У наборі декоративних мотивів ампіру відобразився войовничий дух епохи; зброя (списи, мечі, щити), трофеї, смолоскипи, лаврові вінки, піраміди, часто вживана буква «N» (ініціал Наполеона) – все це було покликане прославляти воєнні успіхи першого французького імператора (рис. 76). Поряд з давньогрецьким і давньоримським орнаментом все частіше з'являються мотиви єгипетського походження. Екзотичний декор лише посилював театральний характер предметів обстановки та всього інтер'єру.

Підлогу в інтер'єрах у стилі ампір було заведено виготовляти або з мармуру, або, частіше, з масиву цінних порід деревини, з обов'язковим малюнком за мотивами греко-римської тематики (рис. 77). Популярним було використання якомога більшої кількості порід екзотичного дерева – приміром, це могли бути лимон, самшит, червоне дерево, палісандр.

Рис. 76. Трон Наполеона

Великі масивні шафи, в оформленні яких використовувались каріатиди, колони з бронзовими капітелями, фронтони і карнизи часом нагадували грецькі храми.[2] (рис. 78).

Опорні конструкції меблів часто вирішувалися у вигляді фігур грифонів, дельфінів, тритонів, герм, каріатид, атлантів. А після єгипетського походу Наполеона з'явилися й такі нові мотиви, як фігури сарацинів, сфінкси, ієрогліфи (рис. 79).

Практично весь набір геометричного й рослинного орнаменту доби ампіру мав античне походження: пальметки, меандри, плетінки, лаврове, пальмове листя, листя лотоса та аканта, мотиви рослинної гілки, вінки, квіткові гірлянди, листяні орнаменти тощо, причому квіти і листя у всіх випадках трактуються доволі натуралістично (рис. 80).

Рис. 77. Підлога у стилі ампір

Рис. 78. Шафа у вигляді грецького храму

Рис. 79. Невеличкий столик і столик-консоль

Рис. 80. Орнаменти в стилі ампір

Рис. 81. Приклади вирішення сучасного інтер'єру у стилі ампір

Незважаючи на те, що ампір як самостійний стиль зародився два століття тому, він не втрачає актуальності і в наш час (рис. 81).

2.12. Бідермаєр

Бідермаєр, або бідермеєр (нім. Biedermeier) – художній стиль, напрямок в німецькому та австрійському мистецтві, архітектурі та дизайні, поширений у 1815–1848 роках. (Слово «бідермаєр» – «бравий пан Маєр» – як синонім міщанства ввів в ужиток письменник-гуморист Людвіг Ейхродт) [1].

Стиль	Період	Поліхромія	Орнамент	Меблі, матеріали	Автентичний вигляд	Сучасна інтерпретація
Бідермаєр	1815 - 1850 рр.					

Бідермаєр був останнім у низці оригінальних стильових напрямків, котрі логічно впливали з ходу розвитку стилів. На наступному етапі в архітектурі та прикладному мистецтві починають панувати еклектика й історизм, безпринципне наслідування старих стилів. Хоча тут потрібно згадати, що еклектичним за своєю сутністю був уже й ампір, а зачатки історизму можна прослідкувати також і у бідермаєрі, оскільки одним з джерел для нього, як і для ампіру, служили штучно відроджені стилі віддалених епох.

Новий стиль, який протримався від середини 1810-х років до буржуазно-демократичних революцій 1848 року, привніс у буржуазне житло скромний ужитковий світ речей з легким нальотом сентиментальності (рис. 82).

Від холодного аристократичного ампіру бідермаєр успадкував основні принципи побудови й лаконізм. Буржуазному світоглядові відповідали такі стильові форми, в яких головний акцент робився на практичності. Критерієм же корисності побутової

Рис. 82. Інтер'єр житлової кімнати в стилі бідермаєр

Рис. 83. Інтер'єр у стилі бідермаєр

Рис. 84. Інтер'єр у стилі бідермаєр із сентиментальним «присмаком»

речі і меблів вважалися насамперед такі якості, як міцність, добротність, зручність. У цю епоху типово буржуазні елементи побуту проникають і до палацового інтер'єру – в оселі королів та аристократичної знаті.

Житловий інтер'єр стилю бідермаєр справляє доволі цілісне враження. Приміщення просторі, світлі; членування в формі витриманих у строгих лініях елементів архітектурного ордеру ділять стіни на спокійні поля; в одному з кутів приміщення в круглій ніші міститься витончена біла піч (рис. 83).

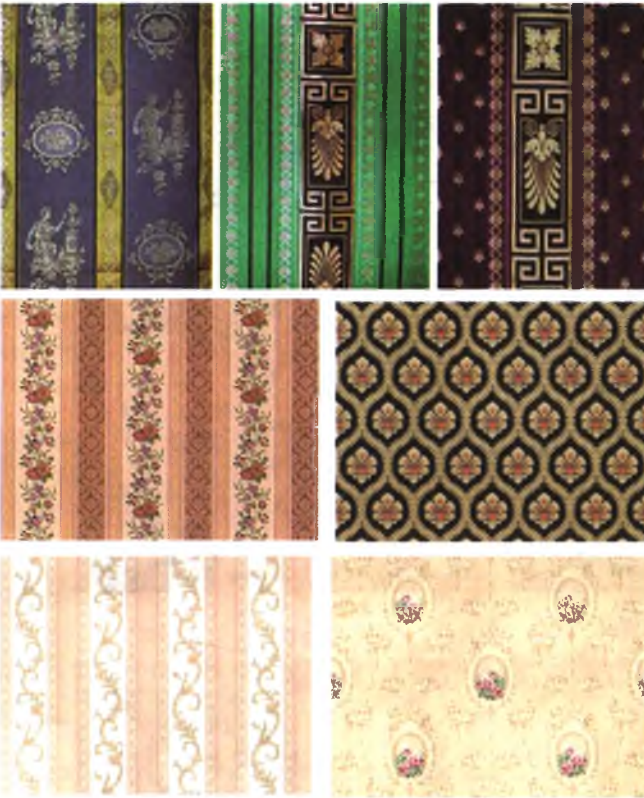

Рис. 85. Візерунки шпалер та оббивок у стилі бідермаєр

Легкі муслінові фіранки, теплі коричневі тони меблів, розвішані по стінах мініатюри, акварелі, гравюри, стрічка дзвіночка і модні дешеві (нерідко зроблені власноруч) силуети – все це вносило в житло періоду стилю бідермаєр настрій затишку та інтимності. Ніколи ще в житлових приміщеннях не зберігалось стільки сентиментальних, наївних сувенірів та прикрас, музичних годинників і вишивок (рис. 84).

Перші ознаки романтизму підсилюють в інтер'єрі елемент інтимності. Кімната, обставлена у стилі бідермаєр, може слугувати зразком спокійного, затишного житла. Інтер'єри відзначаються гармонійними пропорціями; стелі, як правило, склепінчасті, віконні прорізи – глибокі, стіни обклеєні шпалерами сніжної білизни або мають мілкий візерунок (квіти, смужки у світлих тонах) (рис. 85). Меблі іноді грубуваті, незграбні за формою, однак виконані з натурального дерева, мають витримані пропорції, насичений колір і вдало підібране забарвлення малюнків оббивок (рис. 86, 87).

У меблях цієї пори суворість і холодна величавість класицизму поступово витісняються більш природними формами, плавно вигнутими лініями. Конструкції окремих типів меблів відзначаються дотепністю, оригінальністю й природністю; їхня головна якість – практичність і зручність у побуті. За прикладом англійських меблевих майстрів столяри бідермаєра захоплювалися й конструюванням багатофункціональних, «комбінованих» меблів: розсувних столів; столів з висувними або відкидними стільницями; стільців і столів, що трансформуються в бібліотечні сходи; письмових столів і шаф з різними за конструкцією шухлядками тощо [2].

Рис. 86. У період бідермаєра найбільш поширеними предметами побутового умеблювання були секретери, шафи і комоди

Рис. 87. Прагнення до зручності й комфорту, дуже характерне для епохи бідермаєра, привело до створення різноманітних форм диванів і крісел з плавно вигнутими спинкою й підлокітниками, гнутими й точеними ніжками

Рис. 88. Приклади вирішення сучасного інтер'єру в стилі бідермаєр

В інтер'єрах у стилі бідермаєр обов'язково присутні простий, але витончений диван, крісла різних видів, стільці, етажерки, трюмо, вітрини й невеликі шафки. Ліжка – дуже простої конструкції, без прикрас і балдахинів.

Загальна філософія стилю спрямована на створення комфортної, затишної і спокійної атмосфери житла, де неспішно, весело й приємно плине життя. Основними критеріями для інтер'єру часів бідермаєра та його компонентів виступали міцність, акуратність, добра якість, зручність і деяка інтимність. Баланс пропорцій і спокійні тони, мінімум декору й максимум простоти забезпечували психологічний комфорт і свідчили про матеріальний достаток [4].

У наш час стиль бідермаєр особливо затребуваний у готельному бізнесі. Через інтер'єри в цьому стилі фірма демонструє свою солідність, добробут і гостинність (рис. 88).

ТЕСТОВІ ЗАПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ II

1. Якими декоративно-пластичними засобами та прийомами виражали ідею могутності й величі образу фараона у Стародавньому Єгипті?

А. Контраст, як кольоровий, так і в співмірності зображення фараона та простих людей, груба примітивність простих форм (піраміда, куб, квадрат, прямокутник), що забезпечувало однозначність образів; метричний повтор (колони, скульптурні зображення сфінксів, чіткі фігурки людей, повтор декоративних елементів та ієрогліфів); статичність; симетрія.

Б. Елементами архітектурно-декоративного оформлення стін – профільовані деталі: колони, пілястри і різьблені фільонки.

В. Застосуванням канону, витримуючи який єгипетські зодчі спромоглись демонструвати можливі варіації, що підтверджують творчу гнучкість засобів давньоєгипетської архітектури.

2. Яка гама кольорів характерна для єгипетського стилю?

А. Переважали білий колір та колір натуральної деревини.

Б. Кольори зів'ялої троянди і тютюнові, перлинно-сірі, сіро-блакитні, запиле-но-бузкові тони.

В. Яскраві фарби, однак гама кольорів обмежувалася червоним, жовтим, чорним, коричневим, блакитним, зеленим і білим, причому фарби не змішували, а користувалися ними в чистому вигляді.

3. Якими є характерні елементи геометричних орнаментів Стародавньої Греції?

А. Спіральна, а також хвиляста лінія, як-от меандр.

Б. Рослинні мотиви: листя аканта, грона, гірлянди, фрукти.

В. Плавні лінії з характерним вигином «удар батога», що наслідували природні форми рослин.

4. Чи мала грецька орнаментика символічне значення?

А. Так, будь-яке зображення в грецькій орнаментіці мало своє символічне значення.

Б. Ні, не мала.

В. Грецька орнаментика була чисто декоративною й не мала символічного значення.

5. Арка – величний винахід. Якої цивілізації?

А. Єгипетської.

Б. Грецької.

В. Римської.

6. Якими є основні ознаки романської архітектури?

А. Профільовані деталі архітектурно-декоративного оформлення стін: колони, пілястри і різьблені фільонки.

Б. Застосування криволінійних (плавних, близьких до природних) форм у стаціонарних елементах: стінах, стелі, опорах, сходинок, кашпо для рослин, імпостах вікон і дверних прорізів.

В. Оборонепридатність, важкі, закриті, масивні форми, статичність. Пропорційна приземкуватість колон, капітелей, карнизів. Важкі склепіння, потужні стіни та колони.

7. Якими є найтипівіші архітектурно-художні форми та (або) прийоми в межах готичного стилю?

А. Високі вежі, стрункі колони, складні форми склепінь, ажурні орнаменти, стрілчасті склепіння та стрілчасті вікна. У церквах над входом – округле вікно-троянда.

Б. В інтер'єрах – форми, що наслідують природні як найбільш досконалі, прості та виразні.

В. Гармонійне поєднання старого (цегляні стіни, сходи, труби, неприкриті системи вентиляції, заводські верстати) і сучасного (новомодна техніка, метал, дзеркала тощо) в тому самому інтер'єрі.

8. Якими є головні мотиви декоративних композицій стилю бароко?

А. Мотиви, запозичені у природи, – листя, грона тощо.

Б. Християнські мотиви: монограма Христа, голуб, риба, баранчик, павич; з рослин – виноградне гроно, колос пшениці, лавровий вінок, оливкова гілка і пальмове листя.

В. Щити, картуші, стебла витких рослин, що примхливо звиваються, мушлі, вінки, гірлянди, фестони.

9. Які барви є характерними для стилю рококо?

А. Ніжні, пастельні тони як домінантні в колориті, найбільш часті колірні рішення – біле в поєднанні з блакитним, зеленим або рожевим і неодмінне золото.

Б. Яскраві барви, однак гама кольорів обмежується червоним, жовтим, чорним, коричневим, блакитним, зеленим і білим, причому фарби не змішуються, а використовуються в чистому вигляді.

В. Гама барв різноманітна, але переважають золоті, білі, пурпурові кольори.

10. Які композиції та прийоми є характерними для стилю класицизм?

А. Асиметричні композиції з використанням м'якого, розсіяного денного світла.

Б. Використання прийому суперграфіки для забезпечення ілюзорного ефекту порушення площинності.

В. Симетричні композиції побудови елементів інтер'єру, використання окремо розташованих колон класичного ордеру, пілястр будь-якого ордеру.

11. Що відображують основні атрибути декору у стилі ампір і якими є ці атрибути?

А. Войовничий дух епохи. Зброя (списи, мечі, щити), трофеї, смолоскипи, лаврові вінки, піраміди, часто повторювана літера «N» (ініціал Наполеона Бонапарта). Давньогрецький, давньоримський орнаменти, єгипетські мотиви.

Б. Панування християнства. Монограма Христа, голуб, риба, баранчик, павич; з рослин – виноградне гроно, колос пшениці, лавровий вінок, оливкова гілка.

В. Потребу забезпечити оборонопридатність. Важкі, закриті, масивні і статичні форми. Пропорційно приземкуваті колони, капітелі, карнизи. Важкі склепіння, потужні стіни та колони.

12. Де й коли з'явився стиль бідермаєр?

А. В Росії у 1920–1930-х рр.

Б. В Англії, паралельно з вікторіанським стилем.

В. У німецькому та австрійському мистецтві, архітектурі та дизайні у 1815–1848 роках.

Розділ III

Стиль
королеви Анни
Георґіанський
Регентство
Вікторіанський
Едвардіанський
Колоніальний

Стилі Британії
XVIII – початку XX ст.

3.1. Стиль королеви Анни

Жоден з європейських стилів не існував у мистецтві Британії XVIII–початку XX століття у чистому вигляді, оскільки всі вони приходили на Британські острови набагато пізніше, аніж до інших країн (рис. 1). Тому, приміром, риси бароко й класицизму могли оригінально переплітатись у творчості одного зодчого або навіть в одній споруді.

Назагал заведено вважати, що від 1714 року й до 1800-го, тобто майже все XVIII століття в Британії панував георгіанський стиль. Але таке узагальнення дуже широке і спрощене, бо насправді цьому періодові властиві тонкі стильові градації. Приміром, від 1700-х років і по 1730-і,

Рис. 1. Стилі Британії в умовних кривих поступового розвитку

коли державою правили королева Анна та Георг I, домінував стиль бароко; рококо набув сили у 1730–1760-х роках (Георг II); класицизм – у 1760–1810-і роки (Георг III). З третини XVIII ст. з'являється і набуває розвитку неоготика – стиль, що у різних своїх проявах і паралельно з іншими стилями протримався до XX ст. і має своїх прихильників нині [1]. Майже те саме можна сказати про хронологічні межі шинуазрі. *Шинуазрі* (від фр. *Chinoiserie*, дослівно – «китайщина») – використання мотивів і стилістичних прийомів середньовічного китайського мистецтва в європейському живописі, декоративно-прикладному мистецтві, костюмі, в оформленні садово-паркових ансамблів XVIII століття [2]. В дизайні інтер'єрів цей екзотичний інструментарій теж знайшов широке застосування.

Першу третину XIX століття в британській історії зазвичай називають добою Регентства. У 1811 році Великобританією став правити син Георга III, принц-регент. У 1820 році, після смерті батька, він став королем Георгом IV і правив до 1830 року. Стиль цього періоду отримав назву «стиль Регентства», або «англійський ампір». В його межах на загальному класицистичному фоні перепліталися ціла низка екзотичних для консервативної Англії стилів.

Еклектичний період Регентства змінює не менш еклектична вікторіанська епоха. Вікторіанський стиль – дуже загальний термін, який використовується в англійських країнах для позначення всього різноманіття різновидів еклектичного ретроспективізму, поширеного за вікторіанської епохи (1837–1901 рр.), однак домінантним напрямком цього періоду в Британській імперії була неоготика [3].

Найбільший розквіт англійського бароко припадає на роки правління королеви Анни (1702–1714), тому британський архітектурний стиль початку XVIII століття зазвичай іменується «стилем королеви Анни» (англ. – Queen Anne). Меблям цього періоду притаманні простота, м'якість ліній, чистота форм, конструктивна ясність побудови. Зокрема, дістає поширення меблева ніжка з плавним вигином, запозичена в китайських меблярів близько 1700 року [3] (рис. 2). А найбільш характерними засобами оздоблення за цієї доби виступають орнаментальна інкрустація, а також чорна і червона лакова техніка за китайським зразком.

Рис. 2. Меблі початку XVIII ст.

3.2. | Георгіанський стиль

Свої характерні риси мають і меблі періоду правління короля Георга I (1714–1727). З одного боку, в цей час і далі розвиваються форми попереднього періоду, а з іншого – все більш відчутним стає французький вплив і все міцніше утверджуються мотиви китайських меблів з бамбуку.

За часів правління короля Георга I в архітектурній стилістиці Британії став виразно відчуватися вплив Стародавньої Греції та Риму. Стиль георгіанської епохи можна охарактеризувати як величний, стриманий, пропорційний і симетричний. Однак паралельно з цією тенденцією і в поєднанні з нею в інтер'єрах того часу могли бути присутніми елементи, запозичені з культур Індії, Японії, Китаю, Мавританії, Стародавнього Єгипту, а також зі стилів рококо, Людовика XIV, Якова I тощо. У континентальній Європі в ці часи на зміну стилеві бароко приходив стиль рококо. В Англії прояви цього стилю нерозривно пов'язані з іменем видатного меблевого майстра Томаса Чіппендейла (1718–1779) – розпочавши свою діяльність як різьбяр по дереву, він скоро захопився меблевою справою і став провідним меблярем епохи та автором численних проектів меблів (рис. 3). За своїм стилем витвори Чіппендейла являють собою своєрідне поєднання французького рококо з формальними елементами англійських меблів першої третини XVIII століття, а також готичними та китайськими мотивами (рис. 4).

Роль Чіппендейла в історії меблевого мистецтва дуже значна. Його талант мебляра і його стиль, що увібрав у себе елементи різних культур, нині міцно асоціюються з класичним англійським інтер'єром. Чіппендейл зро-

Рис. 3. Меблі видатного майстра Томаса Чіппендейла (1718–1779)

Рис. 4. Меблі від
Томаса Чіппендейла з
китайськими мотивами

бив досконалою формою цілої низки меблів, розробив нові їх типи, деякі з котрих виготовляються і нині без істотних змін. Творчість цього віртуоза меблярської справи зіграла чималу роль у становленні форм буржуазного інтер'єру. Зокрема, Чіппендейл багато зробив для того, аби меблі позбулися багатівікового гніту архітектури [3].

Для орнаментики меблів георґіанської доби характерні елементи рокайля, (*рокайль* – архітектурний орнамент стилю рококо, що імітує природне по'єднання уламків скель, раковин, гротів і диких рослин), китайські та готичні мотиви, а також гротеск. Найбільш різноманітні комбінації цих орнаментальних форм зустрічаються в багатому декорі оправ для дзеркал, які було заведено вивішувати над камінами (рис. 5).

Законодавцем класичного смаку, що прийшов на зміну стилеві рококо, був архітектор *Роберт Адам* (1728–1792), який багато й успішно працював у царині інтер'єру. В основу проектів Адама лягли ориґінально інтерпретовані класичні форми; багато уваги в цих проектах приділено й античному орнаментові (декоративні мотиви римської архітектури, арабески Помпеї). З особливим багатством та розмаїттям оздоблюються стіни і стелі помешкань – зокрема, в декорі використовують інкрустацію, розпис і ліпнину [2] (рис. 6). Меблі виконуються зі світлих порід дерева і збагачуються низкою нових елементів. Найпоширенішими мотивами в декоруванні меблів виступають гротески, фестони, квіткові гірлянди, овальні розетки, фавни, купідони, сфінкси, баранячі голови, міфологічні сюжети [3].

Меблями Адама обставлялися палаци англійської аристократії та особняки торгово-промислової буржуазії. Чіткість контурів, економне профілювання деталей, прямі ніжки, що звужуються донизу, низький рельєф різьблення – такими є характерні особливості меблів, що вироблялися в майстерні Роберта Адама. Спільно з братом він заснував фірму «Адельфи» (в перекладі з грець-

Рис. 5. Оправи для
дзеркал. Англійське
рококо

Рис. 6. Оформлення стін і стель від Роберта Адама

Рис. 7. Інтер'єр передпокою авторства Роберта Адама

кої означає «брати»), яка брала замовлення на проектування й виконання всіх компонентів житлового інтер'єру. Творчість братів Адамів зазвичай пов'язують із ранньою стадією англійського ампіру.

3.3. Регентство

Англійське Регентство, або просто *Регентство*, – назва періоду в історії Британії з 1811-го й по 1820 рік. Протягом цього часу принц-регент, в майбутньому король Георг IV, правив державою з огляду на недієздатність свого батька Георга III. Якщо ж ідеться про мистецтво та архітектуру, то іноді терміном «Регентство» позначають період 1785–1830 рр. – тобто час, до якого входять роки до і після безпосереднього правління принца-регента (рис. 8) [11].

Рис. 8. Принц-регент на ранок після нічної гулянки.
Карикатура Джеймса Гілроя

Стиль регентства виник з неокласицизму XVIII століття, при цьому багато було запозичено з єгипетського, китайського і мавританського мистецтва – а з 1720-х років побував і стиль бідермаєр, запозичений в Німеччині. Таким чином, у стилі регентства дивовижно поєднуються стриманість класицизму й бурхлива фантазійність [4].

В ці роки працює видатний митець, творчість якого суттєво вплинула на формування стилю ампір, і не тільки в Англії. *Томас Хоуп* (1769–1831) народився в Амстердамі в багатій родині банкірів шотландського походження. Хоуп був художником, письменником, філософом. Він багато подорожував і з кожної подорожі привозив серії акварелей до своїх книг з архітектури та дизайну костюмів. Згодом Хоуп став одним з родоначальників англійського ампіру, ідея якого – знаходити нову інтерпретацію античних форм.

Томас Хоуп звертається до теми Стародавнього Єгипту, вважаючи саме цю культуру справжнім першоджерелом ідей класичного дизайну. Його «єгипетські мотиви» можна виявити у формах та оздобленні столів, стільців, крісел. Зразки меблів Томаса Хоупа – це «єгипетська» стилізація французького ампіру. Нині популярними є сучасні копії, або репліки меблів від Томаса Хоупа – виробу цього майстра мають особливу довершеність, виразність та впізнаваність (рис. 9), отож у наші дні їх просто копіюють, без змін та інтерпретацій.

Як бачимо, формування стилів у Британії упродовж XVIII – першої третини XIX століття визначалося тенденціями та віяннями, що їх привносили ті чи інші представники правлячої династії, вступаючи на трон. Один стиль змінювався іншим, і чи не найповніше цей процес можна прослідкувати через роботи британських творців меблів – істинних художників своєї справи: Томаса Чіппендейла (рококо), Роберта Адама (класицизм і ранній ампір), Томаса Хоупа (ампір).

Рис. 9. Зразки меблів Томаса Хоупа

3.4. Вікторіанський

У 1837 р. до керма влади у Британії стає королева Вікторія (рис. 10), а відтак в культурі імперії формується й поступово посідає панівне становище вікторіанський стиль (рис. 11). Його домінування триватиме до смерті королеви у 1901 році.

Рис. 10. Королева Вікторія. 1819 – 1901 рр.

Тривалий, більш як 60-літній період правління королеви Вікторії – це ще й час імперських амбіцій найбільшої колоніальної держави світу. Можливо, звідси походять ваговитість, обов'язкова солідність меблів та інтер'єрів, а також тяжіння до темних, «солідних» кольорів укупі з химерним та хитромудрим декором. В цілому ж, незважаючи на прагнення надати обстановці значущості, в інтер'єрі та меблевій моді вікторіанської епохи були затребуваними м'якість і затишок. Характерною була перенасиченість інтер'єру дрібними деталями (рис. 12, 13). Витоки цього перенасичення багато хто знаходить у тому ж таки змішуванні стилів – точніше, у спробах відтворити та поєднати готику, рококо та класицизм [4].

В цей же час завдяки розширенню колоній Британія, як і Європа в ціло-

Рис. 11. Вікторіанський стиль в архітектурі

Рис. 12. Вікторіанський стиль. Загальна кімната в маєтку Тайнтесфілд. Середина XIX ст.

му, відкрила для себе екзотичні породи деревини. В обробці меблів з'явилася практика поєднання самшиту, червоного і чорного дерева з менш відомими, більш рідкісними екзотичними породами, як-от зміїне дерево, дієра тонкоробриста чи тикове дерево. Умілі майстри швидко оцінили декоративні властивості цих порід і почали

Рис. 13. Салон пасажирського вагона, оздобленого для королеви Вікторії (1869 р.)

Рис. 14. Меблі вікторіанської епохи

Рис. 15. Орнаменти вікторіанського стилю

застосовувати їх при інтарсії – приміром, як матеріал для виготовлення вставок на горіховому шпоні [4].

В цей час від багатівікової самоізоляції відмовилася Японія, і її культура викликала чималий інтерес у європейців. Меблярі почали створювати «англо-японські» речі, надаючи традиційним різновидам європейських меблів пряного східного колориту. У виробництві меблів активно застосовується бамбук: перш за все це було модно, а до того ж цей матеріал виявився дуже міцним і придатним для обробки. А найголовніше – він був дешевшим від екзотичних порід деревини. Модними за вікторіанської доби стали і плетені меблі, нерідко фарбовані [4].

Отже, в інтер'єрах і меблях вікторіанської епохи були рясно представлені суворі готика і витончене жіночне рококо у супроводі монументального класицизму (рис. 14). Зрозуміло, все з префіксом нео-. Часто в одному будинку можна було побачити кілька різних стилів водночас. Приміром, кабінет і бібліотека могли бути оформлені в неоготичному стилі, жіночі кімнати (будуари) – у стилі неорококо, а ідальні та передпокій – в орієнтальному, себто східному стилі.

В середині XIX ст. уряд Британії офіційно визнав неоготику національним стилем. Після пожежі колишньої споруди Британського парламенту право на проект нової споруди у 1834 році передали Огастесу П'юджину, прихильнику неоготики. Разом з Чарльзом Баррі Огастес П'юджин ство-

Рис. 16. Вестмінстерський палац, Лондон. Загальний вигляд, інтер'єр

*Рис. 17. Приклад неоготики вікторіанської епохи. Королівський суд. 1873—1882, Лондон.
а - фрагмент фасаду
б - велика зала*

Рис. 18. Приклади сучасного вирішення інтер'єрів у вікторіанському стилі

рив Вестмінстерський палац, який був визнаний зразком стилю (рис.16). Неоготичні декорації отримали Королівський суд (рис. 17), залізничні вокзали, ратуші, мости, низка державних споруд [5]. Однак в інтер'єрах житлових приміщень неоготичний напрям не отримав широкого застосування.

Інтер'єри англійських помешкань вікторіанської доби побудовані на еkleктичному поєднанні різних стилів, причому набір цих стилів у різні періоди не був однаковим. Необхідно пам'ятати, що англійський інтер'єр завжди солідний, добротний, функціональний і в той же час затишний (рис. 18).

3.5. Едвардіанський

Едвардіанський період в історії Сполученого Королівства – це період правління короля Едуарда VII (1901–1910); до цього періоду іноді приєднують і кілька років після його смерті, що передували початку Першої світової війни, і навіть пізніше, до 1919 р.

Смерть королеви Вікторії в січні 1901 року і сходження на престол її сина Едуарда ознаменували кінець вікторіанської епохи. Прикметною рисою цього періоду були значні зрушення в суспільно-політичному та економічному житті імперії [1]. Одним із наслідків стала поява нового прошарку замовників та користувачів інтер'єру – серед іншого, з цієї причини розширилися масштаби промислового виробництва меблів.

На початку XX ст. в Британію на деякий час повертається бароко. В континентальній Європі панує ар-нуво, але на Британських островах нові віяння з континенту традиційно ігнорують. Новий європейський стиль знаходить відображення лише у роботах Чарльза Макінтоша (1868–1928).

Едвардіанське бароко – еkleктичний напрямок, що поєднує бароко з неокласицизмом. Крім того, в інтер'єрах могли використовуватися й інші стилі: французький, георґіанський, ар-нуво, а також орієнтальний, або східний (найчастіше – японський та китайський).

Назагал дизайн інтер'єрів едвардіанської доби характеризується значно меншим рівнем формалізму, аніж попередній, вікторіанський стиль. Загальноновизнаною стає ідея спрощення та економності без втрат у комфорті. Окремі невеликі кімнати тепер об'єднують з метою створення багатопільового внутрішнього простору будівлі. Приміром, більярдна, кімната для куріння та бібліотека зливалися в одну велику «чоловічу» кімнату.

За едвардіанської доби широко використовувалися шпалери – вони стали недорогими й нові їх колекції почали з'являтися щосезону. Шпалерами декорували фризи, а горизонтальні смужки шпалер часто клеїли над молдингами під самою стелею. Найпоширенішою практикою в декорванні стін було змішання матеріалів: фарбоване дерево, дерев'яні панелі, шпалери та гіпс.

Стелі стали чистішими й простішими, в основному з тієї причини, що типова висота приміщення у ці часи назагал поменшала. Карнизи перестали бути невід'ємним атрибутом стелі. У продажу з'явилися безліч готових рішень для стелі, де пропонувалося оздоблення різними орнаментами. На стелях без прикрас часто використовували галтелі з полірованого дуба. (*Галтель* – від нім. *Hohlkehle*, тобто «жолобок», «виїмка» – форма поверхні у вигляді жолобка, виїмки на зовнішньому або внутрішньому ребрі деталі.) Популярним рішенням лишалися й шпалери на стелі з повторюваним на всі боки переливчастим візерунком. Одна з новинок едвардіанської доби була запозичена у США – штамповані сталеві стельові панелі, що часто мали класичний візерунок. Поширення електричного

освітлення принесло відмову від складних стельових прикрас-розеток, основною утилітарною функцією яких була вентиляція [2].

Під час правління Едуарда VII частина залів Букінгемського палацу була відремонтована, в результаті чого стиль інтер'єру змінився на французький, в якому переважали кремові і золоті кольори [3] (рис. 19).

В оформленні підлоги набула особливої популярності шпунтована дошка. Найпоширенішим матеріалом для неї виступала сосна, а в замож-

Рис. 19. Інтер'єри Букінгемського палацу едвардіанської доби

Рис. 20. Приклад сучасного вирішення інтер'єру в едвардіанському стилі

ніших будинках це могли бути вощений чи полірований дуб або ж тикове дерево. В основних кімнатах використовувався також і паркет, особливо з однодюрмових планок, тоді як більш бюджетним рішенням стали готові паркетні панелі з тонших планок. У вхідних зонах, ванних кімнатах і кухнях намагалися використовувати плитку з червоного каменю, причому особливо популярною була плитка нестандартних форм (наприклад, шестикутна).

У ванних кімнатах використовувалася шахова тональність плитки, а більш дешевою і теплою альтернативою їй став лінолеум – новинка, котра з'явилася у ті часи і широко використовувалася в підсобних приміщеннях. Нові технології дозволили імітувати мозаїку з каменю або мармуру за допомогою візерунків на лінолеумі, а ось справжній мармур могли собі дозволити лише найзаможніші замовники інтер'єрів.

За едвардіанської доби високого рівня ефективності досягли кухонні плити, що топилися вугіллям. Аби вони виглядали якомога естетичніше, їх обкладали глазурованою плиткою.

Для економії простору стали значно частіше використовувати вбудовані меблі, особливо гардеробні. У кімнатах з низькою стелею такі шафи робилися на повну висоту, а при високих стелях їх робили на висоту плечей, аби на верхніх полицях не заводилися миші [3].

Едвардіанський стиль передбачає оформлення житлових приміщень у м'яких пастельних тонах. Теплі рожеві, зелені, жовті та фіолетові відтінки створюють піднесено-умиротворений настрій, а витончені меблі доповнюють вишукану композицію [4]. Едвардіанський стиль, менш строгий, аніж вікторіанський, вважається найбільш еклектичним з-поміж усіх стилів Британії. Вже понад сто років він успішно використовується для створення складних і водночас дуже затишних інтер'єрів (рис. 20).

Рис. 21. Стілець.
Автор – Чарльз
Макінтош
(1899 р.)

Рис. 22. Дамська кімната для сніданків. Архіт. Чарльз
Макінтош (1900 р.)

Одним із найвідоміших майстрів дизайну едвардіанської епохи був Чарльз Ренні Макінтош (1868–1928). Мало про якого дизайнера можна з певністю сказати, що йому вдалося створити унікальний, індивідуальний і миттєво впізнаваний стиль, але Макінтош і справді став новатором конструктивної лінії модерну з характерною для неї прямолінійністю форм і їх чіткою взаємопов'язаністю. В основі дизайнерської майстерності цього митця лежала типово столярна, геометрично прямолінійна конструкція з переважанням вертикальних ліній (рис. 21). До всього, Макінтош був ще й художником та неординарним архітектором (рис. 22).

3.6. Колоніальний

Слід розрізняти два різновиди колоніального стилю в інтер'єрі. Перший різновид виникає на територіях, що були колонізовані, а другий постає внаслідок того, що після колонізації великої кількості різноетнічних територій до держави-метрополії починають потрапляти екзотичні меблі, аксесуари та матеріали, аби врешті-решт перетворитись тут на засоби інтер'єрного дизайну. Поширеною практикою в такій державі стає вирішувати певні інтер'єри в екзотичному стилі. В подібних випадках етнічні колоніальні мотиви в інтер'єрі домінують, виступаючи визначальним чинником у забезпеченні виразності.

Рис. 23. Колонії Англії на 1920 р.

побуту, завезених з метрополії. На цьому етапі про самостійний стиль вести мову ще рано. Однак пізніше у тому ж таки XVII столітті, а далі у XVIII-му в американських меблях поступово посилюються риси місцевої своєрідності, і вже до середини XIX століття тут складаються кадри місцевих проєктувальників та відкриваються меблеві фірми [3].

Та все ж колоніальні меблі Північної Америки щонайменше до другої третини XIX століття були по суті місцевим, американським різновидом англійських меблів; напрямки розвитку американського меблярства визначалися тенденціями в англійському меблевому дизайні. Отож у період від 1608 року й по 1830-і в Америці існувало майже стільки варіантів та відтінків «колоніального стилю», скільки стильових різновидів налічувалось на той час у Британії [3].

Другий різновид колоніального стилю – тобто такий, що зародився в країні-метрополії з використанням колоніальних мотивів та предметів, – цікавить нас передусім завдяки його використанню в сучасних інтер'єрах. На початку XX ст. Європа правила всім світом, її колонії знаходилися на всіх континентах, і більшість таких колоній належали Британії (рис. 23).

Екзотичні, запозичені в колоніях декоративні мотиви інтегрувалися в європейські напрямки дизайну інтер'єрів. В результаті такої інтеграції

Перший різновид колоніального стилю в інтер'єрі утворився в Північній Америці на початку XVII століття – це був час, коли розпочалася активна колонізація цього континенту низкою європейських країн (Британія, Голландія та інші). Спершу інтер'єр у будівлях колоністів формували меблі, створені в Америці за зразком предметів домашнього

народився європейський колоніальний інтер'єр. Його основу склали масивні різьблені меблі з червоного і тикового дерева, а також із ротангу з нанесеними на них екзотичними принтами.

Колоніальний європейський стиль є результатом синтезу культур Європи і Сходу, а тому на європейських теренах інтер'єр колоніальної стилістики обов'язково складається як із місцевих, так і східних елементів та мотивів. Цей стиль дав дизайнерам змогу поєднати в одне ціле європейський комфорт і практичність та східні розкоші й екзотику. У приміщеннях, оформлених в колоніальному стилі, часто можна побачити надивовижу органічне співіснування предметів, які, здавалось би, взагалі не сумісні між собою [1].

Панівними барвами в інтер'єрі колоніального стилю вважаються біла, чорна, всі відтінки коричневої і бордо, а також неяскраві жовті, помаранчеві, зелені та червоні відтінки. У зв'язку з тим, що ця колірна гама є доволі стриманою, особлива увага приділяється деталям. В ролі аксесуарів можуть використовуватися оксамитові подушки, розшиті витонченими візерунками, настільні лампи і торшери з абажурами із цупкої льняної тканини або шовку, бронзові статуєтки та різьблені панно з темного дерева (рис. 24).

Рис. 24. Приклади вирішення інтер'єру в колоніальному стилі з легким етнічним «присмаком»

Рис. 25. Плетені меблі, жива рослинність та квітчастий текстиль надають колоніальному інтер'єрові виразності, навіть якщо він не має конкретної етнічної спрямованості

Віконні отвори й підлогові покриття при створенні колоніального інтер'єру переважно робили дерев'яними, тому що один із засадничих принципів у створенні такого інтер'єру – це натуральність, максимальна наближеність до природи. В ідеалі підлога має бути дощатою, світлих відтінків, а на ній незайвим буде розмістити килими або циновки у східному стилі. Це додасть інтер'єрові експресивності і зробить його дещо яскравішим.

Як засіб декору у царині колоніального інтер'єру використовується «звірина» тематика – адже зображення тварин на Сході мають сакральний сенс, в житловому просторі вони служать оберегами і талісманами. Отож, приміром, спинки диванів та крісел у разі вирішення європейського інтер'єру в колоніальному стилі можна прикрасити фігурками слонів.

Ще одним важливим атрибутом колоніального стилю є присутність в інтер'єрі живої екзотичної рослинності. Пальми, папороть, стовбури бамбука та екзотичні квіти у величезних глиняних горщиках викликатимуть непередаване відчуття свіжості й тепла джунглів і в такий спосіб посилюватимуть виразність і вплив колоніального інтер'єру (рис. 25).

У наш час колоніальний стиль в інтер'єрі знову набуває популярності. Але щоб вдихнути в колоніальний стиль справжнє життя, дизайнерові потрібно мати великий багаж знань у цій сфері, і, зокрема, добре знати історію країни, в традиціях якої оформлюється житло. При цьому, однак, дизайнер не повинен забувати, що колоніальний стиль не є етнічним стилем у чистому вигляді. Колоніальний стиль – це суміш етнічних культур, хоча риси культури якоїсь країни в конкретному інтер'єрі можуть і переважати.

Запитання для самоконтролю

1. Які стилі Британії були названі на честь королівських осіб?
2. Чи збігалися періоди панування різних стилів у Британії та в континентальній Європі за хронологією?
3. Які два різновиди колоніального стилю ви знаєте?

Тестові запитання до розділу III

1. В якому столітті набув розвитку георгіанський стиль?

- А. У XVIII ст.
- Б. У XX ст.
- В. У XIX ст.

2. Назвіть двох видатних майстрів-меблярів Британії XVIII – XIX ст.

- А. Роберт Адам і Джакомо Кваренгі
- Б. Томас Чіппендейл і Томас Хоуп.
- В. Чарльз Ренні Макінтош і Чарльз Камерон.

3. Перелічіть стилі Англії в хронологічному порядку.

- А. Едвардіанський, вікторіанський, георгіанський, регентство.
- Б. Колоніальний, шотландський модерн, елизаветинський, вікторіанський.
- В. Георгіанський, регентство, вікторіанський, едвардіанський.

4. Чи притаманна стилям Англії еклектика?

- А. Притаманна тільки вікторіанському стилеві.
- Б. Так, притаманна всім стилям, що у різні періоди існували в Британії.
- В. Стилі Англії мали чіткі стилістичні ознаки, в них не було еклектичної мішанини.

5. Мотиви якого історичного періоду та (або) яких культур використовував мебляр Томас Хоуп?

- А. Давньоєгипетські мотиви.
- Б. Мотиви готики.
- В. Мотиви китайської орнаменталістики

6. Стилізаторство під який стиль попередніх епох стало практично офіційним, державним стилістичним напрямком в архітектурі при королеві Вікторії?

- А. Під єгипетський стиль.
- Б. Під стиль рококо.
- В. Під готичний стиль.

Розділ IV

Неовізантійський,
псевдоросійський,
неоруський стилі

Псевдоготика,
неоготика

Необароко,
неорококо, боз-ар
та інші неостилі
XIX ст.

Еклектика
та історизми XIX ст.

Еклектизм, еклéктика (грец. еклéктос, «вибраний»; від грец. еклéуω, «обирати») у найширшому значенні – це механічне поєднання в одному й тому самому творі різнорідних, органічно несумісних елементів, що запозичуються з протилежних концепцій [1].

В архітектурі та живописі еклектизм являє собою поєднання різнорідних стильових елементів, що належать до різних стилів, інколи діаметрально протилежних за характеристиками та концепцією.

Сам собою еклектизм є художнім виражальним засобом, а не окремим стилем. Еклектизм, або еклéктика, – це підхід до проектування, ідейна основа котрого полягає у синтезі щонайменше двох стильових різновидів.

Історизм – це підхід до проектування, основою якого є використання стильових форм більш ранньої епохи як формальної мови мистецтва вже в іншу, пізнішу добу. Оскільки формальні елементи в разі застосування такого підходу запозичуються з історичних стилів, то поряд із поняттям «еклектика» існує і термін «історизм».

Проектування в історичних стилях здійснюється на основі щонайменше двох підходів, які традиційно теж називають стилями, – це *псевдостиль* («псевдо» означає «несправжній», «удаваний») і *неостиль* («нео» означає «новий»).

Псевдостиль (псевдоготика, псевдоренесанс, псевдоросійський, псевдомавританський тощо) передбачає якнайточніше повторення форм історичного стилю попередніх часів в архітектурному творі більш пізньої доби.

Рис. 1. Готика та псевдоготика: а - готичний інтер'єр Латинського собору Львова (до 1380-х рр.); б - псевдоготичний костюл св. Миколая. Архт. В. Городецький. Київ. 1909 р.; в - псевдоготичний інтер'єр костюлу св. Миколая у Києві

Рис. 2. Зразок неоготики XIX ст.
Церква Святого Серця?
1894 р. Кьосег, Угорщина.
Фасад, інтер'єр

На теренах сучасної України збереглися лічені фрагменти готичних будівель [9], однак ми маємо багато прикладів псевдоготичних будівель, один з них – костюл св. Миколая в Києві, архіт. В. Городецький (рис. 1).

Неостиль (неоготика, неоренесанс, неовізантійський, необароко) передбачає повторення форм історичних стилів у пізнішу добу, але з оновленням, осучасненням цих форм, а часом зі зміною пропорцій і спрощенням елементів історичного стилю, взятого за основу (рис. 2).

Різниця між псевдостилем і неостилем є доволі примарною, отож єдиної думки щодо розмежування цих напрямків не мають навіть мистецтвознавці. Через це нерідко навіть в авторитетних джерелах той самий архітектурний твір може згадуватися один раз як приналежний до певного псевдо-, другий раз – уже до відповідного неостилу.

Поняття «історизм», зокрема, охоплює три вузких поняття: «стилізаторство» і «ретроспективізм», котрі є синонімами, а також поняття «стилізаторський ретроспективізм». *Стилізаторство* – наслідування зовнішніх форм будь-якого архітектурного стилю. *Ретроспективізм* – звернення до минулого. Тому часто використовують термін «стилізаторський ретроспективізм», тобто проектування в історичних стилях минулого.

Найбільш дотепно прояви різних стилів у меблях XIX ст. ілюструє Д. Кес у книзі «Стилі меблів» – зокрема, демонструючи поверховий, формалістичний характер еклектичного стилізаторства [3, с.195]. Погляньмо на рис. 3. Шафа на цій ілюстрації всюди має ту саму типову конструкцію, однак декорована в шести різних стилях. В кожному з цих варіантів

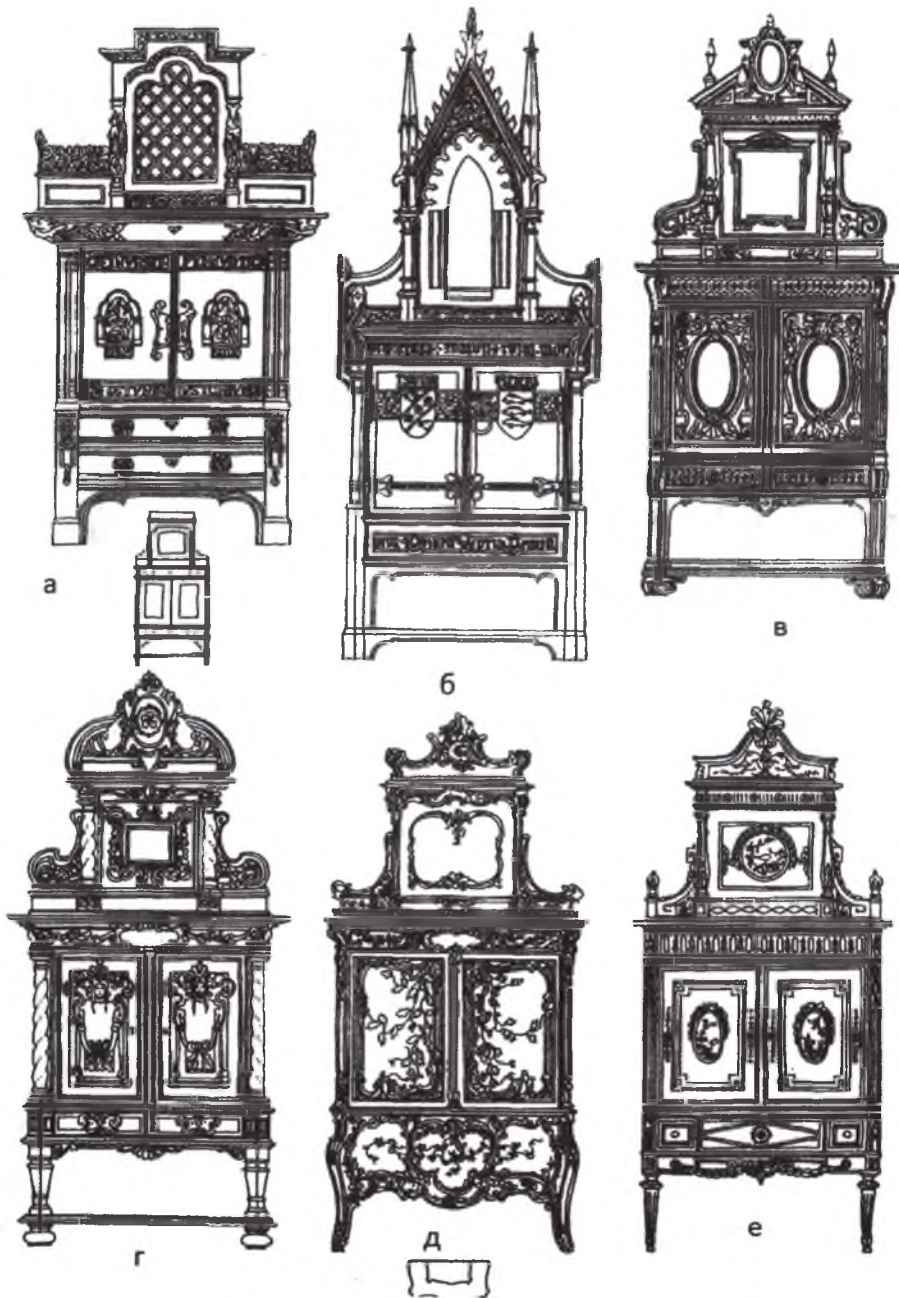

Рис. 3. Шафа, однакова за типовою формою, але декорована в шести різних стилях: а – романському; б – готичному; в – ренесансному; г – бароко; д – рококо; е – класицизмі

переважає якийсь один конкретний стиль, однак прослідковуються ще й риси інших стилів – а це вже ознаки еклектики.

Цей приклад виразно показує, що надмір деталей і поєднання стилів (прийом, не новий для всієї історії архітектури) дістали свій найбільш виразний прояв у XIX столітті. Останнім більш-менш оригінальним стилем у Європі був бідермаєр, однак риси декількох запозичених стилів можна побачити і в ньому. Протягом усього XIX ст. (починаючи з ампіру, в якому вже поєднався класицизм з рисами єгипетського стилю) історизм у проектуванні – стилізаторство, ретроспективізм, еклектика – набирає сили, й проектувальники як основу для своєї творчості все активніше, у чистому чи видозміненому вигляді, використовують стилі попередніх епох. Своїх прихильників вони мають і нині – як серед проектувальників, так і серед замовників. Лише наприкінці XIX ст. виникнення нового стилю, що в різних країнах отримав різні назви (модерн, сецесіон, ар-нуво тощо), пригальмує, але не зупиняє триумфальний рух еклектики та стилізаторства.

4.1. | Невізантійський, псевдоросійський, неоруський

В Росії ще в часи панування ампіру поступово набуває розвитку неовізантійський стиль, що прийшов із Західної Європи. Нерідко до візантійських рис тут додаються риси імперської, російської архітектури. Архітектурний стиль таких споруд отримав назву російсько-візантійський, у самій уже двоїстій назві якого закладено еклектизм. Ці стилі набули розвитку здебільшого в культовому будівництві. Прикладами можуть слугувати Десятинна церква у Києві (архит. В. Стасов, споруджувалася у 1828–1842 рр.), храм Христа Спасителя в Москві (архит. К. Тон, зведено в 1839–1883 рр.) (рис. 4), а також Володимирський собор у Києві (архит. О. Беретті, збудовано в 1862–1882 рр.) (рис. 5).

Пошуки російської національної самобутності привели до появи псевдоросійського стилю, в основі якого лежали архітектурні здобутки російського бароко XVII ст. (так званий теремний, візерунковий стиль).

Найбільш виразною пам'яткою цього стилю є церква Спаса-на-Крові (рис. 6), споруджена в російському Санкт-Петербурзі 1907 року (архит. А. Парланд).

Псевдоросійський стиль у XIX ст. набув значної популярності серед архітекторів та замовників. Його широко використовували не тільки для побудови культових споруд, але й у загальногромадському і житловому будівництві. Прикладом використання псевдоросійського стилю може бути дім купця Ігумнова в Москві, побудований у 1888–1895 рр. (архит. М. Поздnev). Зразком для наслідування під час спорудження цього будинку (а також для вирішення його інтер'єрів) слугував Теремний палац на території Московського Кремля (1636 р.).

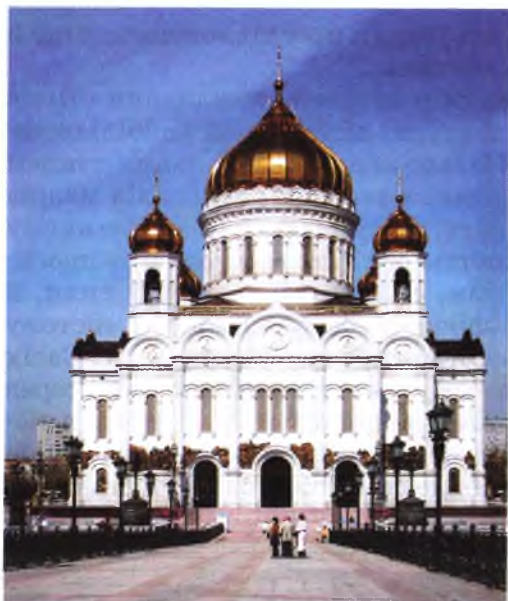

Рис. 4. Зразок російсько-візантійського стилю в архітектурі та інтер'єрі. Храм Христа Спасителя в Москві, архіт. К. Тон. 1839–1883 рр.

Рис. 5. Зразок неовізантійського стилю в архітектурі та інтер'єрі. Володимирська церква у Києві, архіт. О. Беретті. 1862–1882 рр.

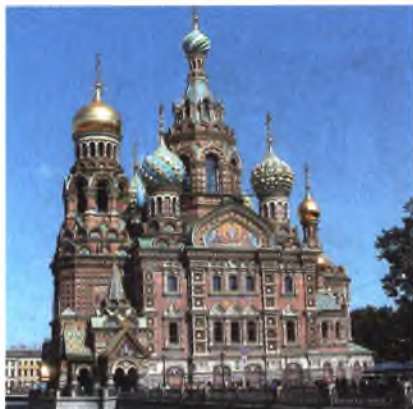

Рис. 6. Зразок псевдоросійського стилю в архітектурі та інтер'єрі. Храм Спаса-на-Крові. 1883–1907 рр. Санкт-Петербург, Росія

Рис. 7. Зразки псевдоросійського стилю в архітектурі та інтер'єрі. Дім купця Ігумнова в Москві. 1888–1895 рр., архіт. М. Позднев

Рис. 8. Зразок архітектури та інтер'єру в неоруському стилі. Марфо-Марійїнська обитель у Москві. 1909 р., архіт. О. Щусєв

Рис. 9. Приклад сучасного вирішення інтер'єру у псевдоросійському стилі

Інтер'єри приміщень вражають ретельністю проробки деталей, але й тут не обійшлося без еkleктики. Приміром, вже в самому передпокої кришталева люстра і сині грецькі вази звучать різким дисонансом на фоні інтер'єру, оформленого у псевдоросійському стилі (рис. 7).

Процес розгортання розглянутих вище стилів у часі та їхнього згасання вкладається в уже згадувану вище концепцію спірального розвитку: візантійський стиль (VI–VIII ст.) – давньоруський (XII–XIII ст.) – теремний (перший період російського бароко, XVII ст.) – неовізантійський (XIX ст.) – псевдоросійський (XIX ст.) – неоруський (початок XX ст.) – сучасна інтерпретація у вигляді етностилю (рис. 9).

4.2. Псевдоготика, неоготика

Історичний стиль *готика* був панівним у Західній та Центральній Європі упродовж XII–XV століть, але будівництво окремих готичних храмів завершували вже в XVI столітті. А всього лиш двома століттями пізніше готика повертається на терени архітектури у вигляді *псевдоготики* та *неоготики* XVIII століття. Найбільшого свого розвитку ці стилі набули в Англії XIX ст., в часи правління королеви Вікторії, коли стилізаторство під готику набуло практично державного, офіційного статусу. Прикладом може слугувати Вестмінстерський палац у Лондоні, будівництво якого завершили в 1860 році і в архітектурі якого, – зокрема, в інтер'єрах – застосовувалися саме готичні прийоми, й до того ж настільки точно, що споруду однозначно можна відносити до виконаних у псевдоготичному стилі (рис. 10). Ще одним яскравим прикладом вирішення інтер'єрів у псевдоготичному стилі може виступати будівля парламенту Угорщини (рис. 11).

Рис. 10. Зразок псевдоготики в архітектурі і в інтер'єрі. Вестмінстерський палац, Лондон. 1840 – 1860 рр.

Рис. 11. Зразок псевдоготики в архітектурі та інтер'єрі. Парламент Угорщини. 1904 р. Будапешт

Рис. 12. Зразок неоготики в інтер'єрі.
Ратуша в Мюнхені. 1867–1909 рр.
Німеччина

Що ж стосується будівель у стилі неоготики, то добрим зразком такої архітектури може слугувати Нова ратуша Мюнхена в Німеччині. Приміром, як головний і необхідний атрибут готики тут присутні нервюри, але завдяки своїй майже декоративній, графічній прорисовці вони виглядають як підкреслено нові, «несправжні» (рис. 12).

Фасад монументальної споруди, котра сягає у висоту майже 90 метрів, прикрашають скульптури історичних особистостей і персонажів численних німецьких легенд. Тут можна побачити графів і католицьких святих, герцогів і королів з найдавнішої династії Віттельсбахів, а також химер та інших міфічних персонажів. Можливо, саме з огляду на потребу створити таку велику кількість деталей ратушу будували настільки довго – розпочали будівництво в 1867 році й закінчили у 1909-му, коли по всій Європі вже поширився модерн.

Назагал же зазначимо, що псевдо- та неостилі ХІХ століття – явище настільки розмаїте, що розповісти про всі з них у межах посібника просто неможливо. Отож натомість у цьому розділі було запропоновано найбільш впізнавані та популярні архітектурні зразки як ілюстрації, що дають змогу з максимальною чіткістю побачити різницю між неостилем та псевдостилем – цими схожими, та все ж не однаковими явищами, кожне з котрих має своїм підґрунтям архітектурну спадщину минулого, застосовувану вже на пізніших етапах розвитку суспільства.

4.3. Необароко, неорококо, боз-ар та інші неостилі XIX ст.

Необароко (від грец. *neos* – «новий») – один із неостилів, що склався в європейському мистецтві XIX ст. в рамках еклектики або історизму і, як правило, поєднувався з елементами неорококо і неоренесансу [6]. Необароко знайшло найбільш виразне відображення в архітектурі фасадів, а неорококо – в інтер'єрних рішеннях.

Стиль *неорококо* сформувався у Франції приблизно в 30-х роках XIX століття. В Англії йому відповідає ранній вікторіанський стиль. Необароко і неорококо поступово витісняли останні залишки класицизму, котрі на той час існували лише як окремі елементи у межах стилю бідермаєр.

Проникнувши і до монарших палацових інтер'єрів, і в оздоблення буржуазних жител, мода на неорококо протрималась до 1860 року. Найбільшої популярності цей стиль зажив у Відні [6].

Серед іншого, панування неорококо породило тенденцію в меблярстві – ринок наповнився недорогими, серійного виробництва меблями, але виготовленими так, аби зберігалася ілюзія елітних, дорогих виробів повністю ручної роботи.

Інтер'єрам неорококо не властиве тектонічне членування поверхні стін; перевага надається шовковим шпалерам, а двері й вікна декоруються важкими, темними драпіровками. Важливу роль в оформленні помешкань цієї пори відіграють тканини, переважно яскраві. В орнаментику неорококо проникають і східні мотиви, насамперед квітковий. Внаслідок великої кількості драпіровок в кімнатах панувала напівтемрява. Неодмінними предметами оздоблення жител виступали м'які дивани, декоративні подушки, індійські покривала, килими (рис. 13). Паперові шпалери нерідко імітували шовкові та інші тканини. Мотиви рококо повторюються і в малюнку позолочених накладок, що прикрашають рами картин та дзеркал, а також в елементах оздоблення дверних прорізів і камінів. Люстри виготовлялися зі скла або позолоченої деревини, а підлога, навіть у менш розкішних помешканнях, виконувалася з паркету, для якого з метою орнаментування використовувались різні породи дерева.

Прикладом неорококо можуть слугувати інтер'єри палаців у Санкт-Петербурзі (рис. 14, 15). Цікаво, що фасад палацу Білосельських–Білозерських виконано у необароко, а інтер'єри – у неорококо.

Боз-ар (фр. *beaux-arts*, буквально – «витончені мистецтва») – еклектичний стиль архітектури, що продовжував традиції італійського ренесансу і французького бароко. Промовистим зразком застосування виражальних засобів боз-ар може слугувати будівля Паризької опери (Гранд-опера), створена архітектором Шарлем Гарньє в 1860–1875 рр. Еклектичне поєднання архітектури італійського Відродження і бароко тут прослідковується дуже виразно – особливо в інтер'єрах (рис. 16).

Неомавританський стиль – ретроспективний напрямок еклектичної архітектури другої половини XIX століття та першої половини XX-го, в

основі якого лежали переосмислення та імітація архітектурних прийомів іспанського, португальського, а також мавританського та іншого ісламського середньовічного зодчества [5] (рис. 17а).

Неоренесанс – одна з найбільш поширених форм архітектурної еkleктики XIX століття, що відтворювала архітектурні рішення часів Відродження, особливо італійського. Типологічні прикмети неоренесансу – це, зокрема, тяжіння до симетрії, раціональне членування фасадів, переважання прямокутних планів з внутрішніми двориками, використання таких архітектурних елементів, як рустика й пілястри [7] (рис. 17б).

Рис. 13. Зразки інтер'єрів у стилі неорококо: а – спальня Авраама Лінкольна. Вашингтон, США. 1860 р.; б – кімната в стилі неорококо. Музей Метрополітен. Нью-Йорк. 1850 р.

Рис. 14. Неорококо в інтер'єрах Зимового палацу Санкт-Петербурга, Росія: а – приймальня імператора Олександра II (середина XIX ст.); б – будуар імператриці Марії Олександрівни, дружини Олександра II. (Акварелі художника Е. П. Гау)

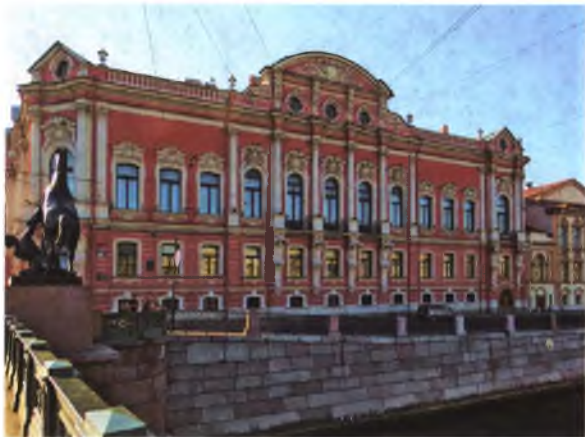

Рис. 15. Необароко та неорококо. Загальний вигляд та інтер'єри палацу Білосельських-Вілозерських. 1847–1848 рр. Санкт-Петербург, Росія

Неогрек – архітектурний стиль, що виник у 1820-х роках і передбачав повернення до класичних грецьких зразків. Відрізняється від класицизму (та ампіру зокрема) підкреслено археологічним, детальним підходом до відтворення грецької класики, очищеної від впливу давньоримської архітектури та італійського Ренесансу; ідеологічно належить до епохи еклектики [8]. В інтер'єрах XIX ст. в чистому вигляді, без поєднання з елементами інших стилів, неогрек практично не застосовувався через надмірну сухість своєї формальної мови (рис. 18).

Кількість неостилів у межах XIX – поч. XX ст. переліченими вище не обмежується. Однак рамки цього видання не дозволяють розглянути їх усі, а тим більше з належною глибиною і ретельністю. Розділ розкриває лише тенденцію формування неостилів згаданого періоду.

Рис. 16. Боз-ар.
Интер'єри Паризької
опери. 1875 р. Архіт.
Шарль Ґарньє

Рис. 17. Зразки інтер'єру:
а – у неомавританському стилі; б - у стилі неоренесанс

Рис. 18. Стиль неогрек. Австрійський парламент і його інтер'єри. 1883 р. Відень, Австрія. Архит. Теофіл фон Хансен

Запитання для самоконтролю

1. Які псевдо- і неостилі XIX ст. ви знаєте?
2. Наведіть приклади будівель та інтер'єрів, які за стилістикою виконання можна віднести до псевдоготики і неоготики.
3. Доберіть синоніми до поняття «історизм».
4. Які зовнішні ознаки дають змогу відрізнити псевдостиль від неостилю й навпаки?
5. В якому стилі була побудована Десятинна церква у Києві – споруда XIX ст., що не збереглася до наших днів?

Тестові запитання до розділу IV

1. «Еклектика», «еклектизм» у перекладі з грецької означає:

- А. Незалежність;
- Б. Суміш;
- В. Вибраний, обираю.

2. Дайте визначення поняттю «історизм».

А. Використання стильових форм однієї епохи як формальної мови мистецтва іншої, більш пізньої епохи.

Б. Поєднання різнорідних стильових елементів або довільний вибір стилістичного оформлення в мистецькому творі.

В. Використання історичних стилів з оновленими, осучасненими рисами, іноді зі зміною пропорцій, співвідношень і спрощенням елементів історичного стилю, що запозичується.

3. Назвіть споруду у неовізантійському стилі, що збереглась у Києві й понині.

- А. Володимирський собор.
- Б. Андріївська церква.
- В. Собор святої Софії.

4. На який із більш ранніх стилів російської архітектури спирається псевдоросійський стиль?

- А. На архітектурний стиль Псковського князівства.
- Б. На теремно-візерунковий стиль.
- В. На зразки грецької ордерної системи.

5. Назвіть найбільш поширені історичні стилі, що здобулися на стилізаторство у XIX ст.

- А. Готика, бароко, рококо.
- Б. Єгипетський, ренесанс, грецький.
- В. Скандинавський, російський, японський.

6. На які історичні стилі та (або) на яку архітектурну стилістику спирався боз-ар?

- А. На готичний стиль та китайську архітектурну стилістику.
- Б. На бароко і рококо.
- В. На еклектичний стиль архітектури, що продовжував традиції італійського ренесансу і французького бароко.

7. Що означає префікс псевдо-?

- А. Поетичний.
- Б. Несправжній.
- В. Хибний.

8. Коли з'явився неоруський стиль?

- А. На початку XIX ст., паралельно з ампіром.
- Б. На початку XX ст., паралельно з модерном.
- В. Існував протягом усього XIX ст.

Розділ V

Модерн

Український
архітектурний
модерн

Модернізм,
де-стиль,
раціоналізм,
конструктивізм,
функціоналізм,
баухаус

Ар-деко

Радянський
монументальний
класицизм
(сталінський ампір)

Мінімалізм
(західноєвропейський
модернізм,
радянський
мінімалізм,
мінімалізм
сучасності)

Стилі
першої половини ХХ ст.

5.1. Модерн

Вже в 1890-х роках передові митці, яким нестерпно набридли переспіви старого, починають енергійні пошуки нових шляхів, нових форм. Еклектичному реставраторству – а, по суті, «звалищу стилів» – вони протиставляють культ машин, техніки, а також новітніх, як для рубежа ХІХ–ХХ століть матеріалів для будівництва (залізо, скло, залізобетон).

Новий рух веде своє літочислення з того моменту, коли група віденських та мюнхенських художників на знак протесту проти офіційного академічного мистецтва вийшла зі складу мюнхенської виставкової організації «Glaspalast». Від цієї події бере свій початок назва нового стилю – *сецесіон* (від латинського слова *secessio* – «відділення від чогось», «вихід зі складу чогось»). Ця назва стилю закріпилася в Австрії. У Німеччині для позначення цього напрямку в мистецтві існував термін «молодий стиль» – югендстиль (*Jugendstil*) (Рис. 14), у Франції – «нове мистецтво», ар-нуво (*art nouveau*), в Росії та Британії – «сучасний стиль», «стиль модерн» (*Modern Style Floreale*) і «ліберті» [1] (останній термін своєю появою завдячує прізвищу Артура Ліберті та назві його фешенебельного універсального магазину в Лондоні. Магазин та його засновник сприяли розвитку нового мистецтва, запрошуючи до співпраці його представників) [8]. В мистецтві одним з провідних художників цього напрямку став чеський художник Альфонс Муха (рис. 1).

Основні принципи нового стильового напрямку першим сформулював найактивніший ідеолог і практик модерну – бельгійський архітектор і ху-

Рис. 1. Модерн у мистецтві.
Ранок, День, Вечір. Вітражі.
Авт. Альфонс Муха

Рис. 2. Інтер'єри в стилі модерн. Архіт. Анрі ван де Вельде

дожник Анрі ван де Вельде (рис. 2). Почався ідеологічно обґрунтований рішучий рух художників та архітекторів, що поклали стиль модерн в основу своєї творчості, назустріч технічно-промислому прогресові й машинному виробництву побутових речей.

Найважливішим і найцікавішим підходом у межах стилю модерн стала рішуча відмова від старих стильових форм [7]. Живописці та графіки, що були ініціаторами цього стильового напрямку – а він мав чітко виражений декоративно-прикладний характер – творили, даючи волю своїй фантазії, не надто зважаючи на функціонально-технологічні вимоги.

Найбільш помітною особливістю модерну є відмова від прямих кутів і ліній на користь більш плавних, вигнутих ліній, наслідування природних форм рослин. «Візитною картокою» стилю стала вишивка Германа Обріста «Удар багота» (рис. 3). Модерн відмовляється від традиційних класичних архітектурних принципів – симетрії, ордеру та античного декору фасадів – на користь

природних плавних пливких форм, що нагадують коливання водоростей або жіноче волосся (рис. 4).

Ще одним з засновників стилю є бельгійський архітектор Віктор Орта (1861- 1947). Чотири брусельських будинки роботи Орта включені в список об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (рис. 5).

Інтер'єр стилю модерн будується на повному неприйнятті колишніх архітектонічних принципів оформлення внутрішнього простору. Стіни приміщень вкривають химерними асиме-

Рис. 3. Вишивка Германа Обріста «Удар батога»

Рис. 4. Характерна лінія модерну «удар батога» в орнаментах мала безмежну кількість інтерпретацій

Рис. 5. Сходи в готелі Тассель, Брюссель. Архіт. Віктор Орта

Рис. 6. Портали фасадів у стилі модерн

Рис. 7. Інтер'єр особняка Рябушинського, 1903 р. Москва. Архіт. Ф. О. Шехтель

Рис. 8.
Зразки меблів у
стилі модерн

Рис. 9. Світильники та ваза Л. К. Тіффані (США) належать до найбільш характерних мистецьких зразків зрілого модерну

Рис. 10. Інтер'єри будинку Батло. 1920 р. Архіт. Антоніо Гауді. Барселона, Іспанія

Рис. 11. Музей д'Орсе в Парижі: а - інтер'єр залу музею; б, в - експозиція інтер'єру житлових кімнат у стилі модерн. Фото автора

Рис. 12. Приклад вирішення міжкімнатних дверей у стилі модерн

Рис. 13. Сучасне вирішення інтер'єру в стилі модерн

Рис. 14. Музей «Центр Ризького югендстилю». 1903 р. Рига, Латвія

тричними лініями, що капризно звиваються, форми меблів, вікон, дверей є удавано довільними (рис. 6, 10).

Домінантними кольорами були неяскраві: колір зів'ялої троянди, тююновий у різних відтінках, перлинно-сірі, сіро-блакитні, запилено-бузкові тони (рис. 5) Для оздоблення фасадів застосовувалися мозаїки та емалеві покриття в золотистих тонах, карбування по міді та латуні [7].

Стилізований рослинний орнамент модерну домінує в декоративному оздобленні не тільки стін і стель, але й стільців та крісел, вітрин шаф, зашкленних гнутим склом, а також скляних абажурів, що нагадують формою різні квіти (рис. 7, 8, 9, 11).

Модерн проіснував недовго (1890–1915 рр.). Цій багатообіцяючій стилістичній течії судилося зійти зі сцени несподівано швидко. Модерн фактично вичерпав себе ще до початку Першої світової війни. Історичне значення модерну ми вбачаємо перш за все в тому, що ним було покладено край засиллю еkleктики та розчищено шлях для новітньої архітектури, а також мистецтва побутових речей.

У наш час стиль модерн надзвичайно затребуваний і має безліч інтерпретацій (рис. 12, 13).

Український архітектурний модерн

Український архітектурний модерн як особливий мистецький напрям зародився на початку ХХ ст. Він базувався на модерновій основі народних традицій, звернення до яких було викликане демократичними тенденціями, що переважали в суспільстві того часу.

В інтер'єрі цих часів дістало свій виразний прояв архітектурне явище, відоме як народний стиль – його характерними рисами виступають яскраво виражене тяжіння до романтизму, барвистість, мальовничість і декоративність [1] (рис. 15).

Завдяки праці вітчизняних ентузіастів, таких як архітектор Віктор Чепелик, ми зараз маємо науковий перелік будівель в стилі УАМ (український архітектурний модерн). Чепелик їздив по всій Україні, виявляючи споруди у стилі українського архітектурного модерну, виконуючи обміри й

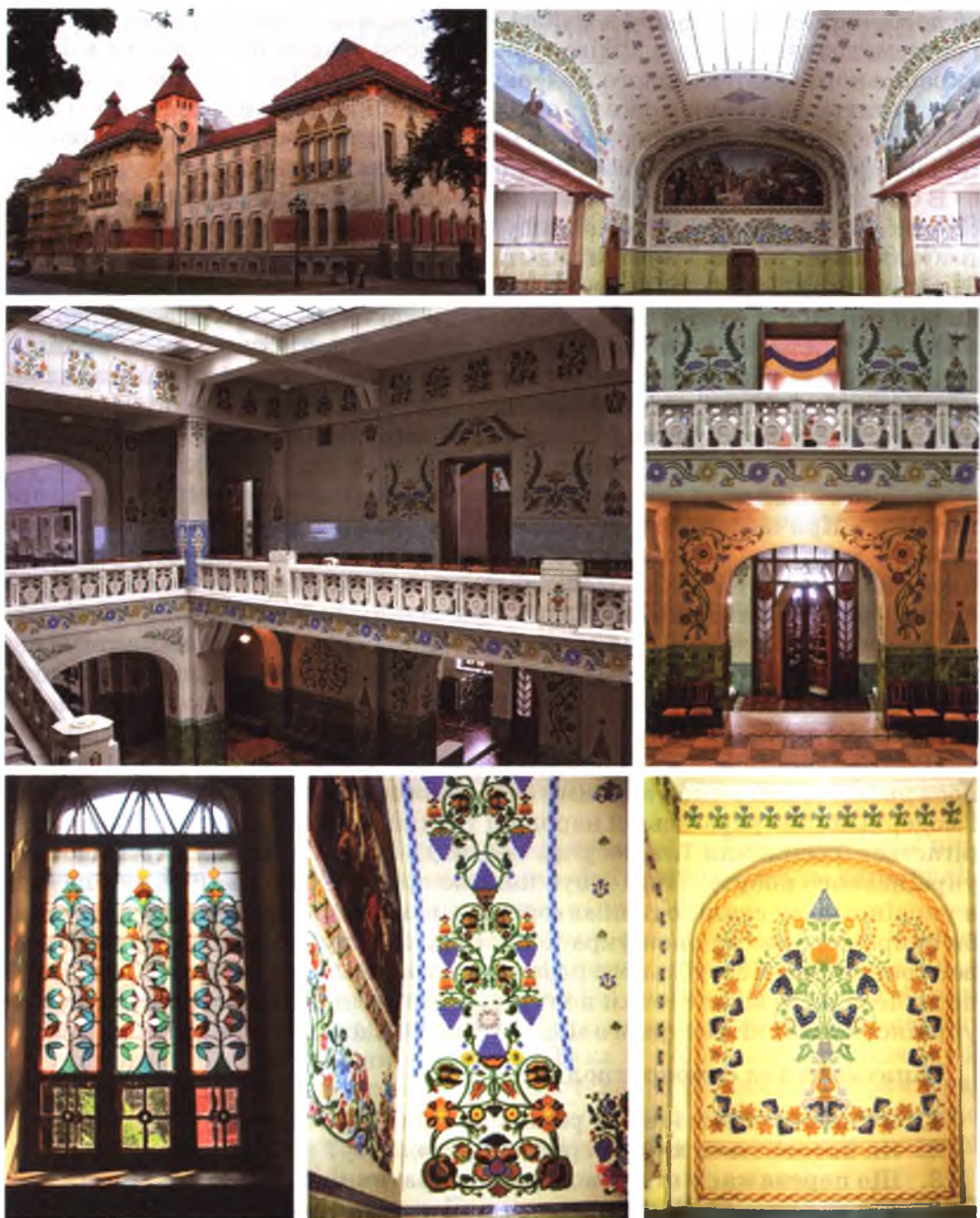

Рис. 15. Український архітектурний модерн. Зразки інтер'єрів. Будинок Полтавського губернського земства (1903–1908 рр.). Архіт. В. Г. Кричевський. Фото автора

виявляючи первісний задум відповідного архітектора, причому навіть там, де доводилося мати справу з майже зруйнованою будівлею, замальовував і систематизував, сидів в архівах, вишукуючи згадки про проекти в стилі українського архітектурного модерну – реалізовані і ні; про знайдене друкував статті, де тільки можна – навіть у районних газетах; знайомив своїх студентів з цією спадщиною, писав і не дописав через смерть узагальнюючу монографію про цей стильовий напрямок в українській архітектурі [3].

В Європі аналогічний стиль має назву «національний романтизм». В Росії ця гілка модерну отримала назву «національно-романтичний модерн». Базувалась ця течія на модернізованих формах давньоруської архітектури, основним мотивом яких були гіпертрофовані кокошники і шатрові завершення [6]. Що ж стосується українського архітектурного модерну, то він майже не містить рис модерну в його традиційному вигляді (як-от лінія «удар батога»). Натомість тут переважають модернізовані форми народної української архітектури: трапецієподібні й трикутні отвори, ганки, народний за стилістикою орнамент, майолікові вставки. Стіни можуть бути прикрашеними орнаментами і розписами народного характеру [2].

Будинок Полтавського губернського земства (1903–1908 рр., архіт. В. Г. Кричевський) є найвідомішим зразком українського архітектурного модерну. Інтер'єри цієї будівлі вражають глибиною розуміння народної творчості, що представлена тут у вишуканій стилізації і з великим художнім смаком. «Перед здивованим світом постала ця могутня кам'яниця зі стінами, завітчаними щиро народним орнаментом, що відтворює найчистіше, наймальовничіше, що тисячоліттями складалося у ментальності нашого люду» (так поетично описує будівлю Віктор Чепелик у книзі «Український архітектурний модерн» [1, с. 83]).

Назагал формування українського архітектурного модерну відзначалося двома важливими творчими особливостями – українізацією модерну і модернізацією української народної традиції [1]. Останнім часом спостерігається посилення інтересу до традицій і національних особливостей українського побуту. Нині існує чимало сучасних інтер'єрів, вирішених в українському стилі, однак авторів не вдалося розшукати такого, який би справився саме на риси українського архітектурного модерну. Можливо, крива спіралі суспільного розвитку і, зокрема, розвитку мистецтва ще не добігла відповідної точки повтору, а тому для новітнього звернення до українського архітектурного модерну ще не настала пора.

Запитання для самоконтролю

- 1. Які назви мав модерн у різних країнах?**
- 2. Як називається характерна лінія модерну?**
- 3. Що переважає у стилі модерн: декоративність чи тектонічність?**
- 4. Хто вперше сформулював основні принципи нового стильового напрямку – модерн?**
- 5. Як перекладається з французької слово «модерн»?**
- 6. В чому особливість такого стилю, як український архітектурний модерн?**
- 7. Яка будівля є найвідомішим зразком українського архітектурного модерну? В якому місті вона розташована?**

5.2. Модернізм (де-стиль, раціоналізм, конструктивізм, функціоналізм, баухаус)

Модерн, який рано виявив ознаки «втоми», вже в кінці першого десятиліття минулого століття починає витіснятися новою авангардною хвилею, що з'явилась і стала розвиватися паралельно з модерном.

Авангардизм – узагальнена назва течій у світовому, перш за все європейському, мистецтві, котрі виникли на рубежі ХІХ–ХХ століть. На території Східної Європи цей напрям отримав ще одну назву – модернізм.

Традиційно вважається, що *модернізм* – (буквально «осучаснений», від лат. *modernus* – сучасний) – це напрям у світовому мистецтві та літературі кінця ХІХ–першої третини ХХ століття, що набув найвищого розвитку після Першої світової війни [1]. Однак насправді період модернізму тривав значно довше – до 70-х або навіть до 80-х років ХХ століття [2].

В основі модернізму як нового руху в європейській архітектурі та художній промисловості лежала естетика доцільності, котра передбачала раціональні, суворо утилітарні форми, очищені від декоративної романтики модерну.

Головною особливістю модернізму в архітектурі є його принципова націленість на новизну – новизну конструктивних і планувальних ідей, котрі закладаються в проект, а також новизну зовнішніх форм. Основними принципами архітектурного модернізму є, зокрема, такі: використання найсучасніших будівельних матеріалів та конструкцій; раціональний підхід до вирішення внутрішніх просторів (функціональний підхід); відмова від прикрашальництва, принципова відмова від історичних ремінісценцій у зовнішньому вигляді споруд; «інтернаціональний» характер споруджуваних об'єктів [2].

На таких засадах у надрах модернізму визріли й розвинулися низка авангардистських архітектурних напрямів і течій: де-стиль, раціоналізм, конструктивізм, функціоналізм, баухаус (рис. 16).

Важко встановити чітку хронологічну послідовність виникнення і подальшого розвитку цих напрямів. Виникнувши майже одночасно, напрями мали кожен свою криву розвитку, зі своїми злетами і падіннями. Так, конструктивізм, проіснувавши близько десяти років, був жорстко репресований сталінським режимом. Така ж доля спіткала і школу Баухаус – вона зникла з приходом нацистського режиму. Напрями раціоналізму та функціоналізму мали своїх послідовників протягом усього ХХ ст. і розвивалися більш-менш спокійно, зберігаючи основні принципи модернізму.

Де-стиль і неопластицизм. Процеси розвитку архітектури, про які тут мова, знову дозволяють виразно побачити «роботу» маятника стилів: після декоративного модерну він закономірно хитнувся в інший, цілковито протилежний бік – до стилістики, в якій панували практичність, раціональність і функціональність при повному запереченні декору (рис. 17). Боротьбу з декором рішуче розпочав австрійський архітектор Адольф Лоос. У своїх книгах Лоос нещадно нападав на будь-які надмірності та

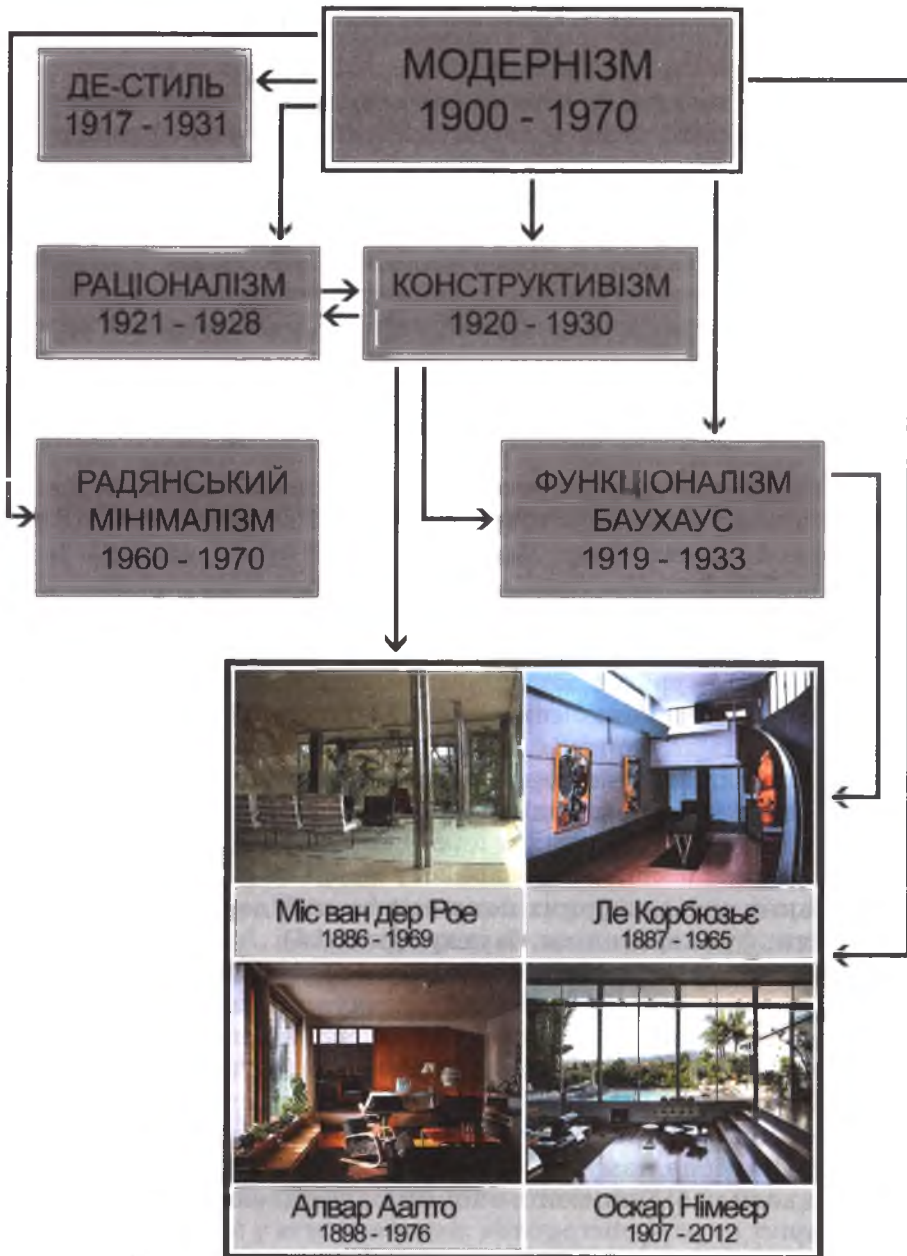

Рис. 16. Розгалуження модернізму на окремі напрямки в хронологічній послідовності

декоративні елементи в будівельній та художньо-промисловій практиці – він, приміром, вважав, що застосування орнаменту має бути прирівняним до злочину. («Ornament und Verbrechen», 1910 р.).

Невдовзі в Голландії група молодих художників та архітекторів об'єдналися у творчий гурт «Де стиль» і в 1917 році почали видавати одноіменний журнал – «De Stijl». З часом так само, *де-стиль*, стали називати й нову архітектурно-мистецьку течію, котру розвинули митці гуртка, – і вона невдовзі завоювала всю Європу і США.

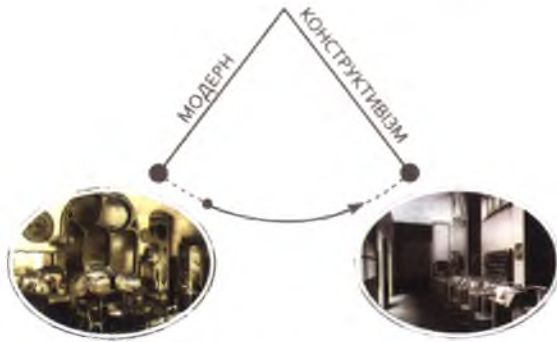

Рис. 17. Маятник розвитку стилів. Від декоративного модерну – до раціоналістичного конструктивізму

пи геометричного абстрактивізму і французького кубізму. Так з'явилася на світ оригінальна дизайнерська течія – *неопластицизм*. Ґрунтувалася вона, як повідомляли її засновники в уже згаданому мистецькому журналі «De Stijl», на «містерії взаємин одиничного і безлічі, протиставленні горизонтальних і вертикальних ліній як жіночого і чоловічого начала». Архітектурну форму вони бачили не як певний замкнутий об'єм, не як певну компактну масу, а як складну просторову структуру, утворену взаємно пересіченими площинами [5]. Структура будівлі, згідно з постулатами неопластицизму, зводиться до комбінації елементарних форм: прямих ліній, вертикальних і горизонтальних геометричних елементів. Колірна гама обмежується чистими червоним, жовтим і синім кольорами.

Зразком практичного застосування неопластицизму в архітектурі і, зокрема, в інтер'єрі може слугувати так званий будинок Шредер, споруджений 1924 року за проектом одного з членів «Де стиль» Герріта Рітвельда (1888–1964) в його рідному місті Утрехт у Нідерландах. Нині в цій будівлі, яку внесено до Списку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО, розташовується музей групи «Де стиль». Цікавою особливістю споруди було те, що її житловий простір будь-якої миті можна було трансформувати за допомогою зсувних стін (рис. 18).

Рітвельд був іще й видатним дизайнером меблів. Він, приміром, зробив доволі незвичне за формою й конструкцією крісло, яке назвав у нетрадиційний спосіб – «апарат для сидіння» (рис. 19). Від цього «апарата» бере свій початок нова лінія розвитку меблів.

Одним із найактивніших членів гуртка «Де стиль» був художник-абстракціоніст голландського походження Піт Мондріан (1872–1944).

Мондріан закликав до «денатуралізації» мистецтва, відмови від природних форм і переходу до чистої абстракції (рис. 20).

В царині інтер'єру Мондріан працював у співавторстві з архітектором Тео ван Дусбургом (1883–1931), й одним із результатів такої співпраці стала їхня спільна ідея – втілити в інтер'єрному дизайні принци-

Рис. 18. Неопластицизм. Будинок Шредер. Архіт. Г. Рітвельд: а - зовнішній вигляд; б - план в аксонометрії, в, з - інтер'єри. 1924 р.

Інструментарієм та підходами, властивими де-стилеві (і неопластицизмові зокрема), дизайнери користуються ось уже багато десятиліть – і, що характерно, далеко не в самій лише архітектурі. Так, у 1965 році всесвітньо відомий французький кутюр'є Ів Сен-Лоран створив колекцію одягу, де було використано художній доробок Піта Мондріана. Зокрема, до колекції входили шість коктейльних суконь, що відзначалися дуже простою, абстрактною формою і мондріанівською колірною гамою – домінувала біла барва в поєднанні з чорними лініями та прямокутниками різних кольорів (рис. 21).

Творчість Піта Мондріана надихає дизайнерів і в наші дні – зокрема, вона популярна серед творців сучасних інтер'єрів (рис. 22).

Конструктивізм – авангардистський напрям в образотворчому мистецтві, архітектурі, фотографії та декоративно-прикладному мистецтві, що зародився в 1920-і роки й до початку 1930-х панував у Радянському Союзі. Швидко перетворився на один з чільних напрямків світової архітектури. З цього приводу поет Володимир Ма-

Рис. 19. Крісло, або «апарат для сидіння». 1917 р. Авт. Г. Рітвельд

Рис. 20. Неопластицизм Піта Мондріана: а - Композиція. 1920 р. ; б - «Бродвей бугі-вугі». 1942 р.

Рис. 21. Колекція «Mondrian». 1965 р.
Кутюр'є Ів Сен-Лоран

яковський писав: «Вперше не з Франції, а з Росії прилетіло нове слово мистецтва – конструктивізм».

За своєю долею радянський конструктивізм – один із найтрагічніших стилів, оскільки в 1930-і роки політична ситуація в СРСР різко змінилася, авангардні та інші новаторські течії опинилися під забороною й немало митців та архітекторів – їхніх послідовників стали жертвами репресій тоталітарного сталінського режиму. І лише у 1960-і роки, коли в Радянському Союзі почалася боротьба з так званими «архітектурними надмірностями», про напрацювання конструктивістів згадали знов. Вивчення їхньої спадщини стало обов'язковим для молодих архітекторів. А від початку 1990-х років багато конструктивістських ідей, так і не втілених у 1920-і, нарешті почали ставати реальністю.

Конструктивізм характеризується суворістю, геометризмом, лаконічністю форм і монолітністю зовнішнього вигляду (рис. 23). В архітектурі принципи конструктивізму були сформульовані в теоретичних деклараціях О. Весніна і М. Гінзбурга, К. Мельникова, Ель Лисицького, І. Леонідова. Конструктивісти вели пошук нових форм та матеріалів для макси-

мально повного вираження ідеї нового, вільного життя в молодій країні, де постають прекрасні міста.

Однією з найбільш знакових постатей в архітектурі конструктивізму був Іван Леонідов (1902–1959). Його дипломний проект, показаний на Першій виставці сучасної архітектури в Москві у 1927 р., справив на публіку величезне враження (рис. 24). Цей проект вважається творчим кредо архітектора і своєрідним маніфестом всієї радянської архітектури кінця 20-х років ХХ століття.

Конструктивізм, закутий у бетон і скло, не просто використовує ці матеріали, а оперує ними як засобами художньої виразності, підкреслюючи свою інтернаціональність. Домінують рівні, приглушені кольори. В рамках конструктивізму не передбачалося прикрашання, як об'ємного, так і кольорового. Майже всі будинки в цьому стилі мають спокійний сірий, бежевий або білий колір. Монотонність усувається за рахунок металу і скла.

Будинок культури ім. С. Зуєва в Москві – один з найбільш яскравих і відомих у світі зразків конструктивізму (рис. 25). Архітектор Ілля Голосов (1883– 1945) спроектував цю споруду в 1926 році. Будівництво розпочали в наступному, 1927 році, приурочивши початок будівельних робіт до десятилітнього ювілею більшовицької Жовтневої революції, а вже в серпні 1929 року споруда була готова.

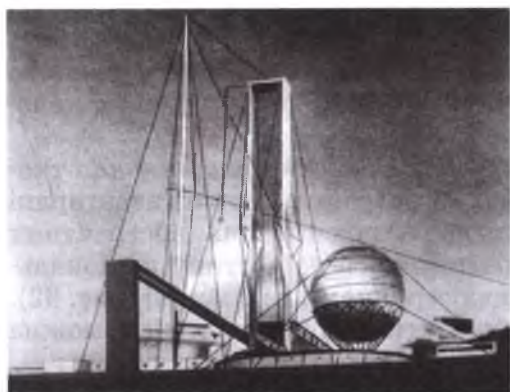
Конструктивісти активно брали участь у проектуванні промислових будівель, фабрик-кухонь, будинків культури, клубів, житлових будинків.

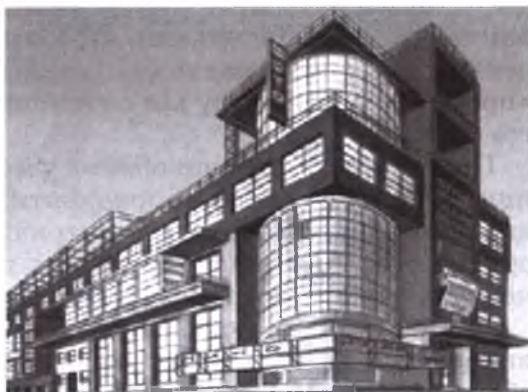
Рис. 22. Сучасні інтер'єри, в рішенні яких закладено геометричний малюнок і кольорову гаму абстракції Піта Мондріана

*Рис. 23. Всесвітньо відомі пам'ятки архітектури радянського авангарду:
а – будинок культури ім. І. В. Русякова в Москві. 1925 р. Архіт. К. Мельников;
б – макет-реконструкція павільйону СРСР на Всесвітній виставці в Парижі
1925 року. Архіт. К. Мельников*

*Рис. 24. Дипломний проект
Івана Леонідова «Інститут
бібліотекознавства ім. Леніна в
Москві». 1927 р.*

*Рис. 25. Будинок культури ім. С. Зуєва в
Москві. 1929 р. Архіт. І. Голосов.*

Основний принцип конструктивізму – практичність та економія понад усе – знайшов своє втілення в інтер'єрах будинків-комун (житла майбутнього, як його уявляли собі архітектори-конструктивісти) (рис. 26). В інтер'єрах використовували прості й дешеві матеріали – фанеру, дерево, бетон (рис. 27). Однак від інтер'єрів того часу мало що дійшло до наших днів.

Дизайнові предметів побуту конструктивісти великої уваги не приділяли (на відміну від прихильників стилю баухаус, про який мовитиметься нижче).

У дореволюційному живописі Росії ХХ століття, а далі в радянському живописі головними представниками абстракціонізму були Василь Кандинський (рис. 29) та Казимир Малевич – творець супрематизму як нового типу творчості й автор знаменитого «Чорного квадрата» (рис. 28).

Будучи різновидом абстракціонізму, супрематизм діставав свій прояв через комбінації різнокольорових площин найпростіших геометричних обрисів – пряма лінія, квадрат, коло й прямокутник (рис. 30).

Супрематизм притаманний і роботам такого художника-абстракці-

Рис. 26. Макет інтер'єру в стилі конструктивізм. Проект «Робітничий клуб». Архіт. О. Родченко

Рис. 27. Інтер'єр житлової кімнати в Будинку Мельникова в Москві. 1927–1929 рр. Архіт. К. Мельников

оніста, як Ель Лисицький. Аби підкреслити політичну спрямованість деяких своїх супрематичних композицій, він у їхню назву вводив слово «проун» – аббревіатуру від словосполучення «проект утвердження нового» (рис. 31).

Принцип простоти використовувався і для створення рисунку для тканин. Конструктивістські орнаменти, що їх розробили перші авангардні дизайнери, базувались на геометричних або безпредметних, абстрактних орнаментах. Авангардне мистецтво перетворилося на частину національної культури, де картини відразу ставали візерунками на тканині (рис. 32).

Для формування сучасних інтер'єрів у стилі конструктивізм можна використовувати художні мотиви абстрактного живопису радянських митців зразка 1920-х – початку 1930-х років. Цей абстракціонізм хоч і не впливав безпосередньо на тогочасні інтер'єри, але застосування його елементів у наші дні, як доводить архітектурна практика, дозволяє створити особливу атмосферу в приміщенні, де інтер'єр стилізовано під конструктивізм 20-х років ХХ століття (рис. 33).

Раціоналізм – авангардистський метод (стиль, напрямок) в архітектурі, який почав розвиватися у 1920-і роки й застосовувався майже до середини 1930-х. Відзначається лаконічною суворістю форм та виражальних засобів, а також підкресленою раціональністю форм. Одним з найбільш відомих західних зодчих, що працювали в традиціях раціоналізму, є

Рис. 28. Чорний квадрат. 1915 р. Худ. Казимир Малевич. (На фото знаменита картина К. Малевича представлена в децю іронічній інтерпретації її споглядання.)

Рис. 29. Абстракції Василя Кандинського

Рис. 30. Супрематизм Казимира Малевича

Рис. 31. Проуни Ель Лисицького

Рис. 32. Рисунок тканин у стилі конструктивізм

Рис. 33. Вирішення сучасних інтер'єрів із застосуванням абстракції 1920-х років

французький архітектор і теоретик архітектури швейцарського походження Ле Корбюзьє (1887–1965). Одним з його творинь стала будівля Центросоюзу, зведена в Москві (рис. 34). Інтер'єри цієї споруди не збереглись, тому наводимо інтер'єри авторства Ле Корбюзьє, що були відтворені ним у віллі Рауля Ла Роша приблизно в той самий час (рис. 35).

Функціоналізм – напрямок в архітектурі ХХ століття, що передбачає сувору відповідність зовнішнього вигляду будівлі тим виробничим процесам або функціям, для яких вона призначена. Функціоналізм виник в Німеччині у стінах Вищої школи будівництва й спорудження (більш відомої як Баухаус) у 1919 році й проіснував тринадцять років – аж до утвердження тоталітарного режиму нацистів у 1933 році.

Напрямки раціоналізм і функціоналізм за своїми концепціями мало в чому відрізнялись від конструктивізму, особливо якщо їх розглядати в аспекті інтер'єру. Всі три напрямки базувались на принципах раціональності, функціональності та конструктивності. Різниця полягала практично тільки в тому, який із цих принципів ідеологи кожного з напрямків ставили на перше місце як найважливіший.

Баухаус: школа і стиль. Важливий внесок у справу розвитку модернізму зробив уже згадуваний німецький заклад – Вища школа будівництва й спорудження, нині більш відома як Баухаус. Вальтер Гропіус, що заснував її, не мислив собі виховання нового покоління архітекторів та худож-

*Рис. 34. Будівля
Центросоюзу в Москві.
1929–1937 рр. Архіт. Ле
Корбюзьє*

*Рис. 35. Раціоналізм. Інтер'єри вілли Рауля Ла Роша в Парижі. 1928 р.
Архіт. Ле Корбюзьє*

ників-конструкторів без тісного зв'язку з живою практикою промислового виробництва. Баухаус, що розпочав свою роботу в 1919 році у Веймарі, поєднував функції навчального закладу і виробничих майстерень. Головним завданням, що стояло перед ним, була розробка для індустрії типів, моделей утилітарних речей повсякденного вжитку з урахуванням новітніх досягнень – як техніки, так і сучасного мистецтва.

Діяльність Баухаусу протягом усього періоду його існування була зосереджена на розробці доцільних і красивих форм; всі процеси формотворення строго узгоджувалися з технологією індустріального виробництва, з новітніми конструкціями і матеріалами. Ці пошуки поступово формували мистецьке явище, нині відоме як стиль баухаус. Баухаус постачав промисловості зразки різних предметів – від меблів, порцеляни, тканин та освітлювальної арматури й аж до шпалер, котрі відповідали і новим принципам формоутворення, і вимогам типізації та нормування.

Серед базових понять школи з'явився термін «функціоналізм», що окреслював творчу основу, на якій будувалася робота цього закладу. Точного визначення цей термін так і не отримав, однак у Баухаусі його активно використовували на позначення стилістики, що передбачала оптимальне

Рис. 36. Будівля школи Баухаус. (1925 р.) та її інтер'єри. Архіт. В. Гропіус

співвідношення форм, кольорів, габаритів, матеріалів і практичного призначення. До речі, в цей період у школі почали розробляти предмети, які могли виконувати кілька функцій або змінювати свій вигляд – застосований у наші дні, такий підхід, серед іншого, призвів до створення меблів-трансформерів.

У 1925 році Баухаус переїхав із Веймара до міста Дессау поблизу Лейпцига, і формування стилю баухаус продовжувалося вже тут. У зв'язку з переїздом Гропіус спроектував нову будівлю для школи, котра і зараз лишається одним з найбільш вдалих зразків архітектури функціоналізму (рис 36).

Після переїзду школа у своїй роботі стала ще більш тяжіти до практичності й технологічності, й це немало посприяло тому, що стиль баухаус сформувався вже остаточно.

В архітектурі цей процес поширювався, зокрема, на інтер'єр та його елементи. Так, відомий проектувальник угорського походження Марсель Бройєр у 1926 році сконструював крісло з порожнистих металевих трубок (рис. 37). Спочатку воно називалося просто – «Крісло, модель В3», але невдовзі одержало нову назву – «Василь», оскільки на його створення автора надихнув художник Василь Кандинський. Крісло було частиною колекції, створеної для інтер'єрів будівлі Баухаусу в Дессау.

У 1922 році Гропіус вперше висунув вимоги, яким повинні були відповідати всі об'єкти, вироблені в майстернях: відтепер всі предмети конструюються з мінімуму елементів, кожна деталь повинна виконуватися в різних варіаціях. Подібний підхід був покликаний полегшити промислове виробництво речей (рис. 38).

Рис. 37. Крісло «Василь». 1926 р. Авт. М. Бройєр

Рис. 38. Меблі, створені в школі
Баухаус

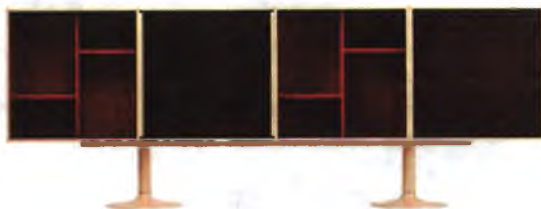

Рис. 39. Меблі в стилі баухаус авторства Ле Корбюзьє

Рис. 40. Павільйон Німеччини на Всесвітній виставці в Барселоні. 1929 рік. Архіт. Міс ван дер Роє.

Баухаус як заклад проіснував до 1933 року, а далі був закритий внаслідок тиску нацистського режиму. Однак баухаус як мистецько-архітектурний напрямок свого існування не припинив. Діячі, що стояли біля витоків цього стилю, і далі розвивали його у загальному руслі модернізму.

Доба модернізму у різних його проявах і течіях (див. рис. 14 вище), що тривала приблизно від початку ХХ століття й до початку 1970-х (або, на думку деяких дослідників, аж до початку 1980-х), ознаменувалася появою низки видатних архітекторів світового рівня. Одним з таких є уже згадуваний Ле Корбюзьє, який суттєво вплинув як на розвиток архітектури ХХ ст., так і на міжнародний стиль – баухаус. Ідея архітектора наповнювати спроектоване житло авторськими меблями спонукала до дизайну меблевих виробів і його самого (рис. 39).

У Німеччині творча енергія модернізму переростає, зокрема, у сміливі проекти, автором яких виступає Міс ван дер Роє і які випереджають свій час – приміром, сміливі проекти хмарочосів зі скла і сталі цей архітектор розробляє ще у 1919–1921 роках. Однією із знакових споруд архітектора став павільйон Німеччини на Всесвітній виставці в Барселоні (1929 р.), в якому дістали своє втілення його основні принципи: універсальність, багатофункціональність, гнучке й мобільне планування, що на практиці означає фактичну відсутність перегородок і зонування (рис. 40).

У віллі Тугендхат, спорудженій у чеському місті Брно за проектом ван дер Роє, з великою послідовністю втілено принцип вільного, плавного вза-

Рис. 41. Вілла Тугендхат в Брно. 1930 р. Архіт. Міс ван дер Роє

Рис. 42. Меблі авторства Міса ван дер Роє: а, б - крісла «Барселона» в білому і чорному кольорі. 1929 р.; в – стілець. 1927 р. Міс ван дер Роє

Рис. 43. Крісло «Барселона» в сучасних інтер'єрах

емопроникнення зовнішнього і внутрішнього простору. Тут немає традиційних ізольованих «кімнат»; інтер'єр вирішений як єдине помешкання, в якому простір «перетікає» (рис. 41).

Своє тяжіння до чистої форми, вільної від чужорідних декоративних елементів, Міс ван дер Роє висловив в афоризмі: «Велике – в малому». Цього принципу він дотримувався і в меблях. У 1926 році ван дер Роє сконструював типовий стілець з металевих трубок з вільно пружним сидінням. У кріслі «Барселона» (1929 рік) простота конструкції і форми поєднується з розкішною обробкою: чотирикутна в перерізі трубка хромова, м'які сидіння і спинка оббиті шкірою (рис. 42). Крісло «Барселона» виготовляється й донині, й воно не тільки з успіхом прикрашає сучасні інтер'єри (рис. 43), але й використовується у фільмах про майбутні технології (серіал «Чорне дзеркало»). Вже доволі скоро, у 2029 році, ідеї цього крісла виповниться 100 років – отож йому належить рекорд популярності й довголіття. Це – унікальне явище в історії дизайну.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «супрематизм».
2. Які напрямки модернізму ви знаєте?
3. Назвіть найвідоміших архітекторів-конструктивістів.
4. Які матеріали використовували конструктивісти для своїх інтер'єрів?
5. Ким і коли був заснований навчальний заклад Баухаус?
6. Хто був засновником напряму де-стиль? Чи використовуються творчі надбання цієї гілки модернізму в наш час?

5.3. Ар-деко

Ар-деко — впливовий стиль в образотворчому та декоративному мистецтві першої половини ХХ століття, що постав у Франції в 1920-х роках, а в міжнародному масштабі набув популярності в 1930–1940-і роки. Ар-деко здобувся на активне використання передовсім у царинах архітектури, моди та живопису [1]. З активного вжитку стиль вийшов у період після Другої світової війни.

Французькою «art déco» означає «декоративне мистецтво». Стиль отримав свою назву на Міжнародній виставці сучасних декоративних і промислових мистецтв, що проходила в Парижі у 1925 році. Вживаються два варіанти цієї назви: «ар-деко» і «арт-деко».

Майстри ар-деко любили використовувати такі матеріали, як алюміній, нержавіюча сталь, емаль, шкіра акули і зебри. Популярною була й інкрустація по дереву. Активно застосовувалися зигзагоподібні та ступінчасті форми, широкі й енергійні криві лінії (на відміну від м'яких пливких кривих модерну), а також мотиви шевронів (тобто нарукавних військових нашивок V-подібної форми) і клавіш фортепіано [1].

Еталоном ар-деко в 1920-і роки були інтер'єри першокласних готелів,

Рис. 44. Інтер'єри готелю «Рітц» у стилі ар-деко. Париж

Рис. 45. Хмарочос компанії «Крайслер» у Нью-Йорку

дорогих ресторанів та інших респектабельних громадських місць. Одним з таких був готель «Ritz» на Вандомській площі в Парижі, отож ар-деко в ті часи був ще відомий як «стиль Рітц» (рис. 44).

Серед найяскравіших зразків стилю ар-деко в його американському варіанті є Крайслер-біндінг (англ. Chrysler Building), один із символів Нью-Йорка. Цей хмарочос для штаб-квартири корпорації «Крайслер» заввишки 320 м спорудили в 1930–1931 роках всього лиш протягом 11 місяців. На той час це був найвищий хмарочос у світі (рис. 45).

Оздоблення інтер'єру випромінює розкіш і символізує довговічність: тут бачимо мармур різних видів, на стінах — панелі з деревини благородних порід, гобелени, драпірування з дорогих тканин, неонове світло (рис. 46). Готель обслуговують 32 швидкісних ліфти [2].

Що ж стосується інтер'єрного дизайну в стилі ар-деко на Європейському континенті, то почесне місце тут посідають інтер'єри, що їх розробив Арман-Альбер Рато (1882–1938) для помешкання Жанни Ланвен (1876–1947) — першої в історії жінки, яка, ставши дизайнером у світі високої моди, здобула всесвітнє визнання (рис. 47).

Засобами орнаменталістики в цих інтер'єрах виступають прямокутники, трикутники, прямі лінії та їхні зигзаги, а також єгипетське півколо — символ сонця, що сходить. Окрім того, в ролі елементів декору використано зображення оголених жіночих фігур в експресивних, «зламаних» позах, стилізації під клавіші фортепіано, шеврони, павичеве перо.

Джазовий модерн, обтічний модерн, зигзаг-модерн. Саме так спочатку називали стиль ар-деко. Витончений і яскравий, елегантний і розкішний, він поєднав у собі, здавалось би, несполучуване. Приміром, характерними лініями цього стилю були і ламана, з гострими кутами, і м'яка, природна, типу «завиток» (рис. 48, 49).

Одним із символів ар-деко в декоративно-прикладному мистецтві стала скульптура з бронзи і слонової кістки. Класичним митцем — послідовником ар-деко в скульптурі вважається Деметр Чипарус (рис. 50).

Деметр Чипарус (рум. — Думітру Кіперуш, Dumitru Chiparuș, (1886–1947) — румунський скульптор епохи ар-деко, навчався і працював у Парижі. Роботи Чипаруса є абсолютним віддзеркаленням свого часу, вті-

Рис. 46. Інтер'єри та інтер'єрні деталі хмарочоса компанії «Крайслер» у Нью-Йорку

Рис. 47. Інтер'єри Армана-Альбера Рато для помешкання Жанни Ланвен, 1920–1925 рр.

Рис. 48. Орнамент у стилі ар-деко

Рис. 49. Для порівняння: лінія ар-деко — спіраль або волюта (верхній ряд); лінія модерну — «удар батога» (нижній рисунок)

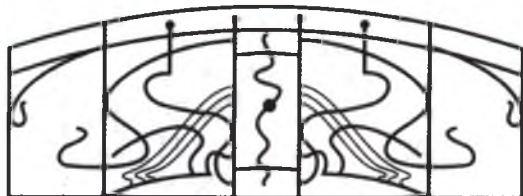

Рис. 50. Скульптура Деметра Чипаруса

Рис. 51. Меблі Жака-Еміля Рульманна

ленням духу 1920–1930-х рр. Доробок Чипаруса у своїй основі має давню паризьку традицію творення високоякісного декоративного мистецтва, де поєднуються елегантність та розкіш [4] (рис. 50).

Ар-деко був настільки популярний, що використовувався в дизайні автомобілів, меблів, посуду, порцеляни, текстилю, ювелірних виробів, годинників, а також технічних пристроїв — радіо, телефонів і музичних автоматів. Цей стиль суттєво вплинув на архітектуру, дизайн інтер'єру, промисловий дизайн, моду, графіку й кінематограф. У 1930-і ар-деко широко використовувався для проектування вокзалів, океанських лайнерів і парків розваг.

До когорти блискучих митців, що працювали у стилі ар-деко, належав і французький дизайнер інтер'єру та меблів Жак-Еміль Рульманн (фр. Jacques-Emile Ruhlmann, (1879–1933) [9] (рис. 51).

Ще одним чільним представником європейського ар-деко був Ерте (1892–1990). Такий псевдонім, «щоб не ганьбити родину», узяв собі Роман Петрович Тиртов — нащадок старовинного російського роду, що бере

Рис. 52. Скульптури Ерте

Рис. 53. Приклади вирішення сучасного інтер'єру у стилі ар-деко

початок від татарського хана. Працюючи в Парижі та Голлівуді, Тиртов перетворився на одного з найуспішніших митців ХХ століття. В історії мистецтва він лишив яскравий слід як художник моди і просто живописець, графік, модельєр (зокрема, автор театральних костюмів), скульптор, ілюстратор та сценограф [5] (рис. 52).

Захоплення ар-деко стало згасати в міру розвитку масового виробництва. Стиль все більше сприймався як сповнений несмаку й фальшивої розкоші. Друга світова війна в розвиткові цього стилю поставила три крапки. У 1960-х роках ар-деко лишався популярним хіба що в постколоніальних країнах, як-от Індія. Однак 1980-і його воскресили завдяки зростанню популярності графічного дизайну та фільмам, де осціувалася чарівність 1930-х. В наші роки стилістика ар-деко широко використовується дизайнерами ювелірних прикрас та інтер'єрів, а також архітекторами (рис. 53). Артефакти доби ар-деко викликають значний інтерес у нинішніх колекціонерів мистецтва.

5.4. Радянський монументальний класицизм (сталінський ампір)

Від середини 1930-х років і до середини 1950-х, тобто практично в період панування стилю ар-деко у Західній та Центральній Європі й Північній Америці, на території Радянського Союзу отримав поширення такий стилістичний напрям, як радянський монументальний класицизм, або так званий сталінський ампір. Ця остання назва є поширеною навіть у професійних архітектурних колах, але вона досить умовна, тому що в цей період стиль складався не тільки з елементів ампіру, але й з елементів більш стриманого класицизму в такій його формі, як неокласицизм, а також із атрибутів стилю ар-деко і навіть елементів бароко (рис. 54). Вся ця суміш стилів неодмінно приправлялась архітектурними «ідеологічними спеціями» у вигляді червоних зірок, ліпнини з лаврових вінків, символів радянської влади, інкрустованих дат важливих подій або зображень щасливих радянських людей, що живуть у достатку й натхненно працюють, одержуючи від своєї роботи радість та задоволення. Загальний настрій стилю, безумовно, – оптимізм (рис. 55).

Кожна з будівель періоду сталінської епохи всім своїм виглядом мала виразно маніфестувати образ нового світу, мобілізувати населення на перебудову країни й формувати суто радянську свідомість.

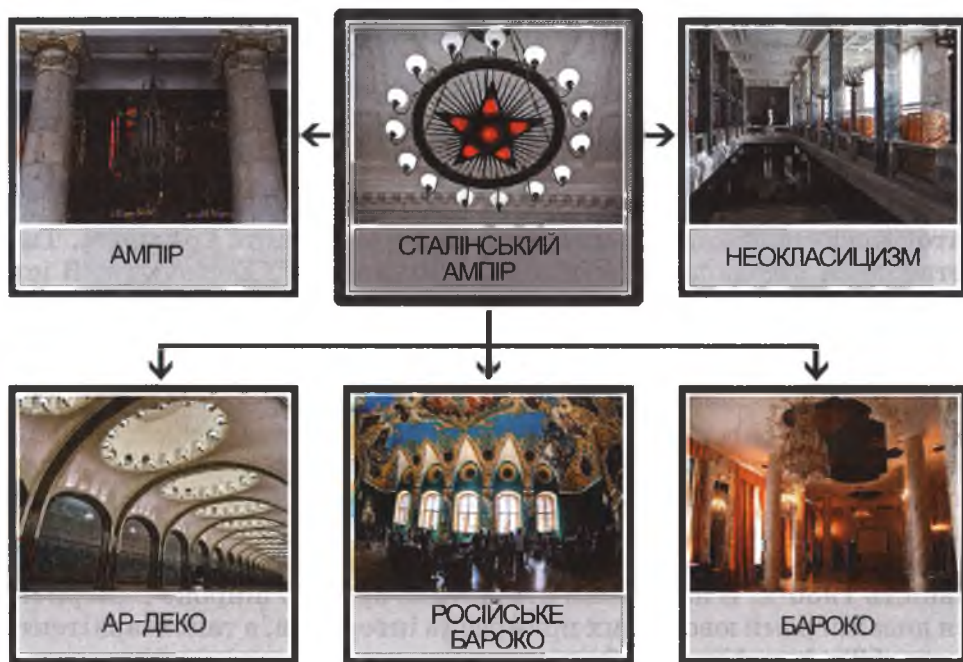

Рис. 54. Історичні стилі, що домінували в різних напрямках радянського монументального класицизму, або сталінського ампіру

Рис. 55. Прояви ідеології в прикладному та монументальному мистецтві сталінської епохи

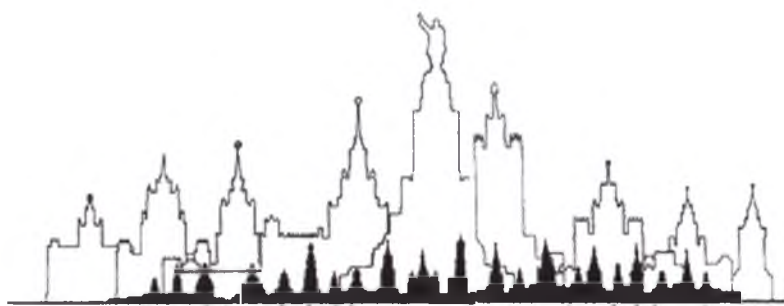

Рис. 56. Сталінські висотки в Москві у порівнянні з існуючими спорудами попередніх епох. В центрі — так ніколи й не збудований Палац Рад

Одна з характерних рис сталінського ампіру — гігантоманія. Практично всі споруди в цьому стилі масивні, відзначаються великими розмірами. Один з найвідоміших прикладів — сім сталінських висоток у Москві (рис. 56).

Такі будівлі часто порівнюють із хмарочосами Америки, але в тих, звичайно, немає такої потужної ідеологічної складової. Фасади московських

Рис. 57. Монументально-декоративне оздоблення сталінських висоток

споруд декоровані відповідно до всіх вимог нового архітектурного стилю: там присутні і скульптурні зображення, і горельєфи, і мозаїка (рис. 57).

На зміну романтично-утопічному, суворому й революційному аскетизмові прийшли пишні форми тоталітарного бароко й пихата надмірність сталінського неокласицизму.

Дивним видається такий факт: в СРСР велася боротьба з «прямими кутами», з «буржуазним формалізмом», з «леонідовщиною», а палаци в традиціях епохи Людовика XIV стали вважатися цілком пролетарськими.

Зміна архітектурних підходів одержала чіткий візуальний прояв, коли в 1934 році у центрі Москви, на вул. Моховій, було зведено Дім Жолтовського – таку неофіційну назву будівля одержала за прізвиськом свого творця, архітектора Івана Жолтовського (рис. 58). Споруда викликала суперечливі відгуки й актив-

Рис. 58. Будинок по вул. Моховій. Москва, 1934 р. Архіт. І. Жолтовський

Рис. 59. Еклектика сталінського ампіру: а - станція метро у Санкт-Петербурзі; б - фрагмент інтер'єру ресторану готелю «Ленінградський» в Москві

ну дискусію серед архітекторів. Будинок Жолтовського ознаменував собою різкий перелам в радянській архітектурі — його назвали «цвяхом у труну конструктивізму» [2].

Вплив та запозичення стилевих аналогів попередніх епох та паралельного стилю ар-деко чітко прослідковуються в цілому ряді інтер'єрів сталінської доби. Однак є й інтер'єри, де суміш стилів настільки значна, що чітко розмежувати, а часом і просто розгледіти різні стилістичні впливи доволі важко (рис. 59).

На першому етапі розвитку радянського монументального класицизму відбувалася відмова від конструктивістських принципів — починався цей процес із кардинальної зміни підходів до облицювання будівель та оформлення інтер'єрів. Місце мінімалістичного й геометричного підходів посіла пом-

Рис. 60. Вестибюль бібліотеки ім. Леніна в Москві. 1933 р. Архіт. В. Щуко і В. Гельфрейх. Неокласицизм із проявами ар-деко

Рис. 61. Станція метро «Маяковська» в Москві. 1938 р. Архіт. О. Душкін

пезність — стали з'являтися парадні зали палаців з кесонованими стелями й урочистими сходами. Яскравим прикладом перших змін може слугувати будинок бібліотеки ім. Леніна в Москві. На конкурс у 1928 році архітектори В. Щуко і В. Гельфрейх представили проект, виконаний в конструктивістському стилі, але далі їм довелось допрацьовувати його під вимоги замовника, тобто державних приймальних комісій. Ось чому в інтер'єрі цієї споруди, на тлі конструктивістсько-класичної основи, вже виразно проступають риси ар-деко: у бібліотечних залах панують блискучі поверхні, дорогі оздоблювальні матеріали та позолочені стилізовані капітелі (рис. 60).

Вплив ар-деко спостерігається в багатьох інтер'єрах сталінського монументального класицизму, однак є приклади, де він домінує й виступає на перший план (рис. 61).

Несучими конструкціями станції метро «Маяковська» у Москві слугують не масивні пілони, а порівняно тонкі колони, вкриті рифленою нержавіючою сталлю. Кутові частини колон на висоту людського зросту облицьовані пластинами уральського каменю і мармуроподібним вапняком. Підлога викладена білим мармуром, а також сірим та рожевим гранітом. Склепіння центрального залу прикрашають овальні ніші, в яких розміщені світильники й чудові мозаїчні панно зі смальти. Всі 34 мозаїки об'єднані спільною темою — «Доба Країни Рад».

Ще одна потужна гілка сталінської архітектури спирається на аналогії національної російської архітектури допетровської епохи, тобто на два стилі російського бароко XVII століття — теремний візерунковий і стиль наришкінського бароко. Прикладом таких архітектурних рішень можуть слугувати інтер'єри готелю «Ленінградський» в Москві (рис. 62).

Як не дивно, три різних за своїм функціональним призначенням архітектурних об'єкти (готель (рис. 62), житловий будинок (рис. 63), станція метро (рис. 64) і зал ресторану при вокзалі (рис. 65)) мали інтер'єри, що

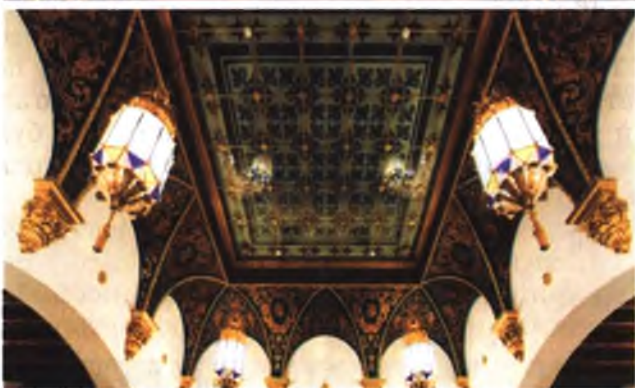

Рис. 62. Готель «Ленінградський» у Москві, його вестибюль та елементи інтер'єру. 1954 р. Архіт. Л. Поляков, О.Борецький

Рис. 63. Інтер'єр вестибюлю однієї з московських житлових висоток

Рис. 64. Станція метро «Комсомольська» в Москві. 1935 р. Архіт. Д. Чечулін

спірались на той самий аналог — уже згадуване російське бароко допетровських часів, що сягнуло свого розквіту у XVII столітті (рис. 58, 59, 60).

Після Другої світової війни в радянському монументальному класицизмі почали переважати риси ампіру. Приміром, інтер'єри вокзалу в Смоленську вже мають чіткі ознаки класицизму періоду ампіру — хоча на фасадах ще лишаються башточки, котрі цитують елементи наришкінського стилю (1690–1700 рр.) (рис. 66).

У зразках архітектури, що представлені на ілюстраціях нижче, доволі складно вичленувати риси того чи іншого стилю. Однак завдяки «ідеологічній складовій» — червоному кольорові, помпезності, гігантоманії простору, еkleктичному поєднанню стилів — радянський монументальний класицизм (сталінський ампір) прочитується ясно й однозначно. Широко застосовуються бронза, мармур, лаковане дерево, ліпнина (рис. 67).

У 1950-і роки сталінський ампір увійшов у період кризи й почав тиражувати самого себе. Це не тільки погіршувало зовнішній вигляд будівель, але й робило дорожчим та тривалішим сам будівельний процес. В умовах заявленого переходу до масового будівництва усе це вкрай негативно впливало на будівельну галузь.

Нині спостерігається відродження інтересу до сталінського ампіру. Для вирішення інтер'єру квартири у цьому стилі можливим є використання кришталевих люстр і бра, високих білих міжкімнатних дверей з різьбленими лиштвами, з повним або частковим заскленням.

Рис. 65. Казанський вокзал у Москві. 1935 р. Архит. О. Шусєв, художник Є. Лансєре: а - загальний вигляд; б - зал очікування; в - вокзальний ресторан

Рис. 66. Смоленський вокзал та його інтер'єр. 1949–1951 рр. Архіт. Б. Мезенцев, М. Шпотов

Рис. 67. Приклади оздоблення фасадів з широким використанням скульптури, барельєфу та елементів геральдики

Рис. 68. Вокзали періоду радянського монументального класицизму. Вокзал у Чернігові (верхній ряд), у Харкові та Києві (нижній ряд)

Рис. 69. Приклад стильової мішанини з переважаючими рисами бароко

Світлі двері і стеля можуть бути побудовані на контрасті з темними меблями, виготовленими з дуба чи горіха, – сервантами, книжковими шафами, буфетами з різьбленими «коронами» й скляними дверцятами, високими підлоговими годинниками, великим круглим обіднім столом, кріслами, диванами й стільцями, туалетними та журнальними столиками на різьблених «лапах» тощо (рис. 65).

Органічно доповнюватимуть такий інтер'єр білі скатертини, красивий

Рис. 70. Приклади сучасного вирішення інтер'єру в дусі сталінської доби

посуд, кришталеві вази, глечики й салатниці, столове срібло, штори на підхватах, червоні килими. В престижному помешканні, вирішеному в стилістиці сталінської доби, доречним виглядатиме й «професорський» кабінет-бібліотека зі шкіряним диваном і лампою з зеленим абажуром, а також великою кількістю книг та картин; червоні килими [8] (рис. 70).

Неодмінними атрибутами елітного житла сталінського періоду були овальний або прямокутний обідній стіл доволі значних розмірів, громіздка шафа, інкрустована шпоном, великий шкіряний диван, кушетка, трюмо і масивний письмовий стіл зі стільницею, вкритою сукном.

5.5. Мінімалізм (західноєвропейський модернізм, радянський мінімалізм, мінімалізм сучасності)

Мінімалізм (англ. Minimalism, від лат. minimus – «найменший») – тенденція в мистецтві, скульптурі, музиці, архітектурі, дизайні ХХ–ХХІ ст. Модернізм першої третини ХХ століття, переживши ар-деко і радянський монументальний класицизм, у другій половині ХХ століття повертається вжиток, але тепер уже у вигляді цілого ряду напрямків, проявів і стилів, в основі яких закладено принцип мінімізації усіх засобів виразності – іншими словами, на новому витку спіралі суспільного розвитку відбулося чергове повернення стилю більш ранніх часів, але в новій його інтерпретації.

Завдання мінімалізму – створити крайню простоту й чітку функціональність. Мінімалізм може виступати як самостійний стиль (радянський мінімалізм), як тенденція чи напрямок (модернізм ХХ ст.) або ж як низка більш чи менш інтенсивних проявів у межах якогось іншого стилю (рис. 71). Позиції мінімалізму – використання доволі простого елегантного дизайну. Мінімалізм використовує гру освітлення, виразність основних геометричних форм, їхніх контурів та поверхонь. Характерними для мінімалізму є простота форм і компонентів, природні текстури й натуральні кольорні поєднання [1]. Використання фарб у мінімалізмі – в найбільш догматичній його версії – вимагає абсолютної монохромності в кольорі підлоги, стін і стель, з доповненням кольорової палітри за рахунок кольору меблів. Застосовується спектр, що йде від білого через кремовий і бронзовий до чорного, з можливими кольірними контрастами в якомусь аксесуарі.

Мінімалізм акцентує примітивність форм, зводить їх в основному до геометричних фігур, культивує відкриті простори, ретельно приховуючи всі прояви побуту. Він прагне до крайнього спрощення композиції і нехтування декором заради пошуку ідеальних пропорцій і кольірних співвідношень в основних формах, використовує ритмічне повторення композиційних елементів.

Архітектор Людвіг Міс ван дер Рое (1886–1969), засновник інтернаціонального стилю, ще на початку ХХ ст. сказав: «Less is more», що означає «Менше – означає більше». Цей вислів став кредо для прихильників мінімалізму на ціле століття і не втратив своєї значущості й сьогодні.

Не відмовився від свого архітектурного принципу Міс ван дер Рое і в роки після Другої світової. Так, Farnsworth House – дім для жінки-хірурга з Чикаго (США) став квінтесенцією кількох років дослідницької роботи архітектора у сфері малоповерхового житлового будівництва. Поступово розвиваючи ідеї, закладені в Барселонському павільйоні (див. ст. 144), архітектор прийшов до максимально лаконічного вирішення – житловий простір вписано в об'єм простого паралелепіпеда, який візуально «шире» над землею (рис. 72).

В одному з інтерв'ю Міс ван дер Рое наголошував на тому, що використовуючи такий дизайн, він думає не тільки про дім, але й про саму природу:

Рис. 71. Напрямки мінімалізму та його прояви в інших стилях

Рис. 72. Дім Франсуорт в Плейно, США. 1951 р. Архіт. Людвіг Міс ван дер Роє

Рис. 73.
Дизайнерські
розробки Алвара
Аалто

«Природа теж повинна жити своїм життям. Ми не можемо порушувати її спокій яскравими квітами й химерними інтер'єрами». Цей будинок став чи не найяскравішим втіленням принципів мінімалізму.

Алвар Хуго Хенрік Аалто (1898–1976) – фінський архітектор і дизайнер, найпомітніша постать в архітектурі Фінляндії, зачинатель модернізму в Північній Європі, один з основоположників сучасної школи дизайну.

Тадао Андо (народився 1941 р.) – послідовник Алвара Аалто, японський архітектор, лауреат Прітцкерівської премії (у царині архітектури це аналог Нобелівської). Стиль цього архітектора був охарактеризований як «критичний регіоналізм» (рис. 73, 74). Наприклад, в архітектурі та інтер'єрах церкви світла в Осаці архітектор спромігся досягти вражаючої виразності форм при мінімальному використанні виражальних засобів (рис. 75).

У 1960-і роки в Радянському Союзі розпочалася боротьба з «архітек-

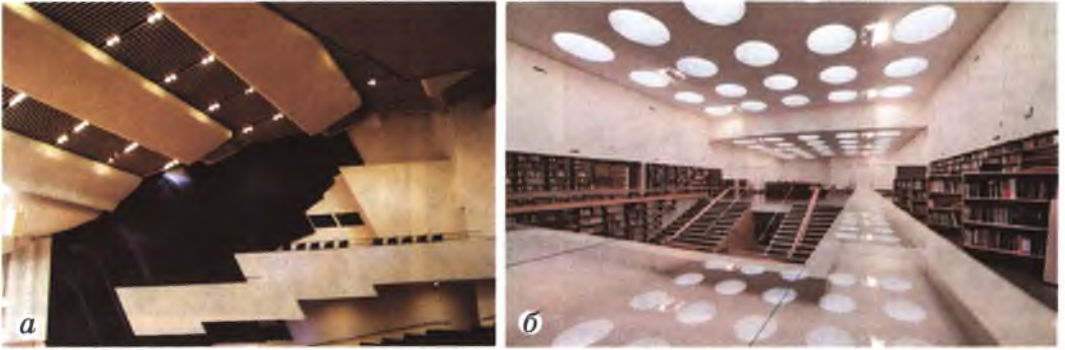

Рис. 74. Західноєвропейський модернізм. Інтер'єри Алвара Аалто: а – концертна зала в Хельсінкі, 1965–1971 рр.; б – бібліотека у м. Выборг (нині – Росія), 1935 р.

Рис. 75. Церква світла. Осака, Японія. 1989 р. Архіт. Тадао Андо

Рис. 76. Київський палац дітей та юнацтва. Загальний вигляд та інтер'єри. 1965 р. Архіт. А. М. Мілецький, Е. А. Більський

турними надмірностями». В цей час знову згадали про напрацювання конструктивістів. Вивчення їхньої спадщини стало обов'язковим для молодих архітекторів.

У 1960–1970-х рр. на теренах Радянського Союзу після декоративно-стилістичного сталінського періоду розвивався новий стиль архітектури – радянський мінімалізм. Це була проста, економна архітектура, зорієнтована на потенціал нової будівельної індустрії і техніки [1]. Яскравим її зразком у Києві став Палац піонерів (нині – Київський палац дітей та юнацтва). На час свого спорудження (1965 р.) це була надсучасна громадська будівля (рис. 76).

Стиль радянської архітектури цього часу еволюціонує. Він відходить від раціоналізму, долає сухість, притаманну ранньому етапові, та водночас породжує нову проблему – відповідності органічним формам.

До архітектури радянського мінімалізму належить і Національний палац «Україна» – найбільший центр культури і мистецтв, головний концертний майданчик країни. Він був відкритий у квітні 1970 року, головним архітектором та автором цієї споруди є С. О. Маринченко. Палац побудований у формі трапеції й має понад 300 приміщень (рис. 77).

Рис. 77. Національний палац «Україна». 1970 р. Архіт. Є. О. Маринченко. Загальний вигляд, інтер'єри

Яскравим зразком вирішення внутрішніх просторів будівлі в традиціях радянського мінімалізму є інтер'єри київської аптеки №1, що по вул. Володимирській, 51/53, – вони побудовані на взаємодії співвідношень чистої поверхні, в якій у ролі естетичних чинників працюють колір матеріалу і його фактура (рис. 78). Тут переважають білий колір (мармур підлоги, пластик кашпо, різьблення по гіпсу, стеля з білих панелей) та натуральний колір дерев'яних поверхонь умеблювання. В якості спеціально для цієї аптеки були виконані білі керамічні вазы з написами латиницею синього кольору.

Простір операційної зали візуально фрагментується стійками обслуговування і через них пов'язаний з підсобними приміщеннями. Однак завдяки тому, що перегородки підсобних приміщень виведені не на всю висоту (до стелі залишається 600 мм), поверхня стелі сприймається цілісно – її можна охопити єдиним поглядом. Прості метричні ряди світильників проходять перпендикулярно до видовженого простору зали та підсобних приміщень, тим самим дещо нівелюючи їхні пропорції.

Мінімалізм як архітектурна тенденція передбачає мінімум меблів та

Рис. 78. Інтер'єри аптеки № 1 у Києві, 1973 р. Архіт. І. Й. Лошаков. Фото автора

Рис. 79. Крайній прояв мінімалізму в інтер'єрі. Архіт. Джон Посон

аксесуарів – а також повну відсутність фіранок, карнизів, картин, килимів, абажурів, ширм. Закриті, глухі шафи, подіуми, шухляди для зберігання речей витримані в строгій, мінімалістичній, прямолінійній геометрії. Для оздоблення використовуються передусім натуральні матеріали: шкіра, дерево, камінь, хром, сталь, скло.

Меблі в стилі мінімалізм відзначаються великою кількістю плоских фасадів, характерною для котрих є висока глянцевість. Зокрема, для лицьової частини таких фасадів широко застосовується пластик – прикладом, такий, що імітує натуральне дерево, пластик монохромних кольорів або з фантазійним малюнком під дерево. Окрім того, меблеві фасади можуть бути фарбованими або мати лицьову поверхню з акрилу, але й такі поверхні теж мають бути глянцевими. На більш дорогих меблях для лицьової частини фасадів застосовується натуральне дерево під лаком або

Рис. 80. Меблі в стилістиці мінімалізму

Рис. 81. Приклади мінімалістичних інтер'єрів

з фактурною поверхнею. Часто на шафах і фасадах можна бачити бронзові й графітові дзеркала. М'які меблі в тенденції мінімалізму мають прості геометричні форми (рис. 79, 80).

Вирішення інтер'єру в дусі мінімалізму передбачає використання колірної гами двох альтернативних різновидів: або це дві – максимум три близькі за відтінками барви на одне приміщення, або ж два контрастних кольори (рис. 81). Для оздоблення стін використовуються монотонні шпалери – як варіант з нечітко вираженим малюнком, рельєфною поверхнею. Також застосовуються фактурна штукатурка, шпалери під фарбування.

Рис. 82. Приклади вирішення сучасних інтер'єрів у стилістиці мінімалізму

Дуже цікавими інтер'єри мінімалізму роблять вставки стінових панелей з натуральних або штучних матеріалів, таких як нержавіюча сталь, поліроване й фактурне дерево, штучний і натуральний камінь [4] (рис. 82).

Радянський Союз складався з так званих союзних та автономних національних республік. В кожній із них радянський мінімалізм у ході свого розвитку вбирав у себе певні компоненти місцевої етнічної культури. Так тривало протягом десятиліття, приблизно від середини 60-х і до середини 70-х рр. ХХ ст. Зокрема, з легким місцевим етнічним «присмаком», як правило, проектувалися інтер'єри громадських будівель.

Детальніше етнічний мінімалізм буде розглянуто в розділі «Етнічні стилі».

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Назвіть найбільш відомих художників, дизайнерів, скульпторів – представників періоду ар-деко.
2. Які матеріали полюбили використовувати майстри ар-деко?
3. На які попередні стилі спирався у своєму розвитку сталінський ампір (радянський монументальний класицизм)?
4. В яких стилях можна спостерігати прояви мінімалізму?
5. Якими типовими матеріалами оздоблювались інтер'єри періоду радянського мінімалізму?

Тестові запитання і завдання до розділу V

1. Хто сформулював основні принципи нового стильового напрямку – модерну?

- А. Ван де Вельде.
- Б. Ф. О. Шехтель.
- В. Чарльз Макінтош.

2. Як називається характерна лінія модерну?

- А. Меандр.
- Б. Удар батога.
- В. Синусоїда.

3. Домінантними кольорами модерну були:

А. Приглушені відтінки – колір зів'ялої троянди, тютюнові кольори, перлинно-сірі, сіро-блакитні, приглушено-бузкові тони.

Б. Яскраві фарби, однак гама кольорів обмежувалася червоним, жовтим, чорним, коричневим, блакитним, зеленим і білим, причому фарби не змішували, а користувалися ними в чистому вигляді.

В. Гама фарб була різноманітною, однак переважали золоті, білі, пурпурові тони.

4. Період народження й панування стилю модерн – це:

- А. 1900–1930 рр.
- Б. 1860–1890 рр.
- В. 1890–1915 рр.

5. Коли і де зародився конструктивізм, у який період він був панівним стилем?

А. У 1920-і – першій половині 1930-х років в СРСР.

Б. Паралельно зі сталінським ампіром в СРСР.

В. У 1920-і роки – першій половині 1930-х років у Німеччині.

6. Хто є автором вислову, що став творчим кредо багатьох поколінь архітекторів ХХ ст.: «Менше – означає більше»?

А. Міс ван дер Роє.

Б. Ле Корбюзьє.

В. Ель Лисицький.

7. Хто є автором картини «Чорний квадрат»?

А. Василь Кандинський.

Б. Ле Корбюзьє.

В. Казимир Малевич.

8. Де з'явився стиль ар-деко? Позначте його хронологічні межі.

А. В Росії після конструктивізму, у 1930 – 1940-і роки.

Б. У Франції в 1920-х роках, а на піку популярності був у 1930-х – 1940-х роках.

В. В Америці в 1900-х роках, у Європі застосовується й понині.

9. Характерним орнаментом ар-деко є:

А. Зигзагоподібні та ступінчасті форми, візерунки зі східними й африканськими мотивами, зображення оголених жіночих фігур в експресивних «зламаних» позах, клавирні фортепіано, шеврони, шаховий малюнок, павичеве перо.

Б. М'які пливкі криві, відомі як «удар батога».

В. Стилізоване листя, грона, в'юнкі рослини; мотиви з фігурами людей і тварин, містичних чудовиськ; геометричні елементи; форми на кшталт меандру.

10. Яка з зазначених нижче рис є характерною для сталінського ампіру?

А. Тяжіння до мінімалізму.

Б. Романтичність.

В. Гігантomanія.

11. Для підсилення ідеологічної складової в архітектурі сталінського ампіру використовувалися:

А. Релігія, культ людиноподібних богів-покровителів, міфологічних героїв, а потім і обожненої особистості вождя.

Б. Зображення зірок та інших символів радянської влади, ліпнина у вигляді лаврових вінків, інкрустації дат важливих подій, а також зображення щасливих радянських людей, що живуть у достатку і радісно працюють заради власного задоволення.

В. Груба примітивність простих форм, однозначність образів; метричний повтор (колони, скульптурні зображення, чіткі фігурки людей, повтор декоративних елементів); статичність; симетрія; контраст.

12. Будинок якого архітектора прозвали «цвяхом у труну конструктивізму»?

- А.** Готель «Ленінградський», архітекторів Л. М. Полякова та О. Б. Борецького.
Б. Казанський вокзал О. В. Щусєва.
В. Житловий будинок Івана Жолтовського.

13. Характерними ознаками мінімалізму є:

- А.** Обороннопридатність споруд, важкі, закриті, масивні форми, статичність, пропорційна приземкуватість колон, капітелей та карнизів, потужні стіни.
Б. Використання історичних стилів з оновленими, осучасненими рисами, іноді зі зміною пропорцій, співвідношень і спрощенням елементів історичного стилю, що запозичується.
В. Простота форм і компонентів, природні текстури й натуральні поєднання барв, виразність основних геометричних форм, їхніх контурів та поверхонь.

14. Характерною колірною гамою мінімалізму є:

- А.** Барви спектру, що йде від білого через кремовий та бронзовий до чорного, з колірними контрастами в якомусь аксесуарі.
Б. М'які пастельні тони: теплі рожеві, зелені, жовті та фіолетові відтінки, що створюють піднесено-умиротворений настрій.
В. Яскраві барви, однак гама кольорів обмежується червоним, жовтим, чорним, коричневим, блакитним, зеленим і білим, причому фарби не змішували, а застосовували в чистому вигляді.

15. Назвіть найбільш відомі споруди та інтер'єри періоду радянського мінімалізму у Києві.

- А.** Київський палац дітей та юнацтва, інтер'єри аптеки №1 по вул. Володимирській, Національний палац «Україна».
Б. Концертний зал у Хельсінкі; Церква світла в м. Осака; павільйон Німеччини в Барселоні.
В. Штаб-квартира банку ING; центр сучасного мистецтва Pinchuk Art Centre, кафедральний собор св. Якова.

Розділ VI

Бруталізм
Постмодернізм
Поп-арт
Оп-арт
Хай-тек
Біостиль
(біотек, біоморфізм
біодизайн)
Органічний
Екологічний
інтер'єр (екостиль,
псевдоекостиль)
Кантрі
Шале
Прованс
Шеббі-шик
Романтичний
Вінтаж
Лофт
Грандж
Вабі-сабі
Контемпорарі
Лакшері
Деконструктивізм
Кітч
Ф'южн
Техно
Стімпанк
Тематичний

Стилі другої половини
XX – початку XXI ст.

6.1. Бруталізм

Термінами «*бруталізм*», «*новий бруталізм*» «*необруталізм*» (англ. New Brutalism), як правило, позначають напрям (стиль) періоду 1950-х – 1970-х років, що виник в архітектурі Великобританії, а свою назву одержав від французького словосполучення «*béton brut*» – «*необроблений бетон*» [1].

«Необроблений бетон» – це словосполучення, за допомогою якого французький архітектор і теоретик архітектури швейцарського походження Ле Корбюзьє (1887–1965) описував технологію обробки зовнішніх поверхонь, яку він застосував у багатьох будівлях, створених ним після Другої

Рис. 1. Бостон-сіті-хол. Бостон, США. 1981 р. Архіт. Г. Кальман, М. Мак-Кіннел, Е. Ноулс та ін.

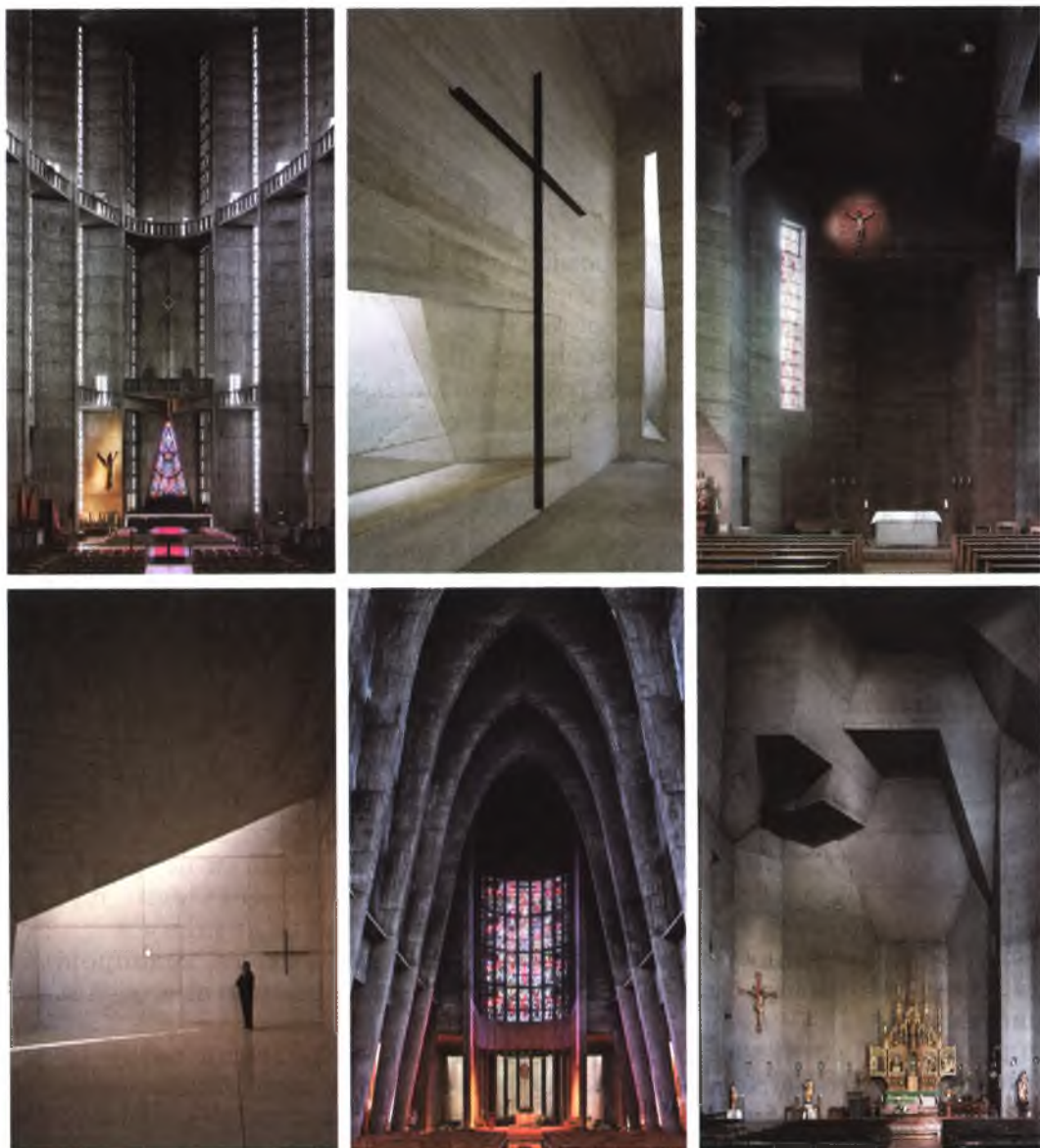

Рис. 2. Інтер'єри сакральних установ у стилі бруталізм із проявами стилістики мінімалізму

світової війни. Подібні ідеї надихалися вірою в нові будівельні технології і, зокрема, в недосліджені можливості такого будівельного матеріалу, як армований бетон. Пластичність бетону, його «скульптурні» можливості були чи не головним елементом художньої мови архітекторів-необруталістів.

Стиль набув поширення практично у всіх країнах Європи і країнах решти частин світу – зокрема, в США, Канаді, Японії, Бразилії, країнах Скандинавії та СРСР.

Однією з найбільш популярних тем бруталізму є перевернута піраміда, піднесена над землею на пілонах. Цей прийом часто використовують у проєктах адміністративних і громадських будівель, він є флагманом стилю. Яскравим зразком його застосування виступає, приміром, Бостон-сіті-хол – будівля ратуші міста Бостон у США.

На рис. 1 показано загальний вигляд цієї будівлі та низку її інтер'єрів. Один з них за своїм вирішенням близький до житлового приміщення, й це робить його екстраординарним – адже для внутрішнього оздоблення житла, а не публічного простору, стиль бруталізм використовувався вкрай мало.

Одним з формальних прийомів бруталізму вважається підкреслена фактурність бетонних поверхонь, які після розпалубки лишаються не обробленими ані штукатуркою, ані за допомогою облицювання чи пофарбування – оце і є «бетон-брут», метод, що його так полюбляв Ле Корбюзьє від кінця 1940-х і до початку 1950-х років.

В сучасних інтер'єрах у стилі бруталізм для виявлення стилістики акцентуються на поверхнях необробленого бетону – прийом, дуже близький до застосовуваних у стилі лофт.

В основі бруталізму лежить матеріал, його характеристики, форма, структура. У ньому немає місця чарівним статуеткам або плавним лініям. Елементами декору виступають частини конструкції будівлі. Приміром, поверхня стелі може являти собою оголені балки перекриттів, на яких закріплено світильники у вигляді простих металевих плафонів. Окрім того, складовими частинами інтер'єрного дизайну в стилістиці бруталізму можуть виступати стельові балки, сходи, водопровідні та каналізаційні труби, вентиляційні шахти й елементи опалювальної системи.

Для обробки підлоги використовується полірований бетон із захистом його поверхні від пилу. Декорування стін також вимагає особливого підходу. У бруталізмі поверхня оголюється і постає в первозданному вигляді: без штукатурення і, зрозуміло, без шпалер. Допускається грубе фарбування стін, а також демонстрація цегляного муру або того самого «необробленого бетону», який і став основою для назви такого незвичайного стилю інтер'єру (рис. 2). Меблі, виконані в стилістиці бруталізму, підкреслено грубі – можна сказати, навіть примітивні. Якщо це стіл, то стільниця збита з дощок, без натяку на фарбування або полірування поверхні. Якщо мова йде про дивани, то для їхнього виготовлення використовуються прямолінійні елементи, а сам диван роблять масивним та важким, навіть на вигляд. В інтер'єрі, вирішеному в стилі бруталізм, перевага надається

Рис. 3. Приклади облаштування сучасної квартири в стилі бруталізм

стриманій колірній гамі, але при цьому обов'язковим є виділення «яскравої плями» в інтер'єрі, щоб оживити його і зробити більш виразним [2].

Бруталізм в інтер'єрі громадських установ виглядає доволі ефектно, в культових спорудах – навіть містично (до речі, для сучасних інтер'єрів використовують термін «необруталізм», аби уникати сплутування з бруталізмом 1950-х), а от в інтер'єрі житлового приміщення – настільки своєрідно, що його можна зустріти хіба що в помешканні великого шанувальника цього стилю. Можливо, це креативна, сувора особистість (фотограф, дизайнер, художник), який заперечує прояви домашнього затишку в принципі, доводячи це заперечення до епатажу (рис. 3).

6.2. Постмодернізм

В 1960–1980-і рр. у світовій архітектурі сформувався новий інтернаціональний напрямок – постмодернізм. Постмодернізмові властиве іронічне цитування деталей і композиційних прийомів історичних стилів.

Постмодернізм прийшов на зміну модернізму, від теоретичних засад котрого ідеолог постмодернізму Роберт Вентурі не лишив навіть каменя на камені. Вентурі замахнувся на найсвятіше – він заперечив знаменитий вислів хрещеного батька інтернаціонального стилю, модерніста Міса ван дер Рое «Less is more» («Менше – означає більше»), заявляючи: «Less is a bore» («Менше – означає нудніше»). З цього моменту сучасне зодчество виходить на велику дорогу індивідуальної та експериментальної архітектури без правил [1].

Несподівано для самого Роберта Вентурі його смілива критика модернізму спровокувала виникнення так званої постмодерної архітектури, для якої характерні цитування та інтерпретації історичних форм і фрагментів, а також змішання різних стилів з іронічним підтекстом (рис. 4).

Європейський постмодерн виник від повноти почуттів, від усвідомлення вичерпаності модерністських засобів, від бажання порушити встанов-

Рис. 4. Будинок Ванани Вентурі. 1964 р. Архіт. Роберт Вентурі. Загальний вигляд, інтер'єри

*Рис. 5. Постмодернізм.
Зала бібліотеки
університету
Пенсильванії, США
Архіт. Роберт Вентури*

лений порядок, внести в нього елементи гри, зробити суворий стиль людянішим [2].

Роберт Вентури здійснює перегляд традицій модернізму (а разом з ними й традицій всієї попередньої культури, заснованих на беззастережній вірі в науку і прогрес) і дає визначення нової архітектури, яка повинна з'явитися після модернізму, виявляє її основні риси (декор, функція як декор, новий еkleктизм, заснований на прямому цитуванні найрізноманітніших джерел в одному творі, іронічне переосмислення модернізму) (рис. 5). У постмодернізмі починають працювати інші видатні архітектори сучасності (рис. 6, 7, 8).

Постмодерністи намагаються застосувати ордер в новому контексті. Причому часто не в первісному вигляді, а в переробленому (рис. 9). І, приміром, обрізані колони, або колони, пофарбовані в яскраві кольори, або схематична тонка розбивка на камені, або навіть гіпертрофовані замкові камені – це все постмодернізм. Переплутати постмодерністські будівлі, де є колони, зі справжніми ордерними будівлями досить складно [3].

Багато галасу в 1980-і роки наробила дизайнерська група «Мемфіс», яка спочатку зверталася до розробок поп-арту, кітчу 1950-х років, ар-деко, а також критикувала абсурдність дизайну «доброго смаку».

Цю групу заснував італійський архітектор і дизайнер Еторе Соттсасс. Сталося це 1981 року в Мілані. Естетичні завдання, що їх сформулювала для себе група, диктувалися віяннями доби – це був час постмодернізму, коли модою стали самі темпи зміни мод, смаків та уподобань. Група була інтернаціональною й об'єднувала творчість італійців, японців, австрійця, іспанця та американця. Зокрема, вони вважали, що інтер'єр повинен творитися за принципом хаосу. Подібні трюки слугували метафорою вульгарності, були грою в «добрий смак», відзначалися кумедністю, та водночас вабили й завожували глядача. Кричущі кольори, контрастність, парадоксальні, асиметричні форми, візуальний шум – такими були нові виражальні засоби, покладені в основу творчої діяльності членів «Мемфіса» (рис. 11, 12).

Ключовим словом стало «гра» – гра з фарбами, формами, фактурами й матеріалами – все гротескне і балансує на грані маргінальності. Одним з

Рис. 6. Постмодернізм. Галерея Клор у Лондоні, Велика Британія. Архіт. Джеймс Стірлінг

Рис. 7. Постмодернізм. Площа Італії. Новий Орлеан, США. 1965–1974 рр. Архіт. Чарльз Мур

Рис. 8. Постмодернізм. Офісна будівля в Лос-Анджелесі, США. 1985–1991 рр. Архіт. Френк Гері

Рис. 9. Постмодернізм. Центр «Мазди» в Токіо, Японія. 1992 р. Архіт. Кенго Кума

Рис. 10. Приклад сучасного інтер'єру, вирішеного в стилі постмодернізм

Рис. 11.
Розробки меблів,
предметного
дизайну та
інтер'єру
групою
«Мемфіс»

Рис. 12. Дизайнерські розробки групи «Мемфіс»

майданчиків для ведення таких «ігор» був постмодерністський інтер'єр. Опинившись у ньому, глядач теж перетворювався на учасника «гри» та її елемент [5].

Більшість об'єктів, створюваних митцями групи «Мемфіс», скидалися на дитячі іграшки величезних розмірів, які в хаотичному порядку заповнюють простір приміщень, виступаючи ознаками розкутості, всюдозволеності, мобільності епохи постмодернізму. Гострота жесту, смілива, а іноді навіть зухвала гра матеріалами, фактурами, формами, повне змішання стилів – усе це «Мемфіс» сміливо увібрав у себе і випустив у маси. Стиль «Мемфіс» порівнюють зі сленгом, який часто може бути вульгарним, непристойним, але завжди є виразним і добре запам'ятовується (рис. 12). Усвідомлюючи тимчасовість свого методу й мінливість моди, Соттсасс розпустив групу, коли її популярність почала спадати. Втім, недовготривалість феномена «Мемфіс» аж ніяк не применшує його значення при формуванні стилю постмодернізм у сфері предметного дизайну.

Конкретні рекомендації тим, хто проектуватиме інтер'єри у стилі постмодернізм, надати доволі важко. Але назагал для успіху в цій справі необхідно добре орієнтуватися в історії архітектури й не скотитися до простого історичного цитування або до механічного поєднання інших стилів, як-от ф'южн, кітч чи поп-арт. Оскільки характерною рисою постмодернізму в інтер'єрі є відмова від традиційних правил і стереотипів, цей стиль вражає нестандартністю дизайнерських рішень.

Запитання для самоконтролю.

- 1. В яких країнах бруталізм знайшов активне застосування?**
- 2. Хто з відомих архітекторів працював у стилі бруталізм?**
- 3. Які меблі характерні для стилю бруталізм?**
- 4. Для інтер'єрів яких типів будівель використання стилю бруталізм буде найдоречнішим?**
- 5. Назвіть характерні риси постмодернізму.**
- 6. В чому особливість використання ордеру у межах стилю постмодернізм?**
- 7. Як ви вважаєте – завдяки чому меблі групи «Мемфіс» набули такої популярності?**

6.3. Поп-арт

Поп-арт – популярне, або народне, мистецтво (англ. – (pop)ular art) – являє собою напрям в образотворчому мистецтві Західної Європи і США 1950–1960-х років, що виник як реакція заперечення на абстрактний експресіонізм. В ролі основного предмета і способу поп-арт використовував образи продуктів споживання [1].

Від самого початку свого існування цей напрям здобуває дуже неоднозначні оцінки у світі митців та критиків мистецтва. Можливо, надто різко, а між тим доволі влучно манеру зображення, притаманну поп-арту, охарактеризував британський критик Хілтон Кремер ще у 1962 році. Він писав, що поп-арт «нічим не відрізняється від мистецтва реклами» і що мета цього мистецтва – «примирити нас зі світом предметів споживання, банальностей і вульгарності» [2].

Найбільш відомим у світі є американський поп-арт. Міжнародну популярність йому принесли такі художники, як Роберт Раушенберг, Джаспер Джонс, Джеймс Розенквіст, Том Вессельман, Клас Олденбург, Енді Воргол, Девід Гокні, Рой Ліхтенштейн.

Роя Ліхтенштейна (1923–1997) вважають основоположником поп-арту. Його картини поєднують в собі елементи рекламних плакатів і коміксів (рис. 13).

Ще одним відомим представником та основоположником мистецького напрямку поп-арт був Енді Воргол (Андрій Варгола) (1928–1987) – американський художник, продюсер, дизайнер, письменник, колекціонер, видавець журналів та кінорежисер, визначна постать в історії поп-арт-руху й сучасного мистецтва в цілому (рис. 14).

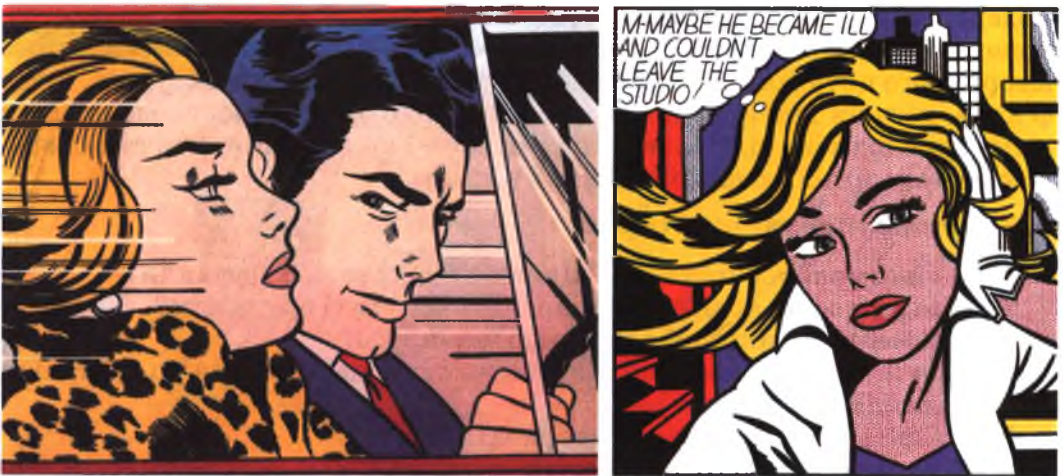

Рис. 13. Картини Роя Ліхтенштейна: а – «В машині». 1963 р. (у 2005 році була продана за 16,2 мільйона доларів.); б – «М-може бути». 1965 р. (продана в 2010 році на аукціоні Christie's за 42,6 мільйона доларів.)

Рис. 14.
Енді Воргол.
Автопортрет

Рис. 15. «Банка супу
«Кемпбелл», 1962 р.
Художник Енді Воргол

Картина «Банка супу «Кемпбелл», на думку художника, була його найкращою роботою (рис. 15). Почалося все з однієї картини, потім народилася ціла серія. У ній виражено прагнення Воргола розкрити поверхневу суть речей і дати можливість кожному зрозуміти, що праска або пилосос так само прекрасні, як зелені пагорби чи галявина з квітами. Після смерті Воргола картина була продана за 24 мільйони доларів.

Своє натхнення Енді Воргол черпав з поп-культури. У його доробку дуже часто були представлені зірки 60–80-х років ХХ століття. Головною музою художника була неповторна Мерилін Монро. Свою роботу «Бірюзова Мерилін» Воргол створив через 2 роки після смерті актриси, виконавши її в техніці шовкографії. Картина була продана у 2007 році за 80 мільйонів доларів (рис. 16).

Рис. 16. «Бірюзова Мерилін». 1964 р. Художник Енді Воргол

Пальма першості серед найдорожчих робіт Воргола належить полотну «Вісім Елвісів», на яке художника надихнула передчасна смерть короля рок-н-ролу. Зараз картина коштує 108,1 млн. доларів. Воргол хотів не тільки згадати Елвіса, але й відобразити свою улюблену тему в мистецтві – тему тлінності слави, монотонного повторення однакових образів і страху смерті. Виконав Воргол картину в своєму улюбленому срібному кольорі (рис. 17).

Стиль поп-арт в інтер'єрі – один з небагатьох, що бере свій початок не з архітектурного стилю, а з мистецтва. Формування сучасного інтер-

Рис. 17. «Вісім Преслі». 1963 р.
Художник Енді Воргол

Рис. 18. Сучасні інтер'єри у стилі поп-арт з використанням копій картин відомих художників або картин з авторською фантазією в стилі поп-арт

Рис. 19. Сучасні інтер'єри у стилі поп-арт, сформовані виключно через поєднання кольорів, характерних для цього стилю

’єру в цьому стилі відбувалося під впливом творчості художників – послідовників напряму поп-арт.

Виразними і дуже важливими елементами декору при вирішенні сучасного інтер'єру у стилі поп-арт виступають відомі картини митців цього напрямку (а точніше – їхні копії), а також сучасні зображення – імпрізації у стилі поп-арт. Найпростіший варіант – купити таку картину, але можна підійти до питання творчо і створити подібний твір самостійно.

Приміром, це може бути портрет господаря дому або тварини – домашнього улюбленця.

У стриманому варіанті інтер'єри у стилі поп-арт формуються виключно за допомогою поєднання кольорів, характерних для популярного мистецтва: зокрема, фіолетового, жовтого, помаранчевого, зеленого (рис. 18, 19).

Не оминув цей виразний стиль і таких сфер, як мода й архітектура.

Рис. 20. Стиль поп-арт в одязі

Рис. 21. Приклад використання стилю поп-арт в архітектурі

Американські модельєри підхопили естафету поп-арту від Енді Воргола у 1960-і, а в наступному десятилітті епідемія нарядів у стилі поп-арт докотилася і до Європи. Сукні з портретами знаменитостей, рекламою пепсі-коли, героїв мультиків міцно утвердилися в молодіжному й дитячому одязі (рис. 20).

Що ж стосується архітектури, то в ній зразків стилю поп-арт небагато, але вони доволі виразні. Приміром, у 2001 р. в маленькому містечку Брауншвейг, що в Німеччині, споруджено будівлю офісного центру, відому як Щасливий дім Ріцці (за прізвиськом дизайнера й художника, котрий розмалював цю будівлю у стилі поп-арт, – Джеймса Ріцці). Будинок розташований на місці руїн стародавньої ферми графського палацу і являє собою унікальне поєднання мультяшного поп-арту та архітектурного мистецтва. Архітектором споруди є Конрад Клостер. Щасливий дім Ріцці є родзинкою міського пейзажу Брауншвейга, а тому більшість мешканців його обожають (рис. 21).

6.4. | Оп-арт

Оп-арт – неоавангардистська течія абстрактного мистецтва, що виникла у 1950-х роках і набула поширення в Європі і США у 1960-х. Вона стала однією з інтелектуальних альтернатив мас-медійному поп-арту.

Назва стилю походить від англomовного скорочення «ор арт» – від «optical art», «оптичне мистецтво». Цей стиль лишив по собі яскраві зразки у моді та архітектурі (зокрема, в царині дизайну інтер'єрів), прийшовши у ці сфери так само, як і поп-арт – через образотворче мистецтво.

Провідним представником напряму «оп-арт» у живописі є Віктор Вазарелі (1906–1997) – французький художник, графік і скульптор угорського походження.

Вазарелі експериментував з перспективою, світлом і тінню, текстурами. Спробувавши себе в кубізмі, футуризмі, експресіонізмі й сюрреалізмі, в кінці 1940-х років він нарешті знайшов і почав розвивати свій власний стиль (рис. 22). Він захопився зображенням оптичних ефектів, «переті-

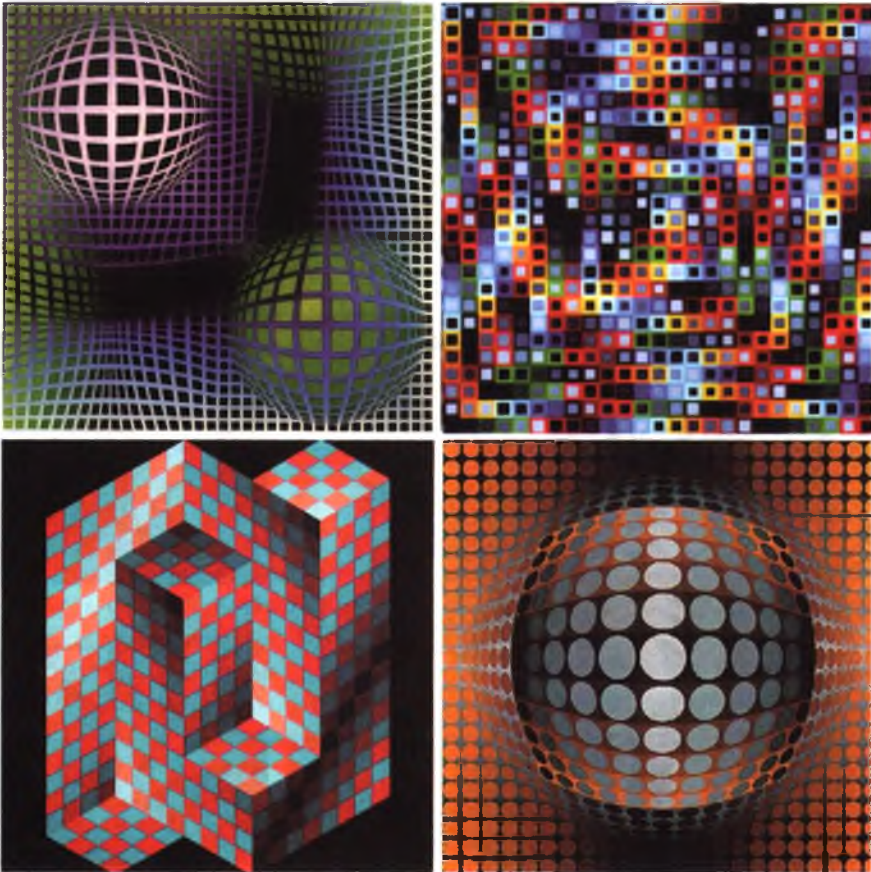

Рис. 22. Картини Віктора Вазарелі

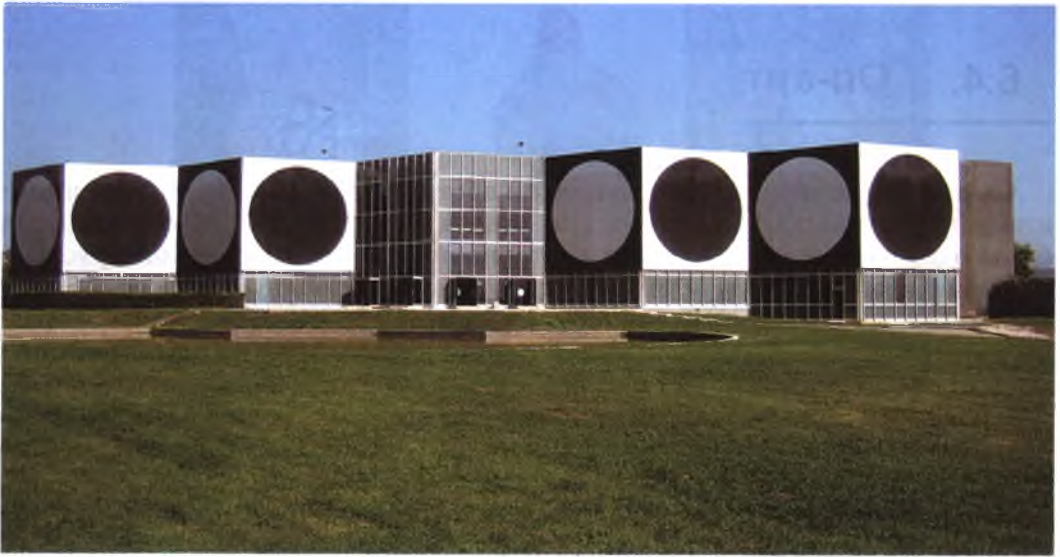

Рис. 23. Музей Вазарелі і зали у ньому з роботами художника

Рис. 24. Вплив творчості Вазарелі на моду та предметний дизайн

Рис. 25. Інтер'єри в стилі оп-арт, виконані за мотивами творчості Вазарелі

канням» абстрактних форм і візерунків у фігуративні і назад. У 1950-х роках Вазарелі гаряче зацікавився кінетичними скульптурами й зображеннями: він творив свої роботи, накладаючи одна на одну скляні панелі, розписані акрилом, аби створювати численні оптичні ефекти [1].

У 1976 році Вазарелі проектує свій музей The Vasarely Foundations у Франції, у місті Екс-ан-Прованс – нині там експонуються картини митця (рис. 23).

Послідовники Вазарелі використовують його творчість для відтворення сучасних творів у моді, предметному дизайні та інтер'єрі (рис. 24, 25).

Феліче Варіні – ще один видатний представник стилю оп-арт. Народився митець у 1952 році в Швейцарії, мешкає в Парижі і творить свої роботи за принципом анаморфозу* (рис. 27).

До митців, що формували стиль оп-арт, належить і японська художниця Яеї Кусама (1929 р. н.) (рис. 28). Вона є видатною мистецькою постаттю епохи розквіту контркультури в США, чий м'які скульптури в різнобарв-

* Анаморфозом називають зображення, створене з таким навмисним викривленням пропорцій, що правильно розгледіти його можна лише з однієї точки. У дещо ширшому розумінні анаморфоз – це конструкція, створена таким чином, що внаслідок оптичного зміщення та чи інша форма, раніше недоступна для сприйняття, складеться у легко прочитуваний образ (Вікіпедія).

Рис. 26. Інтер'єри Феліче Варіні, побудовані за допомогою розписів, що створюють оптичні ілюзії

Рис. 27. Яєї Кусама.
Автопортрет-перформанс

ний горошок стали одним із символів психоделічних 1960-х. Її творчість визначають як «постгіпнотичну» й відносять до поп-арту, оп-арту, неореалізму і неомінімалізму.

У творчості цієї художниці переважає нав'язлива тема горошку. На основі численних варіацій цього мотиву Кусама створює перформанси, інсталяції, твори предметного дизайну та інтер'єри (рис. 27, 28, 29).

В межах оп-арту популярним є такий прийом, як суперграфіка. Застосовуючи його, можна створити ілюзорне порушення площинності. (рис. 30, 31, 32, 33, 34).

Рис. 28. Інсталяції та скульптури. Автор – Яєї Кусама

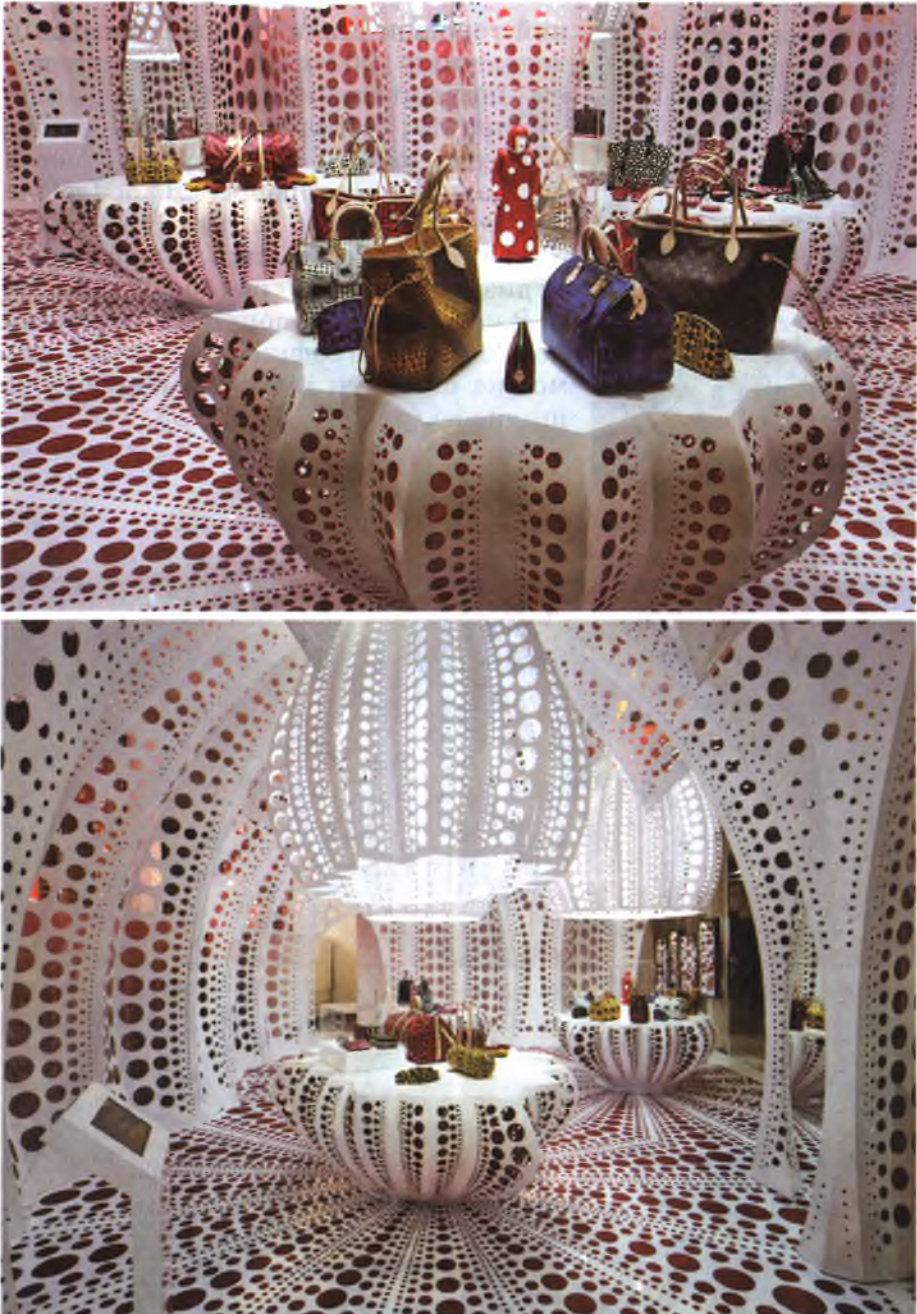

Рис. 29. Інтер'єр магазину в стилі оп-арт. Автор – Яєї Кусама

Рис. 30. Приклади вирішення інтер'єру в стилі оп-арт

Рис. 31. Порушення площинності шляхом використання реалістичного живопису. Інтер'єр приватної квартири. Київ. Архіт. Зиміна І. А. Фото автора

Рис. 32. Розпис плоскої поверхні під ілюзію купола в кафедральному соборі св. Якова. Інсбрук, Австрія

Рис. 33. Приклади вирішення інтер'єру у стилі оп-арт шляхом розміщення дзеркал на всіх поверхнях стін: а - інтер'єр санвузла приватного будинку в стилі оп-арт. Архіт. Зиміна І. А.; б - інтер'єр санвузла Pinchuk Art Centre – центру сучасного мистецтва. Київ, Україна. Фото автора

Рис. 34. Приклади вирішення інтер'єру в стилі оп-арт

Запитання для самоконтролю

1. Від чого бере свій початок скорочення «поп-арт»? Де й коли з'явився цей мистецький напрямок?
2. Які два художники вважаються основоположниками поп-арту? Якими засобами можна створити інтер'єр у стилі поп-арт?
3. Що означає назва «оп-арт»? Які художники були засновниками та ідеологами цього стилістичного напрямку?
4. Яких іще художників, що працюють у стилі оп-арт, ви знаєте?
5. Якими засобами можна досягти ілюзорного ефекту порушення площинності?
6. Назвіть будь-який інтер'єр у будівлі громадського призначення у Києві, виконаний у стилі оп-арт.

6.5. Хай-тек

Хай-тек (англ. hi-tech, від high technology – високі технології) – стиль в архітектурі й дизайні, що зародився в надрах пізнього модернізму в 1970-х і знайшов широке застосування в 1980-х. Головні теоретики і практики хай-теку (здебільшого практики, на відміну від архітекторів деконструктивізму і постмодернізму) переважно англійці – Норман Фостер, Річард Роджерс, Ніколас Grimshaw, на певному етапі своєї творчості Джеймс Стірлінг та італієць Ренцо Піано. Фактично будь-яка будівля в цьому стилі престижна за рахунок високої вартості будівництва та використання новітніх технологій [1].

Існує цілий ряд споруд, котрі, як для свого часу, так і понині, можуть вважатись об'єктами високих технологій – і в будівництві, і в архітектурі (рис. 35).

Першою значущою будівлею сучасності в стилі хай-тек став знаменитий Центр Помпиду у французькій столиці, що був побудований за проектом

Рис. 35. Зразки споруд високих технологій свого часу: а – Кришталевий палац, Лондон, 1851 р.; б – кафедральний собор в Мілані, Італія, початок будівництва – 1386 р.; в – Ейфелева вежа, Париж, 1889 р.

Рис. 36. Національний центр мистецтва і культури ім. Жоржа Помпиду. Загальний вигляд, інтер'єр зовнішнього ескалятора, інтер'єр вестибюля. Архіт. Р. Роджерс і Р. Піяно. 1977 р.

архітекторів Річарда Роджерса і Ренцо Піяно в 1977 р. Унікальною особливістю проекту є винесені за межі будівлі переходи і опорні конструкції, що дозволили використовувати внутрішні зали максимально ефективно (рис. 36).

Згодом центр, який іноді називають Бобур, став третім за відвідуваністю паризьким об'єктом після Лувра й Ейфелевої вежі. У будівлі розташовані концертні майданчики, бібліотека і власне Музей сучасного мистецтва, знаменитий полотнами і скульптурами, створеними в ХХ столітті.

Перші споруди в стилі хай-тек викликали не тільки палкі дискусії серед фахівців, а й неабиякий спротив суспільства в цілому. Нова будівля музею неприємно вразила багатьох парижан і туристів, які вважали, що вона не гармоніює зі звичним виглядом Парижа. Такий самий спротив отримала й інша споруда міста, що була побудована в 1989 р. в стилі хай-тек, – ще один вхід з вестибюлем у музей Лувра.

Скляна піраміда Лувра, побудована на площі Наполеона за проектом американського архітектора Йо Мінг Пея, стала головним входом до знаменитого музею і є одним із символів сучасного Парижа. Навколо головної піраміди розташовані три менші піраміди – вони використовуються

як ілюмінатори. Їх грані повністю складаються зі скла, за рахунок чого забезпечується найбільш оптимальне освітлення підземного вестибюля. Також навколо великої піраміди влаштовані декоративні фонтани. Новий ансамбль контрастує з архітектурою попередніх епох і справляє неймовірне враження на відвідувачів музею (рис. 37).

Неможливо оминати ще одну видатну споруду сучасності – оновлений купол над Рейхстагом архітектора лорда Нормана Фостера, 1999 р. Безумовно, вона має всі ознаки хай-теку, незважаючи на те, що в ній немає жодного прямого кута і прямих ліній. Саме це робить її перехідним варіантом до стилю біотек, більш того, в оновленому скляному куполі, що повторює риси старої споруди, вбачають риси постмодернізму (рис. 38).

Однією з основних знахідок остаточного проекту стала величезна дзеркальна воронка, розміщена всередині купола таким чином, щоб бічне

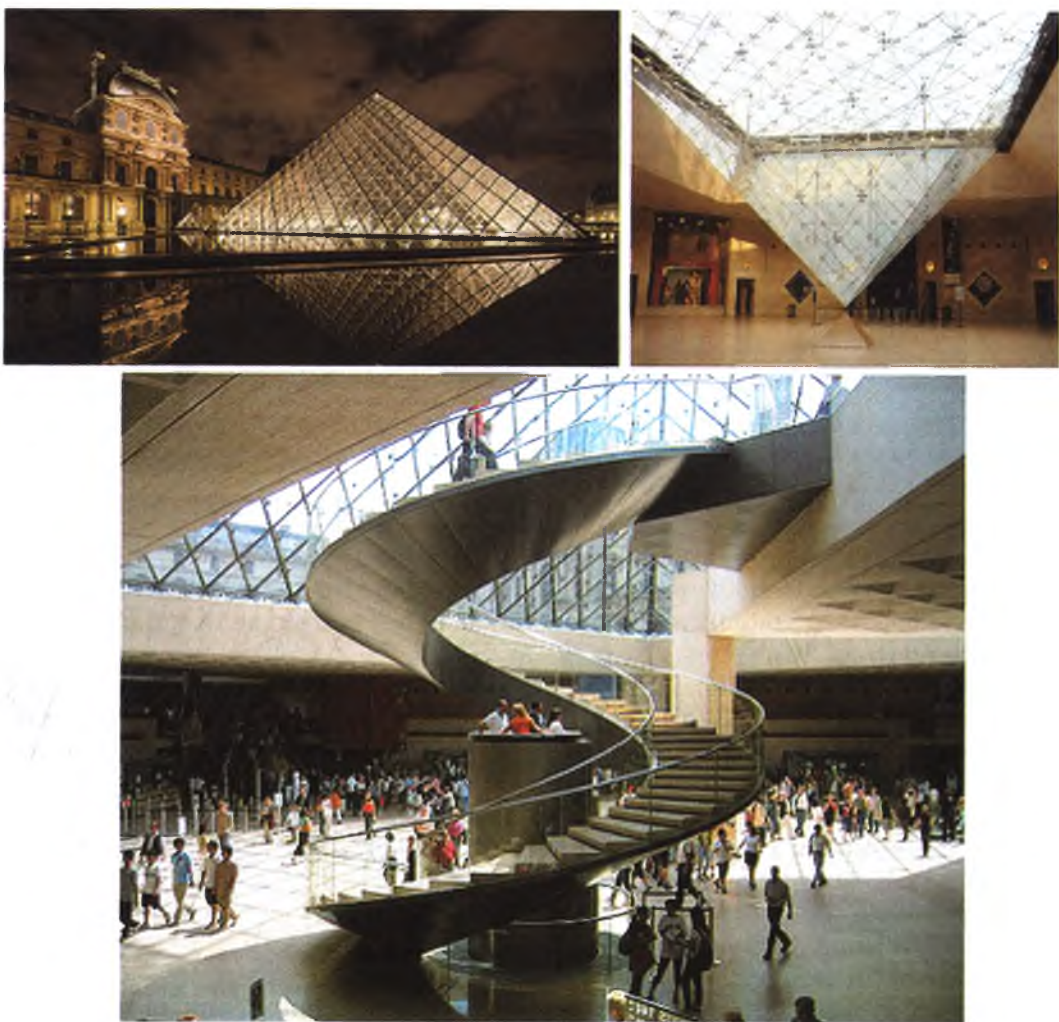

Рис. 37. Оновлений вхід у Лувр. Париж. 1989 р. Архіт. Йо Мінг Пей. Загальний вигляд, інтер'єри вестибюля в стилі хай-тек

Рис. 38. Купол над Рейхстагом. 1999 р. Архит. лорд Норман Фостер. Загальний вигляд. Інтер'єр

світло, відбиваючись у дзеркалах, прямувало в розташований внизу під скляним диском зал засідань. Фостер використав сонячне освітлення і природну вентиляцію для досягнення максимальної економії. Будівля заввишки 180 метрів споживає вдвічі менше електроенергії, ніж інші споруди такого типу. Велика кількість візуальних ефектів, що виникають під час руху по спіралеподібному пандусу вгору, змушує мимоволі завмерти в подиві численних відвідувачів цієї унікальної будівлі. У кожному з дзеркал наче багаторазово «тиражується» один і той же елемент інтер'єру за рахунок різних кутів нахилу поверхонь, що відбиваються.

Архітектура готелю Бурдж-ель-Араб, незважаючи на відсутність в її рішенні простих геометричних форм, має головні особливості стилю хай-тек: використання високих технологій при будівництві і застосування прийому винесення назовні основних конструкцій будівлі (рис. 39).

Готель Бурдж-ель-Араб побудовано на штучному острові, відстань до якого від берега становить 280 м [3]. Перед англійським архітектором Томом Райном стояло непросте завдання – спроектувати готель, престижна архітектура якого залучала б у тутешні місця багатих туристів зі всього світу.

Відкриття готелю відбулось у 1999 р. Відтоді простим туристам можна потрапити сюди тільки з екскурсією. З інтер'єрів у стилі хай-тек

Рис. 39. Бурдж-ель-Араб. Дубай. 1999 р. Архіт. Том Райн. Загальний вигляд, інтер'єри вестибюля і майданчик для гелікоптера на даху готелю

Рис. 40.
Акcesуари
інтер'єру в
стилі хай-
тек

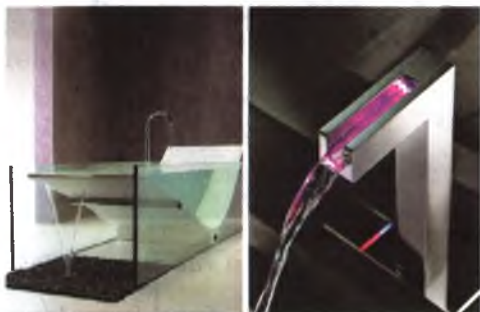

Рис. 41. Приклад інтер'єру спальні у стилі хай-тек

Рис. 42. Приклад вирішення інтер'єру санвузла в стилі хай-тек

Рис. 43. Приклади вирішення інтер'єру житлових кімнат в стилі хай-тек.

витримано лише вестибюль і майданчик для гелікоптера. Інші інтер'єри оформлені по-королівськи з етнічною спрямованістю.

Сучасні інтер'єри житлових кімнат, звичайно, не можуть мати того розмаху, що притаманний громадським будівлям. Однак цей стиль досить затребуваний завдяки чистоті його форм, гігієнічності і просто крайній виразності сучасності. Інтер'єри в стилі хай-тек потребують значних матеріальних затрат. Хоча самі по собі матеріали стилю недорогі (сталь, скло, пластик), однак вони мають бути високої якості, а основний пункт в коштах становлять витрати на високі технології виробництва меблів, обладнання і аксесуарів (рис. 40).

При розробці дизайну інтер'єру в хай-тек переважають білий і холодні сірі відтінки, але можливе використання і яскравих акцентів зі своєрідним металевим глянцем: чорний, помаранчевий, зелений, червоний і т. д. Такими яскравими фрагментами можуть бути елементи стін або підлоги, а також корпусні меблі або аксесуари.

Інтер'єри в стилі хай-тек не потребують декору, оскільки велика кількість світла переломлюється в хромованих і глянцевих поверхнях, відбивається в дзеркалах і склі, повністю замінюючи будь-який декор. Однак в разі нестачі відчуття затишку в такому інтер'єрі незайвим буде використання будь-яких оригінальних підлогових, настільних або ж настінних світильників з пластику, особливо міцного скла або металу. Доречним буде і вбудований в стіну електрокамін.

Хоча пік популярності стилю пройшов, він і досі залишається затребуваним. Інтер'єр в стилі хай-тек відрізняє діловитість, практичність, функціональність і конкретність. Він характеризується гармонійним поєднанням світла і простору, кольору і форми, використанням ідеальних пропорцій і чітких ліній (рис. 41, 42, 43).

6.6. Біостиль (біотек, біоморфізм, біодизайн)

Біоніка (від грец. βίον – живе) – прикладна наука про застосування форм живої природи в техніці, їх промислові аналоги. Простіше кажучи, біоніка – це по'єднання біології і техніки. Біоніка допомагає людині створювати оригінальні технічні системи та технологічні процеси на основі ідей, знайдених і запозичених у природи [1].

Біостиль – це підхід в проектуванні інтер'єру та промислового дизайну. Біостиль є частиною напряму в науці і практиці архітектури – архітектурної біоніки (рис. 44).

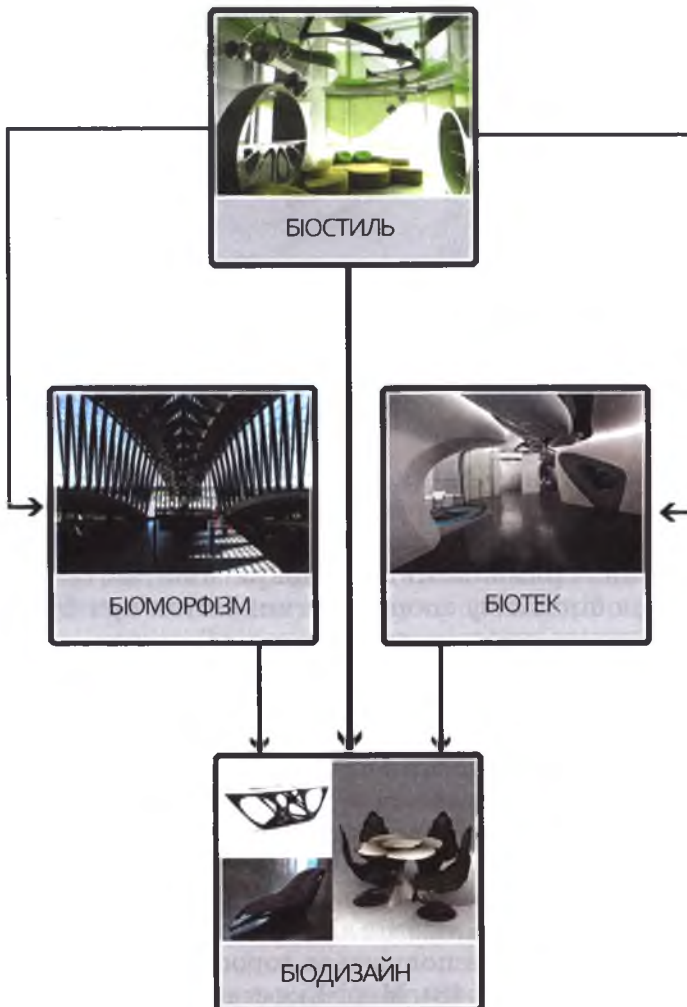

Рис. 44. Розгалуження біостилу на напрямки: біотек, біоморфізм, біодизайн

Біостиль – широке поняття, що передбачає використання будь-яких форм, близьких до природних, не обов'язково живих організмів, і їх відтворення не обов'язково повинне будуватись на основі високих технологій (рис. 45).

Текстура і декоративні елементи інтер'єру повторюються з тією ж гармонійністю і тією ж витонченістю, які ми звикли бачити в живій природі. Чітке розмежування і зонування простору виявиться тут недоречним, так само як і чітка градація поверхонь (рис. 46, 47).

Біостиль ґрунтується на твердженні, що саме форми природи є найбільш досконалими і в проектуванні інтер'єру приміщень слід прагнути до виразності і простоти, що властиві природі.

Рис. 45. Приклади ландшафтного дизайну в біостилі

Біотек, або архітектурна біоніка, – сучасна течія «неорганічної» архітектури, в якій виразність конструкцій досягається запозиченням природних форм [2]. Біотек протистоїть хай-теку в плані використання форм (хай-тек – підкреслено прямолінійні і технократичні; біотек – м'які і природні), водночас для більшості споруд в стилі біотек при будівництві також необхідно використовувати високі технології.

Хмарочос Мері-Екс, який отримав прізвисько «будинок-огірок», був збудований в 2004 році і став маніфестом біотеку. Розташована у фінансовому центрі Лондона будівля вважається однією з найбільш екологічних у світі і має статус «найзеленішого хмарочоса». Таку високу оцінку екологічності цього шедевра сучасної архітектури в першу чергу забезпечили зелені насадження, що розкинулися всередині комплексу, і система природної вентиляції повітря, що була ретельно розроблена архітектурним бюро Нормана Фостера. Основну площу «Огірка» займають численні офісні приміщення компанії Swiss Re. Перші поверхи відкриті для всіх відвідувачів, а на верхніх розташовуються дороги кафе і ресторани з панорамними видами на місто (рис. 48). Мері-Екс став найдорожчим будинком Великобританії (630 мільйонів фунтів стерлінгів) [3].

«Проект Екоріум» (рис. 49) входить до складу парку «Екоплекс», ство-

Рис. 46. Приклади інтер'єру в біостилі

реного з ініціативи Національного екологічного інституту в повіті Сочхон, Південня Корея. Мета цієї ініціативи – ознайомити широку публіку з проблемами екології – не тільки з темою охорони природи, а й з поняттям біорізноманіття на прикладі різних екосистем.

«Проект Екоріум» являє собою серію теплиць, об'єднаних подіумом. У кожній з них відтворені біоми різних кліматичних зон: просуваючись по маршруту огляду, відвідувачі здійснюють «природну Одісею» від вологого тропічного лісу через посушливий субтропічний біом, середземноморську екосистему і помірний пояс до антарктичної зони, де для достовірності поселили пінгвінів. В «Екоріумі», що максимально нагадує природне середовище, можна близько познайомитися з усіма представленими рослинами і тваринами [9].

Біоморфізм – ще один напрям в більш загальному понятті архітектурної біоніки.

Біоморфізм метаморфує форми флори й фауни і затребуваний як в архітектурі, так і в предметному дизайні. В інтер'єрах використовується здебільшого в громадських будівлях, переважно тому, що для їх здійснення

Рис. 47. Приклади інтер'єрів у біостилі

необхідний великий простір. Умовно можна вважати, що споруди в біоморфізмі мають і біоморфні інтер'єри (рис. 50).

Найбільш близькими до стилю біоморфізм є інтер'єри аеропорту ім. Джона Кеннеді, архітектор Саарінен (1910–1961) (рис. 51). Ееро Саарінен – видатний архітектор і дизайнер ХХ століття. Вважається основоположником біоморфізму в дизайні інтер'єру. Народився у Фінляндії, але більшу частину часу жив і працював в Америці. Саарінен привернув до себе увагу оригінальними меблями. Його «стілець-тюльпан», «стілець-коник», (рис. 52), «крісло-черевце» користувалися великою популярністю в 40–50-х роках минулого століття. Прагнув до індивідуалізму і символізму.

Рис. 48. Хмарочос Мері-Ексі. Лондонський «Огірок». 2004 р. Архіт. Норман Фостер. Загальний вигляд, інтер'єр кафе

Рис. 49. «Проект Екоріум». Південна Корея. 2009–2013 рр. Архіт. Ніколас Грімшо і компанія «Сапоо». Вид з висоти пташиного польоту. Інтер'єр

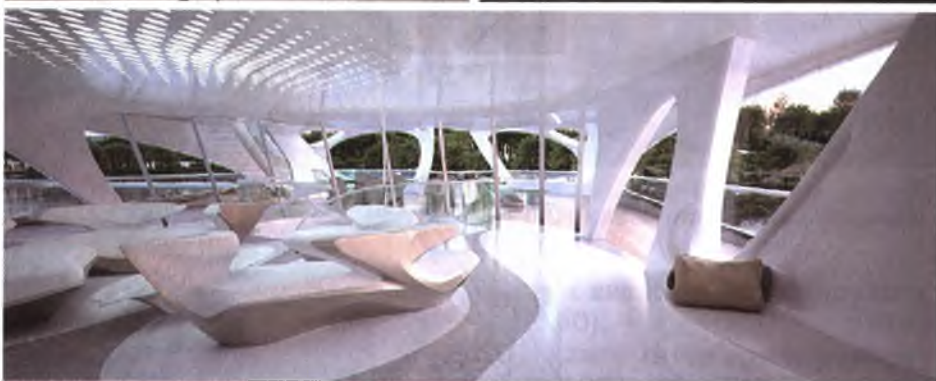

Рис. 50. Інтер'єри в стилі біоморфізм. Архіт. Заха Хадід (1950–2016 рр.)

Рис. 51. Аеропорт ім. Джона Кеннеді. Нью-Йорк, США. Архіт. Еєро Саарінен. Загальний вигляд. Інтер'єри

лізму та чистоти ліній. Еєро Саарінен пропагував використання нетрадиційних матеріалів, таких як кераміка і алюміній. Широко використовував перекриття-оболонки.

Ще один видатний архітектор-інженер сучасності, шанувальник біоморфічних форм – Сантьяго Калатрава (1951 р. н., іспанець за походженням). Більшість його будівель мають чітко виражену конструкцію і нагадують скелети динозаврів. Цей ефект підсилює білосніжний колір споруд. Поєднання плавних біонічних форм з чітким каркасом сформувало визна-

Рис. 52. «Стілець-коник» (1948 р.) і «стілець-тюльпан» (1956 р.). Еєро Саарінен

Рис. 53. Художній музей Мілуокі в штаті Вісконсин. Архіт. Сантьяго Калатрава.

Рис. 54. Залізнична станція аеропорту ім. Сент-Екзюпері. Ліон, Франція. 1989–1994 рр. Архіт. Сантьяго Калатрава. Загальний вигляд. Інтер'єр

чення естетики стилю архітектора. Напрямок його роботи називають і біоморфізм, і біотек, і або просто біоніка. Так, в споруді художнього музею в Мілуокі головною відмінністю є своєрідні білосніжні «крила», які розкриваються в сонячну погоду і складаються в похмуру або просто вночі. Ось як вони виглядають в розпущеному і складеному стані (рис. 53). Інтер'єр музею порівнюють з гніздом хижого птаха.

Однак більшість інтер'єрів будівель Сантьяго Калатрави не мають прямих природних аналогів запозичення, вони побудовані на достатньо віддалених асоціаціях з формами фауни (рис. 54). Те ж саме можна сказати і про інтер'єр музею Гуггенхайма в Нью-Йорку (архітектор Френк Ллойд Райт). Хоча архітектор не мав на увазі якусь конкретну біологічну форму, а формував простір музею, відштовхуючись від функції сприйняття екс-

позиції, він створив біоморфний образ фантастичної істоти, що сприймається зсередини (рис. 55).

Інтер'єри в стилі біоморфізм вимагають великих просторів і формуються з поверхонь або конструкцій під впливом зовнішньої форми будівлі. Тобто процес формування інтер'єру і об'ємно-просторової структури споруди нероздільні. Суто декоративні зусилля із формування біоморфічного образу, наприклад, в прямокутному просторі можливі, однак будуть сприйматись як мінімум неорганічно.

Під *бюдизайном* у цьому виданні мається на увазі дизайн предметів, що створюють штучне середовище для існування людини, що базуються на біологічних аналогах. В них поєднуються біоніка і дизайн (рис. 56). Проектування предметного середовища може ґрунтуватися на різних підходах при запозиченні природних аналогів: формотворення, композиції, структури, колористики і технологічності [9].

При формуванні сучасних інтер'єрів у напрямку архітектурної біоніки (біотек, біоморфізм, біостиль) в житлових і громадських приміщеннях можна використати:

- елементи промислового дизайну у відповідному стилі (меблі, світильники, сантехнічні прибори, фурнітура та інші аксесуари інтер'єру);
- криволінійні (плавні, близькі до природних) форми у стаціонарних елементах: стінах, стелі, опорах, сходинок, кашпо для рослин, імпостах вікон і дверних прорізів;

Рис. 55. Інтер'єр Музею сучасного мистецтва Гуггенхейма у Нью-Йорку. 1959 р. Архіт. Френк Ллойд Райт

Рис. 56. Приклади промислового біодизайну з використанням біонічних форм

– декоративні прийоми: нанесення малюнку, горельєфу, фото на пластикі поверхні, що імітують або просто зображують природні форми;

– кольори природних відтінків (зелений, бежевий, блакитний, білий, жовтогарячий, коричневий). Аби оживити інтер'єр і надати йому контрастного насичення, можливі невеликі за площиною яскраві акценти з протилежних кольорів, таких, що доповнюють один одного (червоний, фіолетовий, пурпурний), або чорного.

6.7. Органічний

Історично явище органічної архітектури, а відтак і органічного стилю в інтер'єрі має витoki в архітектурній практиці і теорії кінця ХІХ – початку ХХ століть: основи цього напрямку закладені роботами Л. Саллівена, Ф. Л. Райта, А. Гауді, Р. Штайнера, Х. Херенга та ін. [1]. Однак, незважаючи на таку давню історію розвитку, напрям органічної архітектури і досі має різне тлумачення серед архітекторів і науковців, які об'єднують його з біонічними та екологічними напрямками, майже не розділяючи їх.

Головною ідеєю органічної архітектури було створення максимально комфортного (в тому числі з психологічної точки зору) середовища існування для людини. Цьому мало сприяти органічне поєднання будівлі і навколишньої природи, а також відповідність інтер'єру і предметів, що є всередині, зовнішній композиції будинку. Ці умови можна було виконати лише при індивідуальному проектуванні, тому характерною для органічного дизайну формою житлової архітектури стає приватний особняк, розташований в зеленій зоні [2]. Прикладом саме такого підходу може слугувати будинок над водоспадом Френка Ллойда Райта у штаті Пенсильванія, США (рис. 57). В будинку використані природні матеріали, що безпосередньо оточують споруду, – дерево для меблів і фурнітури, нату-

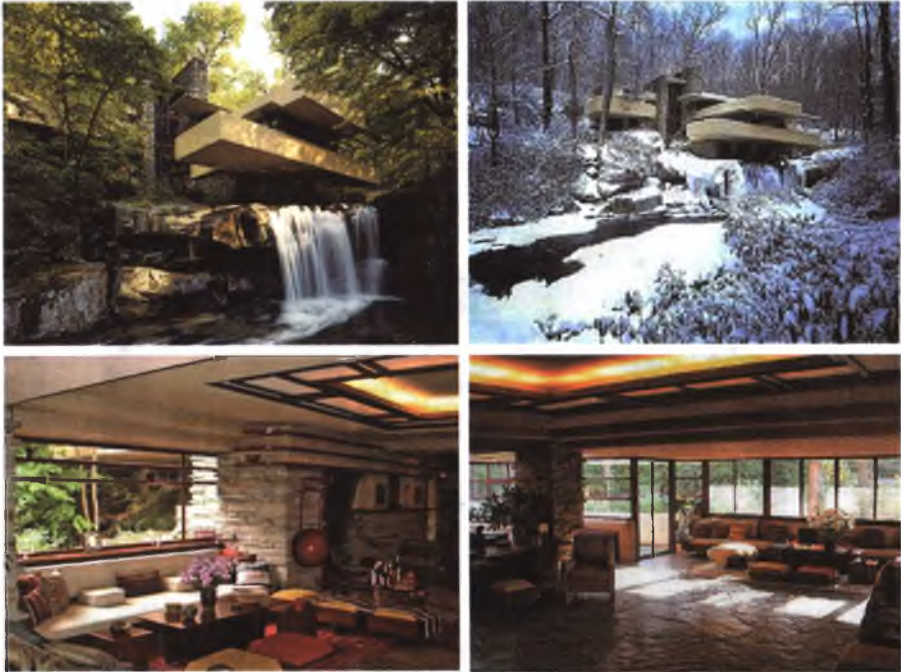

Рис. 57. Будинок над водоспадом, або будинок Кауфмана. 1939 р. Штат Пенсильванія, США. Архіт. Френк Ллойд Райт. Загальний вигляд у різні пори року. Інтер'єри житлових приміщень

Рис. 58. Гетеанум. Дорнах, Швейцарія. 1923–1926 рр. Задум будівлі Рудольфа Штайнера. Фото автора

Рис. 59.
Житлові
будівлі біля
Гетеанума.
Фрагмент
із входом.
Інтер'єр
житлової
кімнати.
Фото автора

ральний камінь для підлоги, стін і несучих опор. Текстиль природних відтінків і верхнє освітлення додають органічне поєднання з природним оточенням. За ескізами Райта були виготовлені стільці, столи, лампи і навіть килими для вітальні. Гордістю архітектора був і камінь, складений з величезних брил, що виступали прямо з підлоги і були фрагментами скелі, на якій стояв будинок.

Одна з європейських версій органічної архітектури спирається на філософські і архітектурні праці Рудольфа Штайнера (Штейнера). В тріаді теорії органічної архітектури – «людина, природа, функція» саме людина посідає чільне місце, на відміну від світосприйняття Ф. Райта, в якого акценти розставлені інакше – «природа, функція, людина».

Рудольф Штайнер (1861–1925) – австрійський філософ, вчений [1], окультист, езотерик, соціальний реформатор, архітектор, ясновидець і містик ХХ століття, засновник антропософії (грец. *ἄνθρωπος* – людина і *σοφία* – мудрість) – релігійно-містичного вчення, що вийшло з теософії. Всесвітній центр антропософського руху розташований в Швейцарії поблизу Базеля в містечку Дорнах, у будівлі, названій на честь Гете – Гетеанум (рис. 58). Архітектура будівлі, за задумом Рудольфа Штайнера, повинна втілювати Всесвіт.

Гетеанум оголошений швейцарською владою історичною пам'яткою, оскільки є однією з найзначніших архітектурних споруд ХХ століття. Потужна будівля із залізобетону з обтічними органічними формами не має зовні і всередині жодного прямого кута. Це місце, де панує гармонія. Поруч у тому ж стилі побудовані службові та житлові будівлі (рис. 59). Кожен елемент Гетеанума – настінні розписи, вітражі, скульптури, картини, форми і число колон – має свою символіку.

Представником органічної архітектури другої половини ХХ ст. є голландець Антон (Тон) Альбертс (1927–1999). Він запропонував відійти від механістичного, суто формалістичного трактування геометричних форм. Антон Альбертс використовував геометричні, однак не занадто «правильні» форми, наближені, на його думку, до природних.

Штаб-квартира банку ING складається із десяти веж, що мають похилі форми, – це надає службовцям і відвідувачам банку відчуття стабільності, надійності і разом з тим рухомості життя. Характерна для будівель Голландії цегла в поєднанні з коричневими бетонними перемичками відтіняється синім кольором дахів і алюмінієвих віконних рам (рис. 60). Традиційний образ респектабельного банку не тільки не порушений, а навіть акцентований. Одночасно нахил стін посилює можливості природного освітлення і акустичної ефективності, а також знижує опір повітряних мас. Порожнини, утворені ними, відіграють роль акумулятора тепла і підвищують енергоефективність будівлі.

В інтер'єрі використані «зрізані» геометричні форми, дуже близькі до зразків архітектури Р. Штайнера (рис. 61). Оздоблення з натуральних матеріалів – каменю та деревини – підсилює відчуття природності і динамізму [3].

«Не імітуючи природу, архітектори повинні організовувати оточення (будівлю), виходячи із законів природи: архітектура, не повторюючи при-

Рис. 60. Штаб-квартира банку ING. 1993 р. Амстердам, Голландія. Архіт. Антон Альбертс. Загальний вигляд комплексу. Фрагменти фасаду

Рис. 61. Штаб-квартира банку ING. Амстердам, Голландія. 1993 р. План. Інтер'єри вестибюлів і ліфтових холів у блакитному і червоному кольорах

Рис. 62. Меблі компанії Vitra, як один із варіантів меблів для органічного інтер'єру.

роду, повинна мати той же характер, що і природне середовище, виходити з природних закономірностей становлення форм» [1, с. 450].

Вироби меблевої компанії Vitra, заснованої в 1950 році, – це вдале поєднання функціональності, ергономіки, якості, дизайну та інноваційних рішень. У різний час із компанією співпрацювали найвідоміші дизайнери та архітектори [5]. В даному прикладі всі перелічені властивості і формують органічність пропонованих меблів (рис. 62).

Пропонуються деякі загальні рекомендації щодо проектування в органічному напрямку:

- у будівництві застосовуються традиційні матеріали (камінь, цегла, дерево, однак не відкидається і бетон);
- вітається збіг фактур конструкцій на фасаді і в інтер'єрі (наприклад, неотинькована цегляна кладка);
- дах, як правило, робиться з дерева, пласким або зі схилами (відповідно до кліматичних умов), із зовнішнім водостоком і великим навісом. Це не тільки запобігає потраплянню дощової води на стіни, а й забезпечує надійний захист від сонця;
- панорамне скління частини будинку, якщо вона виходить в сад, ліс і т. ін., забезпечує «перетікання» внутрішнього простору у зовнішній і підсилює відчуття єднання з природою [4].

Рис. 63. Приклади рішень інтер'єрів у стилі органічної архітектури

Взагалі ідея органічної архітектури в тому, що об'єкт повинен бути гармонійно вбудований в конкретний природний контекст, аби слугувати його природним продовженням і розвитком. Людина більш комфортно відчуває себе у візуальному контексті, наближеному до природних форм (рис. 63).

6.8. | Екологічний інтер'єр (екостиль, псевдоекостиль)

Екобудівництво та екодизайн – новий напрямок у проектуванні і будівництві, що перебуває на піку світових тенденцій у всіх галузях творчості, проектування і створення середовища: від глобальних футуристичних проектів до предметного дизайну, який охоплює невеликі побутові предмети [3].

Екологія (від грец. *Οἶκος* — житло, будинок, майно і *λόγος* – поняття, вчення, наука) – наука про взаємодію живих організмів і їх спільнот між собою і з навколишнім середовищем. Або ще простіше визначення – наука, що вивчає взаємини живої і неживої природи. Термін вперше запропонував німецький біолог Ернст Геккель в 1866 р. [2]. Глобальна екологія виступає як загальна теоретична основа для вивчення конкретних взаємодій людства з окремими елементами або сторонами природного комплексу біосфери [1].

Екостиль – один із сучасних стилів у інтер'єрі. До нього відносять інтер'єри, в яких візуально присутні природні елементи в тому чи іншому прояві – від натуральних матеріалів, з яких відтворено інтер'єр, до натуралістичних природних форм і об'єктів (дерева, скелі, море). Однак поняття «екологічний інтер'єр» значно ширше за «екостиль» (рис. 64).

Екологічний інтер'єр – тенденція і технологія проектування. За великим рахунком будь-який інтер'єр може бути екологічним за деякими критеріями. Що це за критерії і завдяки чому інтер'єр може вважатись екологічним, хоча на перший погляд не виглядає таким? До таких критеріїв можна віднести:

- використання тільки екологічно чистих, природних, натуральних матеріалів для будівництва (дерево, глина, цегла, натуральний камінь, скло, текстиль тощо) (рис. 65). Ймовірно, це основний фактор, завдяки якому інтер'єр може вважатись екологічним. Однак візуально неможливо оцінити екологічну чистоту матеріалу і навіть його натуральність. Фактуру і текстуру дерева, глини, цегли можна отримати і на штучних матеріалах;

- використання для будівництва і дизайну матеріалів, що були отримані в результаті переробки вторсировини. Список матеріалів, які використовуються для вторинної переробки, чималий і з кожним роком доповнюється новими, іноді досить екзотичними речовинами (наприклад, зі шлунка корови виготовляється тканина, що імітує шкіру, і т. ін.)

Напрямок екобудівництва і екодизайну в останні десятиріччя отримав неабияке поширення. Прикладом його можуть слугувати роботи японського архітектора Шігеру Бана (народився 1967 року). У своїх роботах він використовує традиційні матеріали, такі як бамбук, тканина, папір і пластик.

Японський павільйон для ЕКСПО-2000 в Ганновері був зроблений з картону, виготовленого із вторинної сировини. Сотні спресованих з паперу трубок, перев'язаних канатами, утворили просторову структуру, що була вкрита спеціальним японським водостійким папером. Павіль-

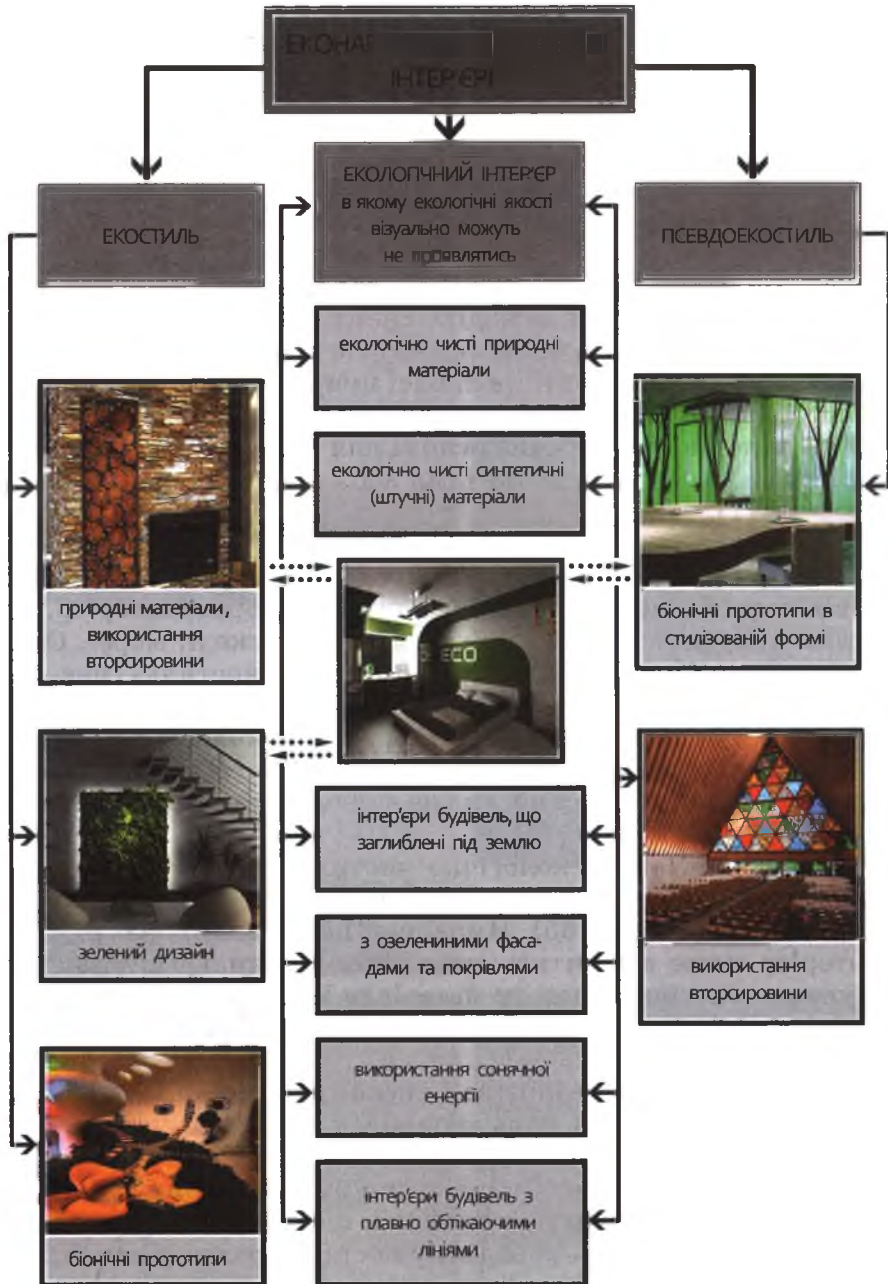

Рис. 64. Класифікація еконапрямків у дизайні інтер'єрів

Рис. 65. Приклад інтер'єрів з використанням природних і натуральних матеріалів

йон мав 72 м заввишки і 35 м завширшки. Через паперову мембрану в простір павільйону проникало денне світло, в повитих зеленню альтанках розташовувались мультимедійні презентації екологічних проектів. Будівля передавала витончену і аскетичну атмосферу. Після закінчення строку експлуатації споруду планувалося переробити на шкільні зошити (рис. 66).

Ще один приклад – новий англiканський храм в Крайстчерчі, Нова Зе-

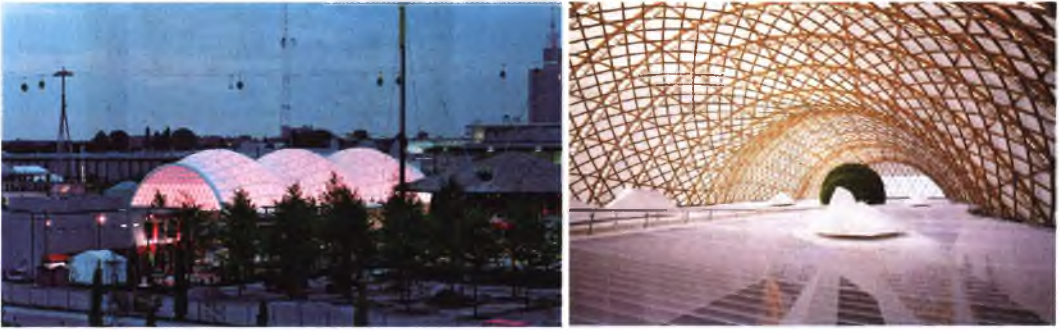

Рис. 66. Павільйон Японії в Ганновері, 2000 р. Архіт. Шігеру Бан і Шрай Отто. Загальний вигляд, інтер'єр

ландія, збудований на місці зруйнованого під час землетрусу Кафедрального собору (рис. 67а). Дзвіниця храму обрушилася, інші частини будівлі теж постраждали, адміністрація міста прийняла рішення про неможливість відновлення комплексу. Замість цього до реалізації було прийнято проект тимчасової культової споруди – картонного собору, запропонованого архітектором Баном.

Новий храм має висоту 24 метри і побудований з картонних труб діаметром 60 сантиметрів, встановлених на залізобетонному фундаменті. Для гідроізоляції і вогнестійкості труби покриті поліуретаном, а двосхилий дах зроблений з полікарбонату. Фасад храму прикрашений великим трикутним вітражем. Собор вміщує до 700 віруючих і прослужить англіканській громаді близько 50 років. Меблі собору також виготовлені з картонних трубок, що були отримані в результаті вторинної переробки паперу (рис. 67б).

Рис. 67. Кафедральний собор у Крайстчерчі, Нова Зеландія:
а – вигляд до землетрусу,
б – загальний вигляд картонного собору та його інтер'єру. 2013 р. Архіт. Шігеру Бан

Рис. 68. Інші приклади дизайнерських виробів з матеріалів вторинної переробки

Створення дизайнерських форм з нетипових матеріалів – один із трендів сучасного дизайну. Безпосереднє використання природних матеріалів – повернення до найдавніших традицій, але на новому витку (рис. 68).

Так, Франк Лефебр, засновник і генеральний директор французької студії *Vleu Nature*, не імітує дари природи, а використовує їх для своїх ексклюзивних робіт.

Під руку йде все, що дизайнер знаходить під час прогулянок по піщаних пляжах Північної Франції, – камені, омиті морем гілки і палиці, корчі, голяки, просолені морською водою колоди тощо (рис. 69).

Ронел Джордан (*Ronel Jordann*) з Йоганнесбурга пропонує свій варіант теплих і зручних подушок, зроблених з вовни мериносових овець.

Художник імітує природну гальку різних розмірів, використовуючи екологічно чистий матеріал (рис. 70).

Рис. 69. Ексклюзивні дизайнерські вироби з природних матеріалів

Рис. 70. Імітація природних об'єктів з природних же матеріалів

Ще один еконапря́м – використання біонічних прототипів, при якому форми імітують природні об'єкти і мають своє функціональне призначення. Напря́м не дуже відрізняється від попереднього і не передбачає прямої економії матеріалу або природного ресурсу. Він скоріше має на меті привернення уваги до проблеми екології. Єдина умова при виготовленні предметів – використання екологічно чистих, природних, натуральних матеріалів, таких, що не шкодять здоров'ю людини. Цей напря́м одержав назву «органічний функціоналізм». Його основоположник – фінський архітектор Алвар Аалто, чия ваза для фруктів прославила стиль і розповсюдила поняття «фінське скло» на весь світ. Ваза, виконана у формі курватури, що повторює малюнок берегів фінського озера, стала одним з найвідоміших скляних предметів і зараз перебуває в колекціях багатьох музеїв (рис. 71 а).

Однак з плином часу і через погіршення екології абриси знаменитого озера, зафіксовані фінським дизайнером, змінилися. Озеро стало значно вужчим, а малюнок його берегів вже не збігається з твором знаменитого фіна. Саме через цю обставину компанія Droog, голландський виробник незвичайних предметів, обрала переможцем екологічного конкурсу «Climate Competition» роботу молодого чеського дизайнера Яна Чтвртніка (Jan Čtvrtník). Ваза зберегла зовнішній вигляд прототипу і відрізняється потовщенням стінки, новий абрис якої імітує сучасний малюнок берегів озера Аалто (рис. 71 б).

Рис. 71. а – ваза Aalto. 1937 р. Архіт. Алвар Аалто; б – ваза Droog Aalto. 2007 р. Дизайнер Ян Чтвртнік

Зовсім інший напря́мок – використання в будівництві тільки штучних матеріалів, за принципом «при будівництві цієї споруди не постраждало жодне дерево». Абсолютно або майже абсолютно чисте виробництво штучних матеріалів можливе, хоча і дорого коштує виробнику. В таких інтер'єрах екологічна спрямованість візуально може бути виражена зеленою колористикою, що лише акцентує екологічну тематику (рис. 72).

Ще один потужний напря́м в проектуванні екологічних інтер'єрів – зелений дизайн, по аналогії з терміном, що прийшов з архітектури, – зелене будівництво.

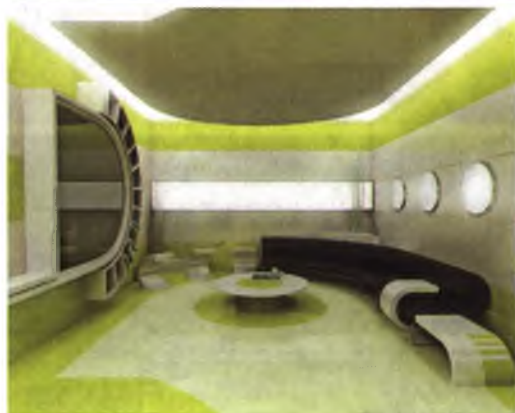

Рис. 72. Приклад інтер'єрів з використанням синтетичних, однак екологічно чистих матеріалів з зеленою колористикою

Мета зеленого будівництва – мінімальний вплив на довкілля будівель і споруд при їх будівництві та експлуатації. При цьому необхідно зберегти або навіть підвищити якість будівель і комфорт внутрішнього середовища. Екобудівництво розширює і доповнює класичне будівельне проектування поняттями економії, корисності, довговічності і комфорту з мінімальним навантаженням на екосистему. Також важливе зниження рівня споживання енергетичних і матеріальних ресурсів протягом всього життєвого циклу будівлі: від вибору ділянки, проектування, будівництва, експлуатації та ремонту аж до знесення. З прийомів проектування та експлуатації зеленого будівництва найбільш поширені наступні:

- плавні, обтічні форми споруди (це дає економію при експлуатації внаслідок зниження супротиву будівлі вітряним навантаженням) (рис. 73);
- заглиблення будівлі (знижуються енергетичні витрати на опалення внаслідок того, що земля тримає більш-менш стабільну температуру впродовж усього року) (рис. 74);
- використання сонячної енергії (рис. 75). Вплив таких систем на інтер'єр ще досліджується, однак можна зробити припущення, що інтер'єри таких споруд можуть зовсім не реагувати на них, а можуть зазнавати суттєвих змін;
- максимальне використання денного світла (рис. 76);
- озеленені покрівлі, фасади та інтер'єри (рис. 77, 78, 79);
- наявність обладнання для збору, переробки і вторинного застосування дощової води.

Рис. 73. Приклад інтер'єрів, у яких відбилась обтічна форма зовнішнього об'єму

Наведені архітектурні прийоми не однаково впливають на формування інтер'єру, однак можна навести приклади інтер'єрів, в яких вони так чи інакше проявляються.

Інтер'єри з заскленням великої площі дають економію на освітленні, однак прийнятні тільки для теплих кліматичних умов. Вікна таких будинків потребують особливих технічних заходів для зменшення витрат тепла і освітлення.

Як стало зрозуміло, поняття «зелена архітектура» включає в себе цілу низку заходів із економії природних ресурсів. Однак прийом безпосереднього озеленення дахів, фасадів і інтер'єру найбільш виразний як для архітектора, так і для дизайнера інтер'єру (рис. 77, 80). Окрім оригінального дизайну, озеленення захищає від перегріву влітку, рослини на поверхні стін і даху будинку сприяють створенню максимально комфортного мікроклімату в приміщенні в будь-яку погоду, зволожуючи повітря і очищаючи його від шкідливих елементів. Озеленення поліпшує якість навколишнього середовища за рахунок фільтрації води і повітря.

Рис. 74. Приклади загального вигляду заглибленого житла і його інтер'єрів

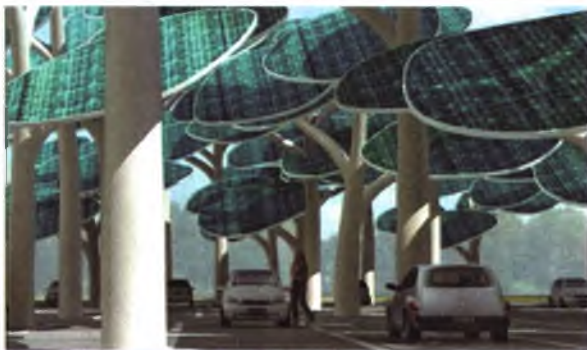
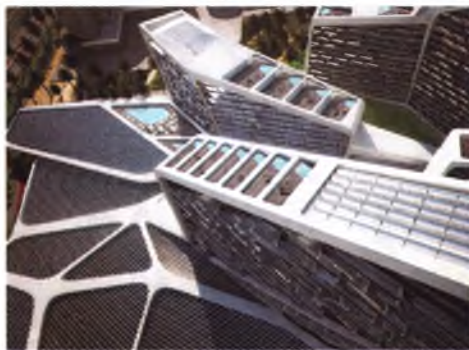

Рис. 75. Приклади будівель, на фасадах і покрівлях яких використано сонячні батареї

Рис. 76. Інтер'єр з максимальним використанням денного освітлення

Ексклюзивна технологія виробництва моху для інтер'єру запропонована італійською фірмою VERDE PROFILO (рис. 78). Революційний живий продукт, зроблений з абсолютною повагою до навколишнього середовища, являє собою новий рубіж у використанні зелених насаджень в закритому приміщенні, без будь-яких обмежень для творчості. Універсальність цього матеріалу, який може зовсім не обслуговуватись, надихнула виробників на створення двох виробничих ліній, продукція яких стала успішною серед архітекторів і дизайнерів інтер'єру з усього світу. Система вертикальної зелені VERDE PROFILO використовує передові технології і спонукає дизайнерів до оригінальних рішень у їх творчості (рис. 79).

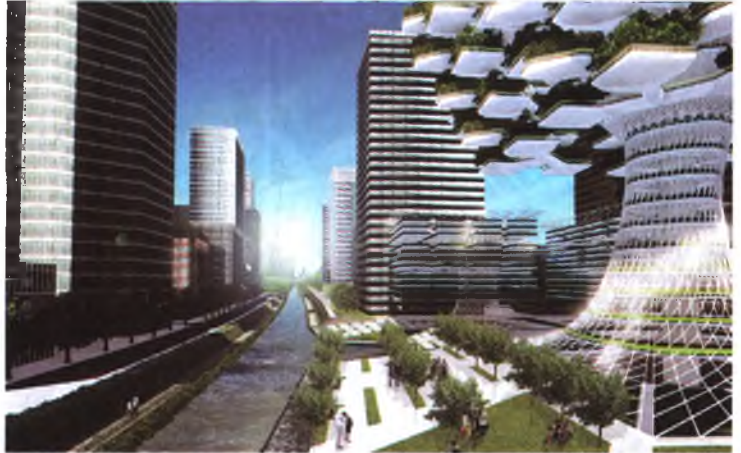
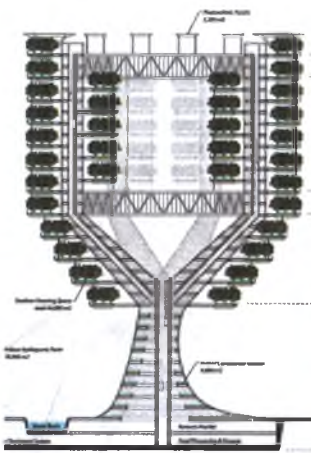

Рис. 77. Екологічний проект URBAN SKYFARM, в якому екологічна система є прототипом сільсько-господарської ферми

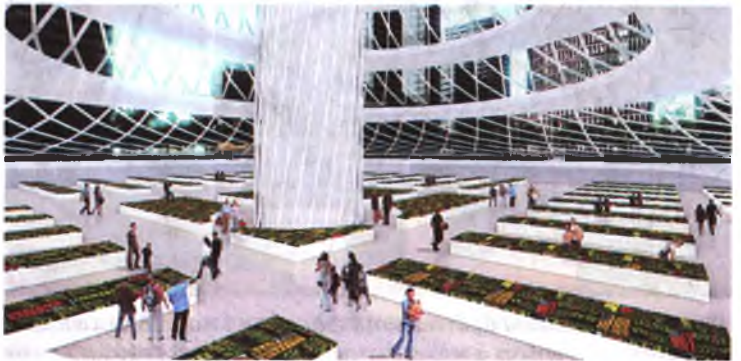

Рис. 78. Приклади найпростішого варіанту використання вертикального озеленення в інтер'єрі

Рис. 79. Мох італійської фірми VERDE PROFILO та приклади його використання

Рис. 80. Приклади озеленення інтер'єру громадських будівель: а – сучасна школа. Данія. Архіт. Кім Нільсон; б – школа з атриумом. Гонконг

Рис. 81. Приклади інтер'єрів у псевдоекоциклі

Інтер'єри *псевдоекоциклі* побудовані на використанні природних об'єктів, що подані в умовній стилізаторській імітації, без претензії на натуральність. Хоча і такий інтер'єр по суті може бути екологічним за умови його виконання з екологічно чистих матеріалів (рис. 81).

Якщо спробувати підбити підсумки і привести все до єдиної моделі, отримаємо наступну графічну модель взаємозв'язку природи зі штучним середовищем (рис. 82). Людина як складова в ланцюжку взаємозв'язків перебуває у всіх перерахованих пунктах і з боку штучного середовища як мотивація і головна рушійна сила, і з боку природного фактора як частина його творіння.

Людина створює штучне середовище, забезпечуючи можливість свого існування, при цьому завдає шкоди природі, а іноді порушує цілісність екологічної системи. Так було не завжди, з ростом технологічних мож-

Рис. 82. Модель взаємозв'язку природного і штучного середовища при будівельній діяльності людини. Пропозиція автора

ливостей, витонченістю облаштування місця існування негативний тиск на довкілля з боку людства поступово збільшувався. Дитинство і навіть юність людської цивілізації були органічно і екологічно чистими [3]. Зараз людство стоїть перед дилемою між його існуванням і подальшим бездумним нарощуванням споживчих благ. Прогнози невтішні.

Займання для самоконтролю

1. Як перекладається назва стилю хай-тек з англійської?
2. Яка сучасна будівля вважається першою побудованою в стилі хай-тек? Де вона розташована?
3. Які ще сучасні будівлі та їх інтер'єри в стилі хай-тек вам відомі?
4. Які розгалуження архітектурної біоніки ви знаєте? Чим вони відрізняються?
5. Дайте визначення стилю біотек. Що лежить в основі цієї течії?
6. Які існують еконапрямки в дизайні інтер'єру?
7. Перерахуйте прийоми проектування та експлуатації у зеленому будівництві.
8. Назвіть один із засобів вертикального озеленення інтер'єру.
9. Як ви зрозуміли модель взаємозв'язку природного і штучного середовища у будівельній діяльності людини?

6.9. Кантрі

Кантрі походить від англійського слова «country». Це слово може мати значення як «країна», так і «село» [2].

Поняття «кантрі» як означення стилю в інтер'єрі почали вживати в 1920–1930 роках, коли хотіли підкреслити, що домашня обстановка має сільське коріння. У цей час особливим шиком вважалося оформлення інтер'єру в традиціях бабусиної хатинки в селі. Купуючи нерухомість за містом, господарі оздоблювали помешкання максимально близько до сільських традицій.

Починаючи з 1950–1960 років кантрі завоював серця європейців, англійців, американців та інших народів своєю відвертою природністю, комфортністю і функціональністю. По всьому світу стало модно створювати кантрі-стиль інтер'єру не тільки в котеджах, дачних будиночках, а й в міських квартирах [1].

Зрозуміло, що французи оформляли свої будинки, втілюючи всі риси сільського стилю Франції. Відповідно англійці обставляли кімнати, керуючись споконвічно англійськими інтер'єрними принципами. Таким чином, кантрі отримав безліч напрямків, які увібрали в себе національний сільський колорит різних країн. Однак серед цих численних кантрі з етнічними особливостями існує дві гілки, відомі і визнані у всьому світі. Це стиль шале і прованс (рис. 83).

Дизайн в стилі кантрі узагальненого характеру сформувався остаточно вже на початку XIX століття. Сьогодні, незважаючи на велику кількість національних напрямків, при проектуванні можна спиратись на такі особливості:

- характерна колірна гама. Для кантрі властива природна палітра, тому при роботі над оздобленням приміщень і при підборі меблів вибирають оливковий, пісочний, коричневий, лавандовий та інші м'які кольори;
- для оформлення кухні використовують посуд ручної роботи з міді, кераміки, дерева. Вона відрізняється простотою форм і часто прикрашена дрібним рослинним орнаментом;
- меблі, посуд, матеріали для ремонту і текстильного оформлення мають бути виключно з дерева, міді та алюмінію, каменю, скла, паперу, бавовни або ситцю;
- стилю притаманне використання металу, але за певних умов. Вітаються ковані меблі і предмети декору, кухонне начиння з латуні або міді. Блискучі металеві поверхні нехарактерні для кантрі.

Багато уваги приділяється текстильній складовій. Кожну кімнату можна оформити витонченими фіранками, серветками, печворком.

Всі меблі, підлогу, стіни, стелю, вікна необхідно виготовляти з природних, екологічно чистих матеріалів. Тобто доречно зробити дерев'яну підлогу, камін обкласти диким каменем, віконні рами і двері виготовити з дерева (рис. 84). Для облаштування підбирається натуральне дерево, в якому добре проглядається текстура. Для спальні можна використати не дерев'яне, а коване ліжко.

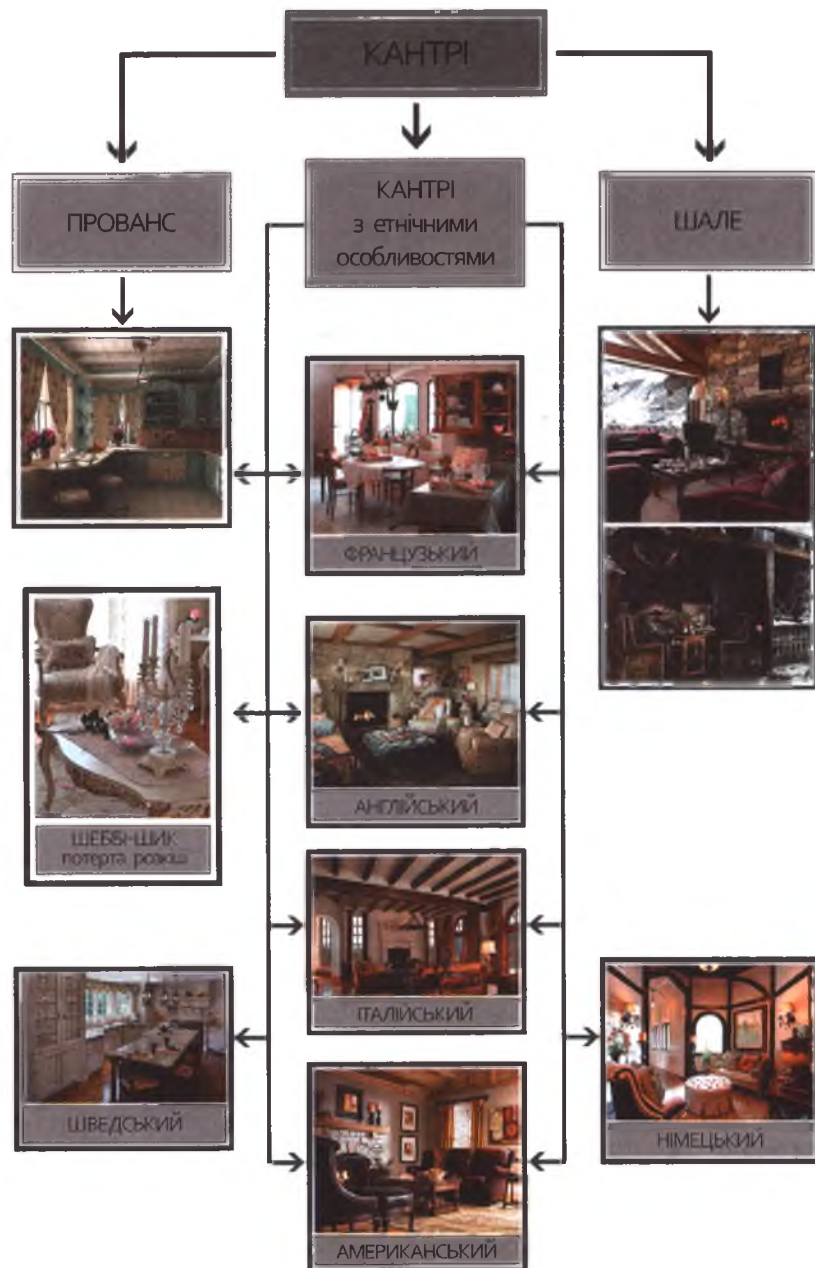

Рис. 83. Розгалуження стилю кантрі за напрямками

Рис. 84. Приклади інтер'єрів у стилі кантрі, що не мають ознак сучасності. Такі рішення більше підходять для заміських котеджів

Стиль стає більш виразним при оформленні інтер'єру текстилем. Для м'якого куточка у вітальні допустима строката оббивка з дрібним візерунком. Декоративні предмети повинні підкреслювати стиль, виглядати просто, невигадиво. Вітаються вироби ручної роботи.

Перевага надається природним пастельним відтінкам; можливе використання дрібних візерунків, наприклад оливкової гілки, лаванди, троянд; для текстилю допускається двоколірний візерунок у клітинку.

Інтер'єр може не мати ознак сучасності (рис. 84) або мати їх, причому такі, що навмисно контрастують із провінціальним оточенням (рис. 86).

Дуже виразно виглядає кухня. Зазвичай просторе приміщення оформляють дерев'яними панелями, білену стелю доповнюють чітко вираженими сволоками з темного дерева, підлога може бути кам'яною (іноді використовують плитку під натуральний камінь) (рис. 85).

Сільська наївність приміщень всіляко підкреслюється текстильним оформленням. Його в кімнатах має бути багато. Для кожного приміщення підбираються скатертини, килимки, серветки, ковдри і звичайно – фіранки. У кухні вішають штори-кафе або фіранки з рюшами до середини вікна. Малюнок штор і скатертини, оббивки стільців і мереживних серветок бажано витримати в одному стилі (квітковий, геометричний або якийсь інший). Як правило, це поєднання двоколірної гами (білого із зеленим,

*Рис. 85.
Приклади інтер'єрів у стилі кантрі з привнесенням елементів сучасності. Дизайнерський камін, скляний стіл, телевізійна плазма, кристалева ваза, печворк у рамочках*

*Рис. 86. Приклади інтер'єрів
кухонь у стилі кантрі*

бордовим, синім, коричневим), доповнене вишитим вручну малюнком, пришитим мереживом. Ліжко застеляють пледом або покривалом в єдиній кольоровій гамі зі шторами. Якщо в кімнаті стоїть крісло або диван, їх оббивка повинна бути в єдиній гамі з іншим текстилем. Вітальню прикрашають великим м'яким килимом, простенькими фіранками, які ідеально поєднуються з м'якими подушками і м'якими меблями.

На особливу увагу заслуговує клаптева техніка оформлення (печворк). Вона підкреслює антураж інтер'єру своєю рукотворністю і неповторністю. У пошані також і самоткані килимки (рис. 86).

6.10. Шале

Словом «шале» спочатку називали невеликий сільський будинок в Альпах, що відрізняється особливою архітектурою. Chalet буквально означає «хатина пастуха». Пастухи жили в горах і, звичайно, прагнули до того, аби побудувати для себе і своєї сім'ї максимально надійне і, головне, тепле житло [1].

Стиль *шале* – це різновид стилю кантрі. Справді, гірська місцевість Альп вже за визначенням не може бути міською. Це сільська місцевість. І неважливо, на території якої вона держави: так, тільки Альпійські гори розташовані на території восьми держав: Франції, Монако, Італії, Швейцарії, Німеччини, Австрії, Ліхтенштейну і Словенії. Можливо, кожна з народностей цих країн і вносить свої етнічні особливості в стиль, однак для цього видання достатньо визначити шале інтернаціональним стилем.

Традиційно будинки в стилі шале мають дах на два схили, однак в більш сучасному варіанті допустимий і дах з одним схилом (рис. 87). Неодмінним залишається максимально велике нависання карнизу над стіною (в

Рис. 87. Будинки в стилі шале

Рис. 88. Приклади інтер'єрів у стилі шале

Рис. 89. Приклади малюнка тканин і їх кольорова гама

українській термінології – опасання), а також природний будівельний матеріал: натуральний камінь для першого поверху або цоколя і дерево (зруб, вагонка, фахверк) для верхніх. Бажане використання мансардного поверху, відкритий скатний дах якого є неодмінною частиною інтер'єру в стилі шале.

Основне місце спілкування родини і друзів – вітальня з каміном (рис. 88). Застосування в інтер'єрі необробленого натурального каменю і зістареного дерева внесуть в рішення інтер'єру елемент причетності його до природного оточення. Цими матеріалами можна обробити вхідний портал у загальну кімнату, камін, стіни. Підлога цокольного поверху – кам'яна або керамічна, шорстка, інших поверхів – дерев'яна. На стелі завжди є масивні дерев'яні крокви-балки, які можуть нести як декоративне, так і конструктивне навантаження. Всі двері масивні, без скла, бажано на дві стулки.

Меблі грубуватих, простих форм з неpolірованими поверхнями, дерев'яні дощаті столи без скатертин, великовагові дубові табурети і стільці з кріслами, обтягнутими шкірою грубої вичинки, доповнять стилістику інтер'єру шале. Посуд на кухні – керамічний, на підлозі полотняні килими, звірині шкури, всі металеві елементи ковані, світильники імітують вогонь свічок. З аксесуарів, окрім кераміки, доречні роги великої рогатої худоби. У такому інтер'єрі знайдеться місце кріслу-гойдалці з теплою вовняною ковдрою [2].

Благородні і лаконічні відтінки сірого і бежевого в поєднанні з національними орнаментами гірських поселень домінують в текстилі, що використовується для стилю шале. Шерсть, льон, мішковина, вельвет – всі ці тканини чудово доповнюють альпійську колекцію (рис. 89).

6.11. Прованс

Прованс – південний регіон Франції, що включає в себе шість департаментів. З них найбільш відомі Прованські Альпи – гори, частина Альп на південному сході Франції і Лазурний Берег, що розташовується на середземноморському узбережжі, де і народився однойменний стиль (рис. 90).

Стиль *прованс* є одним із напрямів стилю кантрі (рис. 83). Однак його відмінності досить суттєві в порівнянні з загальною направленістю просто «сільської» тематики кантрі. Етнічні особливості півдня Франції накладають певний шарм на рішення інтер'єрів у цьому стилі.

Рис. 90. Регіон Прованс на карті Франції

Загальний настрій інтер'єру – світлі кольори; прості, однак витончені меблі (як дерев'яні, так і ковані); дрібний квітковий малюнок на текстилі; аксесуари у вигляді шкатулок, фото, вазочок, півників; велика кількість живих квітів і світла в приміщенні наближує його до романтичної течії. У цьому інтер'єрному напрямку гармонійно поєднуються французька розкіш і сільська простота.

У стилі прованс використовуються тільки натуральні природні матеріали з грубою обробкою поверхонь: дерево, камінь, метал. Доречна і керамічна плитка на підлозі або стінах, що може лягти мозаїкою і підкреслити середземноморську атмосферу.

Важлива ознака провансу – відкриті полиці, розміщені повсюдно на кухні. На них для загального огляду господині виставляють сервізи, різні дрібниці і гарний посуд (рис. 92).

Основними кольорами, що використовуються для оздоблення стін, стелі і підлоги в стилі прованс, є білий, молочний, кремовий, пісочний, бежевий і приглушені пастельні відтінки таких кольорів, як лавандовий, бірюзовий, блакитний і зелений.

Атмосфера кухні багато в чому залежить від текстильного оформлення. Типову французьку кухню не можливо уявити без великої кількості серветок, скатертин та фіранок, а також бавовняних подушок і безлічі ляних рушників. Допускаються різні візерунки і на чохлах для стільців.

Говорячи про декор кухні в стилі прованс, не можна обійти увагою головні символи цього напрямку: кошик з лавандою, бочонок з медом і строкату статуетку півня. Разом з ними витончений стиль не уявити без вазочок, кошиків і статуеток, керамічних тарілок, розписаних вручну. Стіни можна прикрасити великим годинником, живописними картинами або композиціями з засушених рослин в потертих рамках (рис. 92).

Прованський інтер'єр рясніє найрізноманітнішими предметами ме-

Рис. 91. Приклади інтер'єрів у стилі прованс

Рис. 92. Аксесуари в стилі прованс

Рис. 93. Штучно зістарені меблі і текстиль печворк – характерні риси стилю прованс

Рис. 94. Ковані меблі в стилі прованс

блів – комодами, буфетами, банкетками, журнальними, робочими і місткими обідніми столами, шафами-бібліотеками, стелажами, гардеробами і елегантними консолями. Стиль допускає декорування меблів розписом у вигляді ніжних квіткових візерунків, виконаних в пастельних тонах (рис. 93). Жителі французької провінції люблять також ковані меблі, які часто виконуються в білому або чорному кольорах. Ковка повинна бути не масивна, а вигадлива, витончена, практично невагома (рис. 94). Особливо поширені невеликі кушетки, схожі на лавочки, а також ковані стільці та круглі журнальні столики, за якими зручно почитати книжку і влаштувати чаювання з гостем.

Цей простий, вкрай романтичний і близький до природи стиль є протилежністю навмисній розкоші, його власник може зануритися в приємну атмосферу сільського життя.

6.12. Шеббі-шик

Шеббі-шик (англ. *shabby chic* – «потертий шик», «потерта розкіш») – доволі молодий напрямок, що народився у вісімдесятих роках минулого століття з легкої руки англійки Рейчел Ешвел (1959 р.н.) і набув поширення в дизайні інтер'єру, а згодом і одягу. В межах цього стилістичного напрямку Ешвел зуміла поєднати легкість, елегантність, романтику минулих епох та сучасну практичність (рис. 95).

Рис. 95. Фрагмент інтер'єру в стилі шеббі-шик

Рейчел Ешвел у 1980-х роках вперше створила інтер'єр, використовуючи, за її свідченням, меблі різних стилів: кантрі, прованс і традиційний англійський. Немалою мірою шеббі-шик ґрунтується на тій же філософії, що й стиль вінтаж [1].

Незважаючи на свою «молодість», стиль шеббі-шик є глибоко вкоріненим у британські традиції і спосіб життя британців – зокрема, мешканцям Туманного Альбїону віддавна були властиві стриманий смак, неприйняття показної розкоші, любов до старих, але міцних, добротних, зроблених «на століття» речей і, звичайно ж, прагнення заощадити. Це спонукало британців купувати речі на блошиних ринках, гаражних розпродажах, відшукувати на власних горищах і давати їм друге життя, освіжаючи та оновлюючи їх. Цей стиль нагадує нам про романтизм вікторіанської епохи.

В основі потертого шику лежать кілька правил, які ніколи не змінюються. Речі завжди повинні бути не тільки красивими, але й комфортними та функціональними. Білий, кремовий і пастельні тони – це основа колірної гами стилю [2].

Шеббі-шик – витончений та елегантний стиль трохи «стертої» розкоші. Основні техніки декорування предметів у стилі шеббі-шик – декупаж, кракле, патина.

Декупаж – техніка декорування різних предметів, що полягає в нанесенні малюнка, картини або орнаменту на предмет, а далі – покриття видозміненого у такий спосіб артефакту лаком заради забезпечення ефектності та довговічності (рис. 96).

Кракле. Кракелюри (тріщини) надають поверхні, вкритій лаком або фарбою, вигляду старої. Кракелюри можуть з'явитися від часу, через атмосферні впливи, а можуть стати й результатом умілої роботи майстра-декоратора (рис. 97).

Патина (від. італ. *patina*) – плівка або наліт на міді та її сплавах. В побуті патиною називають тільки поверхневий зеленуватий шар, що має колір карбонату міді (рис. 98).

В інтер'єрі, вирішеному у стилі шеббі-шик, доречними виглядатимуть не-

Рис. 96. Речі, оновлені за допомогою техніки декупаж

Рис. 97. Зістарення речей, покриття їх тріщинами за допомогою техніки кракле

Рис. 98. Фасад кухні, декорований під колір патіни

Рис. 99. Милі серцю дрібнички знайдуть своє місце в інтер'єрі шеббі-шик

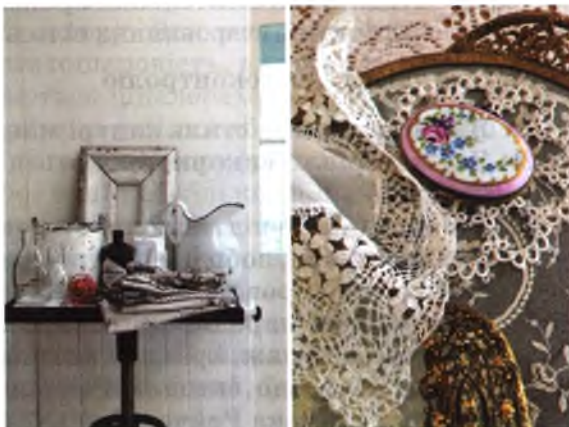

Рис. 100. Приклади інтер'єрів у стилі шеббі-шик

дбало розставлені милі дрібнички (симетричність і акуратність цьому стилеві не притаманні). Це можуть бути шкатулки, старовинні капелюшки, статуетки янголят, перев'язані стрічками коробочки, подушки з мереживом, вишивкою, розшиті перлами, порцелянові тарілочки і лялечки (рис. 99, 100).

Шеббі-шик – один з небагатьох стилів за всю історію інтер'єру, а також єдиний в історії ХХ ст. авторський стиль, що має свого точно відомого засновника – Рейчел Ешвел. Сутність створеного нею стилю Ешвел описує так: «Старовинні предмети в легкій сучасній інтерпретації, але з видимими слідами віку і старовини. Я завжди прагнула поєднувати функцію, комфорт і красу, яка особисто для мене втілена в класичній спадщині минулих століть. Однак оскільки мені завжди була чужа надмірна пишність і вишуканість палацових стилів, я спрочувала класику, роблячи акцент на романтичних, якщо можна так висловитися, сентиментальних прийомах, матеріалах, формах, які характерні для оформлення старовинних сільських садиб Англії» [4].

Запитання для самоконтролю

1. Яке відношення стиль кантрі має до етностилів?
2. Які матеріали використовуються при оформленні інтер'єру в стилі кантрі?
3. Які кольори та відтінки характерні для стилю шале?
4. Які аксесуари, зображення та предмети побуту є головними символами стилю прованс?
5. В якій країні народився стиль шеббі-шик, хто його автор?
6. Що таке декупаж, кракле і патина?
7. Пригадайте, що сказала Рейчел Ешвел про сутність стилю шеббі-шик. Хто така Рейчел Ешвел?

6.13. Романтичний

Романтизм в архітектурі – стильовий напрям, що виник приблизно в середині ХVІІІ ст. у період класицизму, розвивався паралельно з ним і проіснував до кінця ХІХ ст. В більшості випадків це були паркові споруди, що не мали певного функціонального призначення і яким навмисне, вже від самого початку надавали напівзруйнованого вигляду (так звані руїни), або паркові ж споруди, що спирались на архітектурні аналоги зі східних країн, здебільшого на китайські (так звана «китайщина») (рис. 101).

Рис. 101. Приклади будівель романтичного напрямку в архітектурі. Дендропарк «Олександрія». Біла Церква, Київська область. Кінець ХVІІІ – поч. ХІХ ст.; а – споруда «Руїни»; б – Китайський місток

У ХХІ столітті як відповідь на прагматизм буденності, стиль романтизм відродився в інтер'єрі – але вже на інших засадах. Зараз він зайняв свою нішу при оздобленні таких приміщень, як дитяча кімната, спальня і кухня, але може бути використаний і для інтер'єру загальної кімнати (особливо в котеджах з терасами). Загалом кажучи, це жіночий стиль, він випромінює ніжність, витонченість, умиротворення.

Романтизм в інтер'єрі – це поєднання розкішних меблів, дорогих тканин, м'яких кольорів і ніжного декору. Для нього характерні велика кількість драпіровок, загадкова багатошаровість, але при цьому легкість і витонченість ліній. Стіни обклеюються шпалерами з дрібним, переважно квітковим рисунком. Стелю фарбують у білий або молочний тон і прикрашають плінтусом чи бордюром того ж кольору (рис. 102).

Романтизм неможливо уявити без великої кількості різних аксесуарів – від декоративних тарілок і вазочок з польовими квітами до фотографій та м'яких іграшок. При цьому всі аксесуари об'єднані в єдиний ансамбль і створюють єдину цілісну концепцію.

Кольори не повинні контрастувати між собою і дратувати погляд, бажано уникати надто яскравих і темних тонів. Найкращі колористичні варіанти – горіховий, світло-коричневий, молочний, бежевий кольори або м'які їх градації, аж до білого (рис. 103).

Рис. 102. Приклади інтер'єрів у стилі романтизм. Загальна кімната, спальня, дитяча і кухня

Рис. 103. Інтер'єр в стилі романтизм. Дівоча кімната

Для стилю романтизм характерними є м'яке, розсіяне денне світло і затишна вечірня напівтемрява. Невелику люстру можна доповнити ансамблем з бра або настільних ламп. Гармонійне поєднання розкішних меблів з кованими деталями, коштовні тканини ніжних пастельних відтінків, фольклорна тематика в декорі, плавні лінії, відсутність різких переходів і колірних контрастів – це теж характерні властивості романтизму.

Романтизм балансує між декількома стилями – в ньому суміщаються риси кантрі у вигляді провансу (колір, ковани і плетені меблі, аксесуари, характер обробки стелі і стін), стилізаторство інших історичних періодів (антикварні меблі), а часом – і легкий етнічний присмак та риси стилю шеббі-шик. Особливе місце в романтичному інтер'єрі посідають квіти – і не важить, чи це квіти у прекрасному орнаменті на фіранках, текстилі або шпалерах, а чи справжні квіти у вазі. Квіти привнесуть у інтер'єр свіжість, водночас підкресливши його ніжність, а основне – романтичність.

6.14. | Вінтаж

Стиль *вінтаж* став популярним ще в 1990-х роках. Цей термін запозичено зі сфери виноробства, де «вінтаж» означає певну витримку вина, елітний алкогольний напій [1].

В основі стилю лежить принцип формування інтер'єру за допомогою речей (меблів, обладнання, аксесуарів) попередніх поколінь.

При цьому теоретики стилю ніяк не дійдуть згоди у питаннях, чи конче мають бути речі в такому інтер'єрі ідентичними і які періоди ці речі повинні представляти стилістично – наскільки далекі чи близькі до нас епохи.

Аби мати певні орієнтири в питанні, наскільки давні періоди мають представляти річ у вінтажному інтер'єрі, можна послуговуватися неформальним підходом, котрий передбачає відмову від встановлення надміру жорстких часових рамок – натомість вважається, що річ у будь-якому разі не повинна мати вік, менший від 30 років (інакше належати попередньому поколінню вона не може), але разом з тим цей вік має становити не більше 60 років [2]. Однак у фаховій літературі в переліку речей для сучасного вінтажного інтер'єру можна зустріти згадку і про артефакти часів модерну (а це початок ХХ століття), і предмети доби рококо і навіть предмети часів панування ампіру. Всі вони аж ніяк не вписуються в зазначений вище максимальний «час вінтажності» – 60 років. (До речі, артефакти віком понад 50 років вважаються антикваріатом, якщо мають історичну, мистецьку, культурну або матеріальну цінність; є раритетними і не являють собою репліку – тобто більш пізніє у часі відтворення автентичного предмета.)

Коли ідеться про добір предметів для інтер'єру у стилі вінтаж, необхідно звернути увагу ще й на той момент, що з плином часу вінтажними стають речі – представники все новіших періодів. Тому пропонується на наш час, керуючись згаданим вище неформальним підходом, вважати вінтажними речі, що відображують стилістику періоду від 30-х і по 90-і роки ХХ ст.

Що ж стосується питання, чи повинні речі, з яких формується вінтажний інтер'єр, конче бути ідентичними, то тут орієнтиром може слугувати популярний в дизайнерських колах підхід: вважати, що речі та предмети у вінтажному інтер'єрі можуть бути як автентичними, так і просто виконаними під старовину – важливо тільки, щоб усім таким речам та предметам була притаманна оригінальність, ця характерна риса вінтажного стилю.

Отже, речі інтер'єру у стилі вінтаж можуть бути як автентичними, так і новими, але майстерно «зістареними». Такий підхід дає кращі можливості для організації вінтажного інтер'єру – адже використання таких «старих-нових» речей робить дизайнерський арсенал виражальних засобів набагато ширшим. Тим більше що за допомогою сучасних технологій можна відтворити й майстерно зістарити будь-яку річ. Їй, приміром, може бути штучно надано потертості, шорсткості із тим, аби річ виглядала так, начебто і справді побувала у тривалому користуванні. І тільки експертиза зможе встановити її неавтентичність.

*Рис. 104.
Приклади
інтер'єрів у стилі
вінтаж*

Коли йдеться про інтер'єри у стилі вінтаж і добір речей для них, необхідно також пам'ятати, що в різних країнах у той самий час могла панувати різнопланова архітектурна стилістика (рис. 104). Приміром, 30 років тому – це доба мінімалізму на теренах колишнього Радянського Союзу і модернізму на Заході, а західноєвропейський інтер'єр 1960-х виглядав суттєво інакше, аніж інтер'єр приміщень на території Радянського Союзу.

Стилістика сталінського ампіру та радянського мінімалізму на пострадянському просторі здебільшого відома – в ті часи жили наші прабабушки та батьки, до того ж існує багато радянських фільмів, де показано атрибутику цих епох. Що ж стосується стилів, котрі в XX столітті панували в інших країнах, то інформацію про них дизайнерів вінтажного інтер'єру необхідно шукати й засвоювати самостійно. Адже цих стилів було так багато й вони були настільки неоднаковими, що дати готові і загальні рекомендації на кшталт: «підлога у стилі вінтаж повинна бути ось такою, а стеля і стіни у стилі вінтаж повинні мати який-то колір» – просто неможливо. Натомість основою для обрання конкретних дизайнерських ходів при вирішенні інтер'єру у стилі вінтаж повинні ставати прив'язка до конкретного часу й конкретної країни, а далі – самостійне і якнайглибше вивчення тієї стилістики, що панувала саме в цій країні і саме в цей час.

6.15. | Лофт

Стиль *лофт* (англ. loft – «горище») народився в Нью-Йорку, на Манхеттені. Сталося це в далеких 40-х роках минулого століття, коли фабрики і заводи почали переносити за межі міста. Фабричні горища виявилися дуже зручними для облаштування тут житла: високі стелі, величезні вікна, міцні стіни [1].

Дизайнери того часу створили кардинально новий стиль, граючи на контрасті необроблених цегляних або пофарбованих стін, нових покриттів і предметів умеблювання. Особливо популярним інтер'єр квартир у стилі лофт став серед богеми Нью-Йорка – художників, скульпторів, кінорежисерів. У таких будинках було дуже зручно поєднувати апартаменти, студію і виставковий павільйон. Яскравим прикладом може слугувати знаменита «Фабрика» Енді Воргола.

Основною концепцією стилю є комбонування різних архітектурних рішень. Наприклад, гармонійне поєднання старого (цегляні стіни, сходи, труби, неприкриті системи вентиляції, заводське устаткування) і чогось сучасного (новомодна техніка, метал і дзеркала) в тому самому інтер'єрі (рис. 106, 108).

Основними рисами «горищного» стилю є: відкрите планування, максимум простору і світла; сусідство старого (цегляний мур, бетонні або пофарбовані білим стіни, дощата підлога) і нового (скло, хром, ультрасучасна техніка).

Тут є місце як для стриманих кольорів стін, так і для контрастно-яскравих. Особливу увагу в стилі лофт заслуговують деталі. Це все спадщина фабричного минулого: сходи, різні труби, системи вентиляції, заводське устаткування тощо.

При облаштуванні інтер'єру у стилі лофт варто окремо звернути увагу на вікна. Вікна повинні бути, в разі можливості, широкими й високими (до підлоги), без фіранок, тюлю і штор. Це є необхідним для максимального природного освітлення інтер'єру. Для штучного освітлення часто використовуються навісні люстри [1] (рис. 105).

Рис. 105. Люстри у стилі лофт

Рис. 106. Бутік дорогого одягу в Берліні: а - загальний вигляд будинку, на першому поверсі якого розташований бутік; б - фрагмент вітрини; в - інтер'єри. Фото автора

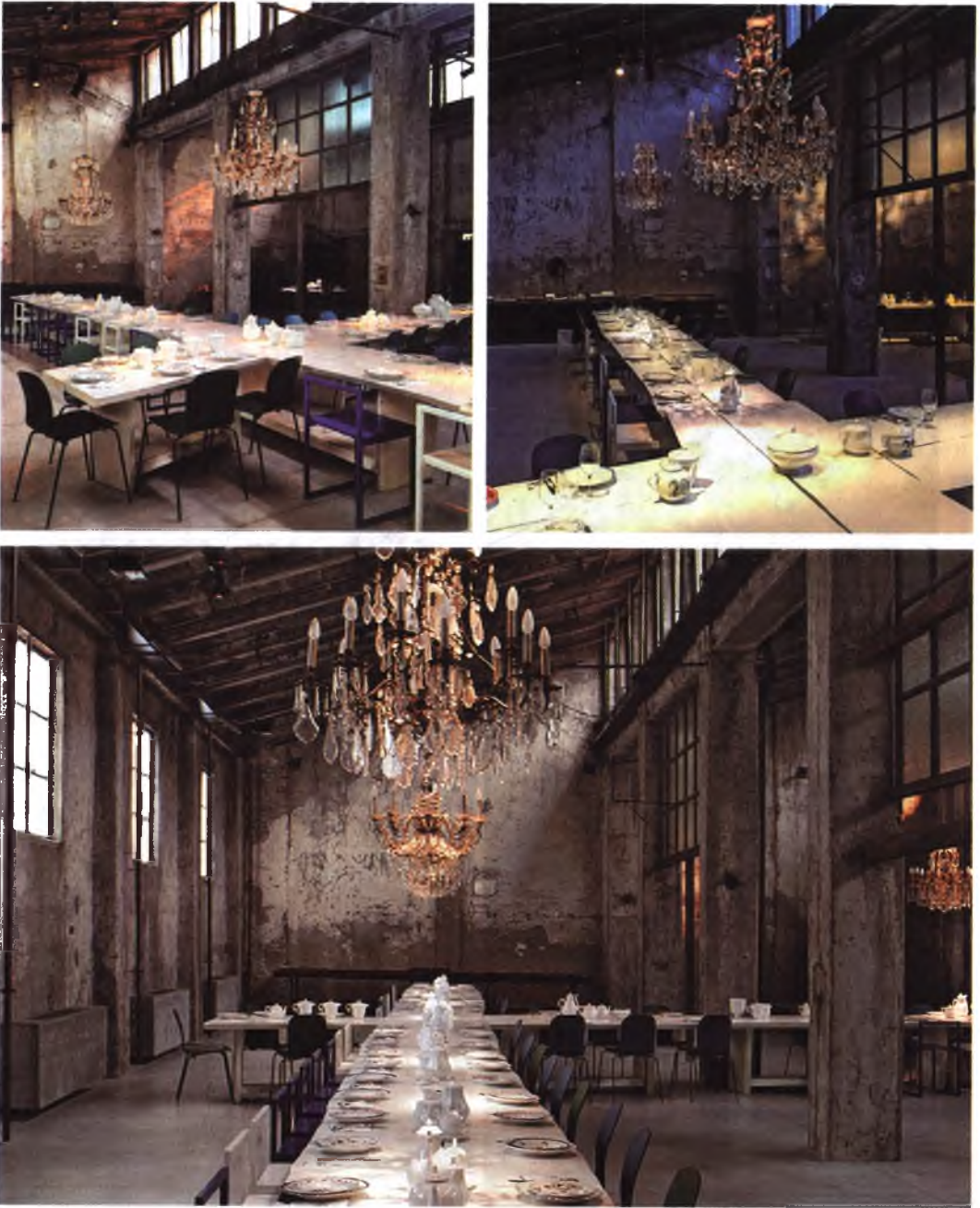

Рис. 107. Приклад вирішення інтер'єру в стилі лофт. Ресторан Carlo e Camilla in Segheria («Карло і Каміла в лісопилці»). Мілан, Італія. 2015 р. Дизайнер Таня Солчі

Рис. 108. Приклади інтер'єрів у стилі лофт

Дуже неординарний зразок інтер'єру у стилі лофт можна побачити в італійському Мілані, де розташований ресторан «Carlo e Camilla in Segheria» («Карло і Каміла в лісопилці»). Простір старої лісопилки пристосовано під ресторанну функцію. В назві закладено іронічний натяк на застосований в ньому інтер'єрний принцип (кристаль і королівський фарфор в антуражі лісопилки). Дизайнерові і власниці лісопилки Тані Солчі спало на думку порівняти нерівний шлюб відомої британської пари – принца Чарльза і Камілли Паркер-Боулз – зі стилем інтер'єру свого ресторану, який розташувався в стінах старої лісопилки, що здавна належала її сім'ї [2] (рис. 107).

6.16. Грандж

Грандж – чи не єдиний стиль, що прийшов в інтер'єр з музики через моду. До цього слово «грандж» (або гранж) (англ. grunge – «бруд», «сміття», «мотлох», «бридота») використовувалося як назва піджанру альтернативної рок-музики, що виник у середині 1980-х років у передмістях американського міста Сіетл. Гранджеві властиві «брудне» гітарне звучання, контрастна динаміка з чергуванням «голосно-тихо», темні тексти на тему відчуження, самотності, апатії. [<https://uk.wikipedia.org/wiki/Грандж>]

В 1990-ті важка музика гранджу породила певну життєву філософію і молодіжну субкультуру, представники якої стали одягатися підкреслено неохайно (рис. 109 а).

Це була культурна революція в музиці і моді, яку характеризувала відмова від пафосу, театральності і споживацтва. Головна особливість гранджу – це змішування (часто абсурдне) різних модних напрямів – еkleктика, за якої в тому самому образі можуть бути присутніми і етніка, і панк, і хіпі. Сучасний грандж у моді (на відміну від гранджу 1990-х) став більш витонченим. Він уже не є альтернативою гламуру, а пропагує хуліганський настрій, демонструє бажання самовиразитися. Підкреслена недбалість гранжу стала ще більш продуманою, аніж 25 років тому (рис. 109 б).

Подібно до того, як мода в стилі грандж демонструє начебто недбале, а насправді ретельно продумане поєднання одягу різної сезонності, фактури і стилю, інтер'єр у стилі грандж базується на еkleктичному сплавi лофту, кантрі, етно й вінтажу. Перше відчуття при спогляданні інтер'єру в стилі грандж – випадковість у розташуванні й доборі меблів та обладнання. Однак це відчуття швидко змінюється на тверду переконаність у тому, що рішення інтер'єру – функціональне, складові – не випадкові, а гармонійність має особливий шарм показної байдужості до того, що оточує власника.

В інтер'єрі стилю грандж поєднуються сучасні нові меблі зі старими, ретро, на фоні відкритих цегляних мурів або дерев'яних дощок. Вінтажні

Рис. 109. Стилi грандж: а – у моді 90-х рр. ХХ ст., б – у сучасній моді

Рис. 110. Стиль грандж в інтер'єрі сучасної квартири

килими з 1960-х, а поруч – натуральний текстиль з аксесуарами у стилі кантрі (рис. 110).

Ковані деталі – ще одна прикметна риса гранджу. Такі деталі не повинні блищати – адже на них має лишатися відбиток часу.

Матеріали при облаштуванні інтер'єру у стилі грандж використовуються природні і майже не обробляються – адже вони покликані підкреслити єдність з природою. Перевага надається каменю, дереву і цеглі. Аби вони не виглядали новими, їх можна штучно зістарити. Цегляний мур, дерев'яні балки різних розмірів, бамбукові панелі використовують при оформленні стін. Підлога може бути кам'яною або дерев'яною. Якщо це паркет або ламінат, то він має бути обов'язково зістареним, з матовою фактурою.

Для оздоблення використовуються тканини з таких матеріалів, як льон, бавовна, шовк, вовна. Застосується і шкіра. З бавовняних тканин виходять гарні легкі штори на вікна, а м'які меблі накривають вовняними пледами.

Характерною особливістю гранджу є великі, добре освітлені простори, в яких денне світло переважає над штучним.

Колірна палітра стилю грандж покликана викликати відчуття спокою, тому різкий контраст є неприпустимим. До палітри основних барв цього стилю належать всі відтінки бежевого, коричневого, сірого – плюс чорний або білий кольори. Для розстановки акцентів використовуються приглушені відтінки золота, срібла, міді.

При облаштуванні інтер'єру в стилі грандж не обов'язково використовувати всі стилі з арсеналу застосовуваних у такій роботі (лофт, вінтаж, ретро, кантрі, етно). Окрім того, слід пам'ятати, що для цілісності композиційного рішення необхідним є переважання одного зі стилів, а два-три інші повинні мати супідрядне значення. Дизайн у стилі грандж вимагає особливого відчуття смаку і міри, щоб не дійти до крайнощів у поєднанні стилів, в результаті чого житловий простір здаватиметься звалищем випадкових і різночасових речей.

6.17. Вабі-сабі

Вабі походить від японських слів «вабіру» (侘 び る) – «перебувати на самоті» та «вабішій» (侘 び し い) – «бути віддаленим від суспільства». З часом значення перейшло в «насолоджуватися спокоєм» і «бути простим, вишуканим». Три основних вабі – простота, скромність, чистота. Коріння сабі в слові «сабіру» (寂 び る) – «старіти», «тьмяніти», «ставати матовим». Сьогодні смислова палітра яскравіша: це насолоджуватися красою безмовності і старістю. Три основних сабі – архаїка, тьмяність, природність [3].

Рис. 111. Фрагмент інтер'єру в стилі вабі-сабі

Вабі-сабі являє собою велику частину японського естетичного світогляду. Вабі асоціюється зі скромністю, самотністю, неясністю, проте внутрішньою силою. Сабі – з архаїчністю, непідробністю, справжністю [1].

Вабі-сабі важко пояснити, використовуючи західні поняття, але цю естетику часом описують як красу того, що недосконале, швидкоплинне або незакінчене (рис. 111). По суті вабі-сабі характеризує

Рис. 112. Приклади інтер'єрів у стилі вабі-сабі

Рис. 113. Приклад інтер'єру в стилі вабі-сабі

притаманний японцям естетичний смак, здатність сприймати прекрасне у своєму природному стані – без прикрас і лоску (рис. 112, 113) [1].

Для кращого розуміння поняття наведемо цитати видатних людей.

Леонард Корен (1948 р. н.), американський художник, мистецтвознавець, письменник: «Вабі-сабі посідає приблизно те ж місце в японській ієрархії естетичних цінностей, яке на Заході посідають грецькі ідеали краси і досконалості» [2].

Ендрю Джуніпер, автор книги «Вабі-сабі: японське мистецтво непостійності»: «Якщо об'єкт або вираз можуть пробудити в нас почуття світлої меланхолії і духовної спраги, тоді можна сказати, що цей об'єкт є вабі-сабі».

Річард Пауелл (1908 – 1999 рр.): «Навчання вабі-сабі відбувається через усвідомлення трьох фактів: ніщо не вічне, ніщо не закінчене і ніщо не досконале».

Фізичний розпад або природне зношення матеріалів не зменшує візуальну привабливість речей, а навпаки – посилює її. Зміна текстури та кольору створює простір для уяви [2].

Інтер'єри, створені під впливом вабі-сабі, відрізняються аскетизмом, глибинної красою і приємною світлою меланхолійністю. В них часто використовуються старі речі, які мають особливу цінність і давню історію. Необроблене або зістарене дерево – один з найбільш популярних матеріалів для інтер'єрів вабі-сабі.

Враховуючи всі особливості вабі-сабі, при його відтворенні необхідно пам'ятати, що в основі стилю лежить принцип мінімалізму.

У вабі-сабі відбиваються риси й інших стилів, так, використовується низка прийомів з еконапрямків і кантрі в етнічному його прояві. Безумовно, стиль має неповторну ауру і чарівність, що відрізняють його від будь-якого іншого напрямку. Вабі-сабі не просто стиль, це – філософія життя.

6.18. Контемпорарі

Контемпорарі (від англ. contemporary – сучасний) – стиль дизайну інтер'єру кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Його появу визначили ідеї конструктивістів, які в розробку інтер'єрів і меблів внесли принципи функціональності і ергономіки. Великий вплив на розвиток стилю справив і скандинавський дизайн з його прихильністю до простих форм і ідеєю масового виробництва доступних широким верствам населення меблів. Свою аудиторію контемпорарі почав завойовувати ще в 60-х роках, коли в квартирах городян стали з'являтися багатофункціональні секційні меблі.

Інтер'єри в стилі контемпорарі – це гармонійний союз різних напрямків і модних віянь. У контемпорарі часто прекрасно поєднуються мінімалізм, нова класика, ар-деко, кантрі; елементи екодекору чудово комбінуються з футуристичними меблями в стилі хай-тек і розкішними творами сучасного мистецтва. На тлі дорогих ультрасучасних матеріалів відмінно виглядають окремі предмети меблів з Ікеа. У сучасному дизайні немає правил і рамок, є лише гармонія, функціональність і комфорт [1].

Колірна гама, на яку спирається стиль контемпорарі, – чорний, білий, відтінки сірого, бежевого, коричневого. Нейтральні кольори створюють ідеальну основу для яскравих акцентів: незвичайних за формою, фактурою і кольором предметів меблів, текстилю, декору, картин. Стіни, як правило, пофарбовані у світлі тони або обклеєні простими шпалерами без малюнка. Підлога – плитка світлих тонів або дерево натуральних відтінків (рис. 114).

Класичний принцип мінімалізму знайшов своє відображення і в стилі контемпорарі. Лаконічна геометрія меблів, ретельно підібрані предмети декору і мінімум кольору, однак максимум повітря, природного світла і вільного простору – неодмінна умова такого інтер'єру.

Для збереження відчуття свободи і простору широко використовуються вбудовані шафи, стелажі, проектуються ніші, техніка розміщується за

Рис. 114. Приклади інтер'єрів у стилі контемпорарі

Рис. 115. Приклади інтер'єрів у стилі контемпорарі

Рис. 116. Приклади інтер'єрів у стилі контемпорарі

розсувними конструкціями. Все, що затримує погляд, ховається за непомітними на тлі стін дверима.

Багатофункціональні меблі часто виконують кілька завдань: диван-ліжка, пуф-стіл, крісла і банкетки з модулями для зберігання речей, розсувні столи – ознака сучасного підходу до облаштування житла.

Відсутність строкатої колірної гами і химерних форм компенсується різноманітністю фактур. Матеріали з глянцевою поверхнею (скло, плитка, мармур, акрил, хром, сталь, лак) поєднуються з матеріалами, що мають матову фактуру (дерево, камінь, натуральні тканини). Стиль контемпорарі вбирає в себе останні тенденції сучасних інтер'єрів, і екодизайн є однією з його ключових особливостей. Натуральне дерево, камінь, мармур широко використовуються в оздобленні стін і підлоги, у створенні меблів і декору. Натуральні тканини (льон, бавовна, шерсть, шовк) ідеально доповнюють елементи, виконані з ультрасучасних штучних матеріалів. Морська галька, ротанг, шкури і хутро, необроблений камінь і дерево – все, що повертає нас до витоків природи, – прекрасно вписується в контемпорарі-інтер'єр [1] (рис. 115, 116).

Демократичний і стриманий, інтер'єр контемпорарі відрізняється як від перенасичених деталями історичних стилізацій, так і від епатажних ультрасучасних тенденцій. Це стиль здорового глузду, оскільки основними його прикметами є зручність, простота, функціональність, екологічність, комфорт і затишок.

6.19. | Лакшері

Лакшері (від англ. *luxury* – розкіш, задоволення, насолода, багатство, пишність) [1] – це одяг, сумки, ювелірні прикраси Louis Vuitton; жіночі та чоловічі годинники Rolex; сумки, гаманці, браслети, одяг і взуття Salvatore Ferragamo; вироби зі шкіри та аксесуари французького Будинку високої моди Hermes; косметика і парфумерія Chanel; ювелірні вироби від Тіффані.

Це особлива філософія, стиль життя дуже заможних і статусних людей. Житло, послуги, автомобілі, курорти, ювелірні вироби, готелі, косметика, їжа, техніка не просто класу люкс, а преміум люкс (рис. 117).

Рис. 117. Приклади інтер'єрів у стилі лакшері

Рис. 118. Приклади інтер'єрів у стилі лакшері

Інтер'єр лакшері – це не стиль, а спосіб життя. Хоча стилістична на-
правленість таких інтер'єрів прослідковується. Композиційно вони по-
будовані на класиці історичних стилів. В основі – сплав класицизму з
бароко, рококо і ар-деко. Ніякого авангарду, мінімалізму і деконструкти-
візму. І головне – інтер'єр не тільки виглядає, а й дійсно коштує не просто
дорого, а дуже дорого.

Дзеркала і кришталь в оточенні благородного мармуру надають стиль-
ному інтер'єру нотки аристократизму. Камін в обрамленні мармурових
панелей і дзеркальних панно з вишуканими візерунками повинен вигля-
дати розкішно, випромінюючи магію тепла домашнього вогнища. Роз-
кішні тканини – незмінний атрибут респектабельних інтер'єрів. Приго-
ломшливі за красою апартаменти демонструють свою історію стильного
і красивого життя (рис. 118). В цих інтер'єрах є одна загальна лінія – не-
скромна чарівність розкоші і вишуканості. Мармур і кришталь, благород-
ний оксамит і шовк, натуральне дерево і позолота – в усьому присутня
чарівність і вишуканість сучасної розкоші.

6.20. Деконструктивiзм

Як самостійна течія *деконструктивiзм* сформувався в кінці 1980-х рр. Теоретичною підосновою руху стали міркування Жака Дерріда (фр. Jacques Derrida, 1930–2004 рр. – французький філософ і теоретик літератури) про можливість архітектури, яка вступає в конфлікт, «розвінчує» і скасовує саму себе. Маніфестами деконструктивiзму в архітектурі вважаються пожежна частина «Вітра» (1993) Захи Хадід (рис. 120) і Музей Гуггенхейма в Вільбао (1997) Френка Гері (рис. 121) [1].

Принцип маятника в парі «конструктивiзм – деконструктивiзм» спрацьовує максимально виразно. Конструктивiзму притаманна *тектонiка* – зорова, наочна виразність роботи конструкції і матеріалу, а деконструктивiзм будується на запереченні саме цих принципів тектоніки, йому притаманна *атектонiка*. Стіни, опори (якщо вони є) похилі, розташовані відносно землі і між собою під різними неймовірними кутами, а головне – незрозуміло, як вони «працюють», тобто виконують свою несучу функцію. Спостерігача, коли він дивиться на об'єкт виконаний в деконструктивiзмі, охоплює повне відчуття відсутності гравітації. Завдяки саме цій властивості деконструктивiзм впізнається одразу (рис. 119).

Рис. 119. Пожежна частина Vitra. Німеччина. 1994 р. Архіт. Заха Хадід. Загальний вигляд, інтер'єри

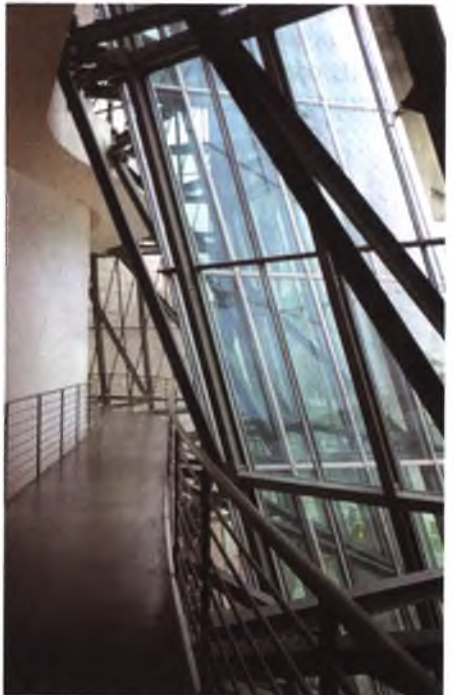
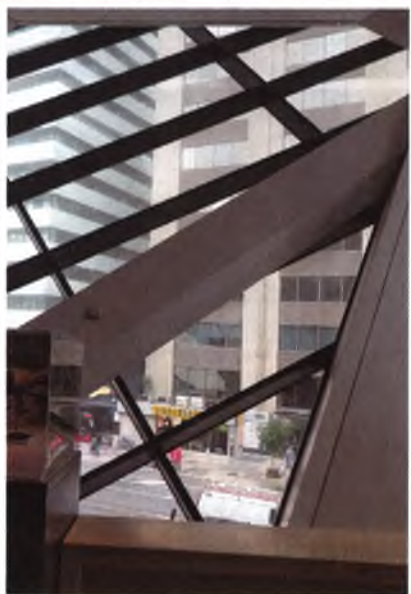

Рис. 120. Музей Гуггенхайма в Більбао, Іспанія, 1997. Архіт. Френк Гері. Загальний вигляд, інтер'єри

*Рис. 121.
Королівський музей
Онтаріо, Торонто,
Канада. 2007 р.
Архіт. Даніель
Лібескінд. Загальний
вигляд, інтер'єри.
Інтер'єри – фото
автора*

Музей Гуггенхейма в Більбао, що в Іспанії, архітектора Френка Гері спроектовано так, що у будівлі немає жодного прямого кута, всі поверхні м'яко згинаються, а внутрішні приміщення плавно перетікають одне в інше (рис. 120). Центральний скляний атриум музею висотою 55 метрів – данина поваги Гері американському архітекторові-новатору Френку Ллойд Райту – творцеві музею Соломона Гуггенхейма в Нью-Йорку [2].

Одним з найвідоміших представників стилю деконструктивізм є американський архітектор польського походження Даніель Лібескінд (Daniel Libeskind). Реконструкція будівлі Королівського музею Онтаріо дозволила не тільки розширити площі експозиції музею на 18 600 кв. м, але й привернути увагу нових відвідувачів зі всього світу. Незвичайна скляна конструкція з безліччю граней і зламів, що нагадують величезний кристал, стала однією з головних пам'яток Торонто (рис. 121). Кожна з п'яти граней цієї дивовижної прибудови утворює п'ять величезних виставкових залів. Більшість з них були розбиті архітектором на частини, щоб виділити місце під новий просторий вхід у фойє, три ресторани і один магазин роздрібної торгівлі. У місцях перетину об'ємів утворилися вільні простори, які Даніель Лібескінд назвав «Будинком духів». Їх не стали заповнювати експонатами. Це своєрідні зони вільного сприйняття, необхідні для того, щоб, переглянувши експозицію одного залу, екскурсанти змогли заздалегідь приготуватися до відвідування наступного.

Пітер Айзенман (Peter Eisenman) – ще один всесвітньо визнаний при-

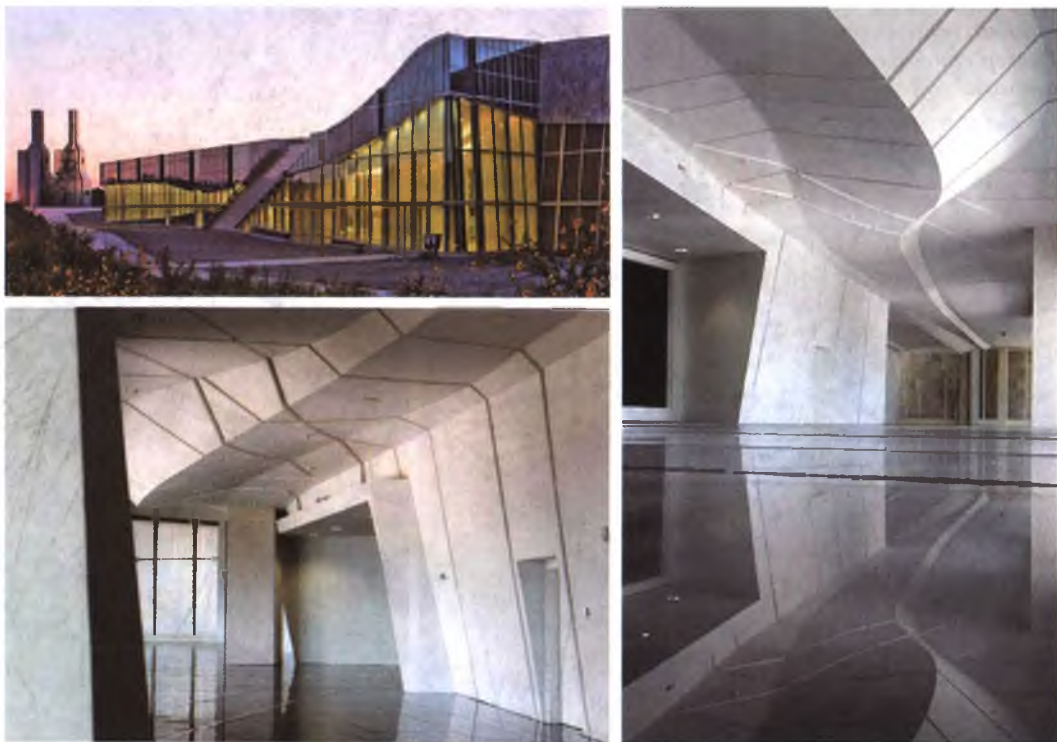

Рис. 122. Місто культури Галісія. Сантьяго-де-Компостела. Іспанія. 2014 р. Архіт. Пітер Айзенман. Загальний вигляд, інтер'єри

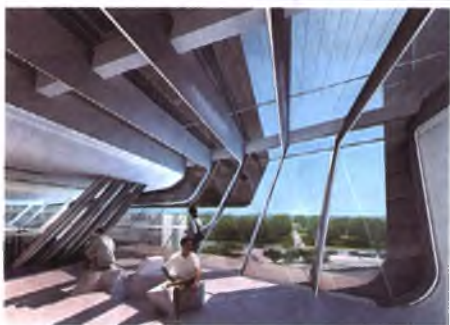
Рис. 123. Національний музей мистецтв XXI ст. Рим, Італія. 2009 р. Архіт. Заха Хадід. Загальний вигляд, інтер'єри

хильник деконструктивізму. За його проектом будується (і вже діє) масштабний комплекс культури в м. Сантьяго-де-Компостела, що в Іспанії (рис. 122). Комплекс виглядає як футуристичне місто з каменю і скла, його фантастичні форми мають схожість з раковиною морського гребінця. У місті вже відкриті бібліотека, національний архів, історичний музей. Скоро планується запуск театральних майданчиків і дослідницького центру. Комплекс буде облямовувати лісовий масив, де п'ять пішохідних стежок перетнуться з п'ятьма основними паломницькими маршрутами.

Будівля Національного музею мистецтв XXI ст. (Рим, Італія) архітектора Захи Хадід (Zaha Hadid, 1950–2016 рр.) – ще один яскравий приклад, коли архітектура самої споруди привертає більшу увагу, ніж те, для чого вона збудована (рис. 123). Екскурсанти відвідують музей не стільки заради його експонатів, скільки заради незвичайної архітектури музею та його інтер'єрів, які самі вже стали унікальними експонатами творчості відомого архітектора, чие життя несподівано обірвалося.

Останній проект, що був реалізований у 2014 році, за життя автора, архітектора Захи Хадід – корпус бібліотеки та учбового центру Віденського університету економіки та бізнесу.

Основний принцип деконструктивізму – завуальована робота конструкції і матеріалу – якнайвиразніше проступає в інтер'єрах Національного музею мистецтв. У великому, майже гігантському просторі «висять»

*Рис. 124. Новий корпус
Віденського університету
економіки та бізнесу. 2014 р.
Архит. Заха Хадід. Загальний
вигляд, інтер'єри*

сходи, що не мають видимих несучих конструкцій. Відчуття напруження посилює складна структура з переплетених галерей, контрастне поєднання білого і чорного, глухі бетонні поверхні, підтримувані рядами тонких колон (рис. 124).

Для відтворення стилю в житловому просторі існує ряд різноманітних прийомів, якими може скористатись дизайнер інтер'єрів. Найпростіший варіант – застосування незначної кількості елементів, що мають прояви деконструктивізму. Це можуть бути стільці з деконструктивними опорами, розташований під кутом світильник або абстрактне дерево з геометрією ліній, що властиві стилю (рис. 125 а).

Інший приклад (рис. 125 б) демонструє набагато складніший підхід, коли в боротьбі за виразність стилю задіяні і стіни, і стеля, і меблі. Щоб тривалий час перебувати у такому інтер'єрі, знадобиться неабияка нервова система або неосяжна любов до деконструктивізму.

Типовими для інтер'єрів стилю деконструктивізм є ламані лінії, вільно змонтовані частини й елементи і повна відсутність впорядкованості і вивірності, що характерні для архітектури. Інтер'єри позбавлені схожості і традиційної монотонності. Цьому сприяють незвичні матеріали, площини і форми, що взаємно проникають і суперечать кольоровому рішенню. У людини, що потрапляє в таке приміщення, виникає відчуття перебування в умовах простору, який важко оцінити в його геометрії, що притаманно віртуальному світу (рис. 126).

Рис. 125. Приклади вирішення житлового простору в стилі деконструктивізм: а – з мінімальним зусиллям для відтворення стилю; б – з перенасиченням деконструктивних форм

Рис. 126. Приклади вирішення житлового простору в стилі деконструктивізм

6.21. Кітч

Кітч (*кіч*) (нім. kitsch – халтурка, несмак, дешевка) – одне з явищ масової культури, синонім псевдомистецтва, в якому основна увага приділяється екстравагантності зовнішнього вигляду, кричущості його елементів [1].

Поняття «кітч» виникло в Німеччині в 1860 році для позначення художніх предметів, які вироблялися для американських покупців і продавалися на європейських вернісажах. Ці предмети відрізнялись низькою вартістю і низькою художньою якістю [1].

Рис. 127. Золотий унітаз як символ кітчу

Однак зараз поняття кітчу змінилось. Це вже можуть бути не дешеві речі, а навпаки – дуже дорогі, але недоречно екстравагантні, нарочито крикливі. Символом «кітчу від багатства» є золотий унітаз (рис. 127). Однак «у нього (кітчу) багато різних рівнів, і деякі з цих рівнів досить високі для того, щоб бути небезпечними для нав'язного шукача дійсного світла» [2].

Основа єдина – несмак, прояви ж – абсолютно різні, від наслідування інших до свідомого використання непоєднуваного (рис. 128).

Для кітчу характерні присутність в одному інтер'єрі елементів різних стилів, колірна дисгармонія, різноманітні аксесуари, захоплення речами широкого вжитку. Зазвичай такий інтер'єр чи то демонструє навмисний потяг до розкоші, до зовнішньої «красивості», чи, навпаки, заперечує всіляку естетику. Взагалі спектр прийомів кітчу дуже широкий, і наведена класифікація не претендує на вичерпність (рис. 129).

Ще раз необхідно наголосити – будь-який інтер'єр це не твір, що вноситься на загальне обговорення чи суд глядачів і критиків, інтер'єр створюється для себе або під конкретну особу і відповідає запитам, смакам, стану душі і т. п. саме цієї конкретної людини. А історики і теоретики інтер'єру можуть, якщо їм дозволять власники, тільки зазирнути в цей внутрішній світ і висловити свою точку зору, теоретизувати, класифікувати і, можливо, критикувати, спираючись на свої смаки і естетичні вподобання.

Отже, пропонується поділити кітч, на дві групи – кітч дешевий і кітч дорогий. В групі дешевих виділяються наступні різновиди: народний, сентиментальний і дешевий несмак.

Народний кітч (рис. 130). Багато хто сприймає прояви кітчу в дизайні та архітектурі як образу естетичних почуттів. Оцінюючи роботу художника-примітивіста, ми розуміємо, що він ніде не навчався побудові перспективи або кольорознавству. Художник-примітивіст малює примітивно, так, як можливо, й бачить, фарби накладає такі, які подобаються

Рис. 128. Класифікація інтер'єрів у стилі кітч

Рис. 129. Твори примітивістів як приклад народного кітчю

Рис. 130. Інтер'єри в стилі народного, непрофесійного кітчю: а – інтер'єр циганської родини; б – інтер'єр польської хати з музею Залип'є, Польща

йому, а не вам. Ми пробачаємо йому ці невігадливі сюжети і поєднання несполучуваних кольорів. Самому художнику твір подобається, він зроблений від душі і з задоволенням. Подобається і споживачеві. Око відпочиває на яскравих кольорах, серце його радіє. Але ми все ж відносимо таке мистецтво до народного кітчю.

По-перше, народний кітч завжди має етнічну основу, він не може її не мати вже тільки за одним визначенням «народності». По-друге, неважко помітити, що оформлення зроблено з любов'ю до свого житла і дуже ретельно. Це відноситься до будь-якого інтер'єру.

Однак, розглядаючи наведені приклади, можна відмітити суттєву різницю між двома підходами в оформленні інтер'єру. В першому «циганському» стіни завішані яскравими, протилежними за тематикою зображеннями (деякі з них висять боком). Цікаво, що серед них є і християнська тематика. Але жоден з цих плакатів не зроблений і не намальований своїми руками. Просто мешканцям так подобається – житло повинно виглядати якнайяскравіше (рис. 130 а).

У інтер'єрі польської хати – єдина тематика квіткового орнаменту, картини і розпис печі зроблені власноруч, можна припустити, руками са-

Рис. 131. Приклад інтер'єру в напрямку сентиментального кітчу

мої господині. Цей приклад тільки злегка тягне на кітч, що проявляється лише в завеликій кількості декоративного оформлення (рис. 130 б). Те ж саме можна сказати і про оформлення української хати. З давніх-давен традиція вишивання жила серед народу. Її коріння губиться ще в дохристиянських культурах. Дійсно, якщо творчість господині невичерпна, а вишивати хочеться і надалі – не ховати ж таку красу у скрині.

Однак є й більш виразні приклади, коли висять ікони, картини з лебедями, портрети (письменників, живих і покійних родичів), олені в обрамленні вишитих рушників з квітчастим або геометричним орнаментом тощо.

Сентиментальний кітч в інтер'єрі проявляється в створенні інтер'єру відповідно до стану душі. Як правило, простір оформлюється колекцією дорогих для спомину речей, сувенірами з подорожей, подарунками і т. п. Інтер'єр стає втіленням інтересів і захоплень. Все це може бути, але кількість і несистематизованість речей призводять до кітчу (рис. 131).

Псевдорозкішний інтер'єр, або дешевий несмак. Термін «дешевий» вживається у його прямому значенні, тобто на оформлення такого інтер'єру витрачено незначну суму. При цьому не виключається робота професіонала (дизайнера або архітектора). Як правило, фахівець повністю підкорюється смакам замовника або навіть свідомо підкреслює його вподобання (рис. 132).

Група інтер'єрів у напрямку дороги, тобто коштовні, наступні: свідомий професійний, несвідомий професійний, сам собі дизайнер, псевдорозкішний несмак.

Свідомий професійний. Маються на увазі інтер'єри, що свідомо були задумані і замовником, і професіоналом в кітчі від самого початку.

Можна навести два приклади інтер'єрів, які побудовані на прийомі свідомого професійного кітчу. Перший – інтер'єри круїзного судна «Юста Конкордія» (дослівно «золота злагода»), яке зазнало ката-

Рис. 132. Приклади інтер'єрів категорії псевдорозкішний або дешевий несмак

строфи поблизу берегів Італії у січні 2012 р. [3]. Звичайно, інтер'єри судна такого класу не можуть бути дешевими. Однак просто вкласти великі кошти було б недостатньо. Необхідна візуальна демонстрація цих великих коштів. Крім того, пасажери, заплативши за перебування на кораблі чималі гроші, повинні були отримати від інтер'єрів таке враження, щоб його вистачило не тільки на цей, а й на подальші круїзи (рис. 133).

Інший приклад – інтер'єри торговельного центру Dream Town у Києві. Професійно і свідомо вони розроблені в стилі кітч і виконують ту ж роль, що і в попередньому випадку: після шопінгу знецінені покупці, сидячи в кафе при Голлівуді, Греції, Бразилії, Франції, Китаї, дають очам від-

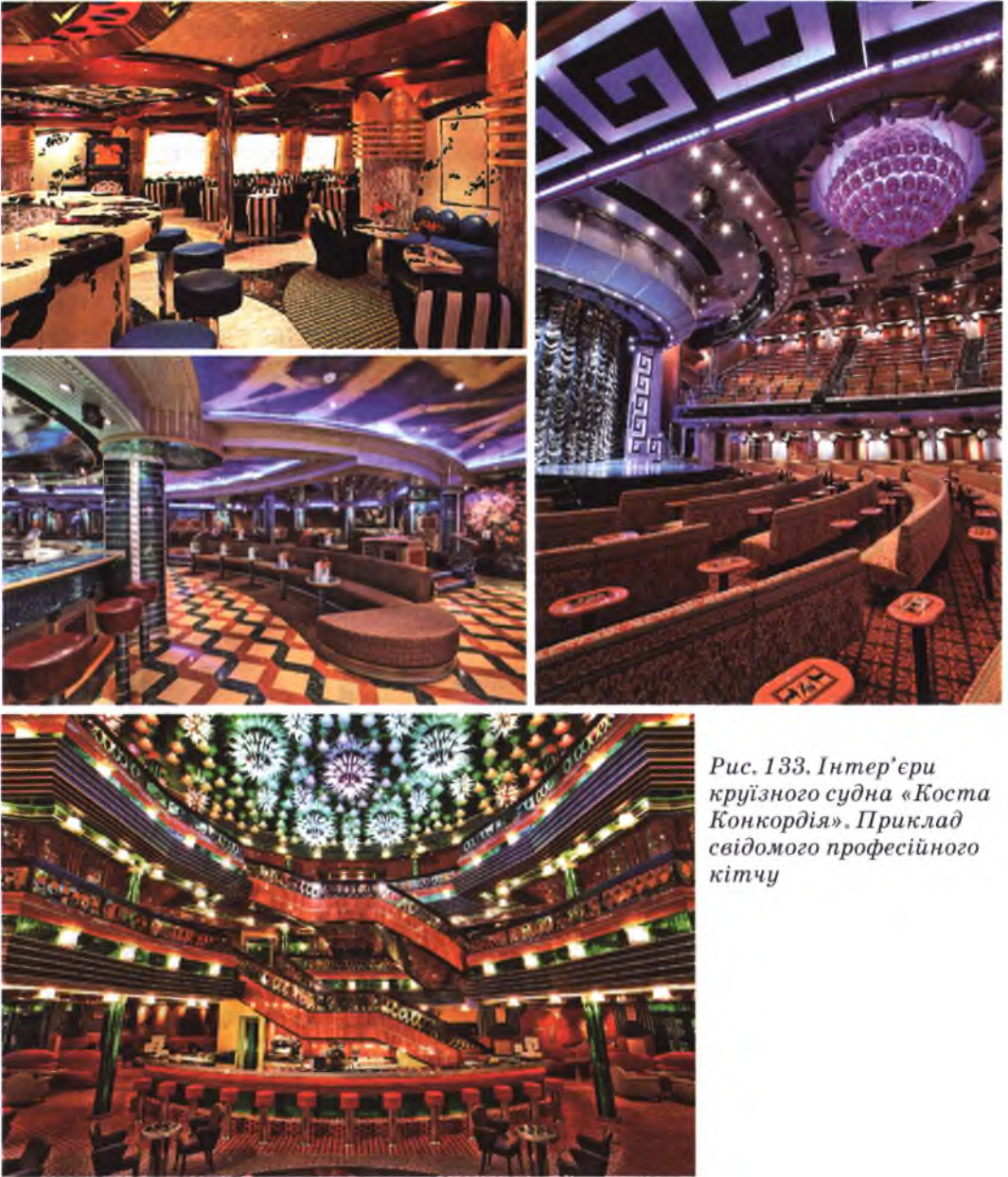

Рис. 133. Інтер'єри круїзного судна «Коста Конкордія». Приклад свідомого професійного кітчу

починок, розглядаючи неймовірну кількість інформаційного шуму. Інша функція цих розвантажувальних точок – орієнтовна. Завдяки ним можна домовитись про зустріч і зорієнтуватись в просторі ТРЦ (рис. 134).

Дуже важко зробити кітч з грецьких зразків, але дизайнеру це вдалося. Він поставив каріатиди в умовній аркаді. При цьому використав арочки незрозумілих, зовсім не класичних пропорцій. Більше того, іронія полягає в тому, що в Давній Греції не використовували ні арок, ні склепінь. Вони з'явилися пізніше, в архітектурі Давнього Риму, що загальновідомо.

Несвідомий професійний кітч. Інтер'єри цієї категорії виконуються фа-

хівцями для заможних замовників, що бажають не тільки коштовного, на рівні лакшері, але й дуже виразного інтер'єру. Такий інтер'єр повинен сам про себе розповідати, який він дорогий. Дизайнер старається як може і не помічає, коли опиняється за межею надлишку декору, фальшивого пафосу і просто вульгарності. Тобто несвідомий професійний кітч – це випадок, коли і замовник, і виконавець не підозрюють, що їх твір – кітч (рис. 135).

Ще один різновид в цій категорії – стилізаторські інтер'єри під певний історичний стиль, в даному випадку під найбільш декоративний і пишний період елизаветинського бароко (1730–1760 рр.). У стилізаторстві як прийомі проектування немає нічого негожого. Однак у наведеному прикладі риси бароко надлишково посилені і доведені до абсурду. Провідний архітектор елизаветинського бароко і його головний ідеолог Ф. Б. Растреллі і сам був би в захваті від такого інтер'єру (рис. 136).

Інший вид дорогого кітчу умовно називається «сам собі дизайнер». Інтер'єри цієї категорії створюються, за словами власників, власноруч. Тобто спираючись на свої смаки і уподобання. Маючи солідну фінансову базу, власник проектує і реалізує свій інтер'єр. Вірогідність того, що з'явиться шедевр або нове слово в дизайні, теоретично існує. Але у більшості випадків такий інтер'єр буде не просто безграмотно оформленим, а відверто кітчевим. За інтер'єрами типу «сам собі дизайнер» переважно

Рис. 134. Інтер'єри ТРЦ Dream Town. Дизайнер Кирило Фадєєв. Свідомий кітч

Рис. 135. Приклади інтер'єрів категорії несвідомий професійний кітч

Рис. 136. Стилізаторство під елизаветинське бароко (середина XVIII ст.). Інтер'єри приватного будинку під Петербургом. ХХІ ст.

стоїть фахівець, який все ж таки як може спрямовує «творця» в правильне русло. Так, в інтер'єрах квартири артиста естради Олександра Пескова такий координатор відчувається, але, як ми бачимо, особистість власника в прийнятті рішень перемогла (рис. 137).

Ще одна категорія кітчю – дорогий несмак передбачає участь професіонала, який розуміє, що він проектує і реалізує кітч, підкоряючись вимогам замовника, для якого головне – зробити інтер'єр якнайдорожчим і так, щоб це було видно одразу і беззаперечно. Саме це бажання породжує нагромадження дорогих речей, нехай і в одному стилі (рис. 138). Або поєднання в одному інтер'єрі непоеднуваних стилів і матеріалів, що «кричать» про свою високу вартість (рис. 139).

Кришталева люстра, золочена ковка в перилах, пілястри (мабуть,

Рис. 137. Фрагменти інтер'єрів квартири артиста естради О. Пескова

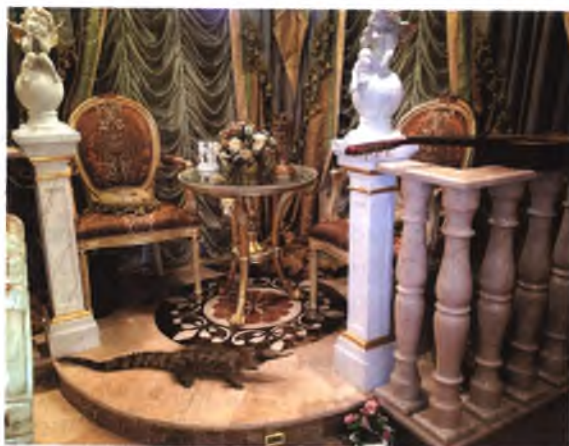

Рис. 138. Приклад кітчу категорії «дорогий несмак» з великою кількістю коштовних речей

Рис. 139. Приклад рішення інтер'єру в категорії «дорогий несмак»

дерев'яні, але лаковані) і зруб з сучками – це вже перебір матеріалів, який неможливо списати на «дизайнерські витребеньки». Важко сказати, наскільки дизайнер свідомо проектував кітч, але, сподіваємося, свідомо.

Кітч можна знайти і в роботах відомих дизайнерів інтер'єру, де він є «мистецтвом заради мистецтва». Тут цей стиль має інше підґрунтя і виступає скоріше інструментом досягнення мети, усвідомленим вибором. Це, як правило, іронізування над масовою культурою і невмінням відрізнити гарне від модного, глузування над «бомондом» та схильністю до модних речей. В обробці професіоналів кітч стає тонкою насмішкою над самим поняттям стилю і провокацією для колег.

6.22. Ф'южн

Ф'южн (англ. fusion – «сплав») – стиль в архітектурі і дизайні інтер'єру, який характеризується «поєднанням непоєднуваного», тобто сполучає в собі абсолютно різні ідеї зі, здавалося б, несумісних стилів, не втрачаючи при цьому цілісності і гармонії [1].

Відрізняється від кітчу останнім положенням – «...не втрачаючи при цьому цілісності і гармонії».

Ф'южн не має будь-яких обов'язкових елементів, його відмінною рисою є злиття культур, традицій, стилів. Він втілює неординарні рішення з об'єднання повних протилежностей. В оформленні приміщень цей стиль може поєднувати гармонію східних традицій і західну технологічність, старовинні меблі з сучасними побутовими приладами, ділову обстановку з затишком домівки. Наприклад, в одному інтер'єрі можуть спокійно існувати крісло в стилі хай-тек і відкритий цегляний мур [1]. Допускаються експерименти з поєднання різних за своєю природою матеріалів: дерева, пластику, каменю і металу, шкіри, текстилю (рис. 140). Створення інтер'єру ф'южн потребує не тільки фантазії, а й почуття міри і витонченого

Рис. 140. Приклади інтер'єрів у стилі ф'южн

Рис. 141. Інтер'єр кухні в стилі ф'южн

смаку. Саме тому цей стиль складний в оформленні. Взагалі ф'южн балансує між поп-артом (за кольором), кітчем (поєднанням непоєднуваного) і еkleктикою (змішанням стилів), однак має свою нішу в переліку стилів в інтер'єрі.

Стиль ф'южн від еkleптики, на думку автора, відрізняє наступне положення – при проектуванні інтер'єру у стилі ф'южн до сучасного стилю (хай-тек, мінімалізм, техно і т. ін.) можна додати історичний, наприклад бароко, рококо, готику, класицизм. Під еkleптикою, в даному разі розуміється поєднання тільки історичних стилів.

6.23. Техно

Техно (англ. techno) – жанр електронної музики, що зародився в середині 1980-х років в Детройті і його околицях і згодом був підхоплений європейськими продюсерами. Він характеризується штучністю звуку, акцентом на механічних ритмах, багаторазовим повторенням структурних елементів музичного твору. Назву цей жанр отримав у 1988 році завдяки призначеній для Великобританії компіляції з детройтської танцювальної музики під назвою «Techno! The New Dance Sound Of Detroit» і низці статей в журналах *The Face* і *NME*, де ця компіляція рекламувалася. [<https://ru.wikipedia.org/wiki/Техно>]

Стиль техно – своєрідний відгук на панування технічного прогресу, розвиток технологій, які вторглися в повсякденне життя, – досяг свого піку в 90-ті.

В ньому можна виокремити два напрямки. Один – пряме пристосування техніки або її аналогів до функціональних потреб житла. Однак

Рис. 142. Деталі інтер'єру в стилі техно. Стіл-автомобіль, книжкова полиця у вигляді вертикально розташованого автомобіля, світильник – семициліндровий мотор

Рис. 143. Приклад інтер'єру в стилі техно

такі варіанти вирішення інтер'єру близькі до кітч. Треба дуже любити автомобілі, щоб цілий день сидіти за столом у вигляді авто (рис. 142).

Інший напрямок – суворий і незатишний стиль, коли інтер'єр нагадує виробниче приміщення або склад, що має кам'яні стіни, металеві двері, гвинтові сходи і меблі, стилізовані під технічне обладнання. І тільки футуристичне різнокольорове освітлення, труби і кольорові кабелі, що примхливо переплітаються, надають інтер'єру особливого, дещо загадкового вигляду (рис. 143, 144).

Світло – це улюблений засіб виразності стилю. Його має бути багато, і воно повинно бути всюди. На сьогоднішній день з'явилося чимало світильників, що відображають техно-стиль. Освітлювальні прилади повинні бути багатофункціональними, виготовленими зі сталі, мати здатність розсуватися, повертатися і складатися. Яскраве неонове світло таких світильників, відбиваючись від металевих і скляних поверхонь, створює неповторну атмосферу.

Техно-стиль близький до хай-теку, хоча останній відрізняється більшою лаконічністю геометрії форм і кількістю деталей. У стилі прекрасно поєднуються скло, синтетичний текстиль, жалюзі, відкриті полиці і хромовані деталі. М'які меблі – низькі, покриті чохлами з безліччю кишень і коліщатами замість ніжок.

Кольори в техно-стилі важко назвати життєствердними. Основною гамою є відтінки сірого, хакі, металік, бордовий і цегляно-рудий колір.

Рис. 144. Приклади інтер'єрів у стилі техно

Нечасто можна зустріти стиль техно в чистому вигляді, особливо в житлових приміщеннях. В цьому стилі доречно оформляти офіси великих комерційних компаній або офіси в технопарках. Техно підійде для виставкового залу, нічного клубу, ресторану, бару, кінотеатру. Вдало поєднується зі стилями лофт і хай-тек. При оформленні житла необхідний достатній простір, ідеальний стиль техно для квартири-студії (звичайно, якщо власник тяжіє до відповідних уподобань).

6.24. | Стімпанк

Стімпанк (або паропанк) (від англ. steampunk – steam – «пара», punk – «сміття») – напрям наукової фантастики, що моделює цивілізацію, яка досконало освоїла механіку і технології парових машин. Як правило, стімпанк передбачає альтернативний варіант розвитку людства з вираженою загальною стилізацією під епоху вікторіанської Англії (друга половина XIX століття) і епоху раннього капіталізму, час технічної революції і панування парових двигунів. Разом з цим можлива наявність в творах стімпанку елементів фентезі [1].

Небувалий розвиток науки, стрімка індустріалізація, проведення першої Світової торгової виставки (1851), масова прокладка залізниць, відкриття лондонського метро (1863), електричне вуличне освітлення (1882). Людей буквально п'янить віра в нескінченну силу технічних відкриттів і раціонального мислення.

Паровози і пароплави наблизили один до одного міста і континенти, люди, які ще в молодості їздили на конях, могли з легкістю об'їхати земну кулю за декілька місяців. Міць парової техніки виглядала неймовірною, здавалося, ніби для людства більше не залишилося перешкод.

Перші роботи, що з'явилися в ілюстраціях книжної графіки і були надруковані у 1960–1970 рр., визначили стімпанк як стилістичний напрям, однак сучасний термін з'явився лише наприкінці 1980 рр.

У стімпанку вітаються відкрито урбаністичні мотиви. Труби, як намальовані, так і реальні, дирижаблі на шпалерах, частини парових машин, зістарений годинник з іржавими шестернями механізмів і т. ін. (рис. 145,

Рис. 145. Приклади інтер'єрів у стилі стімпанк

Рис. 146. Аксесуари у стилі стімпанк

146). Будь-який елемент з минулого може виконувати як декоративну, так і функціональну роль, при цьому дозволить домогтися достовірної стилізації минулого, відчутти атмосферу періоду промислової революції, повернути любителів фантастики в XIX століття.

Палітра кольорів стімпанку відрізняється стриманістю і простотою. Крім класичної гами, що включає коричневі тони, відтінки сепії і теракоти, широко застосовуються відтінки металу (переважно латуні, бронзи, міді, сталі) і чорного графіту. В оформленні використовуються виключно натуральні матеріали. Не варто забувати, що стімпанк асоціюється з ми-

Рис. 147. Одяг у стилі стімпанк

Рис. 148. Приклади інтер'єрів у стилі стімпанк

нулим. Тому кам'яна кладка може бути з ефектом потертості і старовини або можливе використання штукатурки з фракцією. Особливу вишуканість інтер'єру додасть художнє кування. З матеріалів перевага надається шкірі, оббивці з грубих тканин. Найбільш популярною тканиною для м'яких меблів є парча.

Інтер'єр в стилі стімпанк – це протест проти традиційних рішень (рис. 148). Фантастичні елементи виглядають загрозливо й агресивно, але при взаємодії з ілюмінацією незвичайного виду і спокійними тонами природних відтінків створюється відчуття романтики і парадоксальної простоти.

В даний час в суспільному середовищі і масовій культурі спостерігаються явища, що дозволяють говорити про стімпанк як про стиль, що формується у субкультуру. Він все більше поширюється в графіці, ілюстраціях, скульптурі, дизайні і навіть в сфері комп'ютерних ігор [1] і моди (рис. 147).

6.25. Тематичний

Інтер'єр, що присвячений одній якій-небудь темі – природі (море, вода як стихія, небо, джунглі і т. ін.), кумирам (Преслі, «Бітлз», Майклу Джексону і т. ін.), географічним місцям, подорожам, пам'яткам архітектури, видатним подіям та будь-чому іншому, може вважатись тематичним.

Приклад тематичного інтер'єру, в основі якого лежить сила водної стихії, – інтер'єр, створений студією Zaha Hadid Architects для галереї Роса. Для цього була розроблена унікальна концепція виставкового простору, в якому відвідувачі галереї можуть відчутти зв'язок між архітектурним простором і дизайном продукції Роса для ванних кімнат [1] (рис. 149).

Багатоцільовий, універсальний простір галереї побудований на сучасних інтерактивних технологіях та аудіовізуальних засобах – тут передбачається проведення широкого спектру соціальних і культурних заходів: виставок, презентацій, зустрічей, прийомів та семінарів.

Ще один приклад тематичного інтер'єру, теж пов'язаний з водою, має іншу направленість. Царство міфологічного господаря морів Посейдона зустрічає відвідувачів ресторану. Насичена кольорова гама холодних відтінків, що імітують глибини моря, підсвічується теплим кольором світильників, надаючи інтер'єру таємничості і умиротворення (рис. 150).

Рис. 149. Тематичний інтер'єр «Водна стихія». Галерея Роса London Gallery. Архіт. Заха Хадід

Рис. 150. Тематичні інтер'єри ресторану «Царство Посейдона»

Неокласичний особняк – готель «Maison Moschino», що в Мілані, займає будівлю колишнього залізничного вокзалу. За відреставрованим фасадом ховаються унікальні інтер'єри від дизайнерів прославленого бренду Moschino, в яких оригінально поєднується сюрреалізм і фантастичний світ Аліси в країні чудес [2].

Гостей супроводжують тематичні деталі, що нагадують про світ моди і сновидінь: від оригамі-хмар і світильників-суконь, «викроєних» за фасоном Moschino, до рожевих пелюсток і стилізованих бальних убрань в номерах. В готелі 16 тематичних номерів з такими назвами, як, наприклад, «Життя – це ліжко з пелюсток троянд» (де пелюстки троянд всюди – і в ліжку, і звисають у вигляді люстр зі стелі). Або «Солодка кімната» (зі стилізованими під полуничні муси і тістечка подушками на ліжку). Якщо ко-

Рис. 151. Готель Maison Moschino Мілан, Італія. 1840 р. Загальний вигляд, інтер'єр вестибюля.

Рис. 152. Тематичні інтер'єри номерів готелю «Maison Moschino»

мусь важко заснути, він може спробувати зробити це в «Кімнаті хмар», де всюди паперові хмари, або в номері «Весняний ліс» (рис. 151, 152).

Британський бізнесмен Алфі Бабблз з Ліверпуля побудував в Альберт-Доці готель Yellow Submarine, названий на честь однойменної пісні з альбому «Revolver» групи «Бітлз». Готель, власне, так і виглядає: середніх розмірів жовтий підводний човен [3] (рис. 153).

Рис. 153. Готель Yellow Submarine. Ліверпуль, Англія. Приклад тематичного інтер'єру, що присвячений гурту «Бітлз»

Рис. 154. Приклади тематичних інтер'єрів: а – природний офіс «Inventionland» у Пітсбурзі; б – інтер'єри житлових просторів

Рис. 155. Інтер'єри Канадського музею історії. Оттава. Канада. Архіт. Дуглас Кардинал. Фото автора

Рис. 156. Інтер'єр ресторану. Бангкок. Таїланд

За великим рахунком, інтер'єри більшості музеїв можуть вважатись тематичними (рис. 155).

Основна концепція дизайну тематичного ресторану при фабриці у м. Бангкок – застосування деталей виробництва. В результаті стіни і стеля закладу прикрашають гігантські шестерні, гудзики, нитки. Але найбільш привабливим з точки зору дизайну є стеля, в основному через її контраст з досить простими меблями і декором (рис. 156).

Тестові запитання до розділу VI

1. Який будівельний матеріал найхарактерніший для стилю бруталізм?

- А. Пластик.
- Б. Натуральна деревина.
- В. Бетон.

2. Хто був теоретиком напрямку постмодернізм?

- А. Роберт Вентурі.
- Б. Міс ван дер Рое.
- В. Ван де Вельде.

3. В чому знаходили натхнення художники стилю поп-арт?

- А. У нюансах людських взаємин.
- Б. В рекламних плакатах і коміксах, у світі предметів споживання, банальностей і вульгарності.
- В. Їх надихав світ флористики.

4. Поєднання яких кольорів характерне для поп-арту?

- А. Фіолетового, жовтого, помаранчевого, зеленого тощо.
- Б. Гама фарб різноманітна, але переважають золоті, білі, пурпурові кольори.
- В. Приглушені відтінки – колір зів'ялої троянди, тютюнові, перлинно-сірі, сіро-блакитні, пильно-бузкові тони.

5. Хто був провідним спеціалістом та ідеологом напрямку поп-арт?

- А. Художник Віктор Вазарелі.
- Б. Художник Феліче Варіні.
- В. Архітектор О.В.Щусєв.

6. Чи потребує стиль хай-тек використання додаткового декоративного оздоблення?

- А. Так, потребує, це характерна особливість даного стилю.
- Б. Не потребує, оскільки велика кількість світла переломлюється в хромованих і глянцевиx поверхнях.
- В. Декор може бути присутній – для хай-теку це непринципово.

7. Хто з архітекторів вважається засновником стилю біоморфізм?

- А. Ееро Саарінен.
- Б. Норман Фостер.
- В. Сантьяго Калатрава.

8. Що є головною ідеєю органічної архітектури?

- А. Запозичення біологічних форм і технологій для втілення в конструкціях, архітектурних формах і в інтер'єрах.
- Б. Створення максимально комфортного (в тому числі з психологічної точки зору) середовища існування для людини.
- В. Основним предметом натхнення виступають продукти споживання і реклама.

9. Чи може інтер'єр в стилі необароко бути екологічним по своїй суті?

- А. Так, завжди.
- Б. Може, якщо при його відтворенні використовувались екологічно чисті матеріали.
- В. Ні, ніколи.

10. Що таке псевдоекостиль?

- А. Природні об'єкти подані в інтер'єрі в умовній стилізаторській імітації, без претензії на натуральність.
- Б. Прийом безпосереднього озеленення дахів, фасадів та інтер'єрів.
- В. Поєднання розкішних меблів, дорогих тканин, м'яких кольорів і ніжного декору.

11. Чи характерне для стилю кантрі використання натуральних матеріалів, якщо так – яких саме?

- А. Так, характерне. З природних матеріалів обирають дерево, камінь; з металу – мідь, алюміній; з текстилю – бавовну, ситець, шерстяні вироби.
- Б. Ні, не характерне. Матеріал має бути штучний – пластик, скло, бетон; з текстилю – капрон, кримплен, болонья (виключно синтетичні матеріали).
- В. Може бути поєднання як природних, натуральних матеріалів, так і синтетичних.

12. Що означає слово «шале»?

- А. Так спочатку називали невеликий сільський будинок в Альпах, що вирізняється особливою архітектурою. Chalet – буквально «хатина пастуха».
- Б. Дослівно означає «скатна покрівля».
- В. Дослівно «дерев'яний будинок».

13. В якій країні розташований регіон Прованс?

- А. Франція.
- Б. Німеччина.
- В. Англія.

14. В якій країні з'явився стиль шеббі-шик і що означає це словосполучення?

- А. В Росії, означає «все в минулому».
- Б. В Англії, означає «потертий шик».
- В. У Франції, означає «циганська розкіш».

15. Які напрямки поєднуються в стилі шеббі-шик?

- А. Хай-тек, біотек і біоморфізм з елементами біодизайну.
- Б. Це один з різновидів етностилів з формальними ознаками вабі-сабі.
- В. Кантрі, прованс і традиційний англійський. Крім того, в його основі закладена філософія стилю вінтаж.

16. Наявність якої деталі відрізняє романтичний стиль від інших, досить з ним схожих, таких як прованс і шеббі-шик?

- А. Ковані або плетені меблі.
- Б. Живі або намальовані квіти.
- В. Велика кількість блискучих металевих поверхонь.

17. Що означає термін «вінтаж»?

- А. Оригінальна річ.
- Б. Авторський.
- В. Термін виноробства, що означає певну витримку вина, елітний алкогольний напій.

18. Як з англійської перекладається слово «лофт»?

- А. Ліфт.
- Б. Горище.
- В. Промисловий.

19. В чому полягає естетика вабі-сабі?

- А. Зручність, доступність і функціональність.
- Б. Розкіш, задоволення, насолода, багатство, пишність.
- В. Краса того, що недосконале, швидкоплинне або незакінчене, викликає почуття світлої меланхолії і духовної спраги.

20. Як перекладається з англійської термін «контемпорарі»?

- А. Сучасний.
- Б. Розкішний.
- В. Елегантний.

21. В основі стилю лакшері закладено:

- А. Коштовний мінімалізм.
- Б. Коштовний деконструктивізм.
- В. Коштовна класика історичних стилів.

22. Назвіть основних найбільш відомих архітекторів-деконструктивістів.

- А. Сантьяго Калатрава, Норман Фостер, Тадао Андо.
- Б. Пітер Айзенман, Даніель Лібескінд, Френк Гері, Заха Хадід.
- В. Бартоломео Растреллі, Карл Россі, Джакомо Кваренгі, Луїджи Ф'юмара.

23. Як перекладається з німецької слово «кітч» (kitsch)?

- А. Халтурка, несмак, дешевка.
- Б. Предмети вжитку для кухні.
- В. Унітаз.

24. Що означає в перекладі з англійської слово «ф'южн»?

- А. Еклектика.
- Б. Сплав.
- В. Однорідність.

25. Основною гамою стилю техно є:

- А. Відтінки сірого, хакі, металік, бордовий і цегляно-рудий колір.
- Б. Оливковий, пісочний, коричневий, лавандовий та інші кольори у м'яких пастельних тонах.
- В. Теплі рожеві, зелені, жовті та фіолетові відтінки, що створюють заспокійливо-піднесений настрій.

26. Які функції може виконувати площина в інтер'єрі з використанням новітніх технологій?

- А. Членувати простір, захищати від кліматичного впливу.
- Б. Виконує ті ж функції, що і в звичайному інтер'єрі.
- В. Інформативну, розважальну, декоративну.

Розділ VII

Регіональні
групи стилів

Скандинавський

Середземноморський

Африканський

Стилі країн

Український

Китайський

Японський

Марокканський

Етностилі

Етнічний стиль в інтер'єрі

Етнічний стиль передбачає оформлення інтер'єру приміщення з використанням декоративних деталей, матеріалів, кольорів, предметів облаштування і побуту, властивих конкретній народності, національності, етнічній групі. Поняття «етнічний стиль» занадто широке і об'ємне, щоб зрозуміти, про який саме інтер'єр йдеться, тому зазвичай використовують більш вузькі поняття. Так, етнічний інтер'єр може спиратись на характерні прийоми будь-якої етнічної групи (гуцульський), країни (марокканський), регіону (скандинавський) або навіть континенту (африканський).

В останні роки набуває сили друга хвиля інтересу до етнічного напрямку при оформленні інтер'єру. Так званий колоніальний стиль, що виник в XIX ст. і протримався до 20-х років XX ст., має те ж коріння, що й етнічні стилі межі XX – XXI ст., – національні особливості побуту та облаштування житла.

Неможливо перерахувати всі варіанти етнічного інтер'єру, тому що неможливо перерахувати всі етнічні групи. Тільки в одній окремій країні етнічних груп може бути кілька десятків, і в кожній – свої відмінності у використанні кольору, декору, а також своє ужиткове мистецтво.

Більшість поширених етнічних стилів досить умовні відносно етно-національних особливостей, що зафіксовані в їх назвах. Перш за все це стосується регіональних груп стилів на зразок скандинавського, середземноморського і африканського. На цих територіях розташована велика кількість країн, в кожній з яких чимало етнічних груп. Особливості наведених стилів – це скоріше штампи і наше власне уявлення про цей регіон. Візьмімо, наприклад, японський стиль – мало хто з нас був у Японії, однак набір визнаних прийомів, які в більшості своїй справді характерні для японського помешкання, дозволяють дизайнерів запропонувати інтер'єр у цьому стилістичному напрямку.

Етнічні прояви завжди були присутні в будь-якому, навіть історичному, майже інтернаціональному стилі. І це зрозуміло, тому що ряд чинників (етнічна специфіка при виборі замовником і архітектором декору і кольору, місцевий матеріал, усталені процеси побуту і т. ін.) так чи інакше впливатимуть на кінцевий результат. Тому існують такі поняття, як українське бароко і український модерн. Етнічні прояви можна знайти і в інших стилях, напрямках і періодах (рис. 1).

Крім того, варто зазначити, що за приклад часто береться інтер'єр, властивий даній народності в давнину. Так, єгипетський стиль, у якому використовується символіка і предмети, характерні для Стародавнього Єгипту, не має нічого спільного з тим, як живуть сучасні єгиптяни. Австралійський стиль передбачає використання символіки аборигенів, за стилем близької до символіки африканських племен.

В будь-якому разі при формуванні інтер'єру в етнічному стилі важлива гармонія, слід уникати перенасичення елементів у національному стилі і з великою обережністю поєднувати їх із сучасними меблями та іншими предметами інтер'єру.

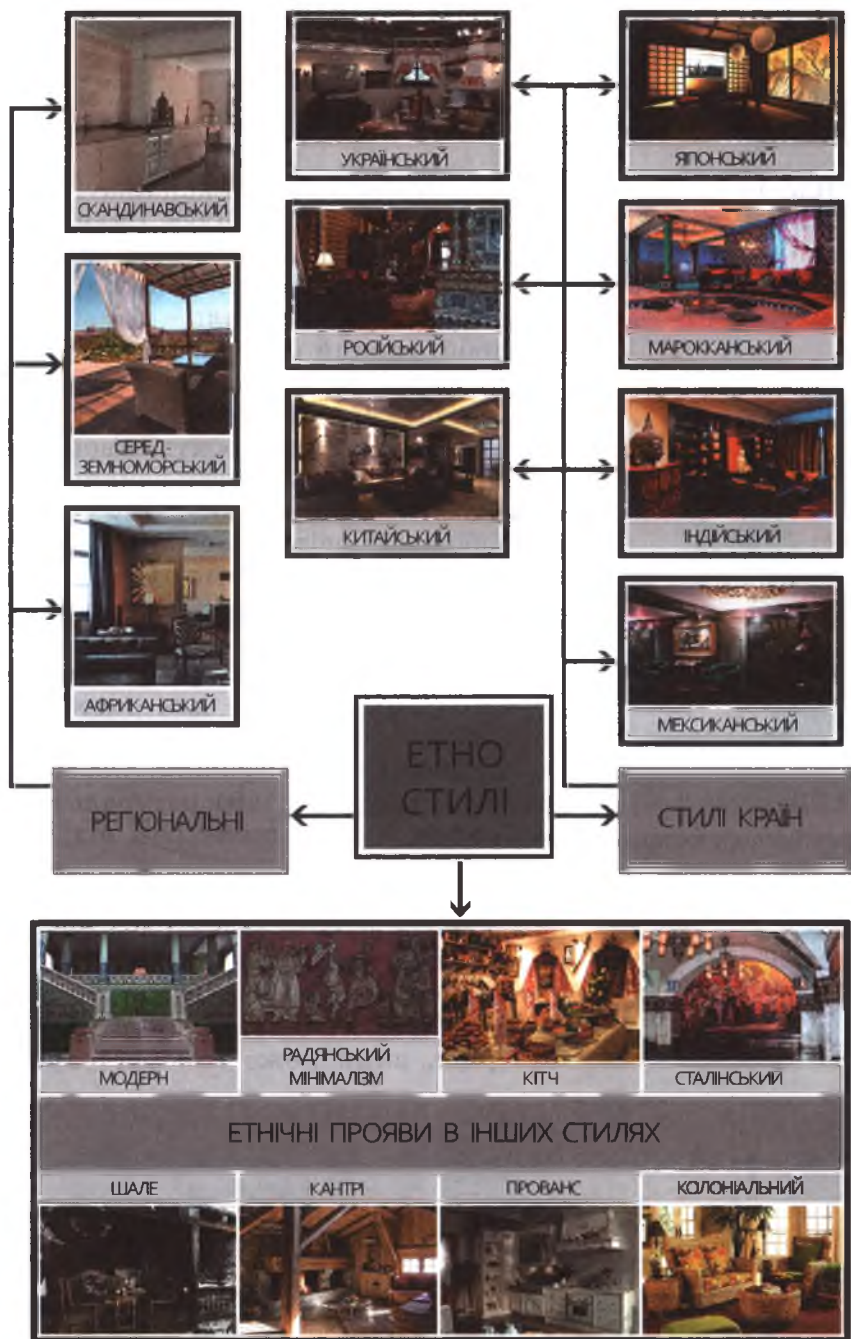

Рис. 1. Розгалуження етнічних стилів за етнічно-територіальними ознаками та їх прояви в інших стилях

7.1. Регіональні групи стилів

7.1.1. Скандинавський

Скандинавія (дат. і швед. Skandinavien, норв. Skandinavia) – історико-культурний регіон на півночі Європи, що охоплює Скандинавський півострів, півострів Ютландія та прилеглі острови. Традиційно Скандинавія включає в себе три країни – Швецію, Норвегію і Данію [1] (рис. 2).

Рис. 2. Скандинавія включає в себе Швецію, Норвегію і Данію, а в широкому сенсі також Фінляндію, Ісландію і острови Північної Атлантики, зближуючись із поняттям «країни Північної Європи»

Скандинавський стиль – це світло, яскраві фарби, гарний настрій і чистота. Чистота ліній, форм, кольорів, покриттів. Надзвичайно популярний сьогодні, він прийшов до нас із країн, в яких досить суворої клімат, довгі зими і не так багато сонячного світла. Саме тому скандинавські інтер'єри наповнені свободою, повітрям, світлом. В них переважає білий колір, але можуть бути пастельні зелені, блакитний і натуральний колір дерева.

Дерево скандинави обожають. Його використовують скрізь – для оздоблення підлоги, стін і навіть стелі; виготовляють меблі, аксесуари, посуд і іграшки. Обробка дерева – мінімальна. Воно або натуральне, або пофарбоване. У будь-якому разі підтримується прагнення до природності і простоти (рис. 3).

На вікнах – мінімальний декор. Штор і фіранок може не бути взагалі або вони виконані з легкого, ненав'язливого матеріалу і дуже часто зрушені вбік від самого вікна, щоб пропустити якомога більше сонячних променів. Матеріал, який може використовуватися, –

Рис. 3. Приклади інтер'єрів у скандинавському стилі

Рис. 4. Приклади інтер'єрів у скандинавському стилі

муслін, серпанок або щось подібне. Притаманні також рулонні штори або жалюзі.

Жителям холодних скандинавських країн не властива гонитва за розкішшю, при облаштуванні свого житла вони віддають перевагу затишному і теплому інтер'єру, що базується на тенденції мінімалізму (рис. 4).

7.1.2. Середземноморський

До Середземноморського регіону належать країни в історичному регіоні басейну Середземного моря. Середземне море, колиска мореплавання, забезпечувало зв'язок у вигляді торгівлі і обміну культурними досягненнями між найдавнішими цивілізаціями, що виникли на його берегах (Давній Єгипет, Фінікія, егейська культура, Стародавня Греція та ін.). Після завоювання Середземномор'я Римською імперією воно перетворилося на найбільш розвинений регіон Стародавнього світу [1].

Рис. 5. Карта регіону басейну Середземного моря

Середземне море – внутрішнє, міжматерикове море Атлантичного океану між Європою, Азією і Африкою. Омиває береги Іспанії, Франції, Італії, Монако, Мальти, Боснії і Герцеговини, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Албанії, Греції, Туреччини, Республіки Кіпр, Сирії, Лівану, Ізраїлю, Єгипту, Лівії, Тунісу, Алжиру та Марокко (рис. 5).

Рис. 6. Приклад інтер'єру середземноморського стилю без прив'язки до конкретної країни

Рис. 7. Приклад інтер'єру в грецькому стилі

Рис. 8. Приклад інтер'єру в італійському стилі

Рис. 9. Приклад інтер'єру в іспанському стилі

Етнічна основа середземноморського стилю дуже умовна. Етнічні особливості 22 країн, що входять до цього регіону, не можуть відобразитись в єдиному стилі. Тим більше що існують окремо марокканський і єгипетський, арабський і турецький стилі, які мають свої виразні, неповторні етнічні риси.

Середземноморський стиль в інтер'єрі – це скоріше наше уявлення про розслаблену атмосферу узбережжя теплого моря, легкий бриз, кольори моря і неба, соковитої зелені і сонця, відчуття спокою і благополуччя (рис. 6). Якщо говорити про конкретні країни, культурні традиції яких знайшли своє відображення в інтер'єрі, то акцент можна зробити на країнах північного узбережжя, і то далеко не всіх, а таких як Франція, Італія, Монако, Мальта, Греція, Республіка Кіпр.

Головна функція будинків Середземномор'я – зберігати прохолоду всередині і водночас пропускати достатньо світла і повітря. Для інтер'єрів у середземноморському стилі характерні приємна розслаблена атмосфера і легкість, практичність і відсутність химерності, які досягаються за допомогою використання природних матеріалів та натуральної кольорової палітри в оформленні.

Італійському інтер'єру притаманна більш складна фактура стін: поєднання двох і більше відтінків одного кольору, які наносяться шарами; фрески і мозаїки на стінах, красиві розписні плитки.

Різноманітні циновки з сизалю, очерету або водоростей також досить популярні в оформленні середземноморського інтер'єру.

Середземноморський стиль можна поділити на напрямки залежно від країни походження.

Грецький етностиль можна розглядати у двох різновидах – як спадок античності, з використанням античного ордеру як символу того періоду, і грецький стиль в напрямку кантрі. Останній вирізняється достатнім простором приміщень, отворами без дверей, холодною біло-голубою кольоровою палітрою, низькими дерев'яними меблями, легкими шторами (рис. 7).

Італійський. Квартира в італійському стилі рясніє теплими кольорами, декор має чітку деталізацію, підкреслюючи кожну дрібничку. На фото, що ілюструють такий стиль, частіше за все представлені плетені або дерев'яні меблі темних тонів, декоративна штукатурка, ковани елементи, природний необроблений камінь, часто зустрічаються грубі, ледве отесані балки та плитка на підлозі (рис. 8).

Іспанський. Іспанська середземноморська квартира відрізняється в обробці великою кількістю натурального каменю, глини та тканини. Єдиним складним елементом в усіх будинках були хитромудрі візерунки, якими розписувались стіни або мозаїчна плитка. Основна палітра іспанського стилю – білий, блакитний, теракотовий кольори, і тільки іноді їх могли доповнити зеленими або червоними акцентами (рис. 9).

7.1.3. Африканський

Африка – другий за площею континент після Євразії (разом з островами її площа складає 30,3 млн. кв. км). На території Африки розташовано 55 країн.

Африканський стиль в оформленні інтер'єру вперше з'явився на початку ХХ століття. Тоді різко підвищився інтерес до всього незвичайного і екзотичного. Саме Африка надихнула Європу на створення трьох стилів: колоніального, арт-деко і етно.

Кожна країна Африки має у своєму складі десяток і більше етнічних груп. Розібратись в етнічних особливостях кожної неможливо. Однак можна відтворити етнічну направленість в африканському стилі, використовуючи наступні прийоми.

Світ дикої природи (звірина тема). Інтер'єри, в яких присутні елементи декору зі звіриними принтами, зараз на піку моди, екзотичний візерунок шкур диких тварин – леопарда, зебри, тигра, жирафа – вносить в дизайн свіжий струмінь емоцій, настроїв сафари і світу дикої природи. Звіриний

Рис. 10. Інтер'єр в африканському стилі з використанням декоративно-орнаментального прийому (оформлення поверхонь і використання текстилю з характерними африканськими орнаментами)

Рис. 11. Інтер'єр в африканському стилі з використанням прийому «світ дикої природи». Звіриний принт при оформленні поверхонь і в текстилі

Рис. 12. Інтер'єр в африканському стилі з використанням декоративно-побутового прийому (екзотичні ритуальні маски і предмети побуту)

принт привертає до себе увагу, тому застосовувати його слід з обережністю і почуттям міри. Добре збалансовані акценти (меблі, аксесуари, текстиль) ненав'язливо підкреслять самобутність інтер'єру і нададуть потрібну етнічну атмосферу (рис. 11).

Декоративно-побутовий прийом (екзотичні ритуальні маски і предмети побуту).

Елементи декору в африканському стилі – це виготовлені вручну чорні глясові статуєтки, керамічний і дерев'яний посуд, маски шаманів і вождів африканських племен, шкатулки дивовижних форм. Африканська маска – сакральна і значуща річ, вона може захищати від ворожих духів і привертати доброзичливих (рис. 12).

Добре виглядатимуть рами для фотографій і дзеркал, інкрустовані корковим деревом або бамбуком; світильники з гнізд термітів, ковани металеві свічники.

Декоративно-орнаментальний прийом (оформлення поверхонь і використання текстилю з характерними африканськими орнаментами).

Не зациклюючись на тонкощах орнаментальних особливостей різних африканських народів, можна завжди впізнати африканський орнамент за характерними геометричними лініями і кольорами: яскраві відтінки червоного, оранжевого, жовтого, всі відтінки коричневого, колір топленого молока. Контрастності декору надасть поєднання світлих і темних тонів, червоного і бірюзового, фіолетового і жовтого (рис. 13). Дуже поширена вишивка, якою вмілі руки негритянської жінки прикрашають не тільки одяг, а й постільну білизну, меблеві тканини і штори.

Для оформлення інтер'єру в африканському стилі використовуються трохи грубі меблі з простими геометричними формами. Потрібно застосовувати виключно натуральні матеріали (в крайньому разі дуже хороші копії). В основному це різні породи дерева. Особливо варто відзначити бамбук, який користується великою популярністю в Африці. Поширені і плетені меблі. Африканський стиль не виносить пластику і бетону.

Рис. 13. Інтер'єр в африканському стилі

7.2. | Стілі країн

7.2.1. Український

Український національний стиль переживає зараз період відродження. Українські народні традиції оздоблення житла знайшли відображення в дизайні як замських будинків, так і приватних квартир, у готельно-ресторанному бізнесі.

Спектр прийомів відтворення українського етнічного інтер'єру досить широкий: від повного копіювання сільської хати через поєднання характерних побутових особливостей з сучасним обладнанням до легкої, осучасненої асоціації з українським етносом, яка може проявитись у кольорі, орнаменті, предметах побуту (кераміка, текстиль і т. ін.) (рис. 14).

Інтер'єр української хати ніколи не був статичний, він постійно змінювався відповідно до днів тижня та великих календарних свят. В ньому також відображалися значні події родинного життя (народження дитини або присутність покійника). Кожної пори року хатне господарство мало

Рис. 14. Три підходи до вирішення інтер'єру в українському етнічному стилі

Рис. 15. Приклади хатніх оберегів, що використовувались в інтер'єрі

свій вигляд, свою символіку і образну динаміку. Зміни в інтер'єрі житла були зумовлені сезонними роботами (наприклад, восени вносили ткацький верстат, який влітку виносили на горище або в комору, бо жінка займалася городом, полем та іншими справами) [2].

В українському етнічному стилі інтер'єру велике значення мають предмети побуту. Всі вони виготовлялися з натуральних матеріалів, прикрашалися національними орнаментами. Найкрасивіші предмети переходили в ранг декоративних елементів, якими не користувалися, а прикрашали хату, виставляючи їх на показ. Для цього використовували мисник — дерев'яну полицю для зберігання посуду. Іноді він мав форму шафи, що підвішувалася на стінку. Були також кутові мисники, які розміщувалися у кутку кімнати. Найбільш поширені були мисники вздовж стіни, майже під стелею (рис. 16). Взагалі керамічний посуд має давні традиції і свої особливості в колористиці і малюнку і може відрізнитись навіть у сусідніх селах.

Значний пласт української культури становлять обереги та символи, традиції яких беруть свій початок ще з трипільської культури [4]. Обереги ручної роботи з використанням пшениці, різних трав і квіток, вінки, ляльки-мотанки, підкови, в'язки цибулі, часнику, перцю, писанки, вишиті рушники, люльки і символічні снопики з зернових та ін. традиційно розміщували в кухні, підвішуючи по кутах і над дверима (рис. 15).

У побут українців дуже рано увійшли різні меблі: стільці, ослони, комоди, шафи, ліжка. Багато назв меблів та побутових пристроїв для ткання, теслярства тощо в українську мову прийшло із Західної Європи [5] (рис. 17).

У більшості випадків для оформлення інтер'єру в етнічному стилі використовуються натуральні матеріали, предмети ручної роботи або їх

Рис. 16. Інтер'єри самобутніх українських хат: а – варіанти розташування і використання мисників; б – різновиди меблів української хати

Рис. 17. Використання в інтер'єрі елементів традиційних українських технік – самотканого рядна і витинанки

Рис. 18. Святкові домоткані килими і глечики. Фото автора

майстерна копія. Велика роль відводиться текстильним декоративним елементам (рис. 17, 18). Це може бути меблева оббивка, пледи і покривала, килими і килимки, подушки з національними візерунками, мотивами і малюнком у відповідній тематиці. Вишитими рушниками прикрашали ікони, покуття, стіни и столи. Вишивали навіть цілі картини. Відколи людство використовує тканину, відтоді існує бажання її прикрасити. Окрім вишивки, українські жінки здавна декорували скатертини та рушники вибитими на них малюнками. Фарбу наносили з допомогою дерев'яних

Рис. 19. Сучасний інтер'єр української етнічної спрямованості з використанням самотканого рядна

штампів, тобто вибивали, тому і техніка називалась «вибійка». Сьогодні цю давню техніку використовують при створенні текстильних шпалер, постільної білизни та скатертин у стилі етно. Ще один старовинний спосіб декору – витинання. Але якщо у традиційному виконанні витинанки робляться з паперу, то в інтер'єрі – з вінілових самоклеючих плівок, текстилю та інших матеріалів.

Одним з найвиразніших самобутніх українських текстильних технік є домоткане рядно, або ряднина. Їх масово робили ще в середині минулого століття в селах українські жінки для користування в побуті. Ряднами застеляли підлогу, ліжка, столи, ними вкривались і завішували дверні отвори. Рядна були повсякденні і святкові, килими з більш складним малюнком вішали на стіни і дарували на визначні події. Домоткана ряднина надасть сучасному інтер'єру особливу виразність етнічної спрямованості (рис. 19).

Прояви української етнічної самобутності в інших стилях

Розглядаючи історичні архітектурні стилі, необхідно зазначити, що українські самобутні риси відбивались майже в кожному з них, і цей факт має своє логічне пояснення. Будь-який архітектурний стиль, навіть такий, що прийшов іззовні, не може не зазнати впливу певного етносу, не увібрати його окремі, найбільш виразні риси, характерні сполучення кольорів, декоративно-оздоблювальні та орнаментальні прийоми. Так, українська специфіка позначилася на таких архітектурних стилях, як бароко і модерн, архітектура періоду сталінської епохи і радянського мінімалізму. Пошук національної своєрідності тривав протягом століть і продовжується зараз, тим більше що цьому сприяють соціально-політичні обставини.

Сталінський ампір (радянський монументальний класицизм)

Сталінський ампір – умовна назва стилістичного напрямку, що отримав поширення в період з середини 30-х по середину 50-х років ХХ ст. на теренах СРСР, за часів генерального секретаря ЦК РКП(б) Йосифа Сталіна. Назва поширена навіть в професійних архітектурних колах, але досить умовна, тому що в цей період стиль складався не тільки з елементів ампіру, а й з більш стриманого класицизму у прояві неокласицизму, а також ар-деко і навіть бароко. Вся ця суміш стилів неодмінно приправлялась ідеологічними «спеціями» – червоними зірками, ліпниною у вигляді лаврових вінків, символами радянської влади, інкрустацією дат важливих подій щасливих радянських людей, що живуть у достатку і працюють виключно зі співами і заради свого задоволення. Загальний настрій стилю, безумовно – оптимізм (див. стор. 155).

Радянський Союз почав своє існування з грудня 1922 р. і попервах складався з декількох республік (Україна в тому числі). У різні часи до складу СРСР входила різна кількість братніх республік, з 1956 р. їх налічувалось 15. Республіки мали свої органи влади, однак підкорялись головному центральному органу, Верховній раді СРСР. В країні була створена тоталітарна, строго централізована суспільна система, націоналістичні прояви не заохочувались, однак деякі невинні особливості етнічного характеру, як-то національний костюм, акцент в говорі, легке декоративне оздоблення, дозволялись у невеликій кількості.

Особливо поширеним було зображення радісних радянських людей у національних костюмах, що працюють у різних професійних сферах, весело святкують ту чи іншу історичну подію або просто танцюють, дружно тримаючись за руки. Щоб підкреслити лояльне ставлення влади до етнічних меншин, монументальні панно з такою тематикою розташовували в громадських будівлях відповідного призначення. Прикладом можуть слугувати мозаїки ст. метро «Київська» у Москві (рис. 20).

У 1953 р. М. Хрущов оголосив конкурс на створення станції «Київська-кільцева»: з 40 проектів був обраний проект київського архітектора Є. Катоніна.

За ескізами художників О. Мизіна і О. Іванова був створений цикл з 18 мозаїчних панно для станції метро. Він присвячений 300-річчю возз'єднання України з Росією – подіям загальної історії російського і українського народів.

В цей період культура, як і всі сфери суспільного життя, була поставлена під жорсткий ідеологічний і адміністративний контроль. Термін «соціалістичний реалізм» був проголошений єдиним правильним методом літератури і мистецтва, і це збіднювало, звужувало творчий процес. Прославляння міфічних досягнень, лакування дійсності, фальсифікація історії стали органічними рисами ідеології [9].

Рис. 20. Панно на ст. метро «Київська». Москва. 1953 р.

Радянський мінімалізм

Тенденція поблажливого ставлення до етнічних проявів у невеликій кількості залишилась при генеральному секретареві Микиті Хрущові. Ці прояви етнічної своєрідності повинні були демонструвати плюралізм центральної влади до братніх республік і їх загальний дружній зв'язок між собою. Однак з приходом нового генсека змінився підхід до засобів художнього вираження.

Постанова № 1871 ЦК КПРС і РМ СРСР від 4 листопада 1955 р. «Про усунення надмірностей у проектуванні і будівництві» завершила епоху радянського монументального класицизму. Замість нього прийшла функціональна типова архітектура, яка з тими чи іншими змінами проіснувала до розвалу СРСР [10].

У 1960–1970-х рр. розвивався новий стиль архітектури, в основі якого – простота, економність, втілення принципів нової індустрії і можливостей сучасної техніки. Цей період в історії архітектури і мистецтв прийнято називати періодом радянського мінімалізму.

Рис. 21. Декоративне панно і вітраж павільйону питної води. Оздоблення каплички керамічними кахлями. Миргород

Рис. 22. Музично-драматичний театр ім. Івана Франка. Місто Івано-Франківськ. 1980 р. Архіт. С. Сліпець, інженер-конструктор Л. Сандлер

Національна архітектура союзних республік розвивається за тими ж принципами, але робить акцент на своєрідності завдяки трактуванню окремих архітектурних деталей, декоративних прийомів, традиційних для цього регіону матеріалів та ін. Цей напрям радянського соцреалізму також передбачав, що щасливі радянські люди весело і безтурботно живуть у дружній багатонаціональній сім'ї братніх республік. Вони працюють, танцюють і святкують соціалістичні свята у своїх національних костюмах. Змінилась лише стилістика образотворчого мистецтва і мінімізувалось декоративне оздоблення (рис. 21).

Естетика періоду радянського мінімалізму потребувала поєднання простих поверхонь без декоративного оздоблення, взаємодії простору і світла, надання переваги білому кольору, виразності фактури матеріалу, використання геометрії прямих кутів та відсутності пластичних ліній. Всі ці риси можна знайти в архітектурі будівлі Академічного музично-драматичного театру ім. Івана Франка в Івано-Франківську, побудованого у 1980 р. Однак в інтер'єрах театру проявився і місцевий напрям самобутнього гуцульського етносу. Тут присутнє характерне гуцульське різьблення по дереву, текстиль у вигляді домотканого ліжника, що прикрашає стіну, керамічне панно зі стилізованими жіночими фігурами. Орнаментальний геометричний мотив повторюється на стелі, підлозі, світильниках і навіть в тюлевих віконних шторах. У кожній деталі відчувається любов до свого народу і рідного краю (рис. 22, 23).

Рис. 23. Фрагменти інтер'єру музично-драматичного театру в Івано-Франківську

Професійний свідомий кітч

Загальну характеристику стилю кітч та його класифікацію можна знайти на стор. 278. Кітч з українськими етнічними проявами належить до групи «дорогий» в різновиді «професійний свідомий», хоча може бути і в будь-якому іншому – «сам собі дизайнер», «народний», «сентиментальний», «дешевий несмак». Усі перелічені різновиди кітчю, окрім «свідомого професійного», використовуються для облаштування житла, мають конкретного власника, який оформлює інтер'єр для себе і своєї родини. Такий інтер'єр, як правило, не виноситься на загальне обговорення чи суд глядачів і критиків.

Інша справа – свідомий професійний кітч. Під цим різновидом маються на увазі інтер'єри, що були задумані і замовником, і професіоналом в кітчі від самого початку.

Професійний свідомий кітч з українським етнічним спрямуванням використовується в інтер'єрах готелів і ресторанів останнім часом досить ши-

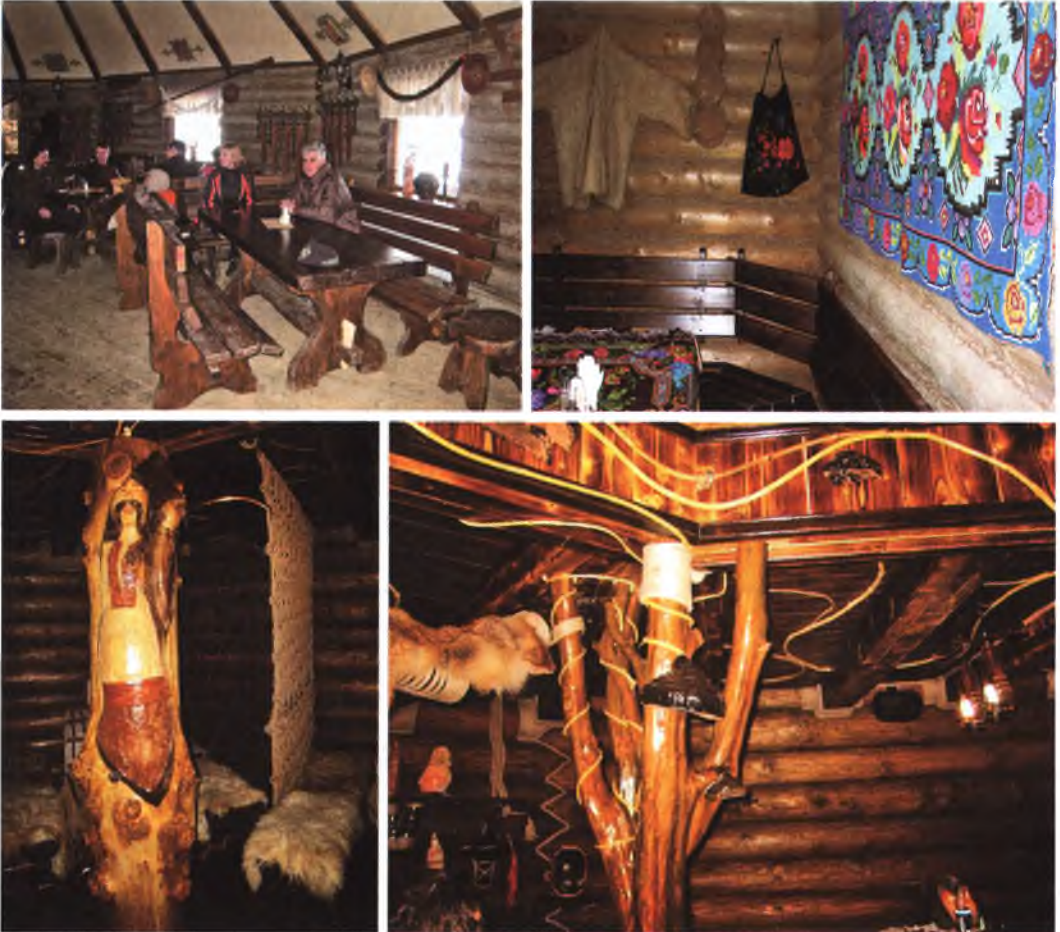

Рис. 24. Приклади вирішення інтер'єру ресторанів з етнічними українськими проявами

Рис. 25. Приклади вирішення інтер'єру ресторанів з етнічними українськими проявами

роко. І це зрозуміло. Готелі, а особливо ресторани обслуговують великий сегмент туристів. Часто це мандрівники з інших країн. Більшість з них не дуже обізнані з нашою історією, культурою, побутом і т. ін., вони приїхали за новими враженнями і, звичайно, хочуть бачити суто національні інтер'єри, скуштувати національні страви, відчути дух країни.

Однак будь-які відвідувачі ресторану, не обов'язково туристи, хочуть отримати різноманітні враження від інтер'єрів, причому щоб їх вистачило й на подальші відвідування. В останньому зацікавлені вже власники ресторанів. У ресторанах при спілкуванні і споживанні їжі задіяні ближній і середній просторові плани. Ближній – це поверхня столу з серветками, напоями і стравами, а середній – стіни, стеля і підлога закладу, тобто його інтер'єр. Розглядаючи неймовірну кількість інформаційного шуму, відвідувач споживає й очима. І це той випадок, коли кількість і різноманітність не стають на заваді гармонійності. Мета виправдовує засоби (рис. 24, 25).

Взагалі представлені інтер'єри важко назвати кітчем, особливості, що дозволяють віднести їх саме до цього стилю, досить умовні. По-перше, тому, що нам самим подобаються і глечики, і розписи на них, і вишивки, і рядна, різьблення по дереву і витинанки. Це наше рідне, ми виростили серед цих кольорів і предметів. І тільки завелика кількість їх і нагромадження призводять до розуміння штучності і неприродності такою інтер'єру.

7.2.2. Китайський

Китай належить до найбільш давніх цивілізацій, які увібрали в себе багато культур. Він має довгу і практично безперервну історію [1]. Китайська культура – це особлива свідомість і світосприйняття. Китай з його специфікою створив власне розуміння організації життєвого простору. Воно втілювалося у вченні фен-шуй, що зародилося в цій країні понад 3000 років тому.

У Європі виробы китайського прикладного мистецтва увійшли в моду в XVIII столітті. Популярні завдяки своїм екзотичним формам, вони були як у багатих будинках, так і в житлах бідняків. До того як в Європі почали виготовляти фарфор, багаті люди колекціонували дорогий китайський посуд.

Найбільш сильний вплив китайський стиль справив на англійське меблеве мистецтво середини XVIII століття, зокрема його використовував у своїй діяльності відомий англійський мебляр Томаса Чіппендейла.

Ще в XIX столітті в Росії почали оформляти палацові інтер'єри в китайському стилі, що вважалося ознакою престижу і відмінного смаку. Так звана «китайщина» протрималась в інтер'єрі і парковому мистецтві до XX ст., символізуючи романтичний напрям.

Всі предмети в китайському дизайні несуть в собі філософський зміст і наштовхують на роздуми. Не вдаючись в тонкощі китайської культури, відмітимо загальні риси:

- небажані різкі, прямі лінії, гострі кути, чіткі многокутні форми;
- форма меблів залишається незмінною упродовж століть і важлива не менше, ніж гармонійне розміщення усіх елементів: чорні лакові меблі – класика китайського меблевого виробництва, для оздоблення дуже часто застосовують різьблення по чорному лаку, а також золочення окремих деталей;
- ключові матеріали – бамбук, шовк і велика кількість драпіровки, а крім того, кераміка – вази, статуї, посуд;
- велика увага в китайському інтер'єрі приділяється колористиці – поєднанню кольорів і їх смислового навантаженню. Кожен колір відноситься до однієї з п'яти стихій (дерево, метал, вогонь, вода, земля) і має певну символіку: червоний – сила і пристрасть; помаранчевий – мудрість і спілкування; жовтий – веселощі і удача; золотий – шана і повага; зелений – мир і спокій; блакитний – споглядання і пізнання; фіолетовий – творчість і містика;

– традиційний китайський декор – каліграфія, лакові розписи, скульптурні прикраси з натурального каменю і знаменитого китайського фарфору, натуральні китайські килими з характерним малюнком.

Китайський стиль може бути основним в інтер'єрі, а може просто його доповнювати. Ідеальний варіант – використання ширм, наявність на стінах віял, виготовлених в китайському стилі, а на підлозі – великі вази з порцеляни. Найбільш поширеним зображенням є міфологічний дракон темного або червоного кольору.

Однак треба пам'ятати, що дизайн китайського житла створювався протягом декількох тисяч років з урахуванням вчення фен-шуй, ґрунтувався на принципах поширення енергії в просторі, поєднанні природної краси і простоти з метою отримання максимального комфорту і сприятливого мікроклімату в будинку (рис. 26).

Рис. 26. Приклади інтер'єру в китайському стилі

7.2.3. Японський

Японія здавна приваблює європейців своїми традиціями, самобутньою культурою, особливостями менталітету. Серед інтер'єрів в етнічному стилі японський стиль один з найбільш поширених, якщо оцінювати загальну масу замовлень, що надходять до дизайнерських студій та агентств [1].

Японський дизайн інтер'єрів за багато століть не втратив актуальності, і це підтверджується його популярністю в усьому світі. З Японії прийшла мода на перепланування квартир з розширенням зони відпочинку за рахунок знесення непотрібних стін і дверей, тенденція умовного поділу простору ширмами, етажерками, малюнком підлоги або рельєфом стелі [3].

Японський стиль схожий з китайським тільки тим, що вони використовують традиційно низькі меблі або обходяться зовсім без них. В усьому іншому стилі глобально різняться. Японський стиль в оформленні інтер'єрів – це простота виконання, чіткість ліній, відсутність нагромадження декоративних елементів і яскравих фарб, властивих китайському стилю. Деревина використовується в натуральному вигляді без додаткових декоративних елементів, таких як різьблення або розпис.

Рис. 27. Приклади вирішення простору у традиційному японському житті

Рис. 28. Інтер'єри малогабаритних квартир великих міст. Японія. Характерно, що люди, ігноруючи європейський диван, займаються своїми справами, сидячи на підлозі

Рис. 29. Приклади інтер'єрів у японському стилі в уявленні європейців

Приміщення, оформлене в японському стилі, – це елегантне поєднання мінімалізму, простоти і аскетичності з чистотою, свіжістю, легкістю простору і світла (рис. 27). Можна використовувати прості оздоблювальні матеріали, наприклад дошку, фарбувати стіни, стеля – звичайна біла, рами і двері дерев'яні.

Кольори, що домінують, – бежеві пастельні, пісочний, колір квітучої сакури, рисового паперу, глухий жовтий, сіро-блакитний.

Ієрогліфи присутні як обереги в кожному будинку. Для європейця вони можуть мати декоративне значення, але важливо знати зміст кожного і

не розташовувати їх в приміщенні бездумно. У японському будинку їх можна побачити не тільки у вигляді табличок, але і на постільній білизні, шторах, вазах і посуді.

Японський стиль – це традиційні циновки (татамі) замість килимів; внутрішні розсувні перегородки, що при необхідності розділяють простір на функціональні зони; використання разом з деревиною природного каменю; низькі меблі і тяжіння до підлоги; з декоративних елементів лише бонсай (маленькі японські дерева), ікебана, а також прості і функціональні завіси.

Звичайно, час і технічний прогрес змінили життєвий уклад і устрій житла в Японії (рис. 28). Але незважаючи на це, класичні в повному розумінні цього слова японські будинки зараз можна побачити не лише в сільській місцевості, а й у мегаполісах.

За великим рахунком для японця не існує поділу його існування на внутрішній і зовнішній світ. Світ – це єдине ціле, не поділене ні стінами, ні поняттями. Будинок для японця – частина природи, її продовження, тому він повинен мати схожу з природою енергетику й ауру. І це забезпечить природну гармонію життя його мешканців [3].

Меблів у будинку практично немає. Ті, що є, максимально компактно. Замість громіздких шаф – вбудовані шафи з розсувними дверима, що повторюють фактуру стін. Замість стільців – подушки. Їдять зазвичай за низькими переносними столиками. Замість диванів і ліжок – футони (матраци, наповнені пресованою бавовною). Відразу після пробудження їх прибирають у спеціальні ніші в стінах або під вбудовані шафи, звільняючи простір для життя [3] (рис. 29).

7.2.4. Марокканський

Марокко, офіційна назва – Королівство Марокко – країна на півночі Африки (рис. 30). Головні етноси, що складають марокканську націю, – араби – 65%, бербери – 33%. [1] Берберська самобутність зазвичай ширша, ніж мова та етнос, і охоплює всю історію та географію Північної Африки. Бербери не є цілісним етносом, і це поняття охоплює цілий спектр фенотипів, спільнот та походжень. [2]

Зараз Марокко стало втіленням синтезу культур, в яких переплелися як інтернаціональні, так і різночасові мотиви. Зважаючи на дуже складну історію країни та її багатогранний етнос, неможливо перерахувати всі нюанси прийомів марокканського інтер'єру. Тому в рамках видання пропонуються найбільш узагальнені приклади, що можуть ілюструвати марокканський стиль з точки зору уявлення європейця (рис. 31).

Умовно марокканський стиль можна поділити на берберський і андалузський (іспано-мавританський) напрямки. Берберський стиль простий і лаконічний, іноді до бруталності, на відміну від пишного іспано-мавританського. Примітивність

Рис. 30. Марокко на карті світу

Рис. 31. Приклади інтер'єрів у марокканському стилі

мистецтва берберів не змогли огранувати навіть тисячолітні вливання інших культур [3].

Основні кольори марокканського стилю – теплі тони: пісочний, охра, контраст білого і синього. Акценти розставляються за допомогою червоних або фіолетових відтінків. Стіни традиційно оформляються штукатуркою, завдяки якій вони стають схожими на мармур. Штукатурка таделакт являє собою суміш піску, земляних барвників і негашеного вапна, стає гладкою і стійкою до агресивного впливу води. Пофарбовані поверхні стін контрастують з різьбленими вставками або фрезами як у близьких по відтінку кольорах, так і в контрастних поєднаннях.

Активно використовується дрібна плитка, покрита глазур'ю, якою, як мозаїкою, облицьовують каміни, басейни, фонтани, сходи і підлогу. Навіть внутрішні стіни деяких храмів прикрашені в такій техніці. Стелю оформляють гілками або прутами олеандра, створюють різьблені конструкції з кедра або гіпсу, просто зашивають деревом, фарбуючи орнаментами. Звичні для європейців полиці і шафи замінюють безліччю невеликих ніш. Висоту і без того просторому приміщенню надають арки.

Популярне використання в інтер'єрі різьблених меблів ручної роботи, розписаних вручну і інкрустованих перламутром, кісткою або деревом. Затишок кімнатам в марокканському стилі додадуть килими, ліхтарі, ковани або з різьбленого дерева решітки, різні види керамічних виробів.

Вигадливо прикрашений марокканський будинок схожий на мрію, солодкий міраж у пустелі, навіть якщо він стоїть посеред галасливого міста. Якщо такий модний і популярний японський стиль пов'язаний з витонченістю і простотою ліній, то арабські будинки оголошують мінімалізму священний джихад. У цьому сенсі поціновувачам «вещизма» марокканський стиль може стати близьким.

Заняття для самоконтролю

1. Перерахуйте прийоми, завдяки яким можна відтворити етнічну направленість в африканському стилі.
2. Які українські обереги ви знаєте?
3. Що вам відомо про український архітектурний модерн?
4. Як проявлялись українські етнічні риси в періоді сталінського ампіру і радянського мінімалізму (1930–1970 рр.)?
5. Яким чином використання українських етнічних рис в інтер'єрах готелів-ресторанів може призвести до різновиду професійного свідомого кітчю?
6. Перерахуйте загальні риси китайського стилю.
7. В яких інших стилях попередніх століть використовувалась китайська стилістика і як вони називались?
8. Назвіть домінуючі кольори японського стилю.
9. Що замінює японцям стільці?
10. Чи притаманна марокканському стилю тенденція мінімалізму?

Тестові запитання до розділу VII

1. Скільки етнічних стилів в інтер'єрі можна теоретично нарахувати?

- А. Близько двох десятків.
- Б. П'ять-шість.
- В. Неосяжна кількість

2. Назвіть найулюбленіший матеріал в інтер'єрі в скандинавському стилі.

- А. Деревина.
- Б. Пластик.
- В. Бетон.

3. Чи передбачає середземноморський стиль в інтер'єрі узагальнення етнічних особливостей всіх країн, що входять до Середземноморського регіону?

- А. Так, риси всіх країн Середземномор'я відбилися в цьому стилі.
- Б. Середземноморський стиль – це скоріше наше уявлення про культурні традиції країн північного узбережжя, і то далеко не всіх, а таких як Франція, Італія, Монако, Мальта, Греція, Республіка Кіпр.
- В. Середземноморський стиль – це умовна назва, він взагалі не має нічого спільного з етнічними рисами країн, що оточують Середземне море.

4. Що таке «мисник»?

- А. Велика макітра, в яку складали менший за розміром посуд.
- Б. Дерев'яна полиця або шафа для зберігання посуду.
- В. Миски, що могли розташовуватись на припічку.

5. Що таке рядно або ряднина, і як його можна використати в інтер'єрі?

- А. Ляльки-мотанки, підкови, в'язки цибулі, часнику, перцю, писанки, вишиті рушники, люльки і символічні снопики з зернових та ін. традиційно розміщували в кухні, підвішуючи по кутах і над дверима.
- Б. Декоровані скатертини та рушники з вибитими на них малюнками.
- В. Самобутній український текстильний домотканий виріб. Ряднами застеляли підлогу, ліжка, столи, ними вкривались і завішували дверні отвори.

6. Архітектура якої будівлі є найбільш характерним прикладом українського модерну?

- А. Будинок з химерами в Києві.
- Б. Миколаївський костюл в Києві.
- В. Будинок Полтавського губернського земства.

7. Назвіть ім'я українського дослідника-архітектора, що ввів в ужиток поняття «український архітектурний модерн» (УАМ).

- А. Віктор Чепелик.
- Б. Кричевський В. Г.
- В. Сластіон О. Г.

8. В інтер'єрах яких закладів професійний свідомий кітч з українським етнічним спрямуванням є найдоречнішим?

- А. В закладах готельно-ресторанного бізнесу.
- Б. У житлі.
- В. У школах та лікарнях.

9. Які два стилі з російською етнічною спрямованістю існували в XIX ст.?

- А. Псевдоросійський і російський модерн.
- Б. Російсько-візантійський і псевдоросійський.
- В. Неоросійський і неовізантійський.

10. Де і коли зародилось вчення фен-шуй?

- А. Ніхто не знає.
- Б. В Китаї більше 3000 років тому.
- В. В Японії у II ст. до н. е.

11. Приміщення, оформлене в японському стилі, – це:

А. Приємна розслаблена атмосфера і легкість, практичність і відсутність хи-мерності, які досягаються за допомогою використання природних матеріалів та натуральної кольорової палітри.

Б. Елегантне поєднання мінімалізму, простоти й аскетичності з чистотою, свіжістю, легкістю простору і світла.

В. Захоплення зображеннями оптичних ефектів, перетікання абстрактних форм і візерунків у фігуративні і навпаки.

12. Чи притаманна тенденція мінімалізму марокканському стилю?

- А. Так, це його характерна риса.
- Б. Ні, мінімалізм не є відмінною рисою марокканського стилю.
- В. На це питання неможливо відповісти однозначно.

13. В чому проявляється схожість китайського і японського стилів?

А. В обох стилях традиційно використовують низькі меблі або обходяться зовсім без них.

Б. В обох стилях присутня простота виконання, чіткість ліній, нагромадження декоративних елементів і яскраві фарби.

В. В обох стилях спостерігається елегантне поєднання мінімалізму, простоти і аскетичності.

14. Де розміщували обереги в українських хатах?

- А. По кутах над іконами.
- Б. В кухні, підвішуючи по кутах і над дверима.
- В. Підвішували до стелі посеред хати.

Розділ VIII

Мультимедійні

Інтерактивні

Віртуальні

3D-технології

Інтер'єр новітніх
технологій

Інтер'єри, що утворені завдяки використанню новітніх технологій, не можуть вважатися стилем – це напрямок в сучасному дизайн-проектванні. Пропонується класифікація інтер'єрів цього напрямку за ознаками технологічних підходів, функцій і засобів (рис. 1).

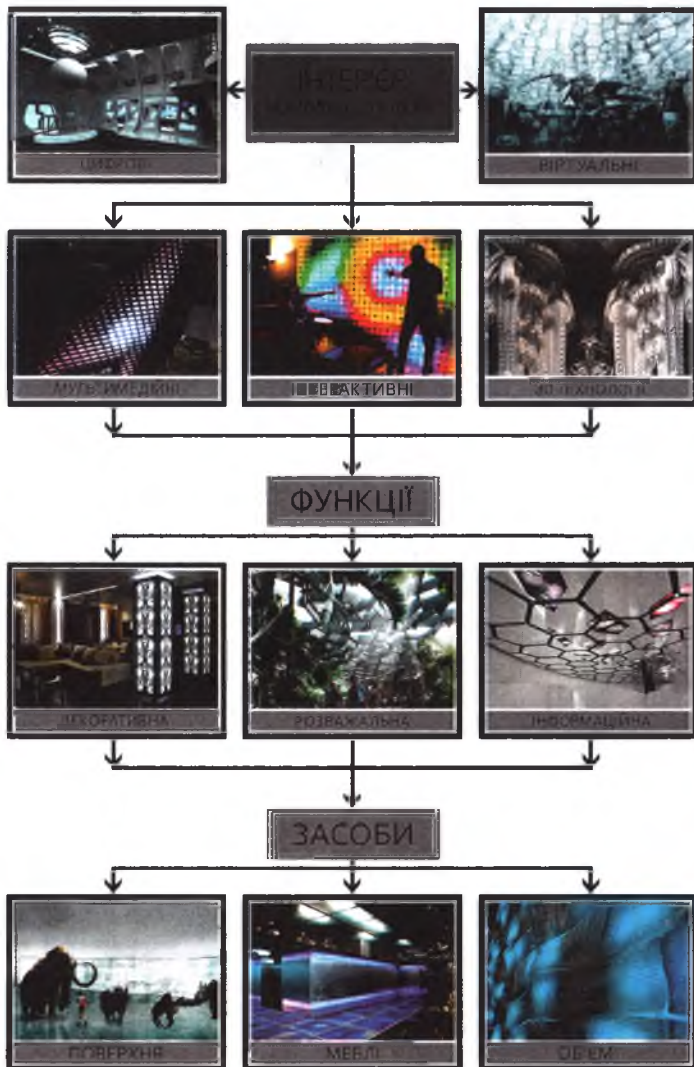

Рис. 1. Класифікація інтер'єрів новітніх технологій за різновидом технологій, функціями і засобами використання

Рис. 2. Салон «Mercedes». Берлін, Німеччина. Фото автора

По суті інтерактивні технології входять до більш широкого поняття – мультимедійних, які у свою чергу є частиною високотехнологічних цифрових технологій. Не вдаючись в технічні подробиці і різновиди мультимедійних технологій, розглянемо варіанти їх використання в інтер'єрі. Медійна поверхня змінює контури і колір абстрактного малюнка. Виникає уявлення того, що стіна хвилеподібно рухається. Завдяки цьому декоративному ефекту інтер'єр збагачується і привертає увагу пішоходів навіть через вітринне скло (рис. 2).

Поверхня з мультимедійним оснащенням може мати і суто декоративну функцію (рис. 3), і декоративно-композиційну – виконувати роль композиційного центру (рис. 4), і, звичайно, рекламну. Вона може бути розташована на будь-якій поверхні: стінах, підлозі, стелі, колонах і навіть на меблях (рис. 5, 6).

Може бути інтерактивна стеля, що направляє й інформує відвідувачів, наприклад у виставковому комплексі. Скляна стеля – це лише половина концепту «The Positive Floor» від interface FLOR. Другу його половину становлять спеціальні екрани, спрямовані вгору, які будуть розташовуватися у верхній частині виставкових стендів. На цих екранах, за заду-

Рис. 3. Приклад інтер'єру з мультимедійною поверхнею на колонах, що має суто декоративну функцію

Рис. 4. Інтер'єр торговельного залу при музеї «Сваровські». Інсбрук, Австрія

Рис. 5. Інтер'єр з мультимедійною поверхнею меблів і інтерактивною підлогою і стелею

Рис. 6. Інтерактивні поверхні можуть змінювати колір, насиченість світла і малюнок, реагуючи на дотик, голос або просто рух на відстані

Рис. 7. Інтерактивна дзеркальна стеля з інформаційною функцією

мом авторів ідеї, відображатимуться назви компаній, що беруть участь у виставці, інформація про них, презентаційні відеоролики. За допомогою подібних екранів можна транслювати і рекламу [4] (рис. 7).

Ресторан MOJO і Cuisine (Тайвань) має унікальний інтерактивний дизайн інтер'єру. Столики ресторану замість звичайних стільниць обладнані сенсорними екранами, датчики яких дозволяють відкривати меню, оформляти замовлення, міняти цифрову «скатертину», запитувати рахунок і оплачувати його, а ще грати в ігри, дивитися рекламні оголошення і багато іншого [1] (рис. 8).

До останнього часу ще ніхто не намагався використовувати технології тривимірного друку в архітектурі та мистецтві. Першими в цій справі виступили дизайнери Майкл Хансмейер і Бенджамін Ділленберджер. Вони

Рис. 8. Ресторан з інтерактивними поверхнями столів

Рис. 9. Інтер'єр у стилі бароко з використанням новітніх технологій 3D-друку

Рис. 10. Проект інтер'єрів природознавчого музею в Копенгагені, Данія

Рис. 11. Приклади використання новітніх технологій в інтер'єрах житлових просторів.

створили першу у світі кімнату, інтер'єр якої виготовлений за допомогою тривимірного принтера. Інтер'єр відтворено в стилі бароко. Інсталяція містить мільйони дрібних деталей і поверхонь, виконаних з високою точністю, важить близько 11 тонн, має розміри 3,35 метра у висоту і 15,85 метра в ширину. Кімната була «надрукована» за допомогою дрібного піску, змішаного з матеріалом. В результаті зовні структура стін не відрізняється від каменя-пісковика, мармуру або гіпсу [5] (рис. 9).

Розглянемо можливості використання напряму віртуальних технологій.

Бюро BIG запропонувало концепцію нового музею природознавства в Копенгагені. Замовником робіт виступили Міністерство енергетики та будівництва Данії і Копенгагенський університет. Головна ідея архітекторів – спроектувати не споруду і навіть не комплекс будівель, а рукотворний ландшафт площею 38 000 кв. м, який об'єднує території музею і ботанічного саду в центрі данської столиці. Основний виставковий простір музею – це так званий зал Великого Кита, розташований на першому підземному рівні. Тут, в приміщенні з другим світлом, будуть представлені скелети сучасних і викопних тварин, знайдені археологами і палеонтологами на території різних країн [6].

Музей може виставляти і віртуальні об'єкти в 3D-технології або голограми, наприклад доісторичних тварин, реконструйовані в первісному вигляді (рис. 10).

Рис. 12. Інтер'єри музею сучасного мистецтва. Грас. Австрія. 2003 р. Архіт. Пітер Кук та Колін Фурньє

Рис. 13. Інші приклади використання технічних досягнень в сучасних інтер'єрах

Наукові відкриття відбуваються кожен день і змінюють світ. Сучасні новітні технології, такі як 3D-друк, мультимедійні, інтерактивні, кінетичні, світлодіодні системи, системи «розумний» дім і т. ін., мають необмежені можливості. Вони тільки починають свій розвиток, і важко навіть уявити, як дослідження і відкриття в цих областях вплинуть на інтер'єр майбутнього.

Висновок

Проектування інтер'єру і відтворення його в реальному форматі – цікава і захоплива справа. Однак необхідно зауважити, що проблем при проектуванні виникає не менше, а можливо, і більше, ніж при роботі з «великою» архітектурою. Воно і зрозуміло. Інтер'єрний простір – це те, що «ближче до тіла», а тому й викликає у замовника більше емоцій і прискіпливе ставлення до найдрібніших деталей, які в даний момент здаються йому найважливішими.

Вибір стилю того простору, в якому люди перебуватимуть найближчі 5–20 років, – справа відповідальна, в першу чергу для проектувальника. Замовнику дозволяється не мати надто глибоких знань у стильових тонкощах, що не дозволено фахівцю, на якого покладається надія, що він грамотно і гармонійно організує внутрішній простір. Для декоратора, дизайнера, архітектора знання стилів і стильових особливостей є однією з складових процесу проектування інтер'єру. В переліку складових – вміння надати варіанти перепланування, з різними рішеннями функціональних зон; орієнтуватись в прийомах і засобах вирішення поверхні, використання кольору і світла; знати основи психології для спілкування з замовником і психологію сприйняття внутрішнього простору; нарешті, зробити грамотні креслення дизайн-проекту і ще багато іншого. Стильовий аспект в переліку цих знань і вмінь займає чільне місце. Зрозуміло, що одному і тому ж простору можна надати оформлення у безлічі варіантів, навіть при вже вибраному стильовому напрямі.

Ідеально, коли інтер'єрний простір формується ззовні, під диктатом зовнішніх архітектурних форм. Видатні архітектури сучасності (Норман Фостер, Даніель Лібескінд, Френ Гери, Сантьяго Калатрава, Тадао Андо, Заха Хадід та багато інших) проектують архітектурний об'єм і інтер'єр в ньому у нерозривній єдності. Однак переважна більшість архітекторів не мають такої можливості і проектують інтер'єри у вже побудований споруді. В такому разі чинників, що впливають на остаточне рішення інтер'єру, додається ще більше.

Зміст підручника надає можливість орієнтуватись в природі архітектурного формотворення інтер'єру, зрозуміти основні теоретичні принципи і закономірності їх розвитку, застосовувати прийоми і засоби композиційної організації інтер'єру в практиці реального проектування.

Сподіваюсь, що викладений матеріал допоможе зорієнтуватись в існуючих стилях та їх можливостях, проаналізувати та ідентифікувати будь-який стиль інтер'єру, знайти своє індивідуальне творче рішення.

Використані джерела

Розділ I

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Архитектурный_стиль
2. Дизайн інтер'єру: методичні рекомендації / розроб.: Н.Ю. Меженна С.Б. Зиміна, - К.: НАКККіМ, 2016. - 84 с.
3. <https://ru.wiki/Эклектика>
4. <https://statanaliz.info/metody/terver/78-normalnyj-zakon-raspredeleniya-vvedenie>
5. Основи дизайну архітектурного середовища: Підручник / Тимохін В.О., Шебек М.Н., Малік Т.В. та ін – КНУБА, 2010. – 400с.
6. Пилявський В.И., Тиц А.А., Ушаков Ю.С. История русской архитектуры: Учебник для вузов.- Л.: Стройиздат, Ленингр. отд-ние, 1984.- 512 с., ил.

Розділ II

Використані джерела

2.1.

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Стародавній_Єгипет
2. Раннев В. Р. Интерьер: Учеб. пособие для архит. спец. вузов. – М.: Высш. шк., 1987.-232.-с.: ил.
3. Д. Кес. Стилы мебели. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил.
4. <http://drevniy-egipet.ru/otzyv-turista-fotogallereya-karnaskskogo-xrama/>
5. <http://dizainmania.com/arxitektura/egipetskij-stil-v-interere.html>
6. Горбик О.О. Сильові риси архітектури стародавнього Єгипту. Архітектурний вісник КНУБА. С.159 – 163., К. Вип. 10.
7. Всеобщая история архитектуры: в 12 т. - Т. 1. Архитектура древнего мира. М.,1970. – 512 с.
8. Тимофієнко В.І. Нариси всевітньої історії архітектури: т. 1. К., 2000 р.
Фото: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karnak_Temple,_Egypt.JPG
Фото: <http://www.oooarsenal.ru/post.php?id=5478>
Фото: <http://remidios-fine.livejournal.com/403643.html>
Фото: <https://www.arhitekto.ru/txt/2razv63.shtm>
Фото: <http://www.lucky-design.ru/stili/stili-Egipetskij.php>
<http://www.lab-style.net/stili/egipetskij-stil/>
<http://runisyvstripway.tumblr.com/post/139663769621/>
фото-в-египетском-стиле

2.2.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Античність>
2. Раннев В. Р. Интерьер: Учеб. пособие для архит. спец. вузов. – М.: Высш. шк., 1987.-232.-с.: ил.
3. Д. Кес Стилы мебели. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил.
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/Архитектурный_ордер
5. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Домус>
6. https://ru.wikipedia.org/wiki/Древнеримское_искусство
7. Всеобщая история архитектуры: в 12 т. - Т. 2. Архитектура античного мира. М.,1970. – 712 с.
8. Тимофієнко В. І. Нариси всевітньої історії архітектури: т. 1. К., 2000 р.
9. Искусство. Современная иллюстрированная энциклопедия. Под ред. проф. Горкина А.П.; М.: Росмэн; 2007.)
Фото: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_pictures/римский
Джерело: <http://yannalackki.livejournal.com/6696.html>
- Джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/Етруське_мистецтво
- Джерела: <http://culturology1.blogspot.com/2011/09/blog-post.html>
http://build.rin.ru/cgi-bin/arch/arch_sub_sel.pl?id=39&id_razd=2&id_elem=10&page=
Фото: <https://salon.ru/magazine/n8-141-2009-971>
<https://collections.yandex.ru/user/starikua/kolonny-v-interere-grechsk-ogo-stilia> <http://www.remontbp.com/grechskij-stil-v-interere/>
Фото: <http://www.our-interior.com/grechskiy-style-v-interiere.html>
- Джерело: <http://lifeglobe.net/blogs/details?id=737>
- Джерело: <http://kolybanov.livejournal.com/6477860.html>
Джерело: https://ru.wikipedia.org/wiki/Древнеримская_стенопись
- Джерело: <http://www.iatp.am/ara/sites/ornaments/worldorn/2-5.htm>

Джерело: http://www.arch-mar.ru/olimp_city16.html
 Фото: <http://www.oaomkk.ru/mramorniyе-kolonnahttp://>

2.3, 2.4.

1. Д. Кес Стили мебели. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил.
2. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Собор_Святой_Софии_\(Константинополь\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Собор_Святой_Софии_(Константинополь))
3. Раннев В. Р. Интерьер: Учеб. пособие для архит. спец. вузов. - М.: Высш. шк., 1987.-232.-с.: ил.
4. <http://stilarhitekturi.livejournal.com/318258.html>
5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Романское_искусство
6. <http://artultra.ru/vitrazhi/izgotovlenie-vitrazhey/istoriya-vitrazhey/>
7. Горбик О. О. Історія світової середньовічної архітектури: частина 1.
8. Християнське храмування пізньоримської імперії (I-IV ст.); Архітектура Візантії (V-XV ст.); Архітектура Кавказу (Грузії та Вірменії, V-XIII ст.). – К.: Фенікс., 2015 – 224 с., іл.

Фото: <http://keywordsuggest.org/gallery/479575.html>

Фото: <http://www.v-boysov.ru/hram/ornament.shtml>

<http://antik-mosaik.livejournal.com/tag/раннехристианские>

2.5.

1. Всеобщая история искусств, т. 2, кн. 1, М., 1960;
2. Нессельштраус Ц. Г., Искусство Западной Европы в средние века, Л. — М., 1964;
3. Всеобщая история архитектуры, т. 4, Л. — М., 1966:
 Фото <https://ru.wikipedia.org/wiki/Сент-Шапель>
https://ru.wikipedia.org/wiki/Миланский_собор
 Фото: <http://stilarhitekturi.livejournal.com/7566.html>
 Фото <http://sivstroj.ru/vnutrennie-stranicyi/dizajn-interera/goticheskij-stil-v-interere.html>
<http://www.dgcorp.org/d-3d-gotika.html>
 Фото <http://www.liveinternet.ru/users/myparis/post106997159/>

2.6.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Готика>
1. Д. Кес Стили мебели. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил.
3. Раннев В. Р. Интерьер: Учеб. пособие для архит. спец. вузов. - М.: Высш. шк., 1987.-232.-с.: ил.
4. <http://arx.novosibdom.ru/node/446>
5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Капела_Медичи
 Фото <https://www.pinterest.com/oostcollection/kruisherhotel-maastricht/?lp=true>
<https://www.pinterest.com/buffyforgham/cardboard/?lp=true>
<http://ornament-i-stil.livejournal.com/8086.html>

2.7.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Маньеризм>
2. <https://www.psyoffice.ru/9/lose010/txt28.html>
 Фото: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Маньеризм>
 Фото: tps://ru.wikipedia.org/wiki/Галерея_Уффици
 Фото: <http://www.liveinternet.ru/users/3173294/post185295907/>

<http://novosti-dny.ru/novosti-dnya/37603-antichnyy-stil-v-interere-novosti-dnya.>

http://galamosaic.ru/ru/article/?ST_ID=433;

Фото: <http://www.ukraine-is.com/ru/dostoprimechatelnosti-kieva-sofievskij-sobor/>

<http://www.ksenija-blazhennaja.ru/rossiya/sobory-rossii/183-dmitrievskiy-sobor-vo-vladimire.html>

Фото: <http://ivpr.ru/vizantijskij-stil-v-interere/>

<http://www.arxitektura.ru/glavnaya/vizantijskij-stiliv-xv-vv/>

Фото: <http://inovatie.info/Romanskij-Ornament>

Фото: <http://lialine.narod.ru/history/leo1.htm>

<http://www.diary.ru/~buffonedi/p181467164.htm?oam>

Фото: <http://domkafel.ru/wereccomend/268341/> http://housesdesign.ru/articles/vecher_u_kamina_interesnie_idei_po_obustroystvu_domashnih_polennits-705.html

http://www.lialine.narod.ru/katalog/kaminy/kamin_romanskii.html (реклама каминов)

<http://art-deco.sumy.ua/?p=381>

<http://www.vinterere.ru/interesnoe-v-dizaine/interer-v-srednevekovom-stile.html>

<http://vitrazhi.kiev.ua/articles/11-goticheskij-vitrazh>

Фото <http://elcotoc.blogspot.com/>

<http://oldwest.su/goticheskij-stil-v-interere-foto.html>

Фото <http://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/181.htm>

Фото <http://design-fly.ru/stili-interera/gotika-v-interere.html>

Фото: <https://otvet.mail.ru/question/44509183>

<http://pinme.ru/pin/546c9e75dd62fc7059e52baa/>

Джерело: <https://www.pinterest.com/shazzylynch/interior-design-history/?lp=true>

<https://www.mdm-mplect.ru/advices/design/detail.php?ID=12297>

Фото <http://www.liveinternet.ru/users/galyna578/post402805350/>

http://www.3dray.ru/interior-6_2.htm

<http://www.remont2x2.ru/style/recessans.htm>

http://ifatuk.do.am/blog/mebel_renessansa_ehpokha_vozrozhdeniya_xv_xvi_vv/2015-09-09-21.

<https://www.pinterest.com/pin/309129961906906576/>

Фото <http://ornament-i-stil.livejournal.com/24591.html>

<http://arttower.ru/forum/?showtopic=11314>

Фото http://www.dejan.ru/index_good_352.html

<http://hdinterior.ru/?p=64691>

<http://studiosh.ru/blog/stili-v-interere/istoricheskie-stili-interera/manerizm/>

<https://ru.wikipedia.org/wiki/Маньеризм>

2.8.

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Архітектура_бароко
2. Д.Кес Стилі мебелі. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил.
3. Раннев В.Р. Интерьер: Учеб. пособие для архит. спец. вузов.- М.: Высш. Шк., 1987.-232.-с.: ил.
4. <http://www.liveinternet.ru/users/4293782/post168354910/>

Фото:

- <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1209153&page=84>
<http://galactika.info/versal-versailles-2/>
 Фото: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Wieskirche_003.JPG

2.9.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Рококо>
 2. <http://gentlemanclub.uol.ua/text/6572960/stili-interera-manerizm-rokoko/>
 3. <http://www.liveinternet.ru/users/3155073/post218143758/> Версаль
 4. Стилі мебелі. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.
 5. <http://history-gatchina.ru/museum/hau/> Художник Е. Гау
- Фото: http://www.liveinternet.ru/community/geo_club/post349168361/
 Фото: <http://puzzleit.ru/puzzles/view/13221>
 Фото: <http://www.liveinternet.ru/users/ustava51/post321348827/>

2.10, 2.11.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Классицизм>
2. Стилі мебелі. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.
3. http://nk-decor.ucoz.ru/index/iz_istorii_mebeli_chast_5_aja/0-37
4. Лучков А. Классика и классицизм: риторическая практика архитектурной теории А.С.С. 2002 №8 С. 83-85

Фото: <http://russiakrasava.ru/dostoprimechatelnosti-sankt-peterburga/mramornyj-dvorec-21-foto.html>Фото: <http://www.sillafineantiques.com/pair-of-gray-french-louis-xvi-style-side-chairs-19th-century/>Джерело: <https://videouroki.net/razrabotki/ornament-v-stile-klassitsizm-i-ampir.html>Фото: <http://tsarselo.ru/yenciklopedija-carskogo-sela/adresa/ekaterininskiy-dvorec-oficiantskaja.html#WTTyxuvyIU><http://www.runivers.ru/lib/reader/144504/>Фото: <http://photo.qip.ru/users/sebastienol/200567537/?mode=xlarge&sort=rating&page=4>Фото: <https://www.pinterest.co.uk/adanaknowsregen/rooms-drawing-room/>Фото: <https://en.os-design.ru/portfolio/item/grumant>
<http://enest.ru/utility>**2.12.**

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Бідермейер>

Фото:

<https://www.librairie-du-cardinal.com/boutique/livres-d-occasion/art-musique/decoration-mode/le-mobilier-du-xviii-siecle-en-france-et-en-europe/>
<http://masterok.livejournal.com/199565.html>

Фото: <http://www.larugin.com/versal>

Фото:

<http://photoshouse.ru/spalymnya-v-stile-barokko-foto.html>

<http://mydizajn.ru/gostinaya-v-stile-barokko/>

Фото:

<http://wikipotolok.com/ispolzovanie-v-interere-stilya-barokko/>

<http://akbinterior.ru/articles/130-stil-barokko.html>Фото: <http://www.forum-grad.ru/forum1315/thread2753.html>Фото: <https://restavracy.ru/index.html><http://poznayka.org/s3793t1.html>Фото: http://p4tksb-jogja.com/arsip/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=75&limitstart=255Фото: <http://designmebel.blogspot.com/2010/09/blog-post.html>Фото: <http://arttower.ru/forum/?showtopic=11314>

Фото:

<http://www.domechti.ru/stil-barokko-v-interere/9254><http://artdeco2011.ru/klassifikaciya-stilej/><http://inecstroy.ru/stili-interera/dvortsovyj/>Фото: <http://photo.qip.ru/users/sebastienol/200567537/?mode=xlarge&sort=rating&page=4>Фото: <http://arch-house.ru/Biblioteka/Stili/Ampir/index.html><http://decopost.net/Zili/501-eskizy-shtor-nachala-19-veka.html>Фото: http://www.admagazine.ru/mebel/78112_istoriya-dekorativnykh-stiley-ampir.php<http://www.daniellaondesign.com/blog/the-imperial-style-of-napoleon>Фото: <http://miniwelt.narod.ru/Urok1-5.html>Фото: <http://miniwelt.narod.ru/Urok1-5.html>Фото: <http://www.liveinternet.ru/users/3731740/post305303515/>Фото: <http://www.sentiabrev.ru/market/mebel/>Фото: <http://cim-levsha.ru/ampir.html><http://www.paoli.ru/svedeniya/infopaoli/id58>Фото: <http://perego-shop.ru/gallery/ornament-ampira/>Фото: https://www.bsigroup.ru/country/fra/cities/par/excursions/chateau_malmaison/<http://www.our-interior.com/style-ampir-v-interiere.html><http://bapachi.by/stil-interera-rokoko/><http://domosed.ru/blog/design/2221.html>

2. 3. Д.Кес. Стилі мебелі. Второе издание на рус. яз. Будапешт. 1981.-271.-с.:ил

3. http://foto-room.org.ua/стили_интерьеров/стиль_бидермейер.html
4. http://www.topdom.ru/articles/interior_design/bidermeyer_8212_stil_preuspevayuschego_burzhuia.htm
5. <http://decart3d.artstation.com/projects/0Ly0y>
6. http://www.andreev.com.ua/stiles_all.html
<http://www.liveinternet.ru/users/4792573/post244156598>
Фото: <http://universe-v.com/stil-bidermejer-v-interere/>

- Фото: <http://formasalon.ru/katalog/klassicheskiy-stil/gostinye-stolovye?fabrika=All&page=11>
Фото: <http://www.paoli.ru/svedeniya/infopaoli/id63>
<http://arx.novosibdom.ru/node/1769>
Фото: http://www.andreev.com.ua/stiles_all.html
Фото: <http://homy.com.ua/article/biedermeier>
<http://tophotels.ru/hotel/al13654/media/gallery?id=281150&fs=1>
<http://prointerior.info/ru/biedermeier/>

Розділ III

3.1, 3.2, 3.3.

1. [http://artishock.org/style_a/neogotika]
2. [<https://ru.wikipedia.org/wiki/Шинуазри>]

3.4.

1. <http://www.vam.ac.uk/content/articles/t/thomas-chippendale/>
2. Стили мебели. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.

3.5.

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Эдвардианская_эпоха
2. <http://vstyle.by/wp/mag/edwardian-interior-overview/>
3. <http://diletant.media/articles/30292533/>

3.6.

1. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/50_idey_oformleniya_interera_v_kolonialnom_stile-20907.html
2. Миллер Д. Мебель. Все стили от древности до современности: пер. с англ. / Джудит Миллер; предисл. Дэвида Линли. – М.: АСТ: Астрель, 2011. – 559, [1] с.: ил.
3. Стили мебели. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.
4. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Эпоха_Регенства_\(Великобритания\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Эпоха_Регенства_(Великобритания))
Фото: <https://jupiter.ai/books/88Kw/>
Фото: <http://lebed.com/2002/art2911.htm>
Фото: <http://antuan-graftio.livejournal.com/124277.html>
Фото: <http://antuan-graftio.livejournal.com/124277.html>
Фото: <http://inga-ilm.livejournal.com/784907.html>
Фото: <http://inga-ilm.livejournal.com/784907.html>
Фото: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Эпоха_Регенства_\(Великобритания\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Эпоха_Регенства_(Великобритания))
Фото: http://www.lignaur.ru/pages.htm?id_page=752
<https://www.pinterest.com/giromonotte2015/ампир-тмпире-style/?lp=true>
Фото: <http://www.stikkymedia.com/blog/happy-victoriaday-sticky-media>
Фото: <http://interior.ashley.ru/?mode=art&artblock=i>
<http://www.tehdiz.ru/doma-v-viktorianskom-stile/>
Фото: <https://moydom.media/architecture/vnutri-viktorianskih-osobnyakov-sovremennye-proekty-staryh-viktorianskih-domov-2328>
Фото: <http://ivan.at.ua/news/2008-07-30-276>
Фото: <http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/105105>
<http://www.antikzone.ru/mebel-of-england3>

3. [http://artishock.org/style_a/viktorianskiy-stil]
4. [http://artishock.org/style_a/regentstvo]

3. https://ru.wikipedia.org/wiki/Роберт_Адам
4. <http://myhome.lv/ru/victorianism-stilu-dazadiba-aripasu-siku/>
5. [<https://uk.wikipedia.org/wiki/Неоготика>].

4. <http://www.antikzone.ru/style/edvardianskiy-stil-starinnaya-mebel>

- Фото: <https://www.pinterest.com/pin/530510031075371193/>
<http://chaspikserial.ru/476032-arts-and-crafts-movement-wallpaper.html>
Фото: <http://surfingbird.ru/surf/b-sq5328A>
Фото: <http://www.studing.od.ua/korolevskij-sud-arhitekturnaya-dostoprimechatelnost-viktorianskoj-epoxi-v-londone/>
Фото: http://hrinue.do.am/news/viktorianskiy_stil_v_interere_stil_interera_viktorianskiy_anglijskij/2014-08-12-89
Фото: <http://www.alexandria-company.ru/blog/bukingemskij-dvorec/>
Фото: <http://www.antikzone.ru/style/edvardianskiy-stil-starinnaya-mebel>
Фото: <http://honestilil.livejournal.com/83664.html?thread=1078480>
Фото: <http://arx.novosibdom.ru/node/535>
Фото: <http://webmandry.com/karta-velikobritanii-narusskom-i-anglijskom-yazykah-ostrov-velikobritaniya-na-karte-mira-karta-kolonij/>
Фото: <https://yellowhome.ru/2015/01/26/samobytnyj-kolorit-kolonialnogo-stilya/>
<http://www.diy.ru/post/2516/>
Фото: <http://hhss.ru/encyclopedia-design/style/colonial-style-in-the-interior/>

Розділ IV

4.1, 4.2, 4.3.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Еклектизм>
 2. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Эклектика_\(архитектура\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Эклектика_(архитектура))
 3. Стили мебели. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.
 4. <http://www.putidorogi-nn.ru/evropa/189-novaia-ratusha-v-miunkhene>
 5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Неомавританский_стиль
 6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Необароко>
 7. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Неорессанс>
 8. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Неорек>
 9. https://uk.wikipedia.org/wiki/Готична_архітектура_Львова
- Фото: https://ru.wikipedia.org/wiki/Средневековый_Львов
<http://www.pecherski.net/?file=fotokniga-kiev-7>
 Фото: <https://www.rutraveller.ru/place/117136/photos>
 Фото: <http://www.videnovum.com/ukraine/kiev-140/vladimir-cathedral-27>
 Фото: http://spbfoto.spb.ru/foto/details.php?image_id=883
 Фото: http://spbfoto.spb.ru/foto/details.php?image_id=883
 Фото: <http://prousadbi.ru/blog/osobnyaki/dom-kuptsa-igumnova-g-moskva.html>

- Фото: <http://www.pravoslavie.ru/31823.html>
 Фото: <http://www.art-designs.ru/russkij-stil.html>
 Фото: <http://www.american-presidents.info/AT21.html>
<http://deacademic.com/dic.nsf/dewiki/618453>
 Фото: https://ru.wikipedia.org/wiki/Тай,_Эдуард_Петрович
 Фото: <http://www.spdm.ru/zerkalnyy-zal-dvorca-beloselskih-belozerskih>
<https://kudago.com/spb/place/dvorec-beloselskih-belozerskih/>
 Фото: http://www.spytravel.ru/france/paris/place_grand_opera_franciya_parizh.html
https://www.tripadvisor.com.sg/LocationPhotoDirectLink-g187147-d190204-i163865061-Palais_Garnier_Opera_National_de_Paris-Paris_Ile_de_France.html
<https://www.smileplanet.ru/france/parizh/grand-opera-v-parizhe/>
 Фото: <https://arttravelblog.ru/dostoprimechatelnosti/castello-di-sammezzano-italyanskij-zamok-v-mavritanskom-stile.html>
<https://ru.depositphotos.com/9088527/stock-photo-boston-public-library.html>

Розділ V

5.1.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
 2. <http://mosmodern.narod.ru/architect/rjabushinsky.html>
 3. <http://www.culture.ru/materials/51611/yugendstil-on-zhe-tiffani-on-zhe-setsession-on-zhe-liberti-on-zhe-modern>
 4. <http://stilarhitekturi.livejournal.com/14273.html>
 5. <https://fr.pinterest.com/pin/320600067205572866/>
 6. <https://mytimetotravel.wordpress.com/2011/09/17/riga-art-nouveau/>
 7. Стили мебели. Д. Кес. Изд. Академии наук Венгрии. Будапешт 1981 г. 270 с.
 8. <http://fashiongear.fibre2fashion.com/brand-story/liberty/about-the-founder.asp>
- Фото: <https://vdohnovlenie2.ru/ego-kartiny-dyshat-spokojstviem-i-negoj-xudozhnik-alfons-muxa/>
 Фото: <https://architecturebest.com/tvorchestvo-anri-van-de-velde/>
 Фото: <http://www.dpholding.ru/museum/?action=vmphoto&id=465>
 Фото: <http://orname.ru/2012/12/bordyury-v-stile-modern>
<http://www.liveinternet.ru/users/4697721/post194010053>

5.2.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Модернізм>
2. <http://v.sokolovsky.com.ua/modernizm-arhitekturny-j-stil/>
3. http://studbooks.net/1028002/kulturologiya/istoriya_stanovleniya_razvitiya_dizayna
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/архитектурный_модернизм
5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Де_Стейл

- Фото: https://ru.wikipedia.org/wiki/Орта_Виктор
 Фото: <http://andrei-kovrin.livejournal.com/234068.html>
http://www.liveinternet.ru/users/la_belle_epoque/post246110407/
 Фото: <http://venividi.ru/node/2319>
 Фото: https://bersoantik.com/ru/catalog/article/87_033/
<https://mebelvblage.ru/osobennosti-stilya-modern/>
http://www.liveinternet.ru/users/la_belle_epoque/post62750138/comments
 Фото: <https://ochendaje.livejournal.com/51955.html>
 Фото: <http://worldroads.ru/dom-balo-v-barselone-casa-batllo>
 Фото: http://www.liveinternet.ru/users/la_belle_epoque/post101562253/
<https://www.pinterest.com/pin/501518108477750380/?lp=true>
 Фото: <https://salon.ru/article/modern-po-russki-7485>
<http://xn--7sbnu3c3fjls.xn--p1ai/100000056.html>
 Фото: <https://www.liveriga.com/ru/1582-rizhskiy-muzey-yugendstilya>

6. <https://ru.wikipedia.org/wiki/рационализм>
7. Олександр Лаврентьев. Лабораторія конструктивізму. Досліди графічного моделювання. - М.: Грант, 2000.
8. Іконніков А. В. Архітектура Москви. ХХ століття. - М.: 1984.
9. Іконніков А. В. Архітектура ХХ століття. Утопія та реальність. У 2-х тт., М., 2001.

10. Хан-Магомедов С. О. Архитектура радянського авангарду. - М. : 2001.
11. Хан-Магомедов С. О. Конструктивізм - концепція формоутворення. - М., 2003
- Фото: <http://www.cardesign.ru/library/history/2010/07/08/4038/>
- http://www.admagazine.ru/inter/56152_dom-ritvelda-v-utrekhte.php
- Фото: <http://www.cardesign.ru/articles/history/2010/07/08/4038/>
- Фото: https://ria.ru/weekend_art/20130912/842357972.html
- <https://www.wikiart.org/ru/pit-mondrian/bugi-vugi-na-brodvee-1943>
- Фото: <http://history-design.livejournal.com/125891.html>
- Фото: <http://cmsconf.ru/pit-mondrian-v-interere/>
- Фото: <http://www.kyda-komy.ru/MSov1.html>
- <http://polit.ru/article/2013/07/22/USSR-at-World-Expo/>
- Фото: https://studopedia.ru/10_252578_poisk-novih-tipov-obshchestvennih-zdaniy.html
- Фото: http://progulkipomoskve.ru/publ/doma/dom_kultury_dk_imeni_zueva_ulica_lesnaja_18/39-1-0-1809
- Фото: <http://expert.ru/expert/2011/42/proletarskij-eksklyuziv/media/109106/>
- Фото: http://www.admagazine.ru/inter/16167_dom-konstantina-melnikova.php
- Фото: <https://www.adme.ru/tvorchestvo-hudozhniki/10-smyslov-chernogo-kvadrata-508405/>
- Фото: <http://photopoint.com.ua/1211937-otec-abstrakcii-vasilij-kandinskij/>
- Фото: <http://inosmi.ru/history/20150206/226024719.html>
- <http://www.avangardism.ru/el-lisitskij-proun.html>
- Фото: <http://artgals.info/artlifestyle/detail/468-konstruktivizm-19-10-09>
- <http://berlogos.ru/article/konstruktivizm-funktsiya-minus-dekor/>
- Фото: <http://ooo-eurostroy.ru/stili-interera>

5.3.

- <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
- <http://www.classtravel.com/>
- <http://www.molomo.ru/inquiry/lanvin.html>
- <https://ru.wikipedia.org/wiki>
- <http://subscribe.ru/group/mir-iskusstva-tvorchestva-i-krasoty/247041/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=7E08zjKWRZl>
лекція модерн
- <http://ppt-online.org/74185>
- <http://tv.jampop.tv/play/channel/1plus1/ історія архітектури>
- <http://homy.com.ua/article/ruhlmann-emile-jacques>
- Фото: <https://renatar.livejournal.com/353180.html>
- Фото: <https://masterok.livejournal.com/445207.html>
- Фото: <https://kvaratblog.ru/blog/stil-ar-deko-v-istorii-3-unikalnyh-proekta-ot-kraysler-bilding-do-vostochnogo-ekspressa/>
- <http://weddbook.com/media/2049051/1920s-gatsby-wedding>
- Фото: <https://la-gatta-ciara.livejournal.com/380854.html>
- Фото: <https://renatar.livejournal.com/353180.html>

- <http://samdizajner.ru/konstruktivizm.html>
- Фото: <https://gelproekt.pro/stati/100-le-korbyuze>
- Фото: <https://www.buro247.ru/news/culture/raboty-le-korbyuze-vklyuchili-v-spisok-vsemirnogo.html>
- http://www.admagazine.ru/inter/23166_villa-la-roche-in-paris-after-restoration.php
- Фото: <http://tehne.com/grant/proekt-muzeya-bauhausza-v-dessau-germaniya-2015>
- Фото: <http://www.cardesign.ru/articles/history/2010/07/08/4038/>
- Фото: <http://md-eksperiment.org/post/20150211-dizajn-interera-ot-proshlyh-vekov-do-nashih-dnej>
- Фото: <http://www.cardesign.ru/articles/history/2010/07/08/4038/>
- Фото: <http://www.cardesign.ru/articles/history/2010/07/08/4038/>
- Фото: <http://www.architectogallery.ru/news/world-news/1/880/>
- <http://arx.novosibdom.ru/node/546>
- Фото: http://progulkipomoskve.ru/publ/doma/dom_kultury_dk_imeni_zueva_ulica_lesnaja_18/39-1-0-1809
- Фото: <https://obiskusstve.com/658559756352883140/10-samyh-vydayuschih-sya-arhitektorov-stoletiya-chi-imena-na-sluhu-u-vsego-mira/>
- http://www.admagazine.ru/inter/51613_pavilon-germanii-v-barselone-lyudviga-mis-van-der-roe.php
- Фото: <https://www.pinterest.com/pin/204139795580991617/?lp=true>
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tugendhat_living_room.jpg
- Фото: <https://www.knoll.com/knollnewsdetail/design-deconstructed-barcelona-chair>
- Фото: <http://www.myhome.ru/journal/knowledge/485>
- <https://www.initial.com.ua/unikalnyy-stul-barselona-ot-arhitekatora-lyudviga-mis-van-der-roe-v-raznyh-intererah-10-variantov.html>
- Фото: <http://styleinsider.com.ua/2016/10/dumitru-chiparus-roskosh-i-shik-ar-deko/>
- Фото: <http://matematikaiskusstvo.ru/ardekoorn.html>
- Фото: <http://www.designstory.ru/theme/view/3783>
- <http://gunaoxana.blogspot.com/2012/11/from-history-emile-jacques-ruhlmann-art.html>
- Фото: <http://art.mirtesen.ru/blog/43305089975/Erte-Skulptura>
- <http://www.kulturologia.ru/blogs/080317/33730/>
- Фото: <http://www.hotelresidencia.com/living-room-black-and-gold-bench/>
- <http://www.lorakimrealty.com/perfect-apartment-for-sale-in-golosevskiy-district-id-282/>
- <http://www.akmaya.ru/post414612062/>
- <https://yandex.ru/collections/card/5845ce4c663518988c9bdec9/>

5.4.

1. <http://sarb-033.livejournal.com/30648.html> Сталинские высотки
 2. <https://ru.wikipedia.org/wiki>
 3. <http://arch-heritage.livejournal.com/32320.html> сталинские вокзалы
 4. <http://tatiana-gayduk.livejournal.com/32049.html> гостинница Ленинградская
 5. http://artishock.org/style_a/stalinskiy-ampir
 6. <http://www.krasnaya-moskva.ru/kazan1.htm> Ескізи розпису казанського вокзалу
 7. Архитектура Сталина. Психология и стиль. Авторы: Хмельницкий ДМ.: Прогресс-Традиция, 2007. – 560 с.
 8. <http://www.ok-interiordesign.ru/blog/stalinskiy-stil-v-dizayne-interyerov.html>
 9. http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Philosophia/4_162855.doc.htm
 10. <http://kayrosblog.ru/arhitektura-ar-deko-new-yorka>
- Фото: http://vasi.net/community/kartinki/2009/08/26/vestibul_stancii_kurskajakolcevaia_otkrylsja_posle_rekonstrukcii_20_foto.html
- <http://sinlimitequipment.blogspot.com/2015/05/solucion-vi-advinanza-viajera.html>
- Фото: <http://design4wellbeing.com/?p=684>
- Фото: <http://runews1.ru/stalinskie-vysotki-moskva-stalinskie-vysotki-sem-vysotnyx-zdanij-sem-sestyor-postroennyx-v-moskve-v-konce-1940-x-nachale-1950-x-godov/>
- <https://varandej.dreamwidth.org/253157.html?thread=2408933>
- <http://russia-open.com/regions/gorodfedznac/3026/TurMar/2015/03/17/Legendy-i-mify-Stalinskih-vysotok.phtml>
- <http://pozit.livejournal.com/179451.html>

5.5.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Модернізм>
 2. <http://v.sokolovsky.com.ua/modernizm-arhitekturny-j-stil/>
 3. http://studbooks.net/1028002/kulturologiya/istoriya_stanovleniya_razvitiya_dizayna
 4. https://ru.wikipedia.org/wiki/аритектурный_модернизм
 5. https://ru.wikipedia.org/wiki/Де_Стейл
 6. <https://ru.wikipedia.org/wiki/рационализм>
 7. Олександр Лаврентьев. Лабораторія конструктивізму. Досліди графічного моделювання. - М.: Грант, 2000.
 8. Іконніков А. В. Архітектура Москви. ХХ століття. - М.: 1984.
 9. Іконніков А. В. Архітектура ХХ століття. Утопія та реальність. У 2-х тт., М., 2001.
 10. Хан-Магомедов С. О. Архітектура радянського авангарду. - М.: 2001.
 11. Хан-Магомедов С. О. Конструктивізм - концепція формоутворення. - М., 2003
- Фото: <https://1dom.wordpress.com/2010/05/15/farnsworth-house-mies-van-der-rohe/>
- <http://dom.dacha-dom.ru/plano.shtml>
- Фото: http://inbu.ru/alvar_aalto/

- Фото: <https://www.culture.ru/institutes/13798/zhiloy-dom-na-ul-mohovaya>
- Фото: <http://www.vestifinance.ru/articles/63236>
- http://www.admagazine.ru/inter/62245_gostinitsa-leningradskaya.php
- Фото: http://www.edu.severodvinsk.ru/after_school/obl_www/2015/work/7/pages/worldlibraries.html
- Фото: <http://www.h-l.ru/leningrad.htm>
- http://transtour-odessa.com/moscow/hotels/hilton_moscow.html
- http://transtour-odessa.com/moscow/hotels/hilton_moscow.html
- Фото: <http://fb.ru/article/289270/stalinskaya-vyisotka-na-barrikadnoy-slavnaya-istoriya-elitnogo-doma-iz-sssr>
- Фото: <https://weatlas.com/landmarks/1414>
- Фото: <http://svstsv.com/projects/pred-proektnyie-predlozheniya/kazanskij-vokzal.html>
- <http://geobio-de-va.blogspot.com/2012/02/1950.html>
- Фото: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1623258&page=7>
- <https://gosh100.livejournal.com/176443.html>
- Фото: <https://golos.io/ru--fotografiya/@andrewswift/sivershina-zheleznodorozhnyi-vokzal-v-chernigove>
- <https://horoshiyblog.livejournal.com/165300.html>
- <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1623258&page=7>
- Фото: http://www.admagazine.ru/inter/62245_gostinitsa-leningradskaya.php
- Фото: <http://www.artwall.ru/articles/sovetski-interier-segodnya>
- <http://interiorgid.ru/interer-v-stile-stalinskiy-ampir/>
- <http://interiorgid.ru/interer-v-stile-stalinskiy-ampir/>
- <http://studiofd.ru/>
- http://designhistoryalexpodgorniy.blogspot.com/2013/03/blog-post_24.html
- Фото: <http://www.interior.ru/design/name/1180-alvar-aalto-alvar-aalto-samyj-izvestnyj-finskij-arkhitektor.html>
- http://aalto.vbgcity.ru/restoration_2011_2012
- Фото: <https://sultan-arch.livejournal.com/130300.html>
- <http://artishock.org/architectura/aziya/hram-sveta-yaponiya>
- Фото: <https://www.retroua.com/киев/379/дворец-пионеров-и-юношества-им-остров/>
- Фото: <http://ovacii.com/building/6-nacionalnyj-dvorec-iskusstv-ukraina.html>
- <https://www.retroua.com/киев/165-дворец-украина/>
- Фото: http://arkitektur.blogg.no/1314353672_minimalist_john_pawso.html
- <https://www.pinterest.com/ endlessforms/john-pawson/?lp=true>
- Фото: <http://artcho.com/the-best-choice-of-study-table-ideas/white-desk-study-table-for-kids-single-study-table-table-chair-for-kids/>
- <http://20century-art.ru/postmodernizm/minimalizm.tpl>
- Фото: <https://interiors-ru.livejournal.com/1237682.html>
- <http://perego-shop.ru/gallery/minimalizm-arhitektura/>

<http://archidom.ru/content/491.html> Б. Уборевич-Боровский
 Фото: <http://photoshouse.ru/svetlaya-mebelym-v-interymere-foto.html>

http://art.bulhot.com/619/kolektsiya-italianski-kuhni-na-valcucine/8_02/
<http://www.arredo.ru/brand/valcucine>

Розділ VI

6.1.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/бруталізм>
 2. <http://qoo.by/RgC>
 3. <https://artinterior.ua/sovremennyye-stili/stile-brutalizm/>
 Фото: <https://www.archdaily.com/117442/ad-classics-boston-city-hall-kallmann-mckinnell-knowles/5038047028ba0d599b000939-ad-classics-boston-city-hall-kallmann-mckinnell-knowles-plan-01>
https://howlingpixel.com/wiki/Boston_City_Hall

Фото: <https://www.behance.net/gallery/3320478/Corpus-Christi>
<http://www.archtalent.com/projects/chapel-in-valleaceron>
 Фото: <http://www.suncityvillas.com/57b41c7c6d30d797.html>
<https://www.pinterest.com/sayapkiri106/apartment-living-room-ideas/>
<https://ceskacenaarchitekturu.cz/projekty/2016/kadernictvi-tana-kmenta/>

6.2.

1. Язык архитектуры постмодернизма / Дженкс Ч. ; Перевод с английского А. В. Рябушина, М. В. Уваровой; Под редакцией А. В. Рябушина, В. Л. Хайта. — Москва : Стройиздат, 1985. — 136 с., ил. — Перевод издания: The Language of Post-Modern Architecture / Charles A. Jencks. — Rizzoli.
 2. <http://archi.ru/lib/publication.html?id=1850569546&fl=5&sl=1>
 3. <http://moscowsad.ru/postmodernizm-stil-interera.html>
 4. Михайлов С. История дизайна. Дизайн индустриального и постиндустриального общества. Том 2. - М., 2003.
 5. Творить, играючи. 7 / 01 / 2013 / Декор, Интерьеры / Анастасия Ткаченко, специально для Д. Журнала
 Фото: <https://starcmantova.com/2015/10/06/casa-vanna-venturi/>
<http://www.abrief.info/?p=30363>
 Фото: <http://homy.com.ua/article/venturi-robot>

Фото: <http://archi-learner.blogspot.com/2014/01/cloregallery-by-james-stirling-1987.html>
 Фото: <http://archialexeev.ru/площадь-италии-в-новом-орлеане>
 Фото: <https://bigcitiesbrightlights.wordpress.com/2012/03/22/los-angeles-venice-binoculars-building/>
 Фото: <https://www.pinterest.com/pin/369013763196654688/?lp=true>
 Фото: <http://www.dange.com.ua/tips/interior-styles/modern/postmodernism.html>
<http://www.viendoraglass.com/0dcd0b567c73950f.html>
<http://d-stroy.com.ua/nashi-raboty>
<https://salon.ru/magazine/n4-49-2001-3>
 Фото: <http://www.djournal.com.ua/?p=2745>
http://blog.daum.net/_blog/ BlogTypeView.do?blogid=08flx&articleno=15859286&categoryId=397741®dt=20091018112702
<http://www.djournal.com.ua/?p=2745>

6.3.

1. Хоннеф, Клаус. Поп-арт / Под ред. Уты Гросеник. — Москва: Taschen / «Арт-родник», 2005. — С. 12—13. — (Стили, течения и направления в искусстве). — ISBN 5-9561-0142-3.
 2. <http://simpeksdesign.com.ua/portfolio/pop-art/>
 3. <http://www.crossfashion.ru/index.php/raduga-stilej/1084-pop-art-v-mode-istoriya-stilya-aktualnost-i-primery-obrazov>
 4. <http://evagirl.ru/607-stil-pop-art-v-odezhde-stil-i-moda.html>
 Фото: https://www.e-reading.club/chapter.php/1023419/34/Ostanina_-_Mastera_avangarda.html
 Фото: <http://www.weloveart.ae/event/paint-grape-liechtenstein-m-maybe/>
 Фото: <http://www.penki.lt/ru/Endi-Uorkhol-avtoportret-na-vystavke-sovremennogo-iskusstva-v-Barvikhe.media?id=191342>
 Фото: http://dasha46.narod.ru/Encyclopedic_Knowledge/Art/AndyWarhol/AndyWarhol_rus.htm
 Фото: https://artinvestment.ru/news/artnews/20110808_private_art_contemporary.html

Фото: <http://nakonu.com/2015/05/14598>
 Фото: <http://www.dobrzemieszkaj.pl/galeria/101682-132133.html>
<https://yandex.ru/collections/user/yanadesign30/pop-art-v-interere/>
<https://www.artcer.ru/pop-art-v-dizajne-interera-iskusstvo-perehodyashchee-v-stil>
 Фото: http://evromaster.ucoz.ru/photo/varianty_remonta_gostinoj/3
<http://surfingbird.ru/surf/kak-sdelat-obstanovku-v-dome-teplee-oranzhevyj-v-jz5V6c281/>
<https://yandex.ru/collections/card/5842767fbef67b270152ea39/>
 Фото: http://www.nocoshop.ru/blog/fashion/milan_fashion_week_prada-vesna_2014.html
<https://womnadvice.ru/stil-pop-art>
<http://evagirl.ru/607-stil-pop-art-v-odezhde-stil-i-moda.html>
 Фото: <http://inpress.ua/ru/society/20123-dom-vverkh-dnom-ili-kak-popast-v-knigu>
<https://ru.wikipedia.org/wiki/Поп-арт>

6.4.

1. <http://www.vltramarine.ru/mag/art/exhibitions/2760>
 2. Мастера авангарда / Сост.: Автор-составитель Е.А. Останина, М., «Вече», 2003 г., с. 46-47.
 3. <http://www.cablook.com/design-art/geometriya-feliche-varini/>
 4. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
 5. <http://vikent.ru/author/2527/>
- Фото: <https://www.flickr.com/photos/32357038@N08/6575441425>
<https://www.pinterest.com/pin/289497082271933963/?lp=true>
<http://www.ostrovok.lg.ua/statti/kultura/op-art-viktora-vazareli>
 Фото: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/623754>
<https://thegoodolddayz.wordpress.com/tag/victor-vasarely/>
<https://www.almanart.org/IMG/Image/mp13/>
 Фото: <https://purestyleedition.wordpress.com/2015/07/06/zuhair-murad-star-studded-sophistication/>
<https://www.pinterest.com/pin/587860557580718814/?lp=true>
<http://prointerior.info/ru/op-art/>
 Фото: <http://n7site.nola7.com/en/wellness/view/179>
<http://www.homeandco.es/op-art/>
 Фото: <http://hdinterior.ru/?p=111688>

6.5.

1. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Хай-тек_\(стиль\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Хай-тек_(стиль))
 2. <http://venividi.ru/node/25583>
 3. <http://aviasovet.ru/blog/samyj-dorogo-otel-v-mire-semizvyozdochnyj-otel-burzh-al-arab/>
 4. <http://www.sibdom.ru/publication/articles/32/840/>
 5. Анна Мудрова. Великие шедевры архитектуры. 100 зданий, которые восхитили мир. --- Litres, 2015. -- ISBN 5457637433.
 6. Райли Н. Элементы дизайна -- Магма, 2004. -- 518 с.
 7. Макарова В. В. Стили интерьера. -- БХВ-Петербург, 2011. -- С. 71. -- 163 с. -- ISBN 5977507380.
- Фото: <http://diletant.media/museum-history/35656189/>
http://www.5arts.info/milan_cathedral/
<http://gid.travel/point/eyfeleva-bashnya>
 Фото: <https://wiki-turizm.ru/france/655-okruga-parisa>
<https://en.ppt-online.org/156084>
https://tonkosti.ru/Центр_Помпиду
 Фото: <http://coda-craven.org/louvre-museum-paris-4k-uhd-wallpaper>
<http://www.francetourisme.fr/visita-de-paris/museo-del-louvre.html>
<https://www.eleconomista.com.mx/arteseideas/Presos-de-Paris-muestran-sus-obras-en-Louvre-20111110-0134.html>
 Фото: [http://xn--b1aeclack5b4j.xn--c1av.g.xn--p1ai/wiki/Рейхстаг_\(здание\)](http://xn--b1aeclack5b4j.xn--c1av.g.xn--p1ai/wiki/Рейхстаг_(здание))

6.6.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Бионика>
2. <http://www.nkj.ru/archive/articles/21847/>
3. <http://www.novate.ru/blogs/290315/30614/>
4. https://vk.com/photo-4873095_164985480 Зелена архітектура

- <http://www.kickvick.com/anamorphic-illusion/>
<http://www.poeticmind.co.uk/research/felice-varini-year-by-year/>
 Фото: <http://www.rcylpd.com/index2.html>
 Фото: <https://coaliciongrafica.wordpress.com/category/arte/>
<http://marcelbatlle.blogspot.com/2012/01/yayoi-kusama-louis-vuitton.html>
<https://www.gagosian.com/exhibitions/may-30-2009-yayoi-kusama/exhibition-images>
 Фото: <http://studioarts2siteforstudents.weebly.com/yayoi-kasuma.html>
<http://portfolio.yukimedia.co.uk/selfridges-kusama/>
 Фото: <http://k-studio.kiev.ua/statya/styl-v-interiore/op-art/>
<https://www.svoyugol.ru/services/dizayn-intererov/stilistiki/sovremennye-stili/stil-op-art/>
<https://archpaper.com/2013/03/architects-design-a-dizzying-tile-showroom-in-london/>
 Фото: <https://planetofhotels.com/avstriya/insbruck/kafedralnyy-sobor-sv-iakova>
 Фото: <http://www.designmena.com/specify/meet-the-cid-awards-silver-sponsors-alec-fitout-and-fagerhult>
<https://www.pinterest.com/pin/452048881321340634/?lp=true>

- <https://www.smileplanet.ru/germany/berlin/>
 Фото: <http://www.rk-re.com/sheikh-mohammed-opens-burj-al-arab-terrace/>
<http://vinegred.ru/samye-roskoshnye-i-dorogie-oteli-v-mire.html/>
<http://yablur.ru/blogs/shikarnie-atriumi-oteley/3046876>
 Фото: <https://vespig.wordpress.com/самая-красивая-в-мире-вертолетная-пло/>
 Фото: <https://www.pinterest.com/pin/422071796305247991/>
<http://averc.ru/meb33.html>
<http://italquarter.ru/lyustryi/lyustryi-hi-tech/>
[http://ebocon.com/bathroom-designed/bathroom-designed-effective-small-bathroom-designs-open-space-creative](http://ebocon.com/bathroom-designed/bathroom-designed-bathroom-designed-effective-small-bathroom-designs-open-space-creative)
<http://www.dilso.ru/sanuzly.php>
 Фото: <http://www.dekorpa.com/minimalist-dekorasyon-111>
<http://www.delinform.ru/article.php?numn=3183>
 Фото: <http://www.mobilibardelli.com/showroom/bagni.php>
<http://www.oooarsenal.ru/post.php?id=15273>
 Фото: <http://designmyhome.ru/dizayn-interera>
<https://yandex.ru/collections/card/5894a351b1ab9d0071bddfde/>
<http://bumerangrs.ru/dizajn-kvartir-v-stile-haj-tek.html>

5. <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/6282/> биоархитектура
6. <http://archi.ru/projects/world/518/centr-pompidu-меч-центр-Помпиду-меч>
7. Лебедев Ю. С. Архитектурная бионика. -- М.: Стройиздат, 1990. -- 269 с.

8. Чарльз Дженкс. Новая парадигма в архитектуре. Перевод с английского Александр Ложкин, Сергей Ситар // Проект international 5
9. Михайленко, В. С. Основы биодизайну : навч. посіб. / В. С. Михайленко, О. В. Кашенко. -- К.: Каравела, 2011. -- 224 с. : іл.
10. <http://archi.ru/projects/world/6469/proekt-ekorium-nationalnogo-kologicheskogo-institutata>
11. Биоморфизм как система образного моделирования в культуре. Автореферат диссертации. Доктор культурологии Байкова Екатерина Владимировна. 2011 г. <http://www.dissercat.com/content/biomorfizm-kak-sistema-obraznogo-modelirovaniya-v-kulture>
 Фото: <https://evan-gcm.livejournal.com/302156.html>
<https://anelovedphobia.wordpress.com/>
 Фото: <https://www.mark-magazine.com/asia>
<http://aasarchitecture.com/2013/09/ecorium-by-samoo-architects-engineers.html>
 Фото: <http://23irfaf.ru/articles/bionics.php>
<http://zhan.renren.com/h5/entry/3602888497997746642>
<http://news.cision.com/wildwood-pr/i/roca-gallery,c154325>
<http://shanomag.com/architects-design-world-class-yachts/>
 Фото: <http://blog.vkvvisuals.com/design-icons-eero-saarinen>
<http://comersofthe20thcentury.blogspot.com/2014/02/>
<https://www.theatlantic.com/photo/2013/11/the-20th...of-eero-saarinen/100631/>
<http://unitex-mebel.livejournal.com/261195.html>
 Фото: <http://mid.az/foto/8299-dgnyandn-jn-seksual-binalard.html>
- 6.7.**
1. Л. Фьюмара, Е.Горбик. Введение в принципы органической архитектуры. // Региональный сборник архитек-туры и градо-строительства: Сб. н. тр. – вып. 7. – Одесса: Астро-принт, 2005. – С. 499-503.
2. <http://www.4living.ru/items/article/organiceskii-dizain--biomorfizm/>
3. <http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-idey-organicheskoy-arhitektury-vo-vtoroy-poline-xx-veka> статья Быстрова Т.Ю.
4. <http://www.4living.ru/items/article/organiceskii-dizain--biomorfizm/>
5. <http://www.hmshop.ru/inspiration/mebel-vitra/>
6. Л. Фьюмара, Е.Горбик, Г. Ушаков. Living organic architecture // Сучасні проблеми архітектури і містобудівництва: Зб. наук.-техн. пр. - Вип. 11-12. – К: КНУБА, 2003. – С. 113-122.
 Фото:<http://icreative.am/32412.html>
<http://picsportal.blogspot.com/2011/07/house-on-waterfall.html>
- 6.8.**
1. С. Б. Чистякова. Охрана окружающей среды. М.: Стройиздат 1988, 272 с.
2. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. О некоторых противоречиях в теории и практике экостроительства и экодизайна..Зими́на С.Б, Меженная Н.Ю. Архітектурний вісник КНУБА. № 5, 142-154 стр.
4. <http://aum108.ru/forum/32-83-1> заглиблені будинки
- <https://weburbanist.com/2015/03/04/aerodynamic-avian-architecture-12-bird-inspired-buildings/>
<https://yandex.ru/collections/user/kalynovich/dinamicheskaja-arkhitektura-zdaniy/>
 Фото: <http://bling2.typepad.com/blog/2006/08/pano-1-the-guggenheim-museum.html>
 Фото: <https://architizer.com/projects/shhttp://www.gardener.ru/events/exhibition/page135.php?id=1680ell-house2/>
 Фото: <http://www.watg.com/tag/competition/>
<http://www.abitant.com/posts/dekorativnye-radiatory-dlya-vannyh-komnat>
<https://www.haikudeck.com/principles-of-design--education-presentation-vxWzIJRSBZ>
<http://zakazmeli.com/taxonomy/term/156>
https://thearchitect.pro.ru/projects/272-Bionicheskij_interer
<http://atollsecuritygroup.ru/bionicheskie-formy-dizayn/>
 Фото: <http://xn--80ahjdhy.top/biomorfizm-v-interyere>
<http://gobina.ru/organichen-dizayn/>
<http://ostroumovadesign.ru/bionika>
<http://www.myhome.ru/idea/interiorpublic/7505>
<https://yandex.ru/collections/user/poru4nik-valik/stilnie-intererm-karima-rashida/>
 Фото: <https://yandex.ru/collections/card/58ab00afb1ab9d5b4427fe9c/>
<http://www.apinfectoria.org/designer-heated-towel-rail-radiator-bathroom-warmer-modern-luxury-eb64ad82af32a853.html>
<http://interspace-design.com/blog/2010/09/16/lighting-with-a-twist-designs-with-organic-roots/>
 Фото: <https://www.pinterest.at/pin/703546773008556154/>
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dornach_-_Goetheanum_-_Grosser_Saal3.jpg
 Фото: <https://erfgoedstem.nl/zandkasteel-wortd-eerste-monument-amsterdam-zuidoost/>
<https://www.pinterest.se/pin/315674255110023013/>
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WLANL_-_jankie_-_Hal_ING_gebouw_Amsterdamse_Poort_\(3\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WLANL_-_jankie_-_Hal_ING_gebouw_Amsterdamse_Poort_(3).jpg)
 Фото: <http://svecha.ucoz.ru/index/0-47>
https://articulo.mercadolibre.com.ar/MLA-667715654-sillon-eames-lounge-chair-ottoman-diseno-y-confort-negro-_JM
<http://www.matisse.co.nz/brands/Vitra1/panton-chair>
<https://alex dormon.weebly.com/architecture-in-context-1/task-3-project-2-applying-ergonomics>
 Фото: <http://svecha.ucoz.ru/index/0-47>
http://dk.3dn.ru/publ/dizajn_interera/dom_budushhego/9-1-0-222
<http://wi-fi.ru/desktop/news/1/894304>
5. <http://fasady.pro/stati/svetloe-buduschee-fasadnyh-sistem-solnec.html> сонячні батареї на фасадах
6. <http://www.quotidianocasa.it/2015/11/11/casa-tetti-verdiriducono-i-consumi-energetici-del-25/22979/> зелені дахи
7. <http://yuliyakelidi.com/ekologicheskij-proekt-urban-skyfarm/>

8. <http://www.forma.spb.ru/archiblog/2012/05/14/lection-nilsen/> школа
9. http://archspeech.com/article/speechexp2015_дитячі_садки_і_школа
10. <http://www.dvery.eu/news2958.html>
11. http://avivas.ru/topic/dizain_interera_ofisa_microsoft_v_vene_ot_studii_innocad.html дизайн інтер'єру офісу
12. Михайленко, В. Є. Основи біодизайну : навч. посіб. / В. Є. Михайленко, О. В. Кашенко. – К. : Каравела, 2011. – 224 с. : іл.
 Фото: <https://es.luxuryfurnituremr.us/content/12457.html>
<https://designbyhand.ru/24-kamen-v-interere-kvartiry.html>
<http://kayrosblog.ru/post192718279>
<http://zolotoyken.com/interery>
<http://venetianmasks.us/florida-home-renovation-kitchencentral-fl-home-renovation-kitchen-remodel/>
<http://www.meblirovka.com.ua/gallery/item/40>
 Фото: <https://archi.ru/world/60679/svobodnyi-chelovek>
 Фото: <https://www.aoweibang.com/view/31868566/>
 Фото: <http://decorationstree.com/architecture/shigeru-banscardboard-cathedral-in-new-zealand.htm>
<https://tutorialesmoldes.com/reciclar-tubos-carton/>
<https://www.pinterest.cl/pin/141300507034049242/>
<http://www.archilovers.com/projects/119011/gallery?914496>
<http://www.archilovers.com/projects/119011/gallery?914496>
 Фото: <https://erblago.ru/articles/mebel-iz-kartona-obrezkov-tkani-i-musora/>
 Фото: <https://www.pinterest.com/ajsurf/surf-laugh-love-live/?lp=true>
<http://www.obstanovka.com/post/2703>
 Фото: <http://www.urbangardensweb.com/2011/01/13/a-stones-throw-from-the-garden/>
 Фото: <http://www.obstanovka.com/post/3026>
<https://www.dezeen.com/2008/07/14/droog-aalto-by-jan-cvrtnik/>
 Фото: <http://www.malolikto.ru/material/3d-polyi-tsenakachestvo.html>
<http://www.evkolay.net/ev-dekorasyonunda-farkli-tarzlar-haberdetay/?id=1362>
<http://greatfon.com/et/pictures/50569/version/1920x1200>
 Фото: <http://green-life.livejournal.com/tag/экодизайн>
<https://es.vida-estilo.yahoo.com/comer-jugar-dormir-%C3%A1rbol-070000081.html>

6.9.

1. <http://happymodern.ru/stil-provans-v-interere-izyskannaya-prostota-vne-vremeni-43-foto-idej/#>
 2. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/stil_kantri_v_interere_50_sovremennih_variantov-20884.html
 3. <http://srbu.ru/interer-pomeshchenij/296-stil-kantri-v-interere.html>
 Фото: <http://sam-sebe-dizainer.com/otdelka-sten/dizain-otdelki-sten>
<http://www.lonny.com/photos/Track+Lighting/0ipkD7f3mkv>
<http://womanadvice.ru/dom-v-stile-kantri>
- <https://www.pistonheads.com/gassing/topic.asp?t=1679622>
 Фото: <http://www.funnynlla.com/amazing-earth-houses-.html>
<http://greenheroes.tv/tag/earthship/>
<http://modaxi.blog102.fc2.com/blog-entry-182.html>
<http://deco.journaldesfemmes.fr/interieur/une-demeure-rustique-mais-chic/salle-a-manger-d-ete.shtml>
<http://admagazin.sk/news/18-6-20161700bratislava-prednasky-svetovych-odbornikov-ekologickej-architektury-gernot-minke-de-wemer-schmidt-ch/>
 Фото: <http://blog.2modern.com/2009/10/the-verticle-village.html>
http://www.coroflot.com/mitch_cook/project-solar-house
<https://www.detail.de/artikel/bausteine-fuer-energieeffiziente-kommunen-9200/>
<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1207327>
 Фото: <http://jalanrumah.blogspot.com/>
 Фото: <http://yuliyakelidi.com/ekologicheskij-proekt-urbansky-farm/>
<https://www.pinterest.com/pin/627055948089149831/?lp=true>
<https://www.youtube.com/watch?v=eUZmTzPyR-A>
<https://karmatrendz.wordpress.com/2012/06/11/vienna-microsoft-headquarters-by-innocad-architektur-zt-gmbh/>
<http://architetturatakeaway.blogspot.com/2011/05/>
 Фото: <https://www.pinterest.com/alexisniation/indoor-plants/>
<http://www.pimael-creatriceadesolutions.com/2015/05/mur-vegetal-interieur-stabilise-100-naturel-lichen.html>
<http://www.designfamily.ru/primery-vertikalnogo-ozelenenija-ofisov>
<http://picsr.com/photos/verdeprofilo/interesting/page8?nsid=56261884@N05>
<http://mossart.com.ua/galepera/>
 Фото: <http://www.lostatemnor.com/2014/01/30/high-school-campus-wish-attended/>
<http://www.danmark2030.dk/gront/>
 Фото: http://contigiani.blogspot.com/2013/10/proyecto-office-21-psicologia-y_25.html
<http://www.2015interiordesign.com/interior-design-ideas/20-shades-of-green-colour-in-the-interior/>
<http://o-krasote.com/stil-eko-v-interere-tendentsii-2016-goda/>
<http://www.pinwin.ru/konkurs.php?kact=2&knid=46&ruid=8788>
- <http://www.homeandlivingdecor.com/ryland-homes-az-for-a-transitional-exterior-with-a-stucco/>
 Фото: <http://feodesign1.blogspot.com/2012/>
<http://mobos.com.ua/uslugi-kompanii-dizajn-interera/>
<http://photointeriorpro.ru/interery-domov/8-interery-derevyannyh-domov-35-foto.html>
<http://bar-guzin.com/post374167551/>
 Фото: <http://foto-remonta.ru/object-13-tag-15.html>
<http://www.homeandlivingdecor.com/ryland-homes-az-for-a-transitional-exterior-with-a-stucco/>
<https://www.houzz.ru/photo/325362-country-kitchens-klassicheskij-kuhnya-london>

6.10.

1. <http://www.domfront.ru/2010/11/stil-shale/>
2. <http://www.diy.ru/post/2475/>
3. http://www.classicwood.ru/articles/dom_shale
 Foto: <http://tvoydom.com.ua/doma-v-stile-shale/>
<http://yadyam.ru/chastnye-doma-dizayn-snaruzhi-i-vnutri/>
<http://www.dom-i-srub.ru/articles/doma-v-stile-shale>
<https://repair-guides.com/ce/hall/the-yard-is-in-the-style-of-a-chalet-magnificent-house-in-chalet-style/>
 Foto: <http://www.remont-skt.ru/articles/mebel/gostinaya-v-stile-shale/>

- <http://teaterkort.info/salon-marocain-blanc-laque-avec-diamants.html>
<http://novamett.ru/dom/krasivye-doma-v-stile-shale>
<http://www.dom-i-srub.ru/articles/doma-v-stile-shale#lg=1&slide=3>
<https://www.pinterest.com/pin/318489004868549789/?lp=true>
 Foto: https://www.oboilux.ru/fabric/Ralphlauren/alpine_lodge/LFY65293F
<https://www.insidefabric.com/p-956830-lfy65295f-algonquin-horn-by-ralph-lauren.aspx>

6.11.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Прованс>
2. <http://happymodern.ru/stil-provans-v-interer-e-izyskannaya-prostota-vne-vremeni-43-foto-idej/>
3. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/provans_v_interer_e_50_dizaynerskih_idey-20848.html
4. <http://www.elenaeller.com/2014/10/interer-v-romantichnom-stile-provans-6-glavnyh-osobennostej.html>
 Foto: <http://kuhniclub.ru/kuhni-provans-1>
<http://kuhniclub.ru/kuhni-provans-2>
<http://robertoboat.com/brilliant-room-improvement-ideas-for-the-kitchen/>
 Foto: <http://studrep.co/french-interior-design/french-interior-design-on-popular-sofa-living-room-velvet/>
<http://studrep.co/french-interior-design/french-interior-design-on-popular-sofa-living-room-velvet/>

- <https://yandex.ru/collections/card/589087eeb47883006944c84a/>
<https://www.liveinternet.ru/journals/showcomments.php?jpostid=356995583&journalid=5469446&go=next&categ=1>
<https://www.livemaster.com/item/14817313-easter-gifts-lake-provence-rooster-decoupage>
 Foto: <https://www.ams-kovka.ru/statyi/hudozhestvennaya-kovka-dlya-kafe-i-restoranol>
<http://kovka.economstroy.kg/price.php>
<https://www.pinterest.com/wilcoxfurniture/wilcoxfurniture/?lp=true>
 Foto: <https://yandex.ru/collections/user/mirca2442/pol-v-interer-e-stilia-provans/>
<https://yandex.ru/collections/card/599151e5acbcf61a74690b2d/>

6.12.

1. <http://kristyhome.ru/stati/reychil-eshvel-osnovatelnitsa-shebbi-shik.html>
2. <http://homester.com.ua/design/apartments/trends/otel-v-stile-shebbi-shik/>
3. <http://www.liveinternet.ru/users/irishka-arishka/post237937414/>
4. http://interior-gazeta.ru/stili/Reychell_esvell_schebby-schik-eto_poesiya_zenstvennosti
 Foto: <http://happymodern.ru/interer-v-stile-shebbi-shik-67-foto-dlya-romantichnyx-i-stilnyx-lichnostej/>
 Foto: http://fantasystudy.ru/master_klass/dekupazh
<https://yandex.ru/collections/user/denisova-xiuscha2018/predmety-mebeli-svoimi-rukami/>
<http://xvatit.com/rukodeliye/145344-sovremennoe-rukodelie-podarki-na-8-marta-svoimi-rukami.html>

- Foto: <http://searchmasterclass.net/master-klassy/1231547-shebbi-shik-master-klass-ltregf-foto.html>
<http://olga-sukhova.ru/korob-nabor-20.php>
<https://odesmebel.com.ua/kuhni/s-patinirovannyimi-fasadami/>
<https://www.pinterest.co.uk/ukironmonger/antique-door-bolts/>
<https://www.pinterest.com/pin/378935756121707462/?lp=true>
 Foto: <https://www.catherinesandin.com/>
<https://yandex.ru/collections/user/natagysh/gostinnaia-shebbi-shik/>
<http://umupira.com/interiores-de-casas-lujosas.html>
<http://www.artflyz.com/256353146b7989db.html>
<https://www.southernliving.com/home-garden/decorating/foyer-decorating>

6.13.

1. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/intereri_v_stile_romantizm_50_dizaynerskih_variantov-20850.html
2. http://www.arabio.ru/dom/romantic_interior.htm
3. <http://street-mebel.ru/articles/id-2336/>
 Foto: <http://barvinok.ucoz.net/forum/2-1-1>
<http://www.elittours.com.ua/ukraine/sights/belaya-tcerkov/>
 Foto: <http://www.naturesglory.net/10889/precioso-nuevo-del-norte-poca-roca-uno-dormitorio-lujo-apartamento-fotos-de-en-conjunto-ideas-apartamentos-1-dormitorio/>
<https://yandex.ru/collections/user/katyakadner/dekor-v-interer-e-v-stile-romantizm/>

- <http://www.loversiq.com/o/220155187/simple/220155/>
https://syndyk.by/photoreportage/intereri/intereri_v_stile_romantizm_50_dizaynerskih_variantov-20850.html
<http://xn--9sb1b0aedw1a0im.xn--p1ai/kuhni-romantizm>
 Foto: <https://www.tapetus.pl/110644.pokoj-ozko-dziewczynki-sypialny-lustro.php>

6.14.

1. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Винтаж_\(мода\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Винтаж_(мода))
2. <http://www.remontbp.com/stil-vintazh-v-interere/>
3. <http://getdiz.ru/stili-interera/stil-vintazh-v-interere.html>
4. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/vintag_v_interere_50_interesnih_idey-20891.html

Фото: <https://www.stylesantiqueclocks.co.uk/repairs-and-restoration>

6.15.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
2. http://www.admagazine.ru/inter/58534_restoran-na-zabroshennoy-lesopilke-v-milane.php
3. Особенности дизайна интерьера в стиле лофт // arhinovosti.ru

Фото: <http://womanadvice.ru/svetilniki-v-interere>
<https://yandex.ru/collections/card/57ff83572d79860c941efed2/>

Фото: <http://flyforfoods.com/carlo-e-camilla-segheria-milan/> <https://www.wallpaper.com/travel/italy/milan/restaurants/carlo-e-camilla-in-segheria>

6.16.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Грандж>
2. <http://homester.com.ua/design/apartments/styles/interyer-granj/>
3. <https://blog.gnezdo-mall.ru/stil-granzh-v-interere/>

Фото: <https://yandex.ru/collections/card/589323607fd024006ea90042/>

6.17.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Ваби-саби>
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Leonard_Koren
3. <http://mahno.com.ua/blog/post/vabisabi>
4. Пауэлл Ричард Р. «Ваби-саби путь простоты» ООО Попури. Минск. 2006 г. 304 с.
5. <http://his.ua/article/yaponskaya-filosofiya-vabi-sabi-v-interere-2016-04-20>

6.18.

1. <http://www.tvoydesigner.ru/index.php/interer-v-stile-kontemporari/>
2. <http://homester.com.ua/design/apartments/styles/contemporary-interior/>

Фото: <http://www.meleni.ru/gallery.html>
<http://polidori-barbera.com/wall-finishes-projects>

Фото: <https://www.pinterest.com/pin/316940892501627068/?lp=true>

6.19.

1. http://www.marketch.ru/marketing_dictionary/marketing_terms_1/luxury/
 2. <http://antonovich-design.kz/>
 3. <http://domvstile.com/blog/2506.html>
- Фото: <https://antonovich-design.kz/portfolio/interer-gostinoy-1>

6.20.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Деконструктивизм>
2. <http://www.espanarusa.com/ru/pedia/article/574435>

<http://emilycookdesign.tumblr.com/>
<http://www.dweef.com/cool-vintage-candy-like-kitchen-design-with-retro-details/retro-kitchen-design-with-white-kitchen-cabinet-chandelier-marble-bar-table-and-wooden-stool-with-wooden-floor/>

Слава Балбек <https://hroom.ru/kvartira-molodoy-semi-v-kieve.html>

Фото: <https://kvartblog.ru/blog/loft-128-m%C2%B2-v-kieve-dlja-semi-s-malenkim-synom/>
<https://www.behance.net/gallery/4389185/marinka>
<http://www.lodgers.ru/695-loft-v-kieve.html>
https://www.spatiuconstruit.ro/articol/reconversie-a-unui-depozit-parasit-object_id=13431

Фото: <http://www.matrony.ru/stil-granzh-derzkij-bunt-protiv-glamura/>

Фото: <https://www.pidgeonenglish.com/22-elegant-living-rooms-that-are-beautifully-decorated.html>

<http://backbreaker.net/нескучная-классика-гостинная-гранж/>
<https://blog.gnezdo-mall.ru/stil-granzh-v-interere>

Фото: <https://www.pinterest.fr/frenchupcycling/wabi-sabi/>
<http://moimir.org/potryasayushhij-interer-v-stile-vabi-sabi-pozitiva-vam-v-lentu>

Фото: <http://moimir.org/potryasayushhij-interer-v-stile-vabi-sabi-pozitiva-vam-v-lentu>

Фото: <http://fashiondesigns.club/deco-boheme/32447>

<http://homgad.com/new-homes-designs/new-homes-designs-with-granny-flat/>

Фото: <http://thietketilevang.com.vn/album>

<http://www.lonny.com/photos/Walk+Out+Bay+Window/2XR97WnCKKC>

<http://www.cloudcanva.com/editv2.php>

<https://www.layalina.com/A9-2014.html?photo=11>

<https://www.pinterest.cl/pin/699676492080758078/?lp=true>
<https://architizer.com/projects/interior-design-company-in-dubai-luxury-antonovich-design/>

Фото: <https://www.pinterest.fr/pin/8796161756123642/?lp=true>

<http://funvit.com/bett-r%C3%BCckenlehne-selber-machen/>

3. <http://forbes.net.ua/selfeducation/reports/1339408-arhitektor-i-dizajner-gleb-ushakov-o-dekonstruktivizme>

4. Кожевнікова А.В. Деконструктивізм та деякі прояви атектоніки в традиційних архітектурних стилях. Архітектурний вісник КНУБА. Вип. 8-9., 2016, стр.101-109.

Фото: <http://couch-tuner.info/brandszdwn-zaha-hadid-finished-buildings.htm>

<http://palett-paletteau.blogspot.com/2011/05/zaha-hadid-varldsberomd-arkitekt.html>

Фото: <https://www.hansonla.com/associated-projects/>

<https://ejourney.ru/spain/bilbao/guggenheim-museum>

Фото: <http://ticketforplane.ru/korolevskiy-muzej-ontario>

Інтер'єри – фото автора.

Фото: <https://archi.ru/world/30966/dengi-ne-na-veter>

Фото: <https://yandex.by/collections/card/587619c048af7d2aaa8dc581/>

<https://theredlist.com/wiki-2-19-879-605-616-view-hadid-zaha-profile-hadid-zahamaxxi-rome-italy.html>

<http://5osa.com/2464>

Фото: <https://arch-buro.com/uslugi-dizajnera-v-krasnogorske.html>

Фото: <http://www.diaforetiko.gr/ta-9-pio-prototipa-ke-stilata-trochospita-pou-ides-mechri-simera/>

Фото: <http://www.archilovers.com/projects/125596/transformer-apartment.html>

<http://samdizajner.ru/dekonstruktivizm.html>

<https://yandex.ru/collections/>

[card/5984e4ed0c1ed24d6680379f/](https://www.pinterest.fr/bogomolov0482/)

<https://www.pinterest.fr/bogomolov0482/>

деконструктивізм/

<http://design-estet.com/proekt-zahi-hadid-v-vene-zdanie-biblioteki-i-uchebnogo-korpusa/>

6.21.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Деконструктивизм>

2. «Авангард и китч» Клемент Гринбер. 1939 г. Partisan Review, VI, no. 5 (p. 34 – 49).

3. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

4. <http://www.liveinternet.ru/journalshowcomments.php?postid=192921617&journalid=4695646&go=next&catgeg=0>

Фото:

<https://subscribe.ru/archive/home.interior.konstruktor/201005/19145450.html>

Фото: http://modern-museum.org.ua/ru/vistavki/exhibition_calendar/silskii_glamur.htm

Фото: <https://www.yaplakal.com/forum2/st/25/topic674924.html>

<https://www.agefotostock.com/age/en/Stock-Images/Rights-Managed/Z36-480212>

Фото: <http://svboichuk32.blogspot.com/2015/12/>

Фото: <http://ozonesauna.club/bohemian-decor/>

<http://ozonesauna.club/bohemian-decor/>

Фото: <http://peteratanasov.blogspot.com/2011/02/blog-post.html>

Фото: <http://pireorama.blogspot.com/2012/01/>

<http://ucrazy.ru/foto/1326660320-k-stoletiyu-krusheniya-titanika.html>

http://dark-angel.spoх.ru/ru/blog/2860.costa_concor.html

Фото: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1415524&page=57>

<http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1415524&page=57>

Фото: <https://architizer.com/firms/luxury-antonovich-design/>

<https://news.pn.ru/criminal/118176>

Фото: <http://podkat.ru/index.php?newsid=86810>

Фото: <http://www.kvartiravmoskve.ru/articles2/gde-zhivet-alexandr-peskov/>

<http://artdeco2011.ru/aleksandr-peskov-ya-poklonnik-versach/>

Фото: <https://realt.onliner.by/2014/01/22/kvart-28>

<https://www.msk.kp.ru/daily/26185/3074188/>

Фото: <https://io.ua/33129582p>

6.22.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Фьюжн>

2. <http://www.remontbp.com/20-luchshih-idej-poformleniju-interera-kvartiry-v-stile-fyuzhn/>

3. <http://www.houzz.ru/photos/fyuzhn/kuhnya>

Фото: <https://remonthome.com/stil-fyuzhn-v-interere-svoboda-i-miks-vseh-stiley-i-napravleniy-dizayna>

<https://sbieter.com/office-blues/>

Фото: <https://yandex.ru/collections/user/shevchenko-nalasha/biruzovyyi-tsvet-v-interere-kukhni/>

6.23.

1. <https://kiev-design.com/style/tehno.html>

2. <http://shmidt.by/styles/techno>

3. <http://www.archidom.in/cottage/stil-texno-v-interere.html>

4. <http://www.art-designs.ru/texno.html>

Фото: <https://www.askideas.com/funny-fallen-in-office/>

<http://www.keepbusy.net/play.php?id=picture-gallery-184>

<http://interior-life.ru/?p=1310>

Фото: <https://kudago.com/msk/place/interaktivnyj-muzej-lunarium/>

Фото: <http://remont-sk.ru/dizayn-interera/stil-tehno-v-interere/>

<http://1000decors.ru/interiery/interer-v-stile-tehno.html>

6.24.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Стимпанк>

2. <https://www.rmnt.ru/story/interior/961906.htm>

3. <http://www.opengamer.com.ua/ohljad-zhanru-paropank-na-vsiah-parah/>

Фото: <https://www.rmnt.ru/story/interior/961906>

<http://www.remont-express.ru/interer-kvartir/vsyo-o-stile-stimpank-v-interere-tsveta.html>

Фото: http://snegdesign.ru/home/item/73-steampank_style

<https://dekorin.me/stil-stimpank-v-interere/>

<https://dekorin.me/stil-stimpank-v-interere/>

Фото: <https://dekorin.me/stil-stimpank-v-interere/>

<http://home-ideas.ru/2015/03/interer-v-stile-stimpankinterjerer-v-stile-stimpank>
<http://museum-design.ru/dlya-poklonnikov-tvorchestva-zhyulya-verna/>
 Фото: http://svet.modul.ru/light_articles/article/94229

6.25.

1. <http://www.novate.ru/blogs/161011/19074/>
 2. http://www.royal-voyage.com/countries/mexico/Milan/hotel/Maison_Moschino/
 3. <http://www.booking.com/hotel/gb/yellow-sub.en-gb.html>
 Фото: <http://forwardcouncil.com/p/102/roca-london-gallery-de-zaha-hadid>
[http://interiii.com/2013/09/roca-london-gallery-by-zaha-hadid-architects-frontdesk/](http://interiii.com/2013/09/roca-london-gallery-by-zaha-hadid-architects/roca-london-gallery-by-zaha-hadid-architects-frontdesk/)
<http://news.cision.com/wildwood-pr/i/roca-gallery.c154325>
 Фото: Журнал «Салон». 2008 р.
 Фото: <http://design-me.it/9639/redazione/maison-moschino>
<https://www.pinterest.es/pin/250723904227617944/?lp=true>

<https://www.polostroy.org/styles/stil-stimpank>
<http://www.domfront.ru/2014/04/stil-stimpank/>
<http://techno.bigmir.net/technology/1530646-Vpered-v-proshloe--V-etom-godu-mir-sojdet-s-uma-po-stimpanku>

<http://arredoeconvivio.com/arredo-e-design/visioni-surrealistiche-con-la-maison-moschino/>
 Фото: <http://arredoeconvivio.com/arredo-e-design/visioni-surrealistiche-con-la-maison-moschino/>
 Фото: <http://vietnammoi.vn/ngam-nhung-ngoi-nha-noi-dien-ro-nhung-tranh-nong-cuc-loi-hai-36188.html>
<http://www.dailymotion.com/video/x5gpdfg>
 Фото: <http://www.fresher.ru/2013/09/15/ofis-mehta/?replytocom=401187>
<http://www.bathroomexpert.ru/dizajn-interera/cveta/izyskannaja-birjuza-v-oformlenii-vanno-komnaty/>
<https://www.topdom.ru/gallery/flats/44/>

Розділ VII

7.1.

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Африка>
 2. <http://homy.com.ua/article/afrikanskij-stil>
 3. <http://fashionology.ru/modnyj-dizajn-interera-zhivotnyj-print-2015-21-foto.html>
 4. http://www.liveinternet.ru/users/tomash_design/post224290103/
 Фото: <http://www.evennett.net/Tollington-Park-London-N4>
<http://womanadvice.ru/kuhnya-v-skandinavskom-stile>
<https://dvamolotka.ru/post/1027-skandinavskiy-stil-v-interere>
<http://www.dobrzemieszkaj.pl/galeria/101642-131278.html>
<http://mybohemichome.blogspot.com/2013/07/koksstilar.html>
 Фото: <https://www.pinterest.es/alanjonathanm/huerto-hectarea-ideas/?lp=true>
 Фото: <http://lovewithyou.ru/interesno/antichnyj-stil/>
<https://www.pinterest.es/andromaha0498/интерьеры/>

7.2.1.

1. <http://blog.i.ua/user/2336110/808356/> український костюм
 2. http://www.ukrsov.kiev.ua/interior/ukr_hata динамічність інтер'єру
 3. <http://emuna.com.ua/slovyans-ki-oberegy-dlya-domu.html> обереги
 4. <http://atlantavaleo.org.ua/українські-обереги-та-символи-вивчас/>
 5. <http://www.uamodna.com/articles/ukrayinsjkyy-koloryt-v-suchasnomu-inter-eri/>
 6. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн/ Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. - К.: КНУБА, 2000. - 378 с.; іл. (Київський аціональний університет будівництва і архітектури)
 7. <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/46453/> Ukrajinskyj arkhitekturnyj modern Korotka istorija vtrachenoji jestetyky

Фото: <https://blog.asmarainc.com/why-classic-design-will-replace-transitional-gil-walsh/>
 Фото: <http://pinhouse.pl/mag/dom-wsrod-natury/>
<https://www.pinterest.com/pin/382524562069777005/>
 Фото: <http://www.homecharm.be/fr/galerie.php>
<http://sketch42blog.com/2010/04/brown-gray-griege-bray-grown/>
<https://mebel-go.ru/page/42/>
 Фото: <https://www.pinterest.com/pin/562105597234172809/>
<https://www.pinterest.com/uk/hillarysblinds/global-interiors/>
 Фото: <http://mandarinco.ru/vanna-i-tualet/sovremennyy-dizajn-vanno-komnaty-aktualnye-veyaniya/>
<http://boombob.ru/picture.php?id=20448>
<https://www.apartmenttherapy.com/kuba-cloth-inspiration-gallery-103658>
<https://lori.ru/1723867>

8. <http://www.yamoskva.com/node/12910>
 9. https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_культура_XX_—_початку_XXI_століття
 10. https://ru.wikipedia.org/wiki/об_устранении_излишеств_в_проектировании_и_строительстве
 11. http://www.liveinternet.ru/community/puteshestvuya_ukrainoy/post386820391
 12. Ясевич В. Е. О генезисе модерна на Украине: /В. Е. Ясевич // Исследование и охрана архитектурного наследия Украины: Сборник. — К., 1980. — С. 46-53.
 13. Самойлович В. П. Українське народне житло (кінець XIX — початок XX ст.). — Київ: Наукова думка, 1972. — 56 с.
 14. Самойлович В. П. Народная архитектура Украины в иллюстрациях. — Киев: Абрис, 1999. — 281 с. — 300 экз.
 Фото: <http://www.karpaty-hotel.com.ua/grazda.html>

<https://www.pinterest.at/pin/464574517785697543/>
https://www.liveinternet.ru/community/puteshestvuya_ukrainoy/post421574684/
<https://etnoxata.com.ua/ru/statti-ru/ru-traditsiji-ru-traditsiji-ukrajinskogo-mistetstva-ta-jih-nove-zhittja-/>

7.2.2.

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Китайская_цивилизация
 2. <http://www.kvartirobus.ru/apartments-interiors/interior-styles/113-kitajskij-stil-v-interere>
 Фото: <http://www.iamfiss.com/home-interiors-catalog/home-interiors-catalog-home-interiors-catalog-interiors-and-gifts-impressive-inspiration-home-interiors-catalog-2017-usa/>
http://homez.biz/online_free_watch_full_movie_walking_out_2017-3/

7.2.3.

1. <http://miuki.info/2012/02/dizajn-kvartir-v-yaponskom-stile-i-nemnogo-istorii/>
 2. <http://xn--1000-j4dr3ciibr2a.xn--p1ai/interer-v-yaponskom-stile>
<http://miuki.info/2013/06/minka-tradicionnyj-yaponskij-dom-i-osobennosti-sovremennogo-yaponskogo-zhilishha/>
 Фото: <https://rupolit.net/v-serove-vistoricheskome-muzee-mozhno-videtyaponskij-byt>

7.2.4.

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Марокко>
 2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Берберы>
 3. <https://xn--1000-j4dr3ciibr2a.xn--p1ai/marokkanskiy-stil-afrikanskije-sira>
 4. http://syndyk.by/photoreportage/intereri/marokkanskiy-stil_v_interere_50_idey-20886.html

Розділ VIII

1. <http://lazutin.com.ua/ru/intereryi-restoranov/interaktivnyiy-dizayn-restorana-mojo-icuisine.html>
 2. <http://dizainmania.com/neobychnoe/interaktivnyj-dizajnsten-v-magazine-detskoj-obuvi.html>
 3. http://www.novate.ru/blogs/080211/16776/коридор_в_клеточку
 4. http://sites.google.com/site/oksanalaxtionova/tehnologii_информационный_потолок
 5. <http://www.vzavtra.net/stroitelnye-tekhnologii/pervaya-v-mire-3d-pechatnaya-komnata-vypolnena-v-stile-barokko.html> 3D кімната
 6. http://surfingbird.ru/surf/bol3eB055_музей_в_Копенгагені
 Фото: http://www.forma.spb.ru/Interior_Design_new/small-apartment.shtml
 Фото: <http://kidpassage.com/activity/austria/alpbakh-wildshonau-ski-juwel/muzey-swarovski>

<http://roomester.ru/interer/kuhnya/kuhnya-v-derevenskom-stile.html>
<http://www.arrivo.ru/ukraina/tsarskoe-selo.html>
<https://www.pinterest.com/pin/339318153165760089/?lp=true>

https://writer.dek-d.com/k_little/story/viewlongc.php?id=1811475&chapter=4
 Фото: <http://marie-antoinette.forumactif.org/t2052-les-chinoiserie-de-gustave-iii>
<http://www.kvartirobus.ru/apartments-interiors/interior-styles/113-kitajskij-stil-v-interere>
<http://sucai.redocn.com/tupian/2201838.html>

<https://ar.pinterest.com/pin/246009198373593639/?lp=true>
<http://anapa-doj.ru/gallery.htm>
 Фото: <http://valet.ru/user/18913072/>
<https://brjunetka.ru/vse-sekretyi-yaponskogo-stilya-v-interere-11-foto/>
 Фото: <https://www.fresher.ru/2012/05/15/fotoproekt-o-yaponcax-kuda-my-otsyuda-dvizhemsya/>

Фото: <https://www.pinterest.com/pin/25755029099018923/?lp=true>
http://artishock.org/style_i/vostochnyy-stil
<http://forcii.com/blog/the-best-ways-to-select-restroom-accessories-and-also-prototypes/>
<http://gd.ua/publikatsiyi/marokkanskiy-dizayn-v-intererah.html>

Фото: <http://www.ubcuatv/index-181.htm>
 Фото: <https://www.digitalmagazine.com/ru/2018/02/28/multiclass-touch-screen-pantallas-multitactiles-4k-y-86-pulgadas/>
 Фото: <https://www.designboom.com/design/francescomaria-bandini-the-positive-floor-for-interaceflor/>
<http://hdinterior.ru/?p=224503>
 Фото: 3-D друк. <http://www.vzavtra.net/stroitelnye-tekhnologii/pervaya-v-mire-3d-pechatnaya-komnata-vypolnena-v-stile-barokko.html>
<http://surfingbird.ru/surf/bol3eB055>
 Фото: <http://www.emegashop.com.ua/interaktivnaya-zhivaya-plitka.html>
<http://www.chicanddeco.com/2011/07/un-spa-en-casa.html>
<https://www.pinterest.co.uk/pin/437764026263214469/>
<https://www.museum-joanneum.at/en/kunsthau-graz/architecture>

Навчальне видання

СВІТЛАНА БОРИСІВНА ЗИМІНА

СТИЛІ ІНТЕР'ЄРУ

Редактор Олександр Лотоцький

Коректор Руслана Касинюк

Підписано до друку 01.07.2018. Формат 70x100/16.

Ум. друк. арк. 29,25. Обл.-вид. арк. 30,46.

Наклад 500 прим.

Видавництво «Довіра»

вул. Бойчука, 2/34, Київ-103, 01103

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців

серія ДК №669 від 14.11.2001 р.

Київський національний університет будівництва і архітектури
03680, Київ, Повітрофлотський просп., 31

Архітектурний факультет КНУБА
03680, Київ, вул. Преображенська, 2

Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА
03680, Київ, вул. Преображенська, 2, к. 217, тел. +38 (044) 241-55-64;
e-mail: 25755@ukr.net

На обкладинці використано інтер'єр корпусу бібліотеки та учбового центру
Віденського університету економіки і бізнесу. Архітектор Заха Хадід.

Зиміна С. Б.

З-62 Стилi інтер'єру / Зиміна С. Б. — К.: Довіра, 2018. — 360 с.

ISBN 978-966-507-310-9

У посібнику викладено загальний огляд основних стилів, стильових напрямків і течій в дизайні інтер'єру, починаючи з єгипетської цивілізації до сьогодення. Пропонується класифікація стилів відповідно до хронології їх виникнення і застосування, а також класифікація окремих груп стилів, які об'єднуються за певними рисами та властивостями.

Призначено для студентів архітектурних факультетів, відділень, а також учнів спеціалізованих шкіл з творчим ухилом, студентів ВНЗ творчих спеціальностей (архітекторів, дизайнерів, художників, скульпторів, мистецтвознавців тощо).

УДК 721.012(075.8)